sril - IΓβ EDIȚIA SOCIETĂȚII PSIHOLOGICE DE LA MOSCOVA SUB SPRIJINUL SOCIETĂŢII FILOZOFICE S -OETEREURGSKIGO ÎNTREBĂRI DE FILOZOFIE PSIHOLOGII JURNAL, fondat de prof N Ya Grotom și A A Abrikosov ANUL XV Sub redactia cărții S N Trubetskoy și L M Lopatin Cartea a III-a ( ) MAI-IUNIE MOSCOVA Tipuri-ligografie a Asociației I N Kushnerevg și K<> str Pimenovskaya, suspin hom Biblioteca "Runivers" Biblioteca "Runivers " CONŢINUT Pagină, Justificarea empirismului mistic N Loeskago eu Vederi filozofice ale lui Ernst Mach David Viktorov Fundamentele viziunii asupra lumii energetice (W Ostwald, \ror-lesungen ueber Naturphilosophie 'Leipzig,) V Vorobiev Metoda psihopatologică în critica literară rusă Dedicat memoriei lui N K Mikhailovsky M Şaikevici Selecția psihică (Empiriomonismul în doctrina psihicului) A Bogdanova Pe o viziune realistă asupra lumii (Câteva cuvinte despre publicarea colecției Eseuri despre o viziune realistă asupra lumii Sankt Petersburg,) Serghei Bulgakov Critică și bibliografie I Recenzie de cărți Baumann S Deutsche und ausserdeutsche Philosophie der letzten Jahrzehnte dargestellt und beurteilt Ein Buch zur Orientirung auch fur Gebildete Gotha, λζII -|- · H Vinogradova Biblioteca "Runivers" IV Pp, Zu Kants Gedaechtniss Zwõlf Festgaben zu seinem ioo-jahrigen Todestage von O Liebmann, W Windelband, F Paulsen, A Riehl, E Kühnemann, E Troltsch, F Heman, F Standinger, G Runze, B Bauch, FA Schmid, E V Aster, herausgegeben von H Vaihinger și B Bauch Mit vier Beilagen Berlin Verlag von Reuther v Reichard S G Spetta IL Pliant bibliografic III Revizuirea revistelor Revue philosophique nr i- V Volkovici şi Capitalul ■ Rivista filosofica mai-decembrie N K Waldenberg Societatea psihologică (Raport cu privire la ședința comună a Societății de Psihologie din Moscova și a Societății Neurologilor și Psihiatrilor, desfășurată la Universitatea din Moscova Raport al Comisiei Mixte a Societății de Psihologie și a Societății Neurologilor și Psihiatrilor cu privire la problemele înaintate spre aprobare de către Biroul Permanent a Congreselor Reprezentanților instituțiilor corecționale ruse, adoptate în ședință comună pe Ih Society la februarie Anunturi - Biblioteca "Runivers" Fundamentarea empirismului mistic) Capitolul doi Premisele dogmatice ale raționalismului prekantian Descartes își începe sistemul filozofic demonstrând că orice experiență, în măsura în care o raportăm la lumea exterioară, se poate dovedi a fi nesigură Un băţ scufundat în apă pare a fi rupt, dar de fapt este intact; în vis văd că merg prin pădure, dar în realitate stau întins în pat; războinicul rănit simte dureri în degetele de la picioare, între timp tot piciorul a fost deja amputat În același timp, toate aceste experiențe sunt destul de demne de încredere, dacă le considerăm stări ale ego-ului meu: s-ar putea să nu fie bățul rupt, s-ar putea să nu merg, s-ar putea să nu-mi fie picioarele, dar fără îndoială este cert că îmi imaginez un băț rupt că visez la o plimbare, că simt durere Aflând în toate experiențele, ca ceva absolut sigur, starea subiectului cunoaștere, Descartes a decis că fiecare experiență aparține în întregime subiectului cunoaștere și, prin urmare, atunci când o raportăm la sufletul nostru, probabil că nu greșim, afirmăm Faptul; dacă relaționăm experiențele cu lumea exterioară, atunci aceasta înseamnă că admitem existența în afara noastră a unui fenomen asemănător cu cel care s-a jucat în sufletul nostru; acest tip de presupunere !) "Căutare Phil și Psych ", nr Întrebări de filosofie, KN Biblioteca "Runivers" n Eu despre CKI th căsătoria este presupunerea noastră, deducerea noastră și, ca atare, poate fi falsă *) Prin urmare, familiarizându-ne cu culorile, sunetele, mirosurile și alte fenomene, studiem proprietățile sufletului nostru, care conține aceste procese, și deloc proprietățile

lumii exterioare Aceasta arată că Descartes pleacă de la aceleaşi premise ca şi empiriştii El crede că eu și nu-eu sunt separați unul de celălalt și că toate stările subiectului care cunoaște sunt stări subiective în întregime personale ale conștiinței sale Prin urmare, în efortul de a dobândi cunoștințe adecvate despre lumea exterioară, Descartes este forțat să presupună că această cunoaștere este o copie a realității externe, construită în subiectul cunoaștere Cu alte cuvinte, el trebuie să considere cunoașterea ca fiind transcendentă Spinoza și Leibniz își imaginează relația dintre eu și nu-eu exact în același mod Sufletul uman, conform lui Spinoza, este ideea (echivalentul spiritual) a corpului uman, iar toate stările eului uman nu sunt altceva decât echivalentele spirituale ale stărilor acestui corp particular Aceste premise ale epistemologiei prekantiene sunt cel mai clar dezvoltate și fundamentate în filosofia lui Leibniz "Monadele nu au deloc ferestre prin care orice ar putea intra sau ieși", spune Leibniz Nici substanța, nici accidentul nu pot pătrunde în monada din afară" *) În consecință, toate procesele cognitive ale monadei sunt stările ei spirituale personale, accidentele sale Dacă, în ciuda acestui fapt, cunoașterea monadei este adecvată lumii exterioare, atunci aceasta înseamnă că lumea este reprodusă de monada cunoaștere în Descartes, Principia I, , Reflecții metafizice, trad ed prof A I Vvedensky, II, p) Leibniz Lucrări filozofice alese, trad ed Preobrazhensky, Monadologie, , cip Biblioteca "Runivers" JUSTIFICAREA EMPIRISMULUI MISTIC văzând o copie, și deloc în originalul dat în acte de cunoaștere Și, de fapt, Leibniz spune că percepția este "starea internă a monadei, reproducând lucruri exterioare" El crede că "fiecare suflet este în mod constant un fel de oglindă a universului și conține în esența sa o ordine corespunzătoare ordinii univers", astfel încât "sufletele, ca să spunem așa, înmulțesc universul de cât mai multe ori" *) Doctrina lui Leibniz este deosebit de interesantă pentru că dezvăluie cele mai profunde, ascunse fundamente care predispun atât filosofii cât și nefilozofii la premisele enumerate mai sus Aceste fundamente se află în conceptul de substanță Acesta nu este locul pentru a ne angaja într-o analiză finală și stabilirea acestui concept Referindu-ne la ea, vom vorbi acum doar despre acele aspecte ale ei, care se regăsesc, fără îndoială, în fiecare gând Fără îndoială, în orice gândire umană există tendința de a considera evenimentele, procesele, fenomenele etc , nu ca entități independente, ci ca proprietăți, stări ale unor purtători, substanțe Astfel, întreaga lume Fenomenală se descompune pentru noi în grupuri de fenomene aparținând unor substanțe diferite Chiar și atunci, dacă aderăm la învățăturile pur fenomenale, această idee a structurii lumii nu dispare Fenomenalistul nu poate nega că toate fenomenele se încadrează în grupuri definite, unități stabile definite; negând, de exemplu, existența substanței oxigenului, el nu poate nega, totuși, că există o unitate specială a fenomenelor oxigenului actuale și posibile, spre deosebire de unitatea fenomenelor hidrogenului etc și nederivate din acestea Aceste noțiuni tind să fie unele sigure) Ibid , "Principii ale naturii și grației bazate pe rațiune", , str) Ibid , "Reflecții privind doctrina unicului spirit universal", p * Biblioteca "Runivers" n Eu despre CKI th învăţături despre interacţiunea dintre grupuri substanţiale de fenomene Dacă toate procesele sunt proprietăți, apartenențe ale diferitelor substanțe care nu există independent fără ele, atunci rezultă că nu pot trece de la un grup substanțial la altul Dacă un educator care își tratează elevul cu cruzime trezește în el înclinații brutale, aceasta nu înseamnă că o parte din cruzimea educatorului s-a desprins din sufletul său și a migrat în sufletul

elevului; cruzimea elevului, este propria ei proprietate, care a apărut din adâncul sufletului său, deși sub influența educatorului Potrivit lui Leibniz, chiar și procese precum mișcarea nu sunt transferate direct de la un grup substanțial la altul, ci iau naștere în fiecare substanță din ea însăși "Când corpurile lovesc, fiecare dintre ele", spune Leibniz, "sufă acțiune doar datorită propriei elasticități, datorită mișcării a ceea ce există deja în el" ') De fapt, Leibniz merge și mai departe; în opinia sa, de asemenea, cei care cred că fenomenele noi, deși se dezvoltă din substanța însăși, apar totuși sub influența unei alte substanțe, nu au dreptate față de celălalt, dar orice fel de influență lor unul asupra celuilalt este complet imposibil și, prin urmare, nu există interacțiune reală între substanțe, ele sunt complet închise Chiar dacă nu-l urmăm pe Leibniz și nu ne oprim asupra ideilor vagi populare despre legătura dintre substanțe, totuși, aceste idei ar trebui să aibă un impact profund asupra teoriei cunoașterii Ele conduc inevitabil la ideea că cunoștințele adecvate au o trans- !) Ibid , "A New System of Nature and Communication Between Substances", i , p Vezi și "Despre natura în sine" , p Biblioteca "Runivers" JUSTIFICAREA EMPIRISMULUI MISTIC un personaj centenar, sau chiar duce la o negare completă a cunoștințelor adecvate De fapt, să ne imaginăm că subiectul cunoaștere este o substanță (indiferent de ce, spirituală sau materială), și toate procesele din el, de altfel, și cunoașterea, sunt proprietățile sale, aparținările sale, inseparabile de el; să presupunem, de asemenea, că i se opune lumea altor substanțe, cu apartenența lor și ele inseparabile de ele, astfel încât proprietățile unei substanțe nu pot intra în niciun fel în viața altor substanțe Trebuie doar să ne imaginăm această imagine pentru a înțelege imediat că teoria cunoașterii, sub aceste premise, trebuie să întâmpine dificultăți de netrecut și să se încurce în contradicții Să încercăm, de exemplu, să rezolvăm problema fundamentală pentru această epistemologie a adecvării cunoștințelor, adică Să investigăm întrebarea dacă cunoștințele despre lumea exterioară se formează din procese similare cu cele din lumea exterioară sau din procese care nu reproduc lumea exterioară Răspunsul poate fi de trei feluri: da, nu, nu știu Primul dintre aceste răspunsuri duce la dificultăți care pot fi depășite doar de cele mai excentrice Ipoteze Fantastice, prin care confirmarea empirică a acestor teorii trebuie abandonată, cu atât mai de dorit și mai necesară deoarece aceste teorii au un caracter prea extraordinar, iar cealaltă două răspunsuri concluzionează pentru tine în contradicții autodistructive Dacă presupunem că există cunoștințe transcendentale adecvate, atunci aceasta ridică o întrebare extrem de dificilă: cum este posibil ca starea mea cognitivă, apartenența mea să fie o repetiție, o copie exactă a ceea ce constituie apartenența altor substanțe care nu îmi sunt asemănătoare? , și care dintre aceste substanțe nu poate migra la mine? Dacă însă reușim să răspundem la această întrebare cu ajutorul unor ipoteze ingenioase, atunci după aceasta Biblioteca "Runivers" n l o o s k y imediat apare o altă problemă, deja complet insolubilă din cauza inconsecvenței sale Dacă cunoștințele mele sunt copia mea nu a realității mele, cum pot fi de fapt convins că copia seamănă cu originalul; pentru aceasta trebuie să luați (adică, în acest caz, experiență) atât copia, cât și originalul și, prin comparație directă, să vă asigurați că sunt similare Cu toate acestea, exact acest lucru nu se poate face conform premisei de bază a unei astfel de epistemologie Doctrina inadecvării cunoașterii suferă de aceeași deficiență; nici nu este supus verificării empirice Dar, în plus, conține o contradicție mortală Oricine susține că cunoașterea

lumii exterioare nu poate fi adecvată, deoarece proprietățile substanțelor lumii exterioare nu pot trece în substanța subiectului cunoaștere, își bazează deja epistemologia pe unele cunoștințe adecvate, și anume pe cunoașterea existenței efective a lumea exterioară, a lumii prezente, despre coerența ei din substanțele cu accidente inseparabile de acestea etc Dacă în acest sens procesul cognitiv poate fi adecvat, atunci de ce să nu fie adecvat și în alte privințe? În cele din urmă, dacă vreun sceptic ar afirma că este lipsit de orice posibilitate de a compara stările substanței cunoașterii cu stările lumii exterioare și, prin urmare, nu poate rezolva deloc problema adecvării, fie pozitiv, fie negativ, atunci chiar și aceasta nu l-ar salva de contradicții Dacă, de fapt, toate stările care intră în procesul cognitiv sunt în întregime accidente, apartenențe ale subiectului cunoaștere însuși, atunci nu poate exista nici un raționament cu privire la o lume exterioară și, prin urmare, nu poate fi vorba despre adecvarea sau inadecvarea cunoașterii ; chiar formularea acestei întrebări arată că premisele scepticului, care l-au determinat să nege cunoașterea, erau false sau că scepticul Biblioteca "Runivers" JUSTIFICAREA EMPIRISMULUI MISTIC așteptând adecvarea cunoștințelor, a rostit niște Expresii, lipsite de orice sens accesibil minții umane Dificultăți și contradicții similare se întâlnesc și în rezolvarea altor probleme epistemologice în cazul doctrinei substanței menționate mai sus și a ideii care rezultă că cunoașterea aparține subiectului cunoaștere Toate depind de același motiv: cunoștințele despre lumea exterioară și lumea exterioară însăși nu coincid sub aceste premise, relația dintre ele fie nu există deloc, fie este transcendentală și, dacă da, atunci epistemologia nu există calea poate face rost Cu toate acestea, Faptul de cunoaștere a lumii exterioare este evident și, în consecință, dacă sub vreo condiție prealabilă devine inexplicabil, sau dacă trebuie negat, atunci aceasta înseamnă că epistemologia trebuie să revină la premisele sale și să le revizuiască, folosind analiza de Acest lucru Poate că ni se va obiecta că conceptul de substanță, oricât de mult ne-am revizui premisele, trebuie totuși păstrat în gândire și, prin urmare, nu contează dacă începem teoria cunoașterii fără nicio premisă sau cu premisele indicate mai sus: mai devreme sau mai târziu vor apărea pe scenă substanțele conceptului și odată cu el acele propoziții care îngreunează doctrina cunoașterii și chiar o fac inevitabil contradictorie Ca răspuns la aceasta, observăm că, fără îndoială, există ceva în experiență care ne face pe toți să ne întoarcem la acest concept, dar materialele sale factuale nu au fost încă examinate complet de Filosofie; acest lucru este evident din faptul că filosofia, sub influența unor analize din ce în ce mai noi și aprofundând în sfera realității, transformă treptat acest concept Dacă punem dogmatic acest concept în baza epistemologiei în Formă, așa cum este stabilit pe baza luării în considerare a proceselor necognitive, atunci, fără îndoială, se poate dovedi a fi o piatră de poticnire pentru teoria cunoașterii Dimpotriva, daca urmam calea indicata de Kant si cea corespunzatoare Biblioteca "Runivers" n Eu despre CKI th cerințele logicii, și anume, să începem epistemologia fără nicio condiție prealabilă, de la analiza Faptului cunoașterii, atunci este posibil ca pe calea acestei analize să dezvoltăm un nou concept de substanță, care va înceta să fie un obstacol la teoria cunoaşterii Să revenim însă la raționaliști pentru a ne convinge în sfârșit că premisele enumerate mai sus îl pun pe Filosof într-o poziție fără speranță în studiul întrebărilor epistemologice Raționaliștii erau siguri că există o cunoaștere transcendentală adecvată Dar cum este

posibil? Dacă cunoașterea lumii exterioare în ansamblu este proprietatea subiectului cunoaștere ca substanță, atunci doar două moduri ale apariției sale sunt de conceput Fie ia naștere la subiectul cunoaștetor, ca urmare a acțiunii substanțelor lumii exterioare asupra acestuia, fie se dezvoltă din adâncurile subiectului cunoaștetor însuși, datorită propriei sale activități și proprietăților sale Activitatea cognitivă independentă a unei substanțe este gândirea, adică descoperirea minții Deci, în primul caz, cunoașterea este rezultatul experienței, iar în al doilea caz, rezultatul activității minții În primul caz, este o copie produsă, ca să spunem așa, de impulsurile lumii exterioare însăși; în al doilea caz, această copie este produsă de substanța cunoaștere însăși din materialele proprii ale spiritului său Considerând experiența ca rezultat al acțiunii lumii exterioare asupra sinelui (d), raționaliștii arată din nou asemănări în premisele lor cu empiriştii Din aceasta nu rezultă însă că ei ar fi trebuit să pună în valoare experiența exact în același mod ca și empiristii Există o presupoziție la baza construcțiilor lor, care le permite să dezvolte o teorie complet diferită a experienței Conceptele de acțiune și cauze sunt evaluate de către aceștia într-un mod complet diferit, !) De exemplu, vezi Descartes, Met dimensiune, VI, p p
  decât empiriştii Potrivit empiriştilor, cauza şi efectul s-ar putea să nu semene deloc între ele, se pot referi la feluri destul de diferite de realitate; prin urmare, cunoscându-ne senzațiile, nu știm încă deloc natura acelor forțe exterioare care le-au produs Dimpotrivă, raționaliștii cred că există o corespondență exactă între cauză și efect Ele sunt legate între ele ca cauză și efect, astfel încât nu poate exista nimic în acțiune care să nu fie deja în cauză Efectul nu este o realitate de o cu totul altă ordine decât cauza: există elemente ale cauzei în el Așadar, afirmând că experiența este rezultatul acțiunii nu-eu asupra eu, raționaliștii nu au fost nicidecum obligați să afirme subiectivitatea completă a experienței și inadecvarea acesteia pentru dobândirea cunoașterii adecvate a lumii exterioare Ei ar putea admite că în experiență lumea exterioară, cel puțin parțial, este cunoscută în mod direct, imanent și, în plus, cu aceeași imediat, ca și propriile noastre stări mentale Totuși, în zadar am spera să găsim printre raționaliști o teorie a percepției directe a lumii exterioare Opoziția inconștientă a lumii sinelui față de lumea non-sinelui, dacă precedă construcția conștientă a unei teorii a cunoașterii și formează baza acesteia, duce inevitabil la o doctrină sceptică a subiectivității experienței în spiritul lui Hume vederi Mai mult decât atât, raționaliștii, ca și empiriștii, atunci când discută despre experiență, au în vedere nu atât percepția în ansamblu, cât senzațiile, adică senzațiile elementele senzoriale ale percepției, al căror studiu înclină mai ales ușor spre ideea că materialele experienței sunt inadecvate lumii exterioare În cele din urmă, ontologia raționaliștilor, care stă la baza epistemologiei lor, îi face sceptici față de experiența senzorială Sub influența acestor diverse motive, ei ajung la concluzia că experiența este alcătuită din stări ale subiectului cunoaștere care nu sunt adecvate proceselor lumii exterioare Deoarece ontologiile lor sunt diferite, fiecare dintre ele stabilește această premisă importantă în felul său Descartes o susține în principal cu ajutorul argumentelor empirice, la fel ca și Locke, bazându-se pe Fizică și fiziologie Se referă la iluzii optice, vise, stări ale persoanelor amputate etc ; deosebit de caracteristic în acest sens este raționamentul său, motiv

pentru care adesea localizăm incorect senzațiile *) Astfel, el pare să contrazică doctrina raționalistă a relației dintre cauză și efect, iar această contradicție nu este suficient de împăcată în el, întrucât în general doctrina sa despre sensibilitate nu este suficient de dezvoltată Spinoza nu consideră că spiritul uman este o substanță și, prin urmare, epistemologia sa este liberă de una dintre cele mai importante premise care tind să nege imediatitatea cunoașterii în experiența senzorială Într-adevăr, el admite că există elemente obiective în experiența senzorială Aceasta rezultă în mod necesar din axioma că toate stările pe care orice corp le presupune din acțiunea altui corp rezultă din natura corpului supus acțiunii și împreună din natura corpului care produce acțiunea În consecință, atunci când corpul uman este supus influenței altor corpuri, în el are loc o schimbare, care conține în sine elemente ale naturii lumii exterioare, în parte elemente ale corpului uman însuși Din aceasta însă, Spinoza nu trage concluzia că este posibil să se obțină cunoștințe adecvate despre lumea exterioară din experiența senzorială Un astfel de produs al interacțiunii corpurilor conține elemente obiective și subiective în formă fragmentară și confuză; este recunoscută de sufletul uman ca o idee vagă în care este imposibil de înțeles, ca "o concluzie fără o promisiune *) Vezi "Reflecții metafizice", VI, p p) Spinoza "Etica", tradus sub redacția lui Modestov, II, axioma I, după Lema III, p   lok" O astfel de cunoaștere, spune Spinoza, nu dă o idee adecvată nu numai despre lumea exterioară, ci chiar despre sufletul însuși al subiectului cunoscător J) Astfel, Spinoza apreciază experiența senzorială chiar mai puțin decât Descartes De asemenea, Leibniz crede că experiența este alcătuită din cunoștințe senzoriale, că această cunoaștere se datorează interacțiunii corpului nostru cu alte corpuri (după cum se știe, Leibniz neagă interacțiunea reală dintre substanțe, dar admite o interacțiune ideală între ele într-un mod special sensul ѣ al acestui cuvânt) și că conține elemente obiective "Există o anumită legătură", spune Leibniz, "între percepțiile de culori, căldură și alte calități senzuale, pe de o parte, și mișcările corespunzătoare din corpuri, pe de altă parte; Între timp, atât cartezienii, cât și autorul nostru (Locke), în ciuda toată perspicacitatea sa, consideră percepțiile noastre despre aceste calități ca fiind, parcă, arbitrare, adică de parcă Dumnezeu le-ar fi dăruit sufletelor lor, după bunul plac, fără nicio considerație a vreunei legături esențiale dintre percepții și obiectele lor: o părere care mă lovește și mi se pare puțin demnă de înțelepciunea Creatorului, care nu creează nimic fără armonie și temeiuri rezonabile " *) Totuși, Leibniz, la fel ca Spinoza, consideră că experiența senzorială dă întotdeauna idei vagi, nepotrivite pentru obținerea unor cunoștințe adecvate despre lumea exterioară, dar el vede cauza acestei neclarități nu în confuzia elementelor obiective cu cele subiective, ci în complexitatea lumea exterioară "Percepțiile sentimentelor noastre", spune Leibniz, "chiar și atunci când sunt clare, trebuie să conțină în mod necesar un sentiment vag; pentru că toate corpurile din univers, ca să spunem așa, simpatizează) Ibid II, dispozițiile XIV, XVI, XXV, XXVI, XXVIII, XXIX) Noi experimente asupra minții umane Prefață, p n Eu despre CKI th unul de altul, atunci corpul nostru primește și impresii de la toți ceilalți și, deși simțurile noastre sunt în relație cu totul, sufletul nostru nu poate acorda atenție fiecărui particular al tuturor Un exemplu de cunoaștere atât de vagă este percepția culorilor și a mirosurilor percepția culorilor și a mirosurilor, nu avem nimic altceva decât

percepția Figurilor și mișcărilor, care, totuși, sunt atât de diverse și atât de mici încât spiritul nostru în starea sa actuală nu este capabil să le contemple clar separat și, prin urmare, nu își dă seama că percepțiile sale constau doar din percepții ale unor figuri și mișcări foarte mici, așa cum atunci când percepem culoarea verde, compusă din particule de praf galben și albastru, percepem de fapt doar cel mai mic amestec de albastru și galben, deși nu suntem conștienți de acest lucru și ne imaginăm mai degrabă nu ceea ce este nou-nouț"*) Prin urmare, experiența senzorială este formată din elemente obiective, dar complexitatea lumii este atât de mare încât orice percepție senzorială conține un număr infinit de elemente; din cauza limitărilor noastre, nu putem da sens acestui infinit, nu ne putem îndrepta simultan atenția asupra tuturor părților sale componente și, prin urmare, ne apare întotdeauna ca un întreg confuz, vag reprezentat Acest o idee vagă este condiționată, în măsura în care se distinge prin vag, prin condiții subiective de percepție, tocmai prin gradul de dezvoltare al monadei, gradul atenției sale, iar în acest sens se poate spune că experiența senzorială a fiecăruia monada este formată din stările sale subiective personale, nepotrivite pentru cunoașterea lumii obiective Acestea, în orice caz, învățături sceptice despre !) Raționament despre metafizică Fav op Leibniz, trad ' ed Preobrajenski, p) Reflecție asupra cunoștințelor, adevărului și ideilor, / p Biblioteca "Runivers" JUSTIFICAREA EMPIRISMULUI MISTIC experiența trebuie să-i fi condus pe raționaliști să găsească imposibil să admită originea foarte multor idei din experiență, dar lista acestor idei reflectă nedeterminarea și dualitatea doctrinei lor despre experiență Pe de o parte, include toate ideile care se disting prin caracterul distinctivității complete, caracterul clarității și transparenței matematice: astfel sunt ideile de identitate, unitate, extensie, număr, mișcare, figură etc ; dar, pe de altă parte, include și idei care nu se disting deloc prin natura clarității matematice, ci astfel, a căror origine pare misterioasă, dacă luăm în considerare experiența, ca proces de interacțiune între substanța sinelui și substanțele non-sinelui și, conform empiristilor și viziunii populare asupra lumii, să creadă că efectul și cauza sunt eterogene Așa sunt toate ideile de relație, precum și ideile referitoare la ființa lumii exterioare: ideile lui Dumnezeu, ființa, infinitul, ideile de substanță, accident, cauză și forță, chiar ideile de coexistență și succesiune Am văzut deja că nici empiriştii nu admit că relaţiile concepebile în termeni de substanţialitate şi cauzalitate sunt transmise prin simţuri şi consideră că este de datoria lor să explice cum ar putea apărea aceste idei în mintea noastră Ei presupun că simțurile ne oferă succesiunea și coexistența senzațiilor subiective, iar pe baza acestei succesiuni și coexistență date, ideea de substanțialitate și cauzalitate crește sub forma unei stratificații secundare a subiectivității Raționaliștii nu pot fi de acord cu aceasta: ei cred că chiar și astfel de conexiuni precum succesiunea și coexistența nu sunt date de simțuri și, prin urmare, referirea la relațiile în timp nu explică deloc modul în care ideile de cauză și substanță ar putea apărea din experiență; mai mult, ei observă un conținut mai profund al acestor idei, care nu se poate reduce la legătura obișnuită în timp și știu că orice astfel de doctrină a substanțialității și cauzalității duce la Biblioteca "Runivers" n Eu despre CKI th scepticism Deci, pentru a apăra posibilitatea cunoașterii adecvate și pentru a explica originea ideilor insensibile, le rămâne să recurgă la singurele mijloace care le-au rămas cu premisele, să presupună că toate ideile de acest fel iau naștere din măruntaiele

proprii ale sufletului că sunt înnăscute și conțin cunoștințe adecvate În doctrina ideilor înnăscute în rândul raționaliștilor se remarcă două curente distincte, dar insuficient diferențiate Multe idei nesimțite, după raționaliști, se nasc, ca să spunem așa, din experiența interioară a sufletului: sufletul însuși este o substanță, ființă, unitate etc , și de aceea, cunoscându-se pe sine, poate primi aceste idei fără ajutor a experienței externe "Se poate nega", spune Leibniz, "că există o mare cantitate de înnăscut în spiritul nostru, cât de curând, ca să spunem așa, suntem înnăscuți pentru noi înșine? - Și că în noi există ființă, unitate, substanță, durată , schimbare, activitate, percepție, plăcere și alte o mie de obiecte ale ideilor noastre intelectuale?"x) Totuși, avem și idei non-senzuale, care nu exprimă proprietățile sufletului, ci transmit doar proprietățile Lumea exterioară După cum se știe, raționaliștii le consideră și înnăscute *), dar pentru explicație posibilitățile lor, precum și adevărul lor, nu pot fi apelate prin autocunoașterea sufletului; totuși, apărând pe scena alături de raționaliștii de pe scenă alături de primele idei, explicat foarte bine, nu mai atrag atenția deosebită asupra lor și, împreună cu primele idei, se explică ca rezultat al "înclinațiilor înnăscute, dispozițiilor obiceiuri sau potențelor naturale" care sunt trezite la activitate prin experienţă externă) Тамъ же Новые опыты о человѣческомъ разумѣ, стр) Aceste idei despre care se spune că provin din mai multe simțuri, cum ar fi cel de spațiu, figură, mișcare, sunt mai degrabă de bun simț pentru noi, adică din mintea însăși, pentru că sunt idei ale înțelegerii pure, dar care au o relație cu exteriorul și pe care simțurile le dezvăluie; de asemenea, sunt capabili de definiţii şi demonstraţii" Leibniz, Nouv Ess , kh IL, гл V Библиотека"Runivers" ОБОСНОВАНIЕ МИСТИЧЕСКАГО ЭМПИРИЗМА Pentru a explica procesele de cunoaștere, nu este suficient să explicăm originea diferitelor idei, este de asemenea necesar să arătăm modul în care acestea sunt aplicate în practică Să presupunem că raționaliștii au dovedit originea ideilor de substanțialitate, cauzalitate, număr etc , din rațiune; după aceasta este necesar să arătăm cum le folosim în diverse cazuri specifice Și astfel se dovedește că ipoteza ideilor înnăscute nu oferă nicio explicație în această chestiune sau, pentru a atinge acest scop, necesită o astfel de extindere care îi conferă un caracter Fantastic În experiență la fiecare pas există o aplicare concretă a ideilor de substanțialitate etc , de exemplu când spunem "frunzele s-au îngălbenit" (substanța și proprietățile ei), "sticla este spartă de o piatră aruncată" (cauzalitate) S-ar părea că raționaliștii au explicat cu mare succes originea unor astfel de judecăți: latura lor senzuală este obținută din experiență, iar latura insensibilă din adâncurile sufletului însuși Totuși, să aruncăm o privire mai atentă: cum a avut loc combinația dintre aceste materiale eterogene de cunoaștere? De ce galbenul este unit în conștiința mea cu Forma unei frunze, și nu cu Forma unui trunchi, într-un întreg substanțial? Dacă ar exista semne pe senzații care să arate care dintre ele ar trebui să fie combinate într-un singur grup, atunci întrebarea ar fi rezolvată simplu, dar raționaliștii nu au dreptul să admită acest lucru: la urma urmei, au construit însăși ipoteza ideilor înnăscute pentru că nu au găsit experiență în date, acelea în senzații, fără conexiuni, fără semne de ceea ce se atașează de ce Prin urmare, ei fie trebuie să trateze experiența cu dispreț total, să încerce să construiască toate cunoștințele exclusiv din materiale insensibile și să susțină că ideile insensibile, deși constituie scheletul tuturor cunoștințelor sensibile, sunt amestecate cu ea întâmplător, fie, deoarece această doctrină a

cunoaşterii sensibile este de necrezut a presupune că spiritul cunoscător se naşte nu numai Biblioteca "Runivers" n l occkj th idei de substanțialitate, cauzalitate etc , într-o formă generală, dar și acte specifice separate de aplicare a acestora; cu alte cuvinte, trebuie să admitem că toată cunoașterea în întregime este înnăscută și acest lucru este posibil numai dacă întreaga lume este înnăscută subiectului cunoaștere, dacă întreaga lume este sub forma unei copii închise în sufletul său, deci că, dezvoltându-se în afara subiectului cunoaștetor, el se dezvoltă în același timp imanent în subiectul cunoaștetor însuși O astfel de teorie a cunoașterii, constituind o dezvoltare consecventă și necesară a ipotezei ideilor înnăscute, a fost de fapt creată de ultimul reprezentant al raționalismului prekantian, Leibniz*, care a afirmat că lumea este formată din monade și că fiecare monadă este un microcosmos, adică întregul univers în miniatură Ipoteza ideilor înnăscute nu rezolvă doar întrebarea cum este posibilă cunoașterea adecvată transcendentală Ea încearcă să răspundă și la alte întrebări, de exemplu la întrebarea cum este posibilă cunoaşterea universală şi necesară Atât raționaliștii, cât și empiriștii credeau că cunoașterea universală și necesară este posibilă numai acolo unde există judecăți analitice Dar empiriștii nu pot explica cum sunt posibile astfel de judecăți în raport cu Faptele lumii exterioare: materialele de cunoaștere despre lumea exterioară sunt formate, în opinia lor, din senzații disparate S, P etc , și nicio analiză nu poate arăta legătura dintre S și P Raționaliștii au dreptul să se uite la procese !), chiar cred că toate gândurile și acțiunile amc-ului nostru provin din propriul fundal, fără a-i putea fi date de simțuri, așa cum veți vedea mai târziu Dar acum voi lăsa această cercetare deoparte și mă voi adapta la expresiile primite, deoarece într-adevăr sunt bune și durabile și putem spune într-un anumit sens că simțurile externe sunt parțial cauza gândurilor noastre, voi examina cum trebuie să spunem în părerea, încă în sistemul comun (vorbind despre acțiunea corpurilor asupra Faimei, așa cum copernicienii vorbesc cu alți oameni despre mișcarea soarelui, și cu fundament) că există idei și principii, care nu ne vin din simțurile și pe care le găsim în noi înșine fără a le forma, deși simțurile ne dau prilej să le percepem Leibnitz nou Ess Библиотека "Runivers" JUSTIFICAREA EMPIRISMULUI MISTIC cunoștințe altfel Dacă sufletul conține în mod natural concepte complexe, cum ar fi, de exemplu, conceptele de substanță, spațiu, număr etc , și dacă aceste concepte conțin o unitate inseparabilă a elementelor lor, atunci, exprimând judecăți despre ele prin descompunerea lor în părți, trebuie să recunoaștem aceste judecăți ca fiind necesare: în predicat ele exprimă ceea ce este deja simțit în subiect (în conceptul înnăscut), ca parte componentă necesară a acestuia În cele din urmă, cea mai puternică obiecție la empirism, care este aceea că, având în vedere subiectivitatea tuturor materialelor de cunoaștere, nici măcar nu ar putea exista o presupunere despre existența unei lumi exterioare, nu este teribilă pentru raționaliști Ele se pot referi întotdeauna la ideea înnăscută a existenței unei lumi exterioare Adevărat, se poate răspunde că în cunoașterea experimentală nu avem deloc de-a face cu gândirea abstractă a existenței unei lumi exterioare, în cunoașterea experimentală ne confruntăm nu cu gânduri, ci cu obiecte, lucruri, ca ceva necesar, străin de sufletul nostru, teoria cunoașterii a raționaliștilor este imposibilă Ele construiesc toată activitatea cognitivă din stările subiectului cunoaștetor, din bunurile sale: experiența dă doar senzații subiective, iar ideile înnăscute formează un sistem de gânduri necesare subiectului; oricât de mult am combina

acest material, el nu va produce obiecte concrete care, la fel ca non-sinele, mi se opune în experiență Filosofia lui Descartes nu poate răspunde la cele mai dificile întrebări filozofice care se ridică aici, dar raționaliștii nu trebuie decât să extindă ipoteza ideilor înnăscute până la ultimele limite, și anume, să afirme că toată cunoașterea este înnăscută și că pot face față chiar și acestei probleme , chiar dacă doar într-un mod pur extern Pentru a face acest lucru, trebuie să admitem că, în ceea ce privește orice relație dintre eu și nu-eu, în subiectul cunoaștere, nu doar gândurile iau naștere din adâncul spiritului său, ci obiectele-gând, i e procese, repetați Întrebări de filosofie, carte J Biblioteca "Runivers" n Eu despre CKI th reprezentând sub forma unei copii toată realitatea exterioară așa cum este Tocmai acesta este sensul ipotezei lui Leibniz despre monade - microcosmos, dublarea lumii sau, mai bine zis, multiplicarea ei de câte ori există monade Scopul ei imediat - de a arăta cum o cunoaștere transcendentă cu semnificație universală și necesară - este posibil, atinge această ipoteză, dar nu poate oferi satisfacție deplină Este prea evident că nu poate fi fundamentat, că presupune mult și, în același timp, se asigură împotriva obiecției doar prin faptul că presupozițiile sale, prin însăși natura lor, nu pot fi supuse verificării experimentale: în fond, presupune că copia care se află în subiect și originalul în afara subiectului nu pot fi puse una lângă alta și supuse comparării în nicio conștiință umană Între timp, cererea de justificare empirică în cazul de față nu este doar o alegere metodologică Ea este condiționată de conștiința inconsecvenței și insolubilității însăși problema pusă de teoria cunoașterii a raționaliștilor Atât în viața practică, cât și în știință, la fiecare pas determinăm relația dintre unele date a și x, dar, în același timp, o problemă rezolvabilă se caracterizează prin faptul că x nu este ceva absolut necunoscut în ea: pentru solubilitatea problema, este necesar să se știe ce - sau relația lui X cu un al treilea fenomen b, legat într-un anumit fel de a Problema teoriei cunoașterii a raționaliștilor are un cu totul alt caracter: ei doresc să construiască o teorie a cunoașterii transcendente: asta înseamnă că ei și-au stabilit scopul de a construi o doctrină despre relația dintre a (procesul cognitiv din I) și niște x absolut (lumea din afara procesului cognitiv) Referințele la faptul că nu numai cunoașterea este înnăscută, ci însăși ipoteza înnăscută a cunoașterii este și înnăscută, nu fac deloc această ipoteză mai convingătoare Au scăpat-o doar prin Biblioteca "Runivers" JUSTIFICAREA EMPIRISMULUI MISTIC evitați contradicțiile grosolane și, în cel mai bun caz, ar arăta doar că, în virtutea unei înclinații înnăscute, suntem forțați să gândim această ipoteză, dar nu garantăm deloc pentru adevărul ei Sarcina contradictorie stabilită de raționalism duce în cele din urmă la un rezultat contradictoriu, care poate fi exprimat în următoarea formulă: cunoașterea transcendentală adecvată este alcătuită exclusiv din materiale care apar din interiorul spiritului cunoaștere, adică, imanente lui în componenţa şi originea lor Această formulă este direct opusă rezultatului final al empirismului, pe care l-am exprimat în următoarea propoziție: toate materialele cunoașterii sunt obținute datorită impactului asupra subiectului cunoaștere din exterior (transcendental în ceea ce privește condițiile de apariție), prin urmare cunoașterea nu are un sens transcendental, toate au un ny imanent (în compoziție) și, în plus, caracter subiectiv Formulele contradictorii la care au ajuns raționaliști și empiriști, în ciuda opoziției lor, sunt de acord într-o trăsătură: contradicția din ele se datorează ciocnirii conceptelor de

imanență și transcendență, care este o consecință necesară a presupunerii că subiectul și obiectul sunt separate de reciproc De asemenea, este de remarcat faptul că, asupra unui alt punct foarte important, punctele de vedere ale raționaliștilor și ale empirismului coincid deja direct: ei admit că sufletul subiectului care cunoaște își cunoaște în mod adecvat propriile sentimente și idei, așa cum sunt ele în realitate, iar "sufletul realizează acest lucru fără chinuri de muncă și deducție, la prima vedere, prin capacitatea sa naturală de percepție și distincție "*) *■) Locke: Experiență asupra minții umane, Vol IV, cap i, , p ' * Biblioteca "Runivers" n Eu despre CKI th obiectul se află în original în chiar procesul de cunoaştere Obiectul cognoscibil aici este imanent procesului cunoașterii, nu există nici un abis de netrecut între obiect și subiect, ele constituie un întreg în procesul cunoașterii și, prin urmare, problema sensului transcendental al cunoașterii nu are sens aici; odată cu aceasta, cel puțin în rezolvarea acestei probleme particulare, dispar toate dificultățile și contradicțiile din teoria cunoașterii, precum și dezacordurile dintre raționalism și empirism Astfel, atât contradicțiile din empirism și raționalism, cât și diferențele dintre ele, cât și acordul lor asupra unuia dintre punctele teoriei cunoașterii indică în mod egal și definitiv noua direcție în care trebuie să meargă epistemologia pentru a ieși din dificultate În termeni generali, această direcție poate fi conturată după cum urmează Epistemologia trebuie de asemenea, în doctrina cunoașterii lumii exterioare, să renunțe la noțiunea contradictorie conform căreia cunoașterea este un proces transcendent în originea sau sensul său Cu alte cuvinte, trebuie să renunțe la presupoziția raționalismului și empirismului, potrivit cărora subiectul și obiectul sunt despărțiți unul de celălalt în așa fel încât obiectul să fie în afara procesului cunoașterii și să trimită în sfera acestui proces doar sa propriile acțiuni sau copii ale ei înșiși, inerente subiectului Ea trebuie să înlăture barierele dintre subiect și obiect, să le recunoască unitatea originară și, în acest sens, să le împace între ele Începând cu Kant, filosofia a pornit pe această cale cu totul nouă Cu toate acestea, unirea subiectului cu obiectul se poate face în diferite moduri și, din moment ce nu avem niciun motiv să credem că Kant a ales cel mai bun dintre ele, trebuie să ne familiarizăm cu toate metodele și să le evaluăm Se pot imagina trei forme diferite de asociere dintre subiect și obiect În primul rând, subiectul poate fi identificat cu obiectul; în al doilea rând, obiectul poate fi inclus în subiect; în cele din urmă, în al treilea rând Biblioteca "Runivers" JUSTIFICAREA EMPIRISMULUI MISTIC obiectul și subiectul pot fi împăcați nu prin subordonarea unul altuia, ci prin recunoașterea faptului că, menținându-și independența unul față de celălalt, formează totuși o unitate inseparabilă Prima dintre aceste teorii este imposibilă, deoarece conține o contradicție autodistructivă: dacă nu ar exista subiect, atunci nu ar exista cunoaștere și, odată cu ea, nu ar exista nici o teorie a cunoașterii Astfel, doar a doua și a treia teorie rămân posibile Al doilea dintre ele subordonează obiectul subiectului sau, mai degrabă, procesului cunoaşterii şi consideră obiectul ca un produs al procesului cunoașterii în sine, care nu are o existenţă independentă în raport cu cunoaşterea Această teorie a cunoașterii a fost dezvoltată de Kant și, în diferite modificări create de adepții săi, apare în prim-plan în istoria filosofiei secolului al XIX-lea În cele din urmă, a treia teorie a cunoașterii, pe care o numim empirism mistic, este pregătită treptat pentru viață de către Filosofia critică și chiar construită de unii filozofi care au părăsit școala lui Kant, dar nu

este încă exprimată în formă pură Această teorie a cunoașterii este mai liberă de presupoziții decât critica lui Kant și ar putea apărea pe scenă numai după ce critica, în existența ei veche, ar fi supraviețuit și epuizat până la capăt toate contradicțiile generate inevitabil de premisele raționalismului și empirismului Este mai ușor să dezvăluim prezența acestor premise în critică după familiarizarea cu empirismul mistic decât înainte și, prin urmare, acum vom trece direct la prezentarea primelor, cele mai de bază prevederi ale teoriei cunoașterii empirismului mistic CAPITOLUL TREI O schiță inițială a principalelor prevederi ale teoriei gnat* niya a empirismului mistic I Relaţia obiectului cunoaşterii cu cunoaşterea Teoria cunoașterii trebuie să fie liberă de presupoziții În orice caz, în timpul nostru, ea trebuie să stăpânească Biblioteca "Runivers" A l o s c k g y să vă fie frică, cel puţin, de presupoziţiile găsite mai sus în filosofia pre-kantiană Aceasta înseamnă că, atunci când ne lansăm în ea, trebuie să începem direct cu o analiză a Faptelor, nu avem dreptul să dăm nicio definiție a cunoștințelor și nu putem indica niciuna dintre proprietățile acesteia, cu excepția celor care sunt văzute direct în materialul Factual al experiențe și vor fi acceptate de noi ca bază, determinând care Fapte fac obiectul investigației noastre Care, chiar la începutul teoriei cunoașterii, declară că va studia acea relație dintre eu și nu-eu, acel efect al lumii exterioare asupra sensibilității (sau, și mai rău, asupra nervilor, organelor de simț ale subiectului cunoaștere) , ceea ce duce la apariția cunoașterii), probabil că construiește deja nu teoria faptelor, ci teoria teoriei: știe deja despre existența unor condiții importante de cunoaștere (eu, nu-eu) și despre relația lor cu unul pe celălalt (despre efectul nu-I asupra Eu) procesul de copiere a realității, sau procesul de simbolizare a acesteia, sau procesul care duce la apariția judecăților universale și necesare etc , știe deja ce este cunoașterea, are a construit deja o teorie rudimentară a acesteia și dorește să fundamenteze această teorie și deloc să investigheze direct Faptele Ne poate obiecta că, fără a folosi nicio definiție a cunoașterii, este imposibil să găsim tocmai Faptele care fac obiectul investigației Dacă, în ciuda acestui avertisment, ne angajăm în continuare într-o analiză a primelor Fapte care apar, atunci se poate dovedi că vom construi un fel de teorie, dar aceasta nu va fi deloc o teorie a cunoașterii, ci o teorie a alte procese Ca răspuns la aceasta, observăm că până la un anumit punct grad, orice cercetător care se ocupă în mod independent de prelucrarea oricărui material de fapt se află în aceeași poziție; investigând un grup de Fapte, el ajunge la noi definiții și distincții, schimbând în același timp sensul vechii terminologii Cu toate acestea, în aceasta Biblioteca "Runivers" JUSTIFICAREA EMPIRISMULUI MISTIC În studiul nostru, vom analiza un grup de Fapte care este atât de larg distribuit încât nu riscăm să construim o teorie a Faptelor complet diferite decât este acceptată de obicei în epistemologie; Cel mai probabil, vom construi o teorie care să includă toate Faptele luate în considerare în alte epistemologii și, în plus, câteva Fapte foarte simple, care de obicei nu sunt luate în considerare de epistemologie Vom analiza nu numai experiențe precum afirmarea legii lui Newton sau orice teoreme și axiome matematice, ci și astfel de experiențe care sunt ascunse sub cuvintele "e lumină aici, mă doare", etc Subiectul analizei noastre va fi orice experiență, în măsura în care este investigată, studiată, observată, constatată etc Cu alte cuvinte, toate Faptele studiate în toate științele și observate în toate domeniile vieții sunt și ele supuse cercetării noastre, deoarece sunt de așa

natură încât conduc la apariția procesului de investigare, observație etc Aceasta înseamnă că numărul de Fapte care trebuie investigate de teoria cunoașterii este într-adevăr extrem de mare: este cel puțin egal cu numărul tuturor celorlalte Fapte cunoscute, deoarece un Fapte cunoscut este un Fapt nu numai existent, ci și cunoscut Toată această masă nemărginită de Fapte este caracterizată de următoarea trăsătură comună Toată cunoașterea este cunoaștere despre ceva; cu alte cuvinte, fiecare experiență numită prin cuvântul cunoaștere conține o relație explicită cu ceva ce poate fi numit obiect al cunoașterii Acest lucru ridică în mod direct următoarea întrebare cea mai importantă pentru teoria cunoașterii: există un obiect de cunoaștere, de ex la ce se referă experiența numită cunoaștere în afara procesului de cunoaștere sau în procesul însuși? În primul caz, cunoașterea are un caracter transcendental, în timp ce în al doilea este imanent Conform rezultatelor studiului anterior, construiți o teorie a trans- n l o s s to ï i cunoașterea valoroasă este imposibilă fără contradicții și, prin urmare, dacă s-a dovedit că obiectul cunoașterii nu este este în proces de cunoaștere, ar trebui să renunțe neputincios înaintea unei sarcini insolubile și să renunțe la cercetările ulterioare Nu este greu de înțeles, însă, că această stare tristă de lucruri nu amenință teoria cunoașterii Datorită lucrărilor de filosofie critică, grație fenomenalismului, care a fost larg răspândit în filosofia secolului al XIX-lea și a pătruns chiar și în domeniul științelor exacte, înțelegerea și evaluarea realității s-au schimbat atât de mult, atenția acordată proceselor de cunoaștere și analiza acestora s-a aprofundat atât de mult încât se poate dovedi cu ajutorul oricăror considerații indirecte (kb în plus, aceste considerații indirecte au fost deja exprimate în cele două capitole anterioare) prezența obiectului cunoașterii în procesul cunoașterii nu este deloc necesar; este suficient să ne clarificăm gândirea cu câteva exemple, adică arată direct prezența obiectului în procesul de cunoaștere, iar majoritatea va fi de acord cu noi Dacă spunem "aici este lumină", "e zgomot aici", "mă doare", atunci aceste experiențe (afirmații) se referă la zgomot, durere, lumină și este imposibil să nu recunoaștem că aceste obiecte sunt în același proces de cunoaștere, și nu în afara ei vorbim despre acele zgomote, lumină, durere, care sunt imediat experimentate în acest proces de afirmare Afirmând că un lucru de fier care zace în apă devine acoperit de rugină sau că adăugarea de acid clorhidric la o soluție de lapis duce la formarea clorurii de argint, noi, din nou, avem de-a face cu obiecte care sunt prezente în chiar procesul de cunoaștere: un lichid transparent, cu gust proaspăt, un lichid care arde, un lichid fumos cu miros înțepător, un strat de pământ maro pe metal, fulgi albi de clorură de argint precipitată etc sunt prezenți în procesul de afirmare și constituie conținutul acestuia Pentru a spune în termenii școlii lui Hume, acest conținut este în unele cazuri strălucitor (percepții) , iar în altele slabe (amintiri), dar în esență materia nu se schimbă de la aceasta, deci   modul în care afirmațiile de mai sus se raportează la aceste conținuturi particulare și fără ele devin un set gol de cuvinte Dacă vreun adept al doctrinei nominaliste a conceptelor observă că toată cunoașterea generală este doar o selecție a anumitor cuvinte și nimic mai mult, atunci nu este nevoie să ne lansăm aici într-o critică a tuturor tipurilor de doctrine realiste, conceptualiste și nominaliste ale conceptelor ; ne va fi suficient să subliniem că până și doctrina cea mai aparent periculoasă pentru noi, și anume nominalismul extrem, este de fapt în deplin acord cu afirmația

noastră Considerând judecata generală doar ca o colecție de cuvinte, nominaliștii în același timp consideră că în spatele acestor cuvinte trebuie să se ascundă, cel puțin într-o formă potențială, judecăți individuale, al căror conținut este percepțiile, iar dacă această legătură cu percepțiile dispare, atunci judecata generală va înceta cu adevărat să fie cunoaștere și să se transforme într-un set gol de cuvinte Desigur, un adevăr atât de simplu și care apare prea des ca X = , de regulă, nu mai este realizat în conștiință și este complet înlocuit de cuvinte, dar totuși, de îndată ce vrem să fim conștienți de el și să-l contemplăm ca adevăr, ne dăm seama complet, și atunci se dovedește că obiectele acestei cunoașteri - repetarea repetăţii și asumarea o dată, o dată, o dată, o dată - sunt date imediat în acest proces de cunoaștere, experimentat, experimentat în ea , și nu sunt undeva în afara acestui eveniment Nu este greu să găsești un astfel de conținut obiectiv și în același timp imanent în toate celelalte adevăruri științifice, de exemplu, în legile de bază ale chimiei, precum legea raporturilor multiple etc Când cunoașterea se referă la obiectele așa-numitei percepții interne, atunci imanența obiectului cunoașterii în chiar procesul cunoașterii este și mai clară și de netăgăduit Când se desfășoară un proces de cunoaștere, exprimat în cuvintele "Sunt supărat" sau cuvintele "deducție - orice Biblioteca "Runivers" n l o s s to ï i balansul pendulului își încetinește cursul, căldura prelungește pendulul, ceea ce înseamnă că acesta își încetinește cursul - există o inferență deductivă conform primei figuri a silogismului, atunci este fără îndoială că obiectele de cunoaștere "mânie" "și raționamentul deductiv sunt experimentate chiar în acest proces de cunoaștere Chiar și filosofia pre-Kantiană a recunoscut această propoziție, sau mai degrabă, a luat-o de bună și, prin urmare, nici nu a discutat-o În acest sens, ea a făcut o mare eroare metodologică Dacă problema cunoașterii și condițiile posibilității acesteia este foarte dificilă și dacă, dimpotrivă, se pare că cunoașterea este atinsă la perfecțiune și, în același timp, cu atâta ușurință încât, aparent, nici nu merită să ne gândim de ce și cum s-a realizat, aceasta înseamnă că acestea sunt cazurile care trebuie analizate în scopul teoriei cunoașterii Având în vedere aceste procese de așa-numită percepție internă, nu se poate decât să observăm că ele se caracterizează prin prezența unui obiect în însuși procesul cunoașterii și că fără această condiție nu am avea nicio cunoaștere a activității noastre mentale Dar acest lucru nu este suficient, sistemul de cunoaștere a cunoașterii este complet determinat de acest consens și, prin urmare, pe măsură ce este închis, devine imediat clar că stropirea, așa-numita introducere a Mira, și în același caracter, au acelaşi caracter că obiectul cunoaşterii este imunitatea procesul cunoaşterii Această primă propoziție a empirismului mistic nu se abate deloc de la concepțiile despre cunoaștere care au fost stabilite în secolul al XIX-lea sub influența filosofiei critice De asemenea, critica neagă cu tărie posibilitatea oricărei cunoștințe transcendente și insistă că obiectul cunoașterii este în proces de cunoaștere Diferența dintre critică și empirismul mistic în general se va găsi nu atât în primele propoziții de bază, cât în concluziile din acestea; în ce constă se va spune mai târziu Biblioteca "Runivers" JUSTIFICAREA EMPIRISMULUI MISTIC A doua întrebare care trebuie rezolvată este următoarea: dacă obiectul cunoașterii este în proces de cunoaștere, atunci sunt posibile două învățături despre compoziția acestui proces: în primul rând, se poate argumenta că obiectul cunoașterii nu este inclus doar în procesul de cunoaștere, dar constituie și întregul său

conținut; în al doilea rând, se poate susține că cunoașterea se formează întotdeauna din obiectul cunoașterii împreună cu un proces suplimentar; cu alte cuvinte, conform celei de-a doua învățături, cunoașterea este întotdeauna ceva mai complex decât obiectul ei Trebuie doar să încerci să realizezi mental prima dintre aceste afirmații pentru a fi imediat convins de inconsecvența ei Dacă ar fi corect, ar însemna că lumina, zgomotul, mânia, durerea în sine sunt deja cunoștințe despre lumină, zgomot, mânie, durere Dar acest lucru este deja imposibil deoarece cunoașterea este un proces care are o relație cu un obiect, iar această relație nu ar exista dacă obiectul cunoașterii ar fi identic cu cunoașterea despre el însuși; Relația este posibilă numai dacă obiectul cunoașterii se află în afara procesului de cunoaștere sau dacă se află în interiorul procesului de cunoaștere, dar face parte din acesta Primul caz, așa cum sa afirmat deja în prima propoziție, este imposibil; deci rămâne doar al doilea caz Este de la sine înțeles că în unele cazuri cunoașterea însăși devine obiect al cunoașterii, dar acest lucru nu contrazice cele spuse mai sus: de asemenea, cunoașterea despre cunoaștere nu constă numai în obiectul său, ci este un proces mai complex Când apare cunoașterea că lanțul de judecăți "tot ce prelungește pendulul, îl încetinește etc ", este o concluzie deductivă conform primei figuri a silogismului, atunci această cunoaștere constă în obiectul ei, tocmai din lanțul de mai sus a judecăților și a unui proces suplimentar prin care acest lanț este considerat o concluzie deductivă ' Prin rezultatul nedeterminat la care am ajuns, Biblioteca "Runivers" J l despre s to í th nu poate fi satisfăcută Pentru fundamentarea finală a considerațiilor anterioare, este necesar să ne punem întrebarea, care este complexitatea mai mare a cunoașterii în comparație cu obiectul cunoașterii, ce proces ar trebui atașat obiectului pentru a obține cunoașterea? Să punem această întrebare într-o formă concretă: dacă există experiențe de lumină, zgomot, durere, furie, atunci ce trebuie să le alăture pentru ca ele să devină cunoaștere? Fără îndoială, experiența "luminii!" este posibilă doar comparând experiența luminii cu experiența întunericului și distingând-o de aceasta, precum și de toate celelalte experiențe conexe Același lucru se poate spune despre experiențele durerii , furie, concluzie etc Afirmația "acesta este un proces de raționament deductiv conform primei figuri a silogismului" este posibilă numai dacă procesul unui astfel de raționament este separat de sfera altor experiențe, emoții, stări de bine- ființă etc , dacă este diferit de raționamentul inductiv și asemănat cu raționamentul deductiv mai întâi Figuri Ideea că procesul de comparație este inclus în fiecare act de cunoaștere este extrem de răspândită Dacă unii psihologi, și în special epistemologi, acordă puțină atenție rolului acestei activități în apariția cunoașterii, aceasta nu se datorează deloc pentru că o consideră inutilă pentru actul cunoașterii, ci mai degrabă pentru că consideră necesitatea ei prea evidentă și ea compoziție prea simplă și grăbită să treacă la ceea ce este mai puțin evident și cu care nu toată lumea este de acord Empiriştii sunt ocupaţi să investigheze apariţia cunoaşterii prin acţiunea lumii exterioare asupra organelor de simţ; se ceartă despre corespondența sau necorespondența dintre idei și lumea exterioară, încearcă să construiască din senzații și modificările lor experiențe precum substanțialitatea, cauzalitatea etc ; dar, desigur, ei nu pot decât să admită că toate aceste materiale ale vieții mentale nu vor da încă cunoștințe dacă nu sunt comparate Biblioteca "Runivers" JUSTIFICAREA EMPIRISMULUI MISTIC prieten cu prieten Locke înțelege bine acest lucru și susține că "nu există cunoaștere fără discriminare" ')

La rândul lor, raționaliștii din teoria cunoașterii acordă atenție în primul rând insuficienței experienței pentru a obține cunoștințele necesare, a stabili existența ideilor înnăscute etc ; cu toate acestea, ei nu neagă necesitatea distincției pentru apariția cunoașterii; Leibniz, răspunzând afirmației lui Locke că nu există cunoaștere fără distincție, este pe deplin de acord cu el, dar nu se oprește asupra rolului distincției în procesul cognitiv, pentru că el este prea absorbit de problemele de mai sus și se grăbește să treacă la dovedirea că distincțiile de necesitate pentru apariția cunoașterii exclud complet innăscurea ideilor * În cele din urmă, susținătorii filozofiei critice își cheltuiesc toată puterea pentru a construi însuși obiectul cunoașterii cu ajutorul Formelor de contemplare și a categoriilor de rațiune, cu toate acestea, ei nu pot nega că, fără discriminarea senzațiilor, Formele și nu ar exista categorii de cunoaștere unele de altele Kant afirmă la fiecare pas că cunoașterea este sinteza diverselor În doctrina sa despre deducția conceptelor raționale pure, el vorbește despre condițiile în care varietatea este prezentată ca atare "Orice contemplare", spune el, "conține în sine o varietate, care, ca atare, nu ar putea fi închipuită dacă sufletul nu ar distinge timpul în schimbarea succesivă a impresiilor, pentru fiecare concepție, așa cum este dată într-o clipă, nu ar include niciodată în nimic altceva decât în unitatea absolută Dar pentru ca din această diversitate să se nască o unitate de contemplare (ca, de exemplu, în reprezentarea spațiului), pentru aceasta, în primul rând, este necesară o trecere în revistă a diversității, apoi combinarea ei Această sinteză a aprehensiunii trebuie să aibă și aplicare a priori, adică *) Locke, "Experiența rațiunii umane", vol II, cap XI, i, p ,) Leibniz, Nouveaux Essays, voi II, cap XI Biblioteca Runiverse n l OCCKI y în raport cu reprezentările neempirice *) În continuare, după doctrina reproducerii, Kant vorbește și despre necesitatea identificării momentelor de gândire diferite în timp între ele "Fără conștientizarea faptului că ceea ce gândim este la fel cu ceea ce am gândit cu un moment înainte, orice reproducere într-o serie de reprezentări ar fi complet în zadar Căci atunci în fiecare stare ar exista o idee nouă și nu s-ar raporta deloc la actul în care ar trebui să apară treptat" *) Deci, toate aceste filozofii pot fi de acord că cunoașterea este o experiență în comparație cu alte experiențe Nu suntem de acord cu ei, afirmând această poziție Dezacordul constă încă doar în problema transcendenței obiectului cunoașterii După punctul nostru de vedere, experiența comparată este obiectul cunoașterii, după raționaliști, experiența comparată este o copie a obiectului; Potrivit empiriștilor (Locke), ceea ce este comparat este un simbol care înlocuiește obiectul cunoașterii din minte Este remarcabil că toate aceste tendințe filosofice, indiferent de modul în care privesc obiectul cunoașterii, trebuie să vadă în fiecare act de cunoaștere acele relații pe care le-am găsit, întrucât obiectul cunoașterii, ca obiect conștient, trebuie să fie o experiență comparată cu alte experiențe și trebuie să fie chiar în acest proces de comparație Să presupunem că afirmăm că "toate fenomenele au o cauză" Potrivit raționalistului, obiectul cunoașterii aici este o relație care se află în afara procesului cunoașterii, dar în conștiință trebuie să existe o copie a acestui obiect, și anume o idee înnăscută, iar pentru un act de cunoaștere, la rândul său, această copie trebuie recunoscută, iar pentru aceasta este suficient să o deosebim de alte experiențe, de experiența substanțialității, despre *) Kant, "Critica rațiunii pure", tradus / Sokolov, p (după ed Kerbach Transe Analytik I Buch, II Hauptstück, II Abschn ,)) Ibid , p bi

(după ed a II-a a lui Kerbach, ibid) Biblioteca "Runivers" JUSTIFICAREA EMPIRISMULUI MISTIC relații ciudate etc Conform acestei doctrine, originalele rămân pentru totdeauna în afara procesului de cunoaștere și, prin urmare, putem afirma că în realitate doar cunoașterea "copiilor" se obține în acest fel, adică, în realitate, numai cunoașterea în sensul nostru din aceasta, fără îndoială, există cuvinte După empiricist, obiectul cunoașterii în afirmația "toate fenomenele au o cauză" este un fel de relație între fenomene, care este înlocuită în conștiință de simbolul său, și anume succesiunea obișnuită a senzațiilor, dar pentru actul de cunoaștere acest simbol trebuie la rândul său să fie recunoscut și pentru aceasta este suficient pentru a-l deosebi de alte simboluri, de o succesiune neobișnuită de senzații, de substanțialitate etc Relațiile transcendentale, conform acestei învățături, rămân pentru totdeauna necunoscute, iar în realitate recunoaștem doar simboluri, doar ideile noastre Cu alte cuvinte, empiriştii pot adera mai uşor decât raţionaliştii la afirmaţia că cunoaşterea este o experienţă în comparaţie cu alte experienţe Nu este deci surprinzător că în secolul al XIX-lea gânditorii empirişti, de ex Ben, Spencer, Mach, alocă primul loc în activitatea cognitivă actului de comparație În cele din urmă, potrivit kantianilor, atunci când enunțăm numerarul conexiunii cauzale, obiectul cunoașterii nu este implementarea procesului de cunoaștere, este și mai aproape de procesul cunoașterii, îl luăm, deci suntem cunoașterea acestui obiect , el insusi este un proces cognitiv (sinteza categorica a cauzalitatii); totuși, fără îndoială, fiecare kantian va fi de acord că pentru a afirma "aceasta este o legătură cauzală" este nevoie nu numai de prezența unei sinteze cauzale, ci și de distincția ei de sinteza substanțialității, interacțiunii etc , și în acest act de distincţie şi constatare, obiectul cunoaşterii este această sinteză, care se recunoaşte, în acest fel, ca existentă Biblioteca "Runivers" n Eu despre CKI th Dacă cunoașterea este o experiență în comparație cu alte experiențe, iar obiectul cunoașterii este experiența comparată în sine, atunci aceasta înseamnă că obiectul este cunoscut exact așa cum este: la urma urmei, în cunoaștere nu există o copie, nici un simbol, nici un fenomen al lucrului fiind cunoscut, dar chiar acest lucru vg original Aceasta conduce la o serie de concluzii extrem de importante pentru întreaga teorie a cunoașterii, dar semnificația lor deplină poate fi clarificată numai după rezolvarea unei nedumeriri cauzate de această definiție a cunoașterii Cunoașterea este întotdeauna considerată ca o activitate a sinelui Dacă obiectul cunoașterii este lumea non-sinelui, atunci cum poate fi dat în original subiectului cunoaștere? Această întrebare a relației dintre sine și non-sine în procesul cunoașterii este de care ne vom ocupa acum • (Va urma) N Lossky Biblioteca "Runivers" Vederi filozofice ale lui Ernst Mach Starea științei naturale moderne se caracterizează, după Riel, prin predominarea intereselor sintetice în ea, dorința de unitate originară, căutarea unei singure filozofii, știință imanentă Oricare ar fi rezultatele acestei mișcări, ea merită atenția și simpatia filozofilor specialiști, pentru că astfel de căutări și aspirații ar trebui să-l smulgă pe naturalist microscopului, împingeți-l afară din cabinetul de fizică un drum larg de întrebări generale, fundamentale Interacțiunea dintre știință și filozofie este susținută de aceasta Un tip interesant de astfel de naturalist modern este Ernst Mach, un fizician celebru și mai târziu profesor de filozofie inductivă la Viena Motivat de sentimentul de "nemulțumire intelectuală", Mach părăsește zona presiunii sale în diferite straturi ale atmosferei mentale, sunt strâns legate de curente

similare ale ultimei epistemologie, psihologie și filozofie, au mulți susținători și oponenți eu și știința I Problema lui Mach - "Sunt naturalist, nu sunt filozof-" Întrebări de filosofie, carte , Biblioteca "Runivers" DAVID VIKTOROV îşi spune Mach, dorind să indice calea pe care urma să o urmeze în generalizările sale filozofice Calea speculației metafizice pe care o consideră interzisă pentru sine; în istoria filosofiei speculative, grație metodei sale, el vede istoria erorilor și a tuturor fantomelor pe care este gata să le recunoască drept reale doar pe cele metafizice, în funcție de răul pe care îl aduc cunoașterii Neintenționând să ofere o nouă metafizică, el chiar renunță fundamental la o viziune completă asupra lumii: "Omul de știință trebuie să fie capabil să suporte viziunea despre lume a Neterminatului" Dar este posibilă o altă filozofie, care nu ia ca punct de plecare concepția speculativă asupra lumii, ci pornește din critica concluziilor științelor speciale și merge spre cerințele lor mai modeste Așa este filo sophia stiintifica "Filosofia, cercetarea filozofică nu poate consta decât în adăugarea critică reciprocă, pătrunderea științelor speciale, în reducerea lor la un singur tot Așa cum sângele este turnat în nenumărate vase pentru a hrăni corpul, dar cu asta, pentru a se aduna din nou în inimă, astfel încât în știința viitorului, toate brațele separate ale cunoașterii vor fi din ce în ce mai multe! îmbina mai multe într-un singur flux " Așa își explică Mach sarcina filosofiei în general și, în consecință, își definește propria sarcină Refacerea istoriei descoperirilor științifice, ipotezelor, teoriilor, conceptelor, metodelor, supunând criticii și comparării reciproce diverse tipuri de înțelegere a lumii, asimilate de disciplinele științifice individuale, Mach este aparent ocupat să atingă un singur scop: stabilirea relației corecte între fizică, în cel mai larg, vechi sens al cuvântului, psihologie, înțeleasă în sens larg și teoria cunoașterii EksGinteress este îndreptat, după el, în principal spre găsirea unui punct! viziune, la fel de potrivită pentru toate domeniile științei; cercetare, asigurând unitatea științei, pentru a da Biblioteca "Runivers" VIZIUNI FILOZOFICE LUI ERNST MACH o astfel de imagine a lumii care nu ar trebui revopsită de fiecare dată, trecând de la fizică la psihologie și invers Unele dintre propozițiile fundamentale, în special caracteristice, care vor fi introduse mai jos, trebuie să fie dictate de această sarcină specială, iar gradul în care se ridică la nivelul cerințelor sale ar trebui să servească drept măsură a evaluării lor corecte Printre asemenea prevederi de bază se numără ■ în sistemul lui Mach negarea materiei ca esenţă reală, în spiritul idealismului extrem, reducerea ei la gradul de legătură simbolică a calităţilor senzuale; cu toate acestea, motivele după care se ghidează în acest sens sunt diferite de intențiile și argumentele idealistului Întrucât materia, înțeleasă în sensul unei mase reale inerte, ale cărei modificări sunt posibile numai prin mișcare și sunt reduse doar la mișcare, ar rupe legătura dintre fizică și psihologie, numai această considerație este suficientă pentru a pune capăt bastionului a materialismului Un alt exemplu: prezentând științei cererea de descriere pură, recunoscând omogenitatea psihologică și echivalența cognitivă a descrierii și explicației, Mach se gândește să înlăture opoziția dintre fizică și istoria naturală prin unitatea de metodă, pentru a elimina dualismul științelor explicative și descriptiv, mai aproape avansa scopul final al "filozofiei sale științifice" - unitatea științei Prin însăși natura sarcinii sale, Mach nu a putut să nu ajungă la monism, "monism metodic" Monismul naturalist - Dar, așa cum ne învață istoria filozofiei - există oare vreun

argument mai convingător în timpul nostru retrospectiv? - este dificil să rămânem în cadrul metodologiei științifice Între unitatea metodică a științei și unitatea reală a naturii șerpuiește o graniță atât de îngustă încât cele mai sincere și serioase intenții de a echilibra asupra ei nu au întotdeauna succes Și într-adevăr, în Mach, în spatele monismului său metodic, se pot discerne germenii unei viziuni asupra lumii întregi Biblioteca "Runivers" DAVID VIKTOROV cu trăsăturile familiare ale monismului naturalist h "Natura este un singur întreg Omul este el însuși un osco- lok al naturii "Cu toate gândurile, înclinațiile, instinctele sale, o persoană este o bucată din natură, există un fenomen complet natural, complet subordonat condițiilor existenței naturale Între el și natură nu există abis, există fara antagonism, intre el si animal nu exista un salt Ar fi superstitios sa presupunem ca un om in mintea lui difera calitativ de un animal Exista o diferenta,dar nu mai mult decat in grad Cu cat coboram scara mai jos a ființelor vii, cu cât memoria individuală devine mai slabă, cu atât seria de asocieri este mai scurtă, cu atât limbajul de expresie mai sărac și nedefinit, între om și animal nu depășește diferența dintre un adult și un copil Capacitatea unui om de a munci poate da o puțin mai mult decât ceea ce este necesar pentru a-și satisface nevoile animale imediate și numai acest lucru îl pune în condiții incomparabil mai favorabile, în același timp, așa cum în regnul animal norma obișnuită a rațiunii este constantă, nu există nici un exces deasupra normei și, prin urmare, animalul nu se poate ridica peste nivelul general și este incapabil de dezvoltare ulterioară Nu există nici un dualism între subiectul cunoașterii, omul, și obiectul său, natura În soluționarea acestei întrebări pur epistemologice, se poate auzi clar laitmotivul monismului naturalist Ce se întâmplă, de exemplu, în procesul de explicație? Dependența psihicului nostru de procesele fizice este un fapt, recunoscut de mult, dar dacă te uiți la reversul acestei dependențe, atunci acest fapt apare într-o lumină nouă Există o interacțiune constantă între reprezentările și procesele naturii fizice, iar dacă primele le reflectă pe cele din urmă în sine, atunci invers: uneori fenomenele fizicului depind de reprezentări, sunt determinate, ca să spunem așa, Biblioteca "Runivers" Vederi filozofice ale lui Ernst Mach idei Un fenomen al naturii, pe care îl întâlnim pentru prima dată, ni se pare de neînțeles, ciudat, dar ideile noastre îl pot determina în cele din urmă Gândurile acumulate în cursul dezvoltării mentale îl completează, îi încalcă izolarea vanitate, aduceți în contact cu o serie de alte Fapte Omul, cu gândurile sale, se alătură ca un nou grup de Fapte fenomenului natural care îl interesează Ca și convergența elementelor în orice reacție chimică, în procesul explicației are loc aceeași reacție, aceeași convergență de gânduri și Fapte Reacția internă, numită explicație, este unul dintre fenomenele naturale, ca multe alte fenomene fizice Însăși întrebarea de a completa Faptele cu gânduri este o chestiune de științe naturale , Spre deosebire de viziunea despre lume a idealismului, o astfel de viziune asupra omului și naturii merită numele de naturalism Dacă căutați bazele cunoașterii științifice, nu este nevoie să "apelați la animale, sălbatici și copii, precum geograful spiritului uman, Locke, sau "compilatorul Spencer", în așteptarea descoperirilor epistemologice din excursiile etnografice , va spune suporterul idealism critic Animalele nu au știință, religie hmj, artă, filozofie, pentru că *) nu au acel principiu cognitiv, care se numește rag zoom Rațiunea - începutul supranaturalului - nu trage h, - din natura legilor sale / ea însăși îi dictează propriile legi, bătând propriile valori; omenirea îi păstrează

în lucrările creativității științifice, artistice, îi onorează în creațiile creativității religioase Rațiunea, păzind cu gelozie legitimitatea de sine, dezvăluie omului o lume nouă în ideile sale, o opune lumii naturale, cere să obiectiveze svf * vdeals, să le aducă în natură, să contribuie la triumful conștiinței raționale asupra naturii Biblioteca "Runivers" DAVID VIKTOROV Reamintim aici această înaltă fugă de idei de idealism doar pentru că pe fundalul său ies mai proeminent germenii monismului naturalist din filosofia lui Mach Unghiul de vedere din care se privește natura lui Mach sugerează, de asemenea, un fel de viziune asupra lumii Dar nu Kant și nu Fichte sunt citați de el, ci Darwin și Spencer Înțelegerea sa naturalistă a lumii a crescut sub influența teoriilor biologice ale acestor gânditori și nu este complet singur Din aceeași categorie aparțin curentele pozitivismului modern, nietzscheanismul larg răspândit, triumful monismului lui Goethe asupra dualismului lui Kant Expresiile în care Mach își exprimă înțelegerea naturalistă a lumii amintesc de aforismele lui Nietzsche despre instinctele naturale, laudele lui Goethe ale naturii, aruncate în Forma voluntarismului evolutiv Unii critici l-au bănuit că este în simpatie cu metafizica voinței În expunerea și evaluarea sistemului lui Mach va fi dezvăluită semnificația deplină a monismului naturalist, iar pentru o înțelegere corectă a concluziilor sale epistemologice, nu trebuie să pierdem din vedere această viziune a lui asupra relației dintre om și naturi χ ~W Teoria elementelor -Dacă "natura este un singur întreg", atunci nu există și nu poate exista un dualism fundamental în lume Elementele lumii trebuie să fie omogene psihic și fizic, iar monismul metodologic este preocupat de gravarea fructului a unei astfel de opoziții firești, dualitatea fundamentală a științelor spiritului și științele naturii Acest dualism fundamental a crescut, potrivit lui Mach, pe baza unei probleme incorect puse și dă naștere la nerezolvabile și, prin urmare, se află nyya' í) Legătura posibilă dintre viziunea lui Goethe asupra lumii și filosofia experienței pure este explicată de Schmidt -Grundzüge d constitutiven Erfahrungsphilosophie Brin Biblioteca "Runivers" VIZIUNI FILOZOFICE LUI ERNST MACH și probleme imaginare Elementele primare ale lumii sunt de natură omogene și doar din diferența dintre combinațiile lor se formează diferența, mentală și fizică Din punct de vedere empiric, conform experienței directe, fenomenele lumii se împart în trei grupe: corpuri exterioare, propriul nostru corp și așa-numitul eu, i e anumite complexe de idei, amintiri, acte de voință, sentimente etc Locul principal în acest trio este; scopurile aparțin corpului nostru, organismului nostru În alcătuirea sa intră, strict vorbind, în categoria corpurilor exterioare, dar se deosebește de acestea prin unele trăsături; iar trăsătura cea mai esenţială, lăsând deoparte unele altele, în poziţia organismului nostru între celelalte elemente ale lumii, este că corpurile exterioare sunt întotdeauna condiţionate de corpul nostru, mereu dependente de acesta, modificate într-un fel sau altul de acesta În funcție, de exemplu, de locația corpului nostru în spațiu, dimensiunile lucrurilor se schimbă; in functie de procesele chimice care au loc pe retina ochiului, dreapta sau stanga, culorile si formele obiectelor se schimba; la o anumita pozitie a ochilor obiectele se dubleaza, iar cand ochii sunt inchisi dispar Pe baza unor astfel de Fapte, mulți fiziologi care au filozofat în spiritul neo-kantianismului și mulți filozofi care s-au bazat pe concluziile fiziologiei, au învățat despre subiectivitatea calităților senzoriale, că lumea este ideea mea, că există o lume a lucrurilor în sine care generează senzații, dar ne sunt inaccesibile ъ datorită subiectivității

cunoștințelor noastre Plecând de la aceleași Fapte, Mach se gândește să ajungă la concluzii îndreptate împotriva acestor fiziologi și filozofi ai neokantianismului Înseamnă asta cu adevărat că lumea este ideea mea? Potrivit lui Mach, asta înseamnă ceva complet
 altul, și anume: toate elementele lumii sunt legate între ele celălalt astfel încât, odată cu schimbarea uneia, cealaltă se schimbă (o astfel de conexiune se numește Funcțională), dar în unele locuri, în unele puncte ale lumii, astfel de conexiuni sunt mai puternice, în altele mai slabe: un magnet, de exemplu, un copil în mișcare situat lângă el fier, o stâncă care cade scutură pământul, iar dacă vreun nerv din sistemul nostru nervos este tăiat, întregul sistem de elemente este pus în mișcare În consecință, dintre elementele lumii se disting în mod deosebit corpurile organice, iar în acestea din urmă sistemul nervos central, care atrage, ca să spunem așa, în jurul său elementele rămase, sau, folosind o analogie oarecum riscantă, la fel ca prezența causa sui în sistemul lui Spinoza indică o condiție logică știrile fiind un concept, deci prezența în organismele sistemului nervos mărturisește condiționarea organică a elementelor lumii Dar această condiționare organică, fiind o constantă într-o anumită măsură, de obicei nu este luată în considerare Faptul condiționalității organice generale a elementelor lumii poate fi urmărit mai departe în cazuri particulare și din aceasta se pot trage concluzii importante Este evident, în primul rând, că corpurile externe corpului nostru sunt doar complexe de relații stabile comparativ, Legături funcționale ale elementelor mediului între ele și cu elementele sistemului nervos și nu o dată pentru totdeauna substanțe stabilite Căci, dependența elementelor mediului de sistemul nervos se numește perceptibilitatea lor Expresiile: "corpurile externe sunt simțite de noi, calitățile senzuale ale corpurilor sunt subiective", traduse în limbajul teoriei elementelor, înseamnă doar că corpurile depind de sistemul nostru nervos Partea externă a unui obiect se califică drept senzație, în măsura în care depinde de organismul nostru; același obiect, în legătură cu elementele exterioare, formează un corp fizic, un lucru   De aici rezultă, în al doilea rând, că fiecare element al lumii admite o dublă interpretare, în funcție de natura legăturilor în care intră Luați, de exemplu, culoarea verde a unei plante Acest fenomen poate fi considerat fie în funcție de clorofilă, de diverse surse de lumină, în legătură cu un complex de alte elemente externe, fie în legătură cu Fiziologic, adică după toate probabilitățile prin procese chimice de pe retina ochiului, cu care este, de asemenea, conectat și care în timp se va descompune la rândul său într-o serie de elemente x, y, z În primul caz, în decorul elementele fizice, culoarea verde este un fenomen fizic; în al doilea caz, în compania proceselor fiziologice, culoarea verde devine o cantitate psihică și se numește senzație Întrucât, în acest caz, dependența elementelor externe de organism este imprimată de caracterul de universalitate, atunci în acest sens și numai în această "lume; constă din senzațiile noastre "Dar întrucât, pe de altă parte, elementele și elementele externe ale organismului sunt fundamental omogene și, în plus, sunt dependente unele de altele, ele formează un fel de lume independentă a corpurilor Fizice Astfel, în al treilea rând, se realizează unitatea dorită, se elimină dualismul psihicului și fizicului Lumea este un complex de elemente omogene; Compoziția așa-numitei experiențe interne și externe include aceleași elemente Aceste elemente (un termen, după Mach, mai definit decât cuvântul ambiguu senzație) pot deveni psihice și Fizice, sau, dacă doriți, în Sfera

experienței noastre, orice obiect este simultan psihic și Fizic Diferența dintre psihic și fizic, așa cum am văzut, nu depinde de natura elementelor, ci de natura combinației lor ' Între interior și exterior, material și spiritual, corp și senzație: nu există dualism de principii / Biblioteca "Runivers" DAVID VIKTOROV Așadar, așa cum Mir este format din elemente omogene, atunci există un fisitiv, nu există niciun motiv să presupunem și să permitem existența unor lucruri în simțurile noastre, inconsistente cu sentimentele noastre, atomul de la mamă la mamă, ca un grăunte stabil al iritante implementate și misterioase ale organelor de organe Și aceasta este tocmai ideea obișnuită, fixată de fizica mecanică în atingerea alianței cu teoria critică a cunoașterii Conform acestei idei, senzațiile, ca fenomene ale conștiinței, sunt cauzate prin intermediul organismului de forțe ale naturii care sunt fundamental diferite de acestea și, prin urmare, în planul acelei dimensiuni căreia îi aparțin aceste forțe ale naturii, există se presupune că nu există culori sau sunete: lumea însăși păstrează tăcerea de moarte, în lumea însăși domnește întunericul fără speranță și doar spiritul nostru neliniştit, conștiința noastră însuflețesc această imagine monstruoasă cu sunete și culori Dimpotrivă, în al cincilea rând, afirmă teoria elementelor, senzația este elementul primar al lumii și nu un produs secundar al unor substanțe incomensurabile cu ea "Nu corpurile dau naștere la senzații, ci complexele de senzații (complexele de elemente) formează corpuri corpurile sunt doar simboluri mentale pentru complexe de senzații Lumea nu este formată din ființe misterioase care generează prin interacțiunea cu un la fel de misterios fiind, "eu", ceea ce este singurul lucru disponibil pentru noi sunt senzațiile Nu, culorile, tonurile, Nucleul spațial și relațiile temporale constituie pentru noi ultimele elemente " Ar fi de prisos să căutăm realitatea invizibilă și incognoscibilă ascunsă în spatele lor, întrucât sarcina științei este epuizată prin descrierea lor relaţii În sfârșit, dacă, așa cum s-a spus mai sus, lumea este formată din senzații, atunci, în al șaselea rând, senzația trebuie să fie nu numai elementul primar, ci și singurul element al lumii Biblioteca "Runivers" VIZIUNI FILOZOFICE LUI ERNST MACH Poate că această concluzie va necesita anumite restricții sau va ridica unele îndoieli în evaluarea finală a înțelegerii lumii de către Mach, dar aici avem în vedere doar una dintre consecințele importante ale teoriei sale a elementelor aplicate experienței interioare Mach promovează în teoria experienței interioare un senzaționalism consistent sau, urmând terminologia psihologică mai acceptată, intelectualismul, adică descompune viața psihică complet în senzații: sentimentele, actele voliționale, într-un cuvânt, elementele subiective ale experienței interioare, nu au nimic deosebit în sine, sunt destul de asemănătoare cu tonurile obiective, culorile Durerea și plăcerea, de exemplu, acești poli ai vieții efective, sunt doar senzații; conţinutul esenţial al sentimentelor în sensul restrâns al cuvântului, adică emoții, epuizate de senzații; actele volitive sunt complexe de senzații musculare și, prin urmare, Mach respinge suspiciunea că simpatizează cu metafizica voinței În mod similar, elementele formale ale experienței j interioare, spațiu și timp, sunt reduse la senzații | Așadar, Mach își rezumă teoria elementelor, "lumea interioară și exterioară în întregimea ei constă dintr-un număr limitat de elemente omogene care intră în legături de stabilitate variabilă, de la trecător la mai stabil " Poneul mondial monist rezultat mania a fost numită "monism al senzațiilor" sau "monism senzualist" (ξ), deoarece, vorbind despre elemente, Mach pare să fie înclinat să înțeleagă senzațiile^ - Legătura

cu monismul metodic - Mb-nismul senzualist este plasat în prezentarea noastră într-o oarecare legătură cu monismul naturalist, cu acea viziune a relației dintre natură și om, care a fost asimilată de Mach Totuși, dacă nu vrem să ieșim încă *) "Empfindungsmonismus" - tocmai așa este caracterizată înțelegerea lumii de către Mach Falkenberg (Geschichte der neueren Philosophie Lpzg) Mach însuși ar fi împotriva unui asemenea termen Biblioteca "Runivers" DAVID VIKTOROV din rolul unui simplu narator, trebuie spus că însuși Mach încearcă să conecteze teoria elementelor prezentate cu sarcina sa, să o atribuie cerințelor metodologiei sale Doctrina propusă a elementelor / a lumii, spune el, nu este o metafizică potrivită tuturor timp, ci doar un dispozitiv metodologic util, chemat să servească scopurilor temporare ale cunoașterii științifice : Tocmai, o asemenea viziune asupra naturii elementelor lumii este cel mai în concordanță cu cerințele științelor fizice și psihologice, aducându-le la unitate în cel mai scurt mod și, prin urmare, este concepută cu cel mai mic efort, cel mai economic: elimină dualitatea fundamentală a științelor spiritului și științele naturii, (psihologia și fizica Psihologia și Fizica au un nou subiect de studiu, deoarece elementele lumii sunt omogene, dar o studiază din părți diferite, în direcții diferite Culoarea poate fi obiect de cercetare fizică în legătură cu elemente "fizice" externe, dar devine și obiect al unui psiholog ii sau al fiziologiei organelor senzoriale, dacă o considerăm în legătură cu procesele fiziologice care au loc pe retina ochiului Nu obiectul de studiu se schimba, ci directia atentiei Atat fizicianul cat si psihologul opereaza intotdeauna cu senzatii Îndreptându-se astfel spre interesele sintetice ale științei naturale moderne, teoria elementelor conferă în același timp o scară particulară și nouă pentru o evaluare comparativă a poziției pe care anumite discipline ar trebui să o ocupe în viitorul sistem de cunoaștere științifică Lăsând deoparte biologia, care va fi discutată mai jos, semnificația științei principale va trebui să cadă în sarcina chimiei Ultimele elemente ale lumii sunt legate de senzații, iar senzațiile sunt la rândul lor legate de procese chimice, astfel încât cheia dezvăluirii finale a naturii elementelor lumii constă în analiza chimică Până acum, de exemplu, Biblioteca "Runivers" VIZIUNI FILOZOFICE LUI ERNST MACH procesele chimice au fost exprimate în stereochimie în Formule spațiale, iar în timp spațiul însuși, ca un tip special de senzație, va fi explicat chimic Un exemplu de astfel de deducție chimică a formelor de bază de percepție poate fi găsit acum la unul dintre admiratorii lui Mach, celebrul filozof natural Ostwald În "prelegerile sale despre filosofia naturală" Ostwald explică trăsăturile timpului pe care ni le-a dat în experiența pe planeta noastră proprietățile speciale ale energiei termice, iar inevitabilitatea psihologică, inevitabilitatea timpului este că procesul de egalizare a energiilor de diferite intensități are loc treptat, există un proces lung: dacă, de exemplu, Dacă egalizarea temperaturii ar avea loc instantaneu, atunci nu am cunoaște deloc energia termică *) Deși Ostwald recurge în acest caz nu la energie chimică, ci la energie termică, totuși explicația lui despre timp poate servi într-o anumită măsură ca un prototip al acelei deducție chimică a spațiului pe care o prezice Mach Mach şi Berkeley - Concluzia finală a teoriei elementelor ar putea fi formulată, după cum am văzut, în felul următor: "Lumea este alcătuită din senzaţiile noastre; senzația este nu numai elementul primar, ci și singurul element al lumii În această Formulare, insuficient definită având în vedere ambiguitatea cuvântului "senzație", teoria elementului seamănă viu, la prima impresie, cu

sistemul așa-zisului idealism subiectiv, al cărui reprezentant celebru episcopul Berkeley este considerat în istoria filozofiei Pentru Berkeley, ființa și senzația sunt identice, lumea este și ea transformată în senzație, care își găsește expresie în binecunoscuta lui ecuație: a fi subiect de percepție = a exista O analogie picantă între un fizician modern i) Wilhelm Ostwald -Vorlesungen liber die Naturphilosophie Lpzg Ss , , Biblioteca "Runivers" DAVID VIKTOROV Mahom și episcopul Berkeley, care au scris în secolul al XVIII-lea să se teamă de sceptici și atei, au fost preluați de mulți critici, au fost subliniați de filozofi, iar unul dintre ei a stabilit cu acuratețe că asemănarea dintre ei se extinde la § din principala lucrare filosofică a lui Berkeley exclusiv *) Cu toate acestea, Mach, la rândul său, neagă orice rudenie cu acest "glorios Berkeley", declarând că "el este, fără îndoială, foarte departe de o înțelegere corectă a opiniilor mele, care le identifică cu opiniile lui Berkeley, în ciuda protestelor repetate din partea mea și din părțile altora Având în vedere un protest atât de hotărât, este necesar să verificăm prima impresie făcută de înțelegerea lui asupra lumii Pentru a face acest lucru, ar trebui în primul rând să fie conștienți de motivele care l-au ghidat pe Mach, să atingă geneza opiniilor sale, așa cum povestește el însuși despre aceasta În biblioteca tatălui său, în anii primei sale tinereți, Mach a găsit prolegomenele lui Kant, le-a citit cu entuziasm și a trăit mult timp sub impresia puternică pe care o luase din această lectură Filosofia lui Kant i-a apărut aproximativ sub această formă Lumea este puternic împărțită în două jumătăți: lumea reprezentărilor, a fenomenelor și lumea lucrurilor în sine Deși nu există o comunicare directă între aceste jumătăți, totuși, reprezentările sunt cauzate de lucruri în sine, inițial trăiesc în sinele nostru, dar apoi, după unele procesări psihologice, ies de sub pielea sinelui nostru, sunt duse dincolo de limitele sale, din interior devin exterior, pierd subiectivitatea, sunt proiectati si formeaza o lume accesibila cunoasterii umane Această lume are doar o realitate condiționată, subiectivă, pentru că este doar o reprezentare a subiectului În spatele lui se află lumea lucrurilor în sine, cu *) Emil Lucía -Mach's Analyse der Empiìndungen etc Kantstudien B VIII S Biblioteca "Runivers" VIZIUNI FILOZOFICE LUI ERNST MACH respectarea strictă incognito și constituirea unei realități adevărate care ne este inaccesibilă Mulți kantieni vor considera ideea filozofiei lui Kant prezentată aici ca rudimentară, dar în acest caz acest lucru nu este important; este important de ştiut că tocmai în această formă s-a reflectat în imaginaţia lui Mach O astfel de filozofie trebuie să aleagă una dintre cele două - fie (I) solipsism, i e a admite că numai eu însumi exist cu adevărat (solus ipse), punct de vedere care nu rezistă criticilor în teorie, nu este aplicabil în practică, nu interferează, totuși, după Mach - să rămână în întregime pe conștiința lui -un alt solipsist să se încline în fața ministrului cu ocazia primirii ordinului; sau) agnosticism, i e recunoaște existența reală a lucrurilor în sine, necunoscute nimănui și inutile nimănui, formând un balast metafizic care ar trebui aruncat peste bordul cunoștințelor științifice Scilla a solipsismului și Charybdis a agnosticismului pot fi ocolite cu ajutorul teoriei elementelor Să începem cu Charybdis Fără îndoială, în spiritul clasicilor empirismului englez, Mach atribuie originea reprezentării substanței abuzului procesului de abstractizare: prin abstracția succesivă dintr-un complex dat de elemente, numit corp sau spirit, proprietăți individuale, unul pot ajunge la ideea că, după abstracția tuturor semnelor, trebuie să rămână și purtătorul lor, adevărul de necunoscut, dar necesar pentru menținerea comunicării între

elemente Monismul senzual elimină conceptul de substanță materială sau spirituală, recunoscând, după cum am văzut, proprietățile abstracte nu sunt derivate, ci elementele primare ale lumii, aflate într-o legătură funcțională între ele Prin această negație a substanței, nu în totalitatea ei, ci numai în măsura în care este îndreptată împotriva substanței materiale; O Mach, și împreună cu el Ostwald, identifică substanța și lucrul în sine în teoria cunoașterii a lui Kant, care, după cum se știe, nu este același lucru în sistemul idealismului critic Biblioteca "Runivers" DAVID VIKTOROV asemănarea dintre Mahom și Berkeley este limitată La fel ca Mach, acesta din urmă s-a răzvrătit împotriva pretențiilor largi ale filozofiei sale naturale mecanice contemporane, împotriva așa-numitei fizice corpusculare, care explica natura calităților senzoriale prin mișcarea particulelor materiale ascunse în spatele fenomenelor și fundamental diferite de acestea În conceptul de substanță materială, el a văzut unul dintre acele concepte abstracte generale care conțin o contradicție internă, care sunt de neconceput din punct de vedere logic, imposibil din punct de vedere psihologic Aici se termină asemănarea dintre ele și se termină înainte de sus-menționat § Ceea ce se deosebește este mai important decât cel în care converg Ele diferă în scopurile pe care le urmăresc și în concluziile finale Berkeley a negat posibilitatea unei explicații mecanice a naturii în general, a acționat ca un apărător al spiritismului extrem, al naturii spiritualizate El a recunoscut adevărata realitate doar în spatele substanțelor spirituale, pe care le-a păstrat în sistemul său împreună cu negarea substanțelor materiale Toate calitățile, primare și secundare, sunt absorbite de subiect, senzația este un fenomen intern, subiectiv, complet pasiv; lumea este subiectivizată şi numai datorită combinațiile de senzație-văz și imagini vizuale tactile sunt proiectate, devin externe Întrucât senzația este un fenomen în întregime pasiv și nu poate fi un produs în sine, ea presupune o cauză externă, diferită de aceasta, deși spirituală Substanța spirituală care provoacă senzații rămâne de necunoscut, nu se reflectă în senzații, astfel că fostul dualism al spiritului și materiei este transferat aici în relația dintre spirit și senzații Mach recunoaște nu numai posibilitatea, ci și importanța teoriilor mecanice și avertizează numai împotriva ipostatizării unor concepte auxiliare precum materia și atomul Mach nu suferă de o slăbiciune pentru spiritism Acolo, unde germenii unui comun Biblioteca "Runivers" VIZIUNI FILOZOFICE LUI ERNST MACH viziunea asupra lumii, se pot observa trăsăturile naturalismului, mai înclinat spre materialism Desigur, nu se poate îmbrăca în uniforma unui materialist, dar el atribuie un loc central în sistemul elementelor lumii nu unui spirit mândru, ci unui sistem nervos prozaic, aruncă din munca sa psihologică acele fraze care au dat se ridică la o interpretare a opiniilor sale în spiritul idealismului Mach nu recunoaște nicio substanță, nici materială, nici spirituală, în plus, negarea unității substanțiale și în general reale a vieții mentale, despre care va fi discutată mai jos, nu este mai puțin caracteristică și importantă pentru înțelegerea sa asupra lumii decât eliminarea Fantomă de teorii mecanice, masa inertă Adevărata realitate ne este dată imediat prin experiență Elemente date în experiență · conectate funcțional între ele, nederivate în sensul literal al cuvântului: nu există nicio cauză materială sau spirituală care să le dea naștere și să fie diferită de ele înseleSpre deosebire de "ideile" paralitice din Berkeley, "sentimentele" lui Mach nu sunt lipsite de o oarecare independență activă Agnosticismul parțial al lui Berkeley își pierde sensul odată cu eliminarea substanțelor spirituale

Dar odată cu alungarea substanțelor spirituale din idealismul subiectiv, lumea trebuie să se dezintegreze deja fără urmă în senzații Nu este Mach un Berk Leyan mai mare decât Berkeley însuși? Mach explică senzațiile într-un mod complet diferit decât Berkeley, în teoria sa a elementelor, oferă un nou concept de stare spirituală, mentală Elementele lumii se numesc senzații în măsura în care depind de organism; această condiționare organică nu trebuie confundată cu condiționarea subiectivă sau subiectivitatea Teoria elementelor este chemată să elimine dualismul subiectivului și obiectivului, intern și extern; senzația nu este un fenomen intern, subcutanat, subiectiv, ci doar o conexiune specială a elementelor mincinoase Questions of Philosophy, vol J Biblioteca "Runivers" DAVID VIKTOROV de cealaltă parte a dilemei "subiectiv-obiectiv", conexiunea elementelor omogene, numite fenomene fizice pe de o parte, procese fiziologice pe de altă parte natura psihicului Lumea, ca senzație, purificată din ea subiectivitatea originară, se transformă dintr-un Fenomen subiectiv într-o realitate adevărată, finală, finală, încetează să mai fie un miraj de idei sau o armonie prestabilită de idei de substanțe spirituale Echivalența lumii și a senzației, înțelese în acest sens, este nu sunt acoperite de ecuația , construită de Berkeley, percipi = esse, deoarece primul termen al acestei ecuații nu corespunde noului concept de senzație Și pentru a face un diagnostic diferențial între ele, următorul tip de examinare încrucișată poate Cum privesc Mach și Berkeley la așa-numita proiecție a senzațiilor, aducând senzații din subiect în lumea exterioară? Numele lui Berkeley este indisolubil legat de noua sa teorie a vederii, care pentru prima dată dezvoltă sistematic ideea că reprezentarea distanței, spațiului, ideea de ființă exterioară în general este generată de acțiunea comună a vederii și atingerii Imaginile vizuale ale obiectelor, reprezentarea lor pe retină, nu au nimic spațial în sine, sunt lipsite de orice obiectivitate în sine, sunt plasate în ochi sau mai degrabă în suflet, formează aceeași serie de reprezentări interne ca și sentimentele plăcute și neplăcute , sunt la fel de aproape de noi ca și "emoțiile noastre cele mai intime ale sufletului" Dar aceste imagini subiective sunt acoperite de o crustă de senzații tactile care oferă material pentru construirea ideii de spațiu; experiența și exercițiul ne învață să atribuim efect produs de atingere în contul vederii, pentru a interpreta imagini subiective retiniene Biblioteca "Runivers" VIZIUNI FILOZOFICE LUI ERNST MACH în sensul obiectelor exterioare, să le scoatem prin sugestia atingerii de sub suprafața pielii a sinelui nostru în lumea exterioară Așa a învățat Berkeley, fondatorul teoriei proiecției Mach consideră problema psihologică a proiecției ca fiind imaginară, care a crescut pe terenul unui fals dualism dintre interior și extern, subiectiv și obiectiv Pentru teoria elementelor, problema proiecției are la fel de puțin sens în psihologie precum perpetuimi mobile în mecanică, deoarece noul concept al elementului elimină din psihologie ideea senzațiilor ca stări ale subiectivului, intern: senzațiile nu sunt localizate în creier sau în suflet, în interiorul eului nostru, - sunt înzestrați din naștere cu proprietatea aparenței - nu sunt proiectați nicăieri, ci rămân acolo unde au fost, unul lângă și în afara celuilalt Aceste elemente exterioare însele dobândesc, printre altele, semnificația senzațiilor vizuale în legătură cu imaginea de pe retină, în măsura în care cad sub influența acesteia, sunt modificate de aceasta într-un fel sau altul, iar imaginea optică însăși rămâne un fenomen pur fiziologic, precum procesele respirației , digestia În teoria elementelor, există cel puțin o problemă mai puțin decât în idealismul subiectiv al lui

Berkeley *)· Astfel, toată această analogie întinsă între Mach și Berkeley se dovedește, la o examinare mai atentă, a fi mai mult decât incompletă "Sunt un complex " Rămâne Scylla solipsismului, pe care Mach o poate ocoli cu ajutorul teoriei sale a elementelor la fel de sigur ca Charybdis a agnosticismului Intențiile lui ar trebui să fie clare acum, după ce relația dintre teoria elementelor și idealismul subiectiv a devenit clară, deoarece solipsismul este doar o dezvoltare ulterioară a acestuia din urmă Co-: *) Totuși, pe lângă problema proiecției, o altă problemă la fel de imaginară a vederii directe dispare Despre proiecție, vezi noua carte a prof Chelpanova -Problema percepției spațiului, partea P, Kiev, , pp yu- * Biblioteca "Runivers" DAVID VIKTOROV Lipsismul este același idealism subiectiv, același subiectivism, dar înălțat la un grad mai înalt, cuprinzând o zonă mai largă: subiectul solipsistului are pofte mai largi, absoarbe în sine nu numai întreaga lume materială și lumea lucrurilor în sine, ci și a tuturor celorlalți oameni subiecții, își ridică propriul egoism fără măsurat în principiul exclusiv al ființei În principiu, ele se află pe un teren comun, care decurge logic din recunoașterea lor comună a subiectivității necondiționate a cunoștințelor noastre Teoria elementelor, după cum am văzut, părăsește acest teren comun, trecând de cealaltă parte a dilemei subiectiv-obiectiv, unde nu mai este loc pentru conceptul de subiectivitate, unde nu mai este amenințat de o întâlnire cu fie una, fie alta Aceasta rezolvă de la sine problema relației lui Mach cu solipsism Dar se poate merge mai departe și, repetând de această dată interogarea despre conceptul de subiect, să arate că înțelegerea lui Mach a lumii este direct opusă solipsismului La solipsist lumea este sacrificată de "eu", în Mach "eu" este dizolvat în lume Mach indică relația dintre punctul său de vedere cu budismul Teoria elementelor, așa cum se va arăta acum, elimină momentul subiectului, neagă unitatea reală a conștiinței, înlocuiește eul unificat, "complexul eu" eul transcendental, subiect psihologic și epistemologic), dar se preocupă în primul rând solipsistul, din moment ce el, mai mult decât oricine altcineva, trebuie să se agațe de realitatea sinelui său, ca singura realitate din sistemul său de lume Să comparăm pe scurt câteva dintre considerentele fiecăreia dintre aceste laturi, "eu" constituie problema de bază a metafizicii, spune subiectivistul, adică apărătorul subiectului în general, pentru că ocupă o cu totul exclusivitate Biblioteca "Runivers" VIZIUNI FILOZOFICE LUI ERNST MACH poziţia într-o serie de fenomene mondiale este un fel de unicum, un nod gordian în care fiinţa şi conştiinţa sunt lipite Conștiința individuală, spune Mach, nu este exclusivitatea, singura formă posibilă de legătură între senzații Întrucât toate elementele lumii sunt omogene, întrucât nu există un abis de netrecut între psihic și fizic, conștiința individuală este doar un caz particular al legăturilor naturale ale elementelor, asemănător cu multe alte tipuri de relații între ele, alte conexiuni Legătura senzațiilor într-un subiect numit I nu este nici mai mult și nici mai puțin misterioasă și de neînțeles decât orice altă legătură din natură, deoarece natura este acoperită cu o plasă legături similare ale elementelor omogene Între sine, corp și lucruri este imposibil să se traseze limite care să fie la fel de potrivite pentru toate cazurile, există o analogie completă între ele Nu sunt o "persoană misterioasă", spune un filozof al unei școli înrudite; acesta este numele (adică eu) al unui "individ uman concret" *), care, nici prin unitatea sa, nici prin celelalte proprietăți, nu diferă în principiu de orice lucru, de orice: un arbore zeu, dacă este deja pe atunci a fost Fără un eu permanent și stabil,

continuă subiectivistul, cea mai simplă percepție este imposibilă: dacă nici în exterior, nici în interiorul nostru nu recunoaștem nimic stabil, atunci putem fi de acord cu o asemenea absurditate precum percepția unui flux de elemente de către o conștiință fluidă Fără un singur subiect, cel mai simplu act de judecată este imposibil; categoriile logice sunt deduse din unitatea conștiinței și, cu negarea ei, ar trebui să nege întregul sistem de astfel de categorii și, în consecință, știința Te prefaci a fi un sustinator al filozofiei stiintifice, dar de fapt esti Heraclit al timpului nostru *) Teoria elementelor, repetă Mach, este destinată) Willy -Das erkenntnisstheoretische Ich Vierteljahrsschft fw Phil B) A se vedea obiecțiile lui Baumann, H'ónigswald Biblioteca "Runivers" DAVID VIKTOROV firul dualismului subiect și obiect "În primul rând nu eu, ci elementele (senzațiile) Elementele formează i "Simt culoarea verde" înseamnă că elementul "culoare verde" se găsește într-un complex de alte elemente (senzații, amintiri) Dacă încetez să mă simt verde, dacă mor, atunci elementele lumii nu se mai întâlnesc în compania familiară Asta spune totul " La fel ca în cercetarea fizică, aici trebuie să se mulțumească să se constate legătura dintre elemente, fără a se pune întrebarea cui pot aparține aceste elemente, fără a ceda vechiului obicei de a căuta un singur purtător în spatele complexului de senzații, un fel de substanță care se presupune că nu este susceptibilă de descompunere ulterioară Este imposibil, însă, reamintește spiritistul dogmatic, să nege Faptul psihologic al subiectului, în sensul unității substanțiale a conștiinței de sine, dată în experiența interioară Prin urmare, toate actele vieții mentale sunt întipărite de caracterul unității, "Eul" însoțește toate ideile noastre Numai acesta poate fi un obiect al conștiinței care devine conținutul experienței mele, care aparține "Eului" Psihologul nu cunoaște "gândurile în general"; numai "gândul meu, al tău, al tău" îi sunt cunoscute Conceptul de element, la rândul său, îi amintește lui Mach, introduce un nou concept de psihic, elimină vechiul concept, care a crescut pe pământul unui fals dualism al psihicului și al Fizicului Ceea ce considerați a fi un fapt al experienței interioare este una dintre raritățile metafizicii dogmatice care a supraviețuit pogromului lui Kant și a apărut din când în când pe suprafața pieței literare cu stigmatizarea invenției originale Vechiul obicei de-abia amintit dă naștere la ideea că senzațiile vor sta în cale, parcă, în interiorul meu, în subiectul meu, și mai ales în creierul meu, în sistemul nervos, ca sediu al senzațiilor ' Sentimentele nu există în mine; Eu însumi constă într-o legătură de senzații "Când vorbesc despre sentimentele mele, atunci Biblioteca "Runivers" VIZIUNI FILOZOFICE LUI ERNST MACH nu se potrivesc spațial în capul meu; dimpotrivă, capul meu împarte același câmp spațial cu ei " Și ceea ce este adevărat despre cap este adevărat și pentru subiect, care este dat în experiență exact ca acea parte a corpului care se numește cap În expresia ta , experiența mea, cuvântul meu nu este un pronume posesiv: nu este experiența care îmi aparține - eu însumi sunt găsit în experiență "Nu sunt un cunoscător experiențial, ci cel care se poate recunoaște prin experiență, pisy ein Erfah-ren-dor, sondem ein Mit-Erfahren-esu, spune filozoful unei școli înrudite, școli ale experienței pure*) Opoziția dintre subiect și obiect, eu și nu-sine, nu poate fi considerată un Fapt primar, se formează treptat, ca urmare al diferențierii naturale, ca produs al luptei pentru existență, și apoi Factorul - da!Factorul, pentru că toate elementele lumii sunt omogene și deci egale în drepturi Inițial, elementele nu au nici caracterul subiectivității, nici caracterul

caracter de obiectivitate, inițial sunt complet indiferenți în acest sens Sentimentele sunt de conceput chiar și în sensul restrâns, psihologic al cuvântului, care nu aparțin niciunui subiect anume, nici unui eu Așa sunt, de exemplu, senzațiile conștiinței inferioare, nediferențiate, așa sunt senzațiile animalelor inferioare, cărora nu se poate atribui sub nicio formă caracterul subiectivității, în sensul de apartenență la Sfera unui eu determinat Chiar și așa-numita noastră unitate de conștiință poate fi de cele mai variate grade, poate coborî la zero, poate fi lipită mozaic împreună din cele mai nesemnificative, întâmplătoare, capricioase amintiri Doar treptat și continuitatea schimbării în conștiință dă naștere iluziei unității ei, iluzie care este ruptă în practică și în experiența de viață: schimbările în structura mentală experimentate pe parcursul unei vieți scurte de către o persoană sunt mult mai semnificative decât diferențele pe care le are exista) Âvenarius -Der menschliche Weltbegriff Lpzg S Biblioteca "Runivers" DAVID VIKTOROV acționând între mai mulți semeni *) "Copilăria este duioasă, timidă, senin jucăușă" - unde ești? Toate aceste considerații repetă eroarea asociaționiștilor, care a fost infirmată de mai multe ori Ele sunt drepte, va spune solipsistul în concluzie, în măsura în care vorbim despre ego-ul altcuiva, adică, despre tine" Realitatea "tu" este de nedemonstrat; "tu" constă dintr-un complex al sentimentelor mele, deci nu există niciun motiv să iau socoteală, cel puțin în teoria cunoașterii ■ Părerile celor infirmați și ale celor infirmați nu sunt același lucru Argumentele asociaționiștilor nu pot coincide pe deplin cu cele prezentate aici, deoarece ei nu erau încă conștienți de noul concept de stare psihică În ceea ce privește diferența fundamentală dintre sinele prețios și tu străin, obiectează Mach în mod specific solipsistului, ea nu există în teoria elementelor Orice subiect este ca orice lucru exterior, există un "eu-lucru"; la fel cum un lucru este format prin conexiune artificială, mentală, de senzații separate, tot așa subiectul nu este o unitate reală, actuală, ci doar un ideal, mental, simbolic, practic Îmi pierd deci caracterul monadic o unitate închisă în sine, necondiționat autonomă, independentă de celelalte eu, și în loc de impenetrabilitatea anterioară capătă o nouă proprietate de porozitate și în consecință metafore nocive, al căror conținut se rezumă la următoarele atunci când îl traducem în limbajul teoriei j elementelor: "elementele conștiinței unui individ sunt strâns legate între ele, cu elementele altui individ / duum slab și doar uneori vizibil" Conturile la mine, având în vedere tot ce s-a spus, pot fi considerate încheiate Lichtenberg are dreptate în aforismul său: "avem conștiință *) Prin cuvântul "eu" se înțelege "un individ uman concret" Biblioteca "Runivers" VIZIUNI FILOZOFICE LUI ERNST MACH unele idei care nu depind de noi; alții, cel puțin credem noi, depind de noi Unde este granița? Știm doar despre existența senzațiilor, ideilor și gândurilor noastre "Se pare că gândul vine", ar trebui să spună, așa cum se spune: "se face lumină, plouă" A spune cogito ar fi a spune prea multe dacă îl traducem: cred că* Nu este nevoie să mergem mai departe în compararea argumentelor acestor părți în litigiu Singurul scop al acestei juxtapuneri este acela de a transmite cât mai clar punctul de vedere al lui Mach, întrucât pe fondul unor opinii opuse acestuia iese mai clar în evidență Înțelegerea naturală a lumii - Tabloul lumii desenat de Mach nu se potrivește pe același plan cu idealismul subiectiv și solipsismul Această caracteristică negativă a înțelegerii sale asupra lumii trebuie completată cu una pozitivă, pentru a trece de la antipatiile sale la simpatii Printre acestea din urmă, pe primul loc îl ocupă

empiriocritica, teoria cunoașterii pozitivismului german modern, creată și dezvoltată de regretatul prof Universitatea din Zurich, Richard Avenarius Rudenia incontestabilă dintre ei, recunoscută în egală măsură de amândoi, își va găsi de mai multe ori confirmarea într-o expunere ulterioară și, în momentul de față, poate ajuta la clarificarea intențiilor care l-au ghidat pe Mach în teoria sa a elementelor, nu pe deplin adecvată numit monism senzaționalist Înțelegerea lumii, care amintește îndeaproape de teoria elementelor, a primit în tratarea sistematică a lui Avenarius o colorare viu realistă, atât de vie încât Avenarius poate, nu fără motiv, să considere punctul său de vedere ca fiind întruchiparea filozofică a realismului naiv Realismul naiv, în mod ideal, ar trebui să fie caracterizat prin absența oricărei reflecție, să fie caracterizat de acea virginitate a gândirii, acea inocență filosofică, pe care o păstrează Biblioteca "Runivers" DAVID VIKTOROV omul natural înainte de prima sa cădere filozofică, înainte de prima sa infectare cu Filosofia barbară sau civilizată Acest punct de vedere al realismului naiv, "desigur în idee, poate fi numit punctul de vedere al experienței pure, iar în filosofia sa a experienței pure, Avenarius intenționează să restabilească înțelegerea omului natural Cererea de experiență pură, ca metodă universală de rezolvare a tot felul de întrebări științifice, este în întregime împărtășită de Mach cu Avenarius Mach are chiar primatul în această cerință Postulatul unei descrieri pure a fost propus pentru prima dată de unii naturaliști, inclusiv Mahom, a ocupat un loc central în știința sa a științei și deja de aici această cerință a trecut în empirio-critică Dacă, urmând indicațiile descrierii pure, Avenarius a ajuns la recepția înțelegerii lumii a omului natural, atunci Mach, urmând aceleași indicații, trebuie să se fi deplasat în aceeași direcție Viziunea asupra realismului naiv, crede Mach în acord cu Avenarius, s-a dezvoltat și se dezvoltă în perioada inocenței filozofice involuntar, fiind un produs firesc al unei evoluții îndelungate, care servește drept garanție a corectitudinii sale, deoarece înseamnă că corespunde cel mai mult la condiţiile reale de existenţă, natura reală existentă Sarcina cunoașterii științifice și a speculației filozofice este, în primul rând, de a înțelege grăunta acestei înțelegeri a lumii patentate biologic, de a surprinde într-o formă abstractă conținutul său, dat inițial în Forma percepției vizuale, de a-l informa în acest mod de certitudinea și acuratețea corespunzătoare, fără, totuși, a introduce ceva fundamental nou Cunoștințe științifice - ; continuarea gândirii naturale De aici au început, în esență, toate sistemele filozofice artificiale, deoarece fiecare filosof a trebuit să treacă printr-o perioadă de realism naiv înainte de a ajunge la propriul său sistem; dar, după ce a ratat firul originii sale, este fără Biblioteca "Runivers" VIZIUNI FILOZOFICE LUI ERNST MACH în consecință, și-au pierdut trăsăturile strămoșului lor natural, sau mai degrabă le-au distorsionat dincolo de recunoaștere; încurcate în contradicțiile dualismului, ei au transformat natura într-un semn solid de întrebare, fără nicio speranță de a o șterge vreodată prin propriile eforturi Avenarius propune să se întoarcă înapoi la punctul de plecare și ajunge la înțelegerea lumii a "omul natural" Aceeași fir de gândire îl îndreaptă pe Mach către monismul său senzaționalist Unde este analogia mai plauzibilă: între un fizician modern și un al XVIII-lea -episcop de secol, sau în acest caz? Monismul senzualist i se pare lui Mach a fi o astfel de viziune asupra lumii care se pretează la exprimarea abstractă, în interesul cunoașterii științifice a naturii, cu cea mai mică abatere de la realismul naiv în idei Întoarce el realitatea lumii?

"lumea vizuală care există acolo în afară, umplând spațiul cu cele trei dimensiuni ale sale" Conține un minim de reflexie Odată cu expulzarea dualismului suflet și trup, eternele probleme ale filosofiei, adică blamatizate: aici nu se presupun miracole Unitatea naturii, scindată de idealism, este restaurată / Între eu și nu-sine, fenomen și realitate, nu există o opoziție fundamentală în înțelegerea naturală a lumii O persoană se simte un fragment al naturii, stă pe un nivel egal aşezarea cu mediul care îl înconjoară, formează cu el un întreg Încă nu există nicio distincţie între interior şi exterior, subiectiv şi obiectiv Legătura omniprezentă a elementelor omogene este experienţa primară Experienţa este unică, cumulativă, ascunzându-şi în sine mai târziu varietăți - internă, subiectivă și externă, experiență obiectivă Părți explicate întreg, secundar - primar: experiență internă și externă - o singură experiență cumulativă Eul, momentul subiectului, subiectivismul în general sunt lipsiți de poziția lor dominantă Biblioteca "Runivers" DAVID VIKTOROV căsătoria în teoria cunoaşterii Pe suprafaţa plană a experienței primare a cotelor speciale pentru subiect nu este disponibilă Ii este luat monopolul experientelor emotionale Linia de graniță dintre interior și exterior, psihic și fizic, este în continuă schimbare Odată cu schimbarea combinațiilor, elementele care sunt omogene în sine față de Fizic devin mentale și din nou se transformă în Fizic În punctele de cea mai mare concentrație, aceste elemente sunt numite sistemul nervos al organismului Subliniind dependența elementelor lumii de sistemul nervos, monismul senzualist nu introduce nimic fundamental nou în înțelegerea naturală a lumii, nu încalcă unitatea experienței primare Teoria trebuie să țină cont, de dragul unei mai mari precizii, de condiția ca practica să aibă dreptul de a neglija prin constanța ei Condiționalitatea organică a elementelor lumii nu încalcă originalitatea și independența lor Organismul stă mai aproape de înțelegerea naturală a lumii decât de dualitatea Fapt și ideal, ființă și conștiință, directă și mediată, din care se lansează sistemele filozofice artificiale de tipul idealismului Monismul senzualist, în lupta sa cu neo-kantianismul, ar putea păstra în sine un anumit amestec idealist, dar acest amestec este o experiență temporară care nu trebuie să ne inducă în rătăcire în ceea ce privește intențiile sale reale Este sarcina criticii să arate cât de corect se reproduce teoria elementelor și cât de mult păstrează trăsăturile înțelegerii naturale a lumii Conform aspirațiilor lor, Mach și Avenarius sunt Rousseau și Nietzsche ale teoriei moderne a cunoașterii "Fizica modernă", spune Hartmann în caracterizarea sa despre viziunea ei asupra lumii, "a crescut pe pământul realismului și numai sub influența curentelor timpului nostru, neo-kantianismul și agnosticismul, a devenit tentată Biblioteca "Runivers" VIZIUNI FILOZOFICE LUI ERNST MACH a-şi reinterpreta concluziile în sensul idealismului Un astfel de punct de vedere se bazează pe indistinguirea realismului naiv şi a iluzionismului absolut şi pe identificarea consecventă a ambelor Eroarea sa rămâne inofensivă în practică deoarece, pe de o parte, trăsătura iluzionismului inerentă acestei concepții se manifestă în el doar în domeniul considerațiilor epistemologice; în trecerea la cercetarea fizică, el își asumă caracterul deplin al realismului naiv, adică se comportă în domeniul fizicii exact la fel ca acea Fizică, care a rămas încă neatinsă de critica cunoașterii" x) O caracterizare extrem de valoroasă, deși scurtă Este valoros să subliniem că fizica modernă a experimentat influența neo-kantianismului și a agnosticismului Viziunea lui Mach, prin propria sa marturie, a trecut printr-o "faza idealista", datorita in parte acelui sentiment de neliniste intelectual pe care

cunoasterea, oricât de superficiala, cu filosofia lui Kant l-a lasat in urma Prima faza a vietii Este important sa recunoastem in continuare ca viziunea asupra lumii a fizicii moderne a rămas nu mai puțin la nivelul realismului naiv Monismul senzaționalist al lui Mach ar trebui, conform intențiilor autorului, să reproducă viziunea naturală asupra lumii, adică punctul de vedere al realismului naiv ideal, dacă se poate de exprimat Dar de o valoare deosebită este reproşul iluzionismului absolut, care se regăseşte "în domeniul consideraţiilor epistemologice" ale fizicienilor moderni Dacă ne amintim că însuși Hartmann apără realismul transcendental în teoria cunoașterii, atunci acest reproș, din partea sa, devine complet de înțeles Conform învățăturilor realismului transcendental, lumea, care ne este familiară prin percepția directă,) Ed v Hartmann -Die Weltanschauung der modemen Physik Lpzg S Biblioteca "Runivers" DAVID VIKTOROV lumea senzațiilor este generată de impactul lucrurilor transcendente în sine asupra susceptibilității noastre; lumea de altă lume a lucrurilor în sine constituie realitatea adevărată, iar lumea senzațiilor reflectă pasiv în subiect jocul efectelor cauzelor transcendente și, prin urmare, are doar realitate subiectivă, fenomenală Dimpotrivă, Mach revine în viziunea sa asupra lumii la o înțelegere naturală a lumii, pentru care lumea percepției directe trebuie să fie singura, ultimă realitate Realitatea cu semn pozitiv, singura cunoscută înțelegerii naturale a lumii, este înzestrată în realismul transcendental cu semn negativ, iar invers, realitatea absolută a celeilalte lumi îi apare lui Mach ca o fantomă metafizică Reproșând viziunii asupra lumii fizicii moderne drept iluzionism, Hartmann confirmă indirect caracterizarea descrisă mai sus a viziunii asupra lumii a lui Mach ca o viziune naturală asupra lumii Realism ici și colo, dar în contrast cu realismul transcendental al lui Hartmann, înțelegerea lui Mach a lumii poate fi numită realism imanent *)· Problema ta - În înțelegerea naturală a lumii, în măsura în care este reprodusă de monismul senzaționalist, două dintre trăsăturile sale sunt de mare importanță pentru Mach: unitatea experienței primare, excluzând orice dualism și condiționarea organică a elementelor lumii Prima dintre aceste trăsături îl determină să ia în considerare problema cauzelor care încalcă natura monistă originară a înțelegerii lumii, introducând în ea idei dualiste și, împreună cu acestea, acele probleme insolubile, ale căror diferite soluții vor fi consemnate în istoria lumii filozofie Al doilea - îi oferă posibilitatea de a îndeplini cu toată rigoarea principiul paralelismului mental și fizic și ne va da un motiv) Nu tocmai, pentru că conceptul corelativ termenului imanent este transcendent, nu transcendental Biblioteca "Runivers" VIZIUNI FILOZOFICE LUI ERNST MACH oprim din nou asupra noului concept al unui fenomen mental, care este atât de caracteristic teoriei elementelor Dezvoltându-și monismul senzaționalist, Mach critică simultan ideile dualiste și caută motive epistemologice și psihologice care duc la apariția lor, pentru a se imuniza de acțiunea lor Aceste remarci incidentale sunt de mare interes, parțial pentru că aruncă o oarecare lumină asupra conexiunii dintre concepțiile sale filozofice cu conceptele și teoriile fizicii moderne, parțial pentru că au multe în comun cu teoria psihologică a creativității metafizice, aparținând lui Avenarius, care el a numit "introiecție" și joacă un rol important în empiriocritică Această caracteristică comună întărește, la rândul său, afinitatea monismului senzaționalist cu înțelegerea lumii naturale Ideile dualiste despre relația dintre mental și fizic sunt susținute, potrivit lui Mach, de prejudecățile științei naturale mecaniciste moderne Conform teoriei mecanice atât de răspândite, toate

fenomenele referitoare la Regiunea Fizică sunt produse prin mișcarea unităților de masă, simple, în toate privințele asemănătoare între ele, absolut solide, inerte, intrând în diverse combinații Aceste concepte auxiliare ipotetice ale teoriei mecanice sunt ipostatizate, li se atribuie realitatea absolută Rotindu-se în lumea unor astfel de ficțiuni, fizicianul se obișnuiește să se ocupe doar de corpuri și de mișcarea corpurilor, negăsind nicăieri în câmpul său de senzații Din aceasta se concluzionează că senzațiile trebuie să fie fundamental diferite de obiectele fizice Din fizică, prejudecata teoriei mecanice este transferată în psihologie și, deși psihologului i se dau, în primul rând, senzații (la fel ca și Fizicii, desigur), nu este mulțumit de realitatea senzațiilor date direct, el caută Biblioteca "Runivers" DAVID VIKTOROV în spatele lor sunt cauze mecanice, explicând calitățile psihologice prin cantități fizice Dar din moment ce o astfel de sarcină fără sens este insolubilă, o serie lungă de încercări în această direcție trebuie să aibă din ce în ce mai înrădăcinată ideea că psihicul și fizicul sunt incomensurabile între ele, că sunt despărțite de un abis de netrecut, până când, în cele din urmă, senzația de impotență a dus la un ignorabimus elegiac Monismul senzualist, așa cum arată linia de gândire conturată, este conectată prin apariția sa cu critica fizicii mecanice, care va fi discutată mai jos Pe lângă acest moment epistemologic, ca să spunem așa, opoziția firească a sufletului și a trupului este determinată de problema vieții spirituale a altcuiva, problema "Tu" Cum se dezvoltă ideile noastre despre gândurile și sentimentele altor oameni, unde sunt "limitele și semnele animației", este posibil să avem o încredere justificată logic în animația altor oameni, cum diferă mecanismul unui organism animat de mecanismul unui automat neînsuflețit? O serie de întrebări similare legate de recunoașterea vieții spirituale a altcuiva, contribuie la apariția ideilor dualiste "Dificultatea trecerii de la fizic la mental", scrie Mach pe acest subiect, "devine deosebit de palpabilă cu următoarele reflecții În complexul ABC , pe care îl numim lumea corpurilor, găsim ca parte a acestuia nu numai corpul nostru KLM , ci și trupurile altor oameni sau animale K'L'M' K "L"M" cu care asociem prin analogie cu complexul αβγ (simbolul folosit de Mach pentru a desemna propriile mele stari mentale) α'β'γ' analog α"β"γ" În timp ce suntem ocupați K'L'M' , ne aflăm într-o regiune bine cunoscută nouă, accesibilă pretutindeni simțurilor noastre Dar de îndată ce ne întrebăm despre senzații sau sentimente legate de corpul lui K'L'M' , nu le mai găsim în zona accesibilă simțurilor noastre, Biblioteca "Runivers" VIZIUNI FILOZOFICE LUI ERNST MACH le conectăm mental Nu numai că regiunea în care intrăm în astfel de cazuri ne este mult mai puțin familiară, dar această tranziție în sine este într-o anumită măsură nesigură " "Sentimentul de incertitudine alimentează multe probleme imaginare În acest caz, dă naștere unui imaginar problema interacțiunii sufletului și trupului Negăsind stările de spirit pe care le presupunem la alte organisme, printre fenomenele fizice accesibile simțurilor noastre, mintal, dar fără suficientă încredere, completându-le pe primele prin analogie cu cele din urmă, avem tendința de a atribuie stărilor psihice o natură specială, fundamental diferită de fenomenele fizice înțelegerea lumii Considerațiile despre originea psihologică a dualismului, exprimate de Mach în citatul de mai sus, corespund parțial, așa cum sa spus, cu teoria introjecției propusă de Avenarius, care dezvoltă aceleași gânduri într-o formă mult mai completă, sistematică și distinctă cu referiri la Taylor, cu ilustrații din istoria filozofiei Numai în comparație cu introjecțiile va deveni clară

influența de anvergură a acestor considerații scurte Iată, în câteva cuvinte, sensul teoriei lui Avenarius Înțelegerea naturală a lumii, pierdută și nou restaurată, este despărțită de istoria abaterilor anormale, de pierderea purității sale logice, de căderea filosofică în păcat Motivul unei astfel de căderi este dat de partea ipotetică a înțelegerii naturale a lumii, adică presupunerea că mișcările altor oameni au o semnificație mai mult decât mecanică, că corespund unor gânduri, sentimente, că în ele se exprimă un anumit conținut mental Atâta timp cât rămânem din punctul de vedere al înțelegerii naturale a lumii, asta înseamnă doar că recunoaștem egalitatea fundamentală a oamenilor, că ceilalți oameni sunt ființe ca mine și eu sunt o ființă ca ei Dar această ipoteză duce la alte concluzii alunecoase, dintre care una Întrebări de filosofie, ca , Biblioteca "Runivers" DAVID VIKTOROV servește drept început de toamnă Lăsând din punctul de vedere al înțelegerii lumii naturale, am pus conținutul mental asumat în spatele mișcărilor organismelor animate într-o altă persoană, în lumea interioară a semenilor mei, în loc să descriu pur și simplu acest conținut Însuși actul de inserare se numește introiecție Acum, sub influența introjecției, există o opoziție, separare a percepției lucrului și a lucrului în sine: percepția este investită într-o persoană care devine subiect, purtător al lui, iar lucrul se transformă în obiect Lumea unică a omului natural se împarte în lumile interioare și exterioare Datorită faptului că introjecția are loc inconștient, involuntar și imperceptibil, repet același proces de investire asupra mea: încep să mă opun, ca subiect, lucrurilor, ca obiecte de percepție Investiția este completată de auto-investiție Înțelegerea naturală a lumii începe să sufere modificări fundamentale După ce a introdus dualismul în ea, introjecția generează mai întâi idei mitologice, apoi probleme filozofice, de la zonele joase ale animismului primitiv până la vârfurile muntoase ale metafizicii idealiste Acest proces se încheie cu descoperirea tărâmului întunecat al lucrurilor incognoscibile în sine, cu opoziția sa față de certitudinea necondiționată a conștiinței imediate Eliminați introjecția și înțelegerea naturală a lumii va fi restabilită Odată cu eliminarea ei, "problema psihologică sau fiziologică a proiecției, problema specific epistemologică despre relația gândirii cu ființa, despre sensul real al senzațiilor, despre credința în realitatea lumii exterioare, problema metafizică despre pro, tensiune și gândirea" *) ar trebui să dispară ju și vei obține monismul senzaționalist al lui Mach, cu ■ a căror cunoaştere elimină aceleaşi probleme !) Avenarius -Der menschliche Weltbegriff, - Biblioteca "Runivers" VIZIUNI FILOZOFICE LUI ERNST MACH Urmând indicațiile unei descrieri pure, Mach și Avenarius au trebuit să se îndrepte în aceeași direcție, spre o înțelegere firească a lumii Din moment ce se lovesc de același obstacol, aceasta este dovada că direcțiile lor nu diverg cu adevărat Adevărat, Mach însuși consideră introiecția în acest rol ca fiind de prisos, dar asemănarea propriilor sale considerații despre rolul problemei Tu în procesul apariției dualismului cu trenul de gândire al lui Avenarius este dincolo de îndoială În general, întrebarea importantă a relației lor unul cu altul este unul dintre acele puncte în care istoricul îl va înțelege în cele din urmă pe Mach mai bine decât se înțelege el însuși Un caz deloc neobișnuit în chestiuni de afinitate spirituală Nu există diferențe fundamentale între sinele prețios și tu străin Adăugarea de organisme însuflețite cu senzații, gânduri, sentimente, prin analogie cu sinele meu, nu ar trebui să conducă la dualism sau, repetând cuvintele lui Avenarius, introjecția trebuie eliminată Fizicianul face inferențe

similare prin analogie în multe alte cazuri, fără a ajunge la idei dualiste Inferența despre realitate Sunteți un caz special de inferență prin analogie Diferă de alte concluzii similare doar în mai puțină certitudine Originalitatea și extraordinaritatea sa deplină este doar o iluzie Ideea lunii ca fiind grea, tangibilă pentru axă cunoaşterea masei inerţiale, se obţine în urma unei concluzii similare conform analogii Atât psihologul, cât și fizicianul se ocupă de senzații, deoarece toate obiectele experienței pot fi atât psihice, cât și fizice Observând, de exemplu, în tuberculii vizuali ai unui creier străin, un proces nervos paralel cu senzația de culoare verde, fiziologul se ocupă cu senzații cunoscute în limbajul naturalistului sub denumirea de procese chimice ale bufniței, curent electric , etc ; suplimentând apoi aceste senzaţii la dispoziţia lui cu o senzaţie de culoare verde, care Biblioteca "Runivers" DAVID VIKTOROV nefiind dat lui direct, el nu aduce nimic fundamental nou la prima serie de fenomene Nici în formă - o inferență prin analogie, nici în conținut - senzații neobservabile în mod direct - nu este inferența despre realitatea Tu diferită de cea care ne conduce la concepția despre Lunii tocmai menționată Gradul de fiabilitate al inferențelor despre viața mentală a altcuiva îl lasă Mach fără evaluare, limitându-se să demonstreze că nici aici nu există încă niciun motiv pentru a părăsi înțelegerea naturală a lumii, pentru a introduce dualismul fundamental în unitatea experienței primare Z Paralelismul psihicului și fizicului Din problema Ești o trecere complet firească, deși la prima vedere nu tocmai de înțeles, la principiul paralelismului psihofizic Într-adevăr, pentru a face o concluzie, cu un anumit grad de certitudine, despre gândurile și sentimentele altora, este necesar să ne asumăm dinainte o oarecare corespondență între stările psihice și procesele fiziologice Datorită acestei corespondențe, fiziologul a putut concluziona cu îndrăzneală de la prezența unei anumite combinații de procese cerebrale până la prezența unei senzații de culoare verde Și dacă Avenarius, fanaticul acestui principiu, aderă pretutindeni în filosofia sa a experienței pure la afirmațiile altora, atunci aceasta nu este o simplă întâmplare și nu este teama de subiectivitate excesivă Legătura interioară, dialectică, se află aici La fel ca el, precum și marea majoritate a altor psihologi, Mach consideră "principiul paralelismului complet al mentalului și al fizicului drept principiul călăuzitor și fundamental pentru studiul senzațiilor", ca o simplă consecință a condiționării organice a elementelor lumii Dar chiar și pe vechiul principiu al paralelismului psihofizic, teoria elementelor își impune propriul nou sigiliu Nedumeririle exprimate pe acest subiect de unul dintre critici servesc ca o bună introducere pentru clarificarea punctului de vedere al lui Mach I-au pus două întrebări: "Ce rost are, în primul rând, Biblioteca "Runivers" VIZIUNI FILOZOFICE LUI ERNST MACH are paralelism în predare, pentru care "materialul" al cercetării în ambele domenii este comun?" În teoriile obișnuite ale paralelismului psihofizic, cel puțin o dualitate empirică a psihicului și fizicului și, uneori, un dualism fundamental, fundamental al sufletul și trupul, se presupune în alt caz, se recunoaște conformitatea între datele imediate ale conștiinței și procesele cerebrale distincte de acestea, nedate direct În al doilea rând, în citatul de mai sus, Mach pledează pentru o corespondență completă, necondiționată între mental și Fizicul: un element mental dat trebuie să corespundă întotdeauna unui proces nervos dat, oricărei modificări a seriei mentale - o schimbare a seriei Fizice, tuturor părților constitutive ale primei părți ale celei de-a doua Mach admite, în consecință, o dependență continuă, generală, a

elementelor mentale de procesele fizice "Dar de ce, ne întrebăm, este necesar să ne gândim la fiecare obiect al lumii sensibile (jeder sinnfăllige Gegenstand) ca fiind dependent de procesul creierului Dacă îmi imaginez un element care depinde de procesul creierului, atunci acest element este mental și există paralelism Dar există vreun motiv să ne gândim la fiecare element ca fiind dependent de un proces cerebral În cadrul teoriei elementelor nu este loc pentru principiul paralelismului psihofizic, iar Mach se confruntă cu o alternativă dificilă, fie să renunțe la omogenitate a elementelor sale sau a sacrifica rodnicia principiului paralelismului" *) Asta crede criticul Să ne întoarcem la Mach însuși Omogenitatea elementelor lumii nu pre-
*) Hünigswalil -Zur Kritik der Machschen Philosophie Brin , SS, -
 împiedică recunoașterea paralelismului psihofizic și, dimpotrivă, datorită acestei omogenități, ea "aproape se înțelege pe sine " Deoarece nu există un dualism fundamental între seria mentală și cea fizică de fenomene, corespondența dintre ele este mai mult decât naturală, iar absenţa dualismului e între numai exclusivitatea acestei deosebiri este negata "Sufletul" şi "corpul" sunt diferite, întrucât magnetismul şi electricitatea sunt diferite ":," Când văd cutare sau cutare frunză verde, care se datorează anumitor procesele creierului, atunci această frunză este diferită în orice caz de culorile Formelor etc , pe care le găsesc pe creierul studiat, deși toate Formele, culorile etc , sunt ele însele omogene, nici psihice, nici fizice în sine există ceva psihic, în timp ce acest proces, în legătură cu elementele sale, este ceva Fizic Iar principiul paralelismului poate fi aplicat dependenței primului grup de elemente imediat dat de al doilea grup, care va fi descoperit în timp prin cercetare fizică (poate complexă) Varietății în șase dimensiuni de senzații de culoare îi corespunde, după toate probabilitățile, o varietate de șase ori de procese chimice pe retina ochiului, unei varietăți tridimensionale de senzații spațiale, o varietate de trei ori a procesului fiziologic "În cadrul teoriei elementelor" există un loc pentru paralelismul psihofizic Mach recunoaște o diferență empirică între fenomenele mentale și cele fizice cursul fenomenelor fizice și mentale se explică prin faptul că sunt considerate ca laturi diferite ale unui un singur transportator ascuns în spatele lor, atributele unei singure substanțe, un singur Incognoscibil Paralelismul, înțeles în spiritul teoriei elementelor, cu siguranță nu are nevoie de o astfel de căptușeală metafizică Apropo, toți paraleliștii moderni se grăbesc să se alăture acestei asigurări și nu aceasta este particularitatea punctului de vedere al lui Mach Acesta va fi relevat în analiza celei de-a doua obiecții, care este formulată astfel: este posibil să se dovedească dependența fiecărui element al lumii sensibile de procesele cerebrale? Prima obiecție - din omogenitatea elementelor lumii - poate fi eliminată, după cum am văzut Toate elementele lumii sunt în conexiune funcțională între ele Relația funcțională, adică concomitenta naturala a schimbarilor observate in sistemul de variabile ar trebui sa inlocuiasca, in opinia lui Mach, conceptul de cauzalitate, ca mai larg si mai liber de excrescente supraexperimentate (vezi mai jos) În diverse domenii ale fenomenelor, relația funcțională ia diverse forme, care se stabilesc - de fiecare dată prin cercetări speciale Paralel-> lizm este acea formă specială de conexiuni funcționale! elemente ale lumii, care se observă în zona I a fenomenelor mentale, sau acea Formă care generează un tip special de fenomene numite mentale Paradelismul este legea formării stărilor

mentale Elementele lumii, cunoscute sub denumirea de procese fiziologice și fenomene fizice, intrând într-o legătură funcțională în conformitate cu principiul paralelismului, dau naștere unei clase deosebite de elemente ale lumii, senzații în sensul restrâns, psihologic al cuvântului sau, la mai precis: elementele lumii considerate din punctul de vedere al principiului alelismului de perechi, capătă semnificația cantităților mentale Particularitatea poziției ocupate de principiul paralelismului psihofizic în teoria elementelor devine evidentă cu o astfel de interpretare a acestuia Să trecem la consecințele care urmează de aici   Principiul paralelismului întâmpină întotdeauna problema dificilă a limitelor aplicabilității sale și, în funcție de amploarea aplicabilității sale, are multe varietăți În psihologia "fiziologică" a lui Wundt, de exemplu, paralelismul elementelor mentale și proceselor fiziologice este permis, între timp, ca legătură între elementele mentale, Wundt este supus retragerii din acțiunea acestui principiu, iar conexiunile mentale se supun în el legilor independente ale o cauzalitate mentală deosebită, fundamental diferită de cauzalitatea fizică Teoria elementelor nu cunoaște această dificultate, această întrebare despre limitele de aplicabilitate a principiului paralelismului Paralelismul se extinde la toate stările psihice fără excepție, toate depind de procesele cerebrale din toate părțile lor componente, selbstverständlich, deoarece o astfel de dependență este un semn analitic al unei stări psihice, intră în însăși conceptul de fenomen psihic: elementele lumii intră în rândurile cantităților psihice pe măsură ce intră în legătură cu procesele creierului fenomenul psihic este rodul legitim al unei astfel de conexiuni, indiferent de rangul său inerent în diagrama experiențelor mentale Egalitatea completă înaintea principiului paralelismului Prin urmare, în teoria elementelor, argumentele speciale sunt de prisos în favoarea răspândirii acestui principiu în întreaga sferă a experiențelor mentale, de aceea are dreptul să vorbească despre psihologie "fiziologică" Și dacă Mach a considerat că numele lui Wundt merită menționând (din anumite motive nu ia în considerare acest lucru), a refuzat atitudinea moderată a lui Wundt față de principiul paralelismului explică, printre altele, atacurile la care sunt supuse concepțiile sale psihologice de către școala empirio-critică Odată cu recunoașterea dependenței complete și neîntrerupte a fenomenelor mentale de procesele creierului, este conectată   de obicei epifenomenism, i e ideea experiențelor spirituale, ca ceva ce nu se încadrează în cercul vicios al fenomenelor fizice, ca ceva surajouté, ca un adaos secundar la verigile lanțului fizic al fenomenelor, constituind "latura neștiințifică a ființei" , paralelismul psihofizic b în interpretarea lui Mach, cu toată rigoarea realizării acestui principiu, nu numai că nu-i impune concluzia obișnuită, dar nici nu-l împiedică să recunoască realitatea deplină și egalitatea deplină cu fenomenele fizice din spatele stărilor psihice Toate elementele lumii sunt egale în drepturi, deoarece sunt omogene, nu sunt mai puțin reale și nu mai puțin active decât orice alte elemente Paralelismul, ca formă specială de legătură între elementele lumii, nu diferă fundamental de alte conexiuni observate în natura Recunoașterea unui principiu mental activ nu ar contrazice legea conservării energiei, dacă doar la un astfel de început ar simți o oarecare nevoie de o psihologie științifică Nu există niciun motiv să considerăm legătura mecanică mai de înțeles decât legătura dintre psihic și fizic, spune Mach în spiritul lui Hume

"Analiza precisă arată că știm la fel de puține despre motivul pentru care un corp care împinge îl pune în mișcare pe unul împins, precum și despre motivul pentru care stările noastre mentale au consecințe fizice Ambele tipuri de conexiuni sunt pur și simplu date în experiență; doar primul este mai simplu, mai familiar unui mecanic experimentat, direcția, viteza, masa corpului care împinge îi oferă mult mai multe puncte de sprijin pentru a judeca proprietățile individuale ale stării ulterioare Dar aceasta este doar o diferență de grad , ceea ce produce iluzia unei diferențe calitative în ambele cazuri "Diferența calitativă dintre aceste cazuri, după cum este bine cunoscut, a fost văzută de Maine de Biran în critica sa la adresa unui argument similar al lui Hume Dar acest critic a considerat fenomenele mentale ca fiind complet diferite în modul în care sunt date de fenomenele fizice: Biblioteca "Runivers" DAVID VIKTOROV obiectul experienței directe, al doilea - mediat Înțelegerea naturală a lumii nu cunoaște o asemenea diferență, ci recunoaște o singură experiență în care toate elementele sunt date în conexiuni omogene Și întrucât conceptul de cauzalitate, pus sub supravegherea criticii cunoașterii, este supus eliminării din uzul științific, atunci aceasta se aplică în egală măsură atât psihologiei, cât și fizicii: legătura cauzală trebuie să cedeze ici și colo Funcționalului din purtând elemente omogene Întrucât înțelegerea naturală a lumii restabilește unitatea experienței, unitatea naturii, cunoscută prin percepție directă, și întrucât paralelismul constituie acea formă portabilă de legătură între elementele lumii, care le informează despre natura stării mentale, atunci orice element al lumea sensibilă poate fi considerată dependentă de procesele creierului Natura formează o masă continuă și conectată de elemente În această masă nu există o linie constantă, odată trasată întotdeauna, între sfera psihică și cea fizică Această caracteristică, așa cum s-a spus mai sus, se mișcă constant, captând fie o regiune mai largă, fie una mai îngustă, în care poate cădea orice element din regiunea așa-numitelor fenomene fizice Experiența arată că centrul unor astfel de cercuri de diferite raze este sistemul nervos al organismului Odată cu schimbarea razei, aria cercului se modifică, dar centrul rămâne mai mult sau mai puțin fix, reprezentând un punct mai mult sau mai puțin stabil spre care gravitează restul elementelor Această dovadă a experienței dă motive să credem că fiecare element al lumii sensibile este dependent de procesul creierului, deoarece raza, o cantitate nedeterminată în acest caz, poate fi întinsă în limitele conexiunii omniprezente a elementelor lumii de la punctul a la x y z Dependența elementelor lumii de procesele creierului nu este un postulat speculativ, iar indicația neschimbătoare a experienței, interpretată în spiritul teoriei elementelor, "X Yu Concepție biologică a cunoașterii - Lumea monistică Biblioteca "Runivers" VIZIUNI FILOZOFICE LUI ERNST MACH Înțelegerea lui Mach în cele trei caracteristici ale sale ca monism metodic, naturalist și senzaționalist se învecinează strâns cu știința sa a științei Mach s-a ocupat în principal de probleme metodologice, care în tratarea sa constituie teoria cunoașterii științifice sau a scientologiei Acestea includ cele mai iubite și faimoase teorii ale sale Ele vor servi drept subiect pentru o expunere ulterioară Diferitele aspecte ale scientologiei lui Mach sunt susținute de un fundament comun - conceptul biologic de cunoaștere, care, împreună cu naturalismul caracteristic viziunii sale asupra lumii, provine din școala evoluționiștilor englezi Cel mai onorabil loc este acordat științelor biologice: biologia este acel est din care va veni lumina pentru teoria cunoașterii științifice, crede Mach, urmându-l pe Herbert

Spencer Cristalizarea primelor condiții ale cunoașterii, subiectul, eu, și obiectele sale, lucrurile, se produce sub presiunea nevoilor vitale din punct de vedere biologic Din fluxul elementelor primare ale lumii se izolează senzațiile, complexele mai stabile, Corpurile fizice și indivizii, deoarece o astfel de izolare joacă un rol important în lupta pentru existență, are o semnificație vitală, practică "Aducerea elementelor cele mai strâns legate de durere și plăcere la unitatea mentală ideală a "Eului" este de cea mai mare importanță pentru intelect, care se află în slujba voinței, care evită durerea și caută plăcerea În această afirmație, unii critici au văzut legătura dintre Factorul biologic și metafizica voinței Nu este cu totul clar, însă, ce înseamnă Mach în acest caz: integrarea naturală, reală, involuntară a elementelor, formarea unor tipuri naturale sau un proces de generalizare și abstracție efectuat de intelect sub influența unui factor biologic și dând drept un rezultat numai "unitate mental-ideală" Dar la fel ca în aceea şi în Biblioteca "Runivers" DAVID VIKTOROV Într-un alt caz, o astfel de separare urmărește un scop exclusiv practic, apoi teoreticianul, psihologul sau fizicianul, separă din nou elementele conexe ' Fără îndoială, produsul biologic este primele surse și instrumente de cunoaștere, organele de simț Dacă le considerăm doar aparate fizice, atunci o mare parte din activitatea lor va fi misterioasă Din punct de vedere evolutiv, organele de simț însele realizează o parte din munca mentală, transmit rezultatul într-o formă finită conștiinței și constituie un fel de parte a sufletului Mai mult, gândurile abstracte superioare nu duc o viață independentă, ca ființe izolate Fiecare gând, fiecare experiență, fiecare amintire își lasă urmele în organism "Gândurile sunt procese organice; O schimbare în modul nostru de a gândi este cel mai subtil reactiv pentru dezvoltarea noastră organică, iar întreaga noastră viață științifică este, strict vorbind, una dintre părțile dezvoltării noastre organice " Prin urmare, teoria lui Darwin, aplicabilă organismelor, trebuie să fie aplicabilă și gândurilor Adaptarea, transformarea, lupta pentru existență se observă nu numai în viața organismelor, ci și în domeniul gândurilor În ceea ce privește adaptarea gândurilor la mediu, Mach amintește că întreaga psihologie a regretatului Spencer este construită pe această idee Sarcina științei constă tocmai în adaptarea gândurilor la Fapte, iar primele adaptări de acest fel se realizează de la sine, instinctiv Omul primitiv a construit involuntar, la zgomotul din tufișuri, imaginea unui dușman periculos pentru el, la coajă fructul pe care îl căuta Cunoașterea cauzalității în acest sens se găsește pe treptele inferioare ale scării organice și este larg răspândită în întregul regn animal Astfel de funcții psihice primare, înrădăcinate în economia organismului, ne-au transmis prin moștenire de la strămoșii noștri și acționează cu puterea instinctului "Aceste acte primare de cunoaștere constituie, până astăzi, cea mai puternică distracție Biblioteca "Runivers" VIZIUNI FILOZOFICE LUI ERNST MACH fundamentul oricărei gândiri științifice Toate așa-numitele axiome aparțin numărului de astfel de cunoștințe instinctive Desigur, formele de gândire descoperite de Filosofia critică se încadrează și ele în aceeași rubrică Modurile de gândire, întărite de vechiul obicei, luptă spre autoconservare, întâmpinând fenomene noi , ele sparg în percepția unor noi experiențe și, din această cauză, sunt inevitabil captate de procesul de transformare În loc să creăm idei complet noi despre mișcarea corpurilor cerești, sau despre fenomenul unei maree, ne imaginăm părțile din corpurile lumii gravitând unele spre altele; în același mod, înzestram corpurile electrice cu fluide care atrag și

resping înlocuim, pe cât posibil, noi reprezentări vizuale, de mult familiare, care se mişcă parţial fără dificultate pe propriile lor căi, parţial trebuie să fie supus într-un fel sau altul transformări Deci animalul nu poate crea noi membri pentru fiecare nouă Funcţie pe care i-o impune soarta, ci este obligat să folosească numerar Apariţia teoriilor şi ipotezelor nu este, aşadar, rezultatul unei metode ştiinţifice artificiale, se întoarce la copilăria ştiinţei " Am dat Acest lung citat, consacrat chestiunii ipotezei în ştiinţă, pentru a arăta că în scientologia lui Mach este permisă o interpretare ipotetică a naturii, îi sunt recunoscute importanţa şi legitimitatea, ·, contrar la opinia contrară a unor critici şi a unora dintre adepţii săi Scientologia lui Mach conţine, după cum se vede din această expunere, câteva dintre elementele necesare justificării biologice a teoriei cunoaşterii Dar mintea lui Biblioteca "Runivers" DAVID VIKTOROV nu puţin independent; în loc de teorie biologică, el oferă pe alocuri metafore biologice Avenarius, acel "Darwin al filosofiei", care împărtăşeşte concluziile metodologice ale scientologiei lui Mach, încearcă în "Critica experienţei pure" să ofere o teorie complet independentă, completă, a fundamentării biomecanice a activităţii teoretice şi practice a omului Ideea generală şi banală că întreaga stâncă de idei, sentimente şi acte volitive ale unei persoane este reglementată de instinctul de autoconservare s-a transformat în ceva de nerecunoscut în Avenarius Acesta nu este locul pentru a expune filosofia experienţei pure, dar este important să subliniem dezvoltarea ulterioară a şcolii de gândire evoluţionistă în empiriocritica, împotriva căreia ar trebui îndreptate obiecţiile idealismului critic: este timpul să părăsim Spencer singur I Apariţia, procesul şi scopul cunoaşterii ştiinţifice - Conceptul biologic al ştiinţei aruncă lumină asupra apariţiei, procesului şi scopului cunoaşterii ştiinţifice Gândirea ştiinţifică este o continuare firească a gândirii populare de zi cu zi Ştiinţa în mod conştient, sistematic, pe baza cunoştinţelor şi axiomelor primare, formate instinctiv, extinde limitele experienţei, adună experienţe numeroase, dar disparate ale generaţiilor, îmbunătăţeşte metodele de experienţă şi observaţie, introduce autotestarea În esenţă, prin însăşi natura ei, "gândirea unui om de ştiinţă nu diferă mai mult de gândirea unui om simplu decât proza lui Pascal sau Diderot de proza inconştientă a domnului Jourdain " Teoriile fizicii şi psihologiei apar şi se dezvoltă exact ca şi cunoaşterea noastră instinctivă Sarcina ştiinţei nu poate consta decât în volum, pentru a exprima abstract, în concepte, "ceea ce ne este deja familiar şi cunoscut" Sau, după cum spune a doua axiomă empirio-critică: "cunoaşterea ştiinţifică nu are alte Forme sau mijloace esenţial diferite decât cunoaşterea neştiinţifică Toate formele ştiinţifice speciale sau mijloacele de cunoaştere reprezintă perfecţiunea Biblioteca "Runivers" VIZIUNI FILOZOFICE LUI ERNST MACH scăldarea dezvoltării preştiinţifice Cu alte cuvinte: indiferent la ce metode duc, de exemplu, matematica sau mecanica, ele pot fi reduse în ultimul rezultat la Funcţii umane simple şi universale *)" Formula de bază, exactă din punct de vedere matematic, a întregii psihologii a cunoaşterii Ştiinţa, o relaţie teoretică cu lumea, este împletită cu rădăcinile sale cu o relaţie practică cu aceasta, mintea teoretică este acoperită de practic, zona Fapte este zona cuvenitului Aceasta este trăsătura cea mai caracteristică a teoriei biologice a cunoaşterii Adevărul primeşte primul botez din adecvarea sa practică, din utilitatea sa Garanţia legitimităţii obiective a unei teorii este iniţial capacitatea acesteia de a satisface nevoi vitale, practice

Evaluarea utilitarista, baconiana a stiintei corespunde istoriei psihologice a originii ei Natura și cursul dezvoltării științei vor deveni mult mai clare dacă ne amintim că științele au apărut din nevoile vieții practice, din preocuparea pentru viitor, din tehnologie Geometria dezvoltată din topografie, astronomia dezvoltată din observarea stelelor în scopuri de agricultură și navigație, alchimia și chimia dezvoltate din metalurgie Între științele teoretice și aplicațiile tehnice există un schimb constant de servicii și completare reciprocă " Fragmentarea cunoștințelor noastre se explică tocmai prin faptul că ierarhia Faptelor, coada întrebărilor, sunt stabilite prin importanța lor practică: cunoașterea este subordonată altor sfere ale vieții Alături de tehnologie, știința este un fenomen social, care necesită condiții proprii de producție, schimb și consum Procesul cunoașterii științifice, ca adaptare conștientă și planificată a gândurilor la Fapte, are două laturi O asemenea adaptare presupune, în primul rând, posibilitatea de a reproduce Fapte în gânduri "Fizica, de exemplu, apare prin reproducerea în gândurile unui com- R Avenarius - Kritik d Reinen Erfahrung S Vil Biblioteca "Runivers" DAVID VIKTOROV complexe de senzații, numite lucruri, în relația lor între ele, fiziologia sau psihologia organelor de simț - prin reproducerea relației acestor lucruri cu complexul de senzații numit corpul nostru, fiziologie - relația elementelor corpului cu fiecare altele sau la lucruri Apariția științelor psihologice are loc atunci când gândurile sunt reproduse prin gânduri " Cealaltă latură a aceluiași proces constă în completarea Faptelor cu gânduri Acest lucru este posibil datorită unității mentalului și a Fizicului Prin alăturarea" Faptului izolat, o persoană cu gândurile sale o îmbogățește într-un fel Actul de judecată, de exemplu, constă în îmbogățirea, extinderea, adăugarea reprezentărilor senzoriale de către alte reprezentări senzoriale sub îndrumarea Faptului sensibil Natura apariției și procesului cunoașterii științifice determină scopul acesteia: pornind de la Fapte, știința se străduiește spre Fapte "Idealul spre care aspiră orice expunere științifică, chiar și asimptotic, constă într-o descriere completă a Faptelor O astfel de descriere dă mai mult decât orice speculație; nu conține nimic de prisos, străin, capabil să inducă în eroare, nimic care să introducă speculații Idealul științei este un inventar complet și ușor de înțeles al Faptelor dintr-un anumit domeniu Acest inventar ar trebui făcut simplu, convenabil pentru utilizare, nu împovărător pentru memorie Știința economisește gândirea prin intermediul celor mai simple mijloace, metoda descrierii Economia gândirii - Adaptarea gândurilor la Fapte este sarcina cunoașterii științifice Ca orice sarcină, aceasta poate fi realizată în moduri diferite Cea mai bună cale este cea mai scurtă, care necesită cel mai mic efort mental Acesta este modul în care merge de fapt știința În ele se deschide analiza psihologică a conceptelor sale de bază, precum și a proceselor de creativitate științifică Biblioteca "Runivers" VIZIUNI FILOZOFICE LUI ERNST MACH o caracteristică principală: economisirea gândirii Știința și filosofia "gândesc despre lume după principiul celei mai mici măsuri de putere" x) Principiul economiei este inițial de natură biologică, guvernează reacțiile organismului în lupta pentru existență, drept urmare fundamentele primare, cele mai profunde ale științei, axiomele ei, care cresc pe acest sol organic, poartă deja pecetea de economia gândirii Același scop este urmărit prin comunicarea verbală și scrisă, iar în terminologia științifică această aspirație își găsește desăvârșirea Descrierea, principala metodă a științei, economisește puterile rațiunii, eliminând nevoia de a repeta experimentele, ducând

la stabilirea legilor naturii Legile naturii pot fi privite ca un set tipografic intelectual, parțial mobil, parțial stereotip, pregătit pentru serviciul nostru cu noi ediții de experiență Nicio memorie nu ar putea, de exemplu, să rețină toate cazurile infinit variate de refracție a luminii, dar cu ajutorul legilor generale ale refracției, orice caz particular de refracție poate fi determinat fără prea multe dificultăți Orice generalizare, ridicând gândirea la un nivel mai înalt, face posibil să cercetăm dintr-o dată, cu mai puțină cheltuială de efort, un câmp mai larg de Fapte Cel mai mare exemplu de economie este matematica Marea sa importanță ca instrument de cunoaștere științifică se explică tocmai prin faptul că evită "gândurile inutile", reduce la minimum operațiunile gândirii Numerele sunt un sistem de simplitate și frugalitate uimitoare Tabelele de înmulțire și logaritmii reduc semnificativ munca de calcule , precum și cea mai mare, este o experiență de calcul ordonată din punct de vedere economic, gata de utilizat În algebră, munca de calcul este atât de mecanizată încât inteligența este transmisă ? Avenarius -Philosophie ais Denken der Welt gemãss dem Princip des kleinsten Kraftmasses Bri Întrebări de filosofie, carte , Biblioteca "Runivers" DAVID VIKTOROV la acea mână, stilou O cale consistentă de ieșire din această stare de lucruri este inventarea mașinii de calcul În același mod, Fizica oferă o experiență ordonată economic "Ce masă de gânduri, puse în ordine, gata de utilizare, îmbrățișează, de exemplu, conceptul de potențial " Puterea misterioasă a științei este epuizată de arta de a economisi forțele rațiunii; oricare dintre noi ar putea ajunge la multe dintre concluziile sale chiar si fara metode stiintifice speciale "Pasiunea pentru economisire este o pasiune filosofica prin excelenta", spune celebrul psiholog american James *)· Faptul economiei gândirii, care se regăsește în structura științei, dezvăluie natura reală a conceptelor, metodelor sale El avertizează împotriva unei supraevaluări dogmatice a mijloacelor auxiliare ale cunoașterii științifice, împotriva abstracțiilor științifice ipostaziante, le reduce la nivelul unor dispozitive tehnice, instrumente, dispozitive, a căror valoare nu constă în ele însele, ci în rezultatele care pot fi atinse prin folosirea lor Construcțiile științei indică calea cea mai scurtă care duce la Fapte și la asta se reduce semnificația lor Ficțiunile sunt uneori introduse ca astfel de construcții, care nu corespund nici unei realități, care pot fi eronate și, în ciuda acestui fapt, își îndeplinesc cu succes rolul Columb a descoperit America, amestecând-o în calculele sale teoretice cu Asia La numărul de metode metodologice similare ale rațiunii, economisind forțele ei, sunt, de exemplu, conceptele de substanță, cauză, materie, atom '; Primele două concepte pot avea o oarecare valoare practică, deoarece în conceptele de substanță și cauze, de obicei sunt fixate semnele cele mai remarcabile ale fenomenelor, facilitând adaptarea gândurilor la Fapte, anticiparea mentală a experimentelor viitoare și selecția semnelor de pro- L Sentimentul raţionalităţii -Minci Biblioteca "Runivers" VIZIUNI FILOZOFICE LUI ERNST MACH hărțuit tot timpul din diverse puncte de vedere Datorită acestui fapt, se obține ceva asemănător cu desenele egiptene, combinând diferite imagini în perspectivă ale aceluiași obiect Conceptele conducătoare ale fizicii mecanice, conceptele de materie, atom, au același preț (vezi mai jos) O paralelă instructivă între Kant și Mach: în "Critica rațiunii pure" știința este văzută ca o carte a vieții, care vorbește despre crearea cosmosului cunoașterii, care conține statutele organice ale ordinii mondiale; iar în ochii fizica timpului nostru, știința este un depozit de instrumente pentru

prelucrarea economică a materiei prime a Faptelor Economia gândirii introduce un punct de vedere fertil în domeniul logicii practice, arta metodologiei științifice Economiștii gândirii ajută la elucidarea fundamentelor antropologice ale tehnicii cunoașterii umane, oferă un ghid util pentru stabilirea regulilor de evaluare și inventarea metodelor tehnice "Dacă luăm în considerare cât de limitate sunt puterile mentale ale unei persoane și, mai departe, cât de îngustă este acea Sferă, în care se încadrează conexiunile conceptelor abstracte, încă accesibile pentru înțelegerea deplină, și ce fel de tensiune necesită o înțelegere simplă a astfel de legături, în adevăratul sens al cuvântului, împlinite; dacă luăm în considerare în continuare cât de limitati suntem în egală măsură și într-o înțelegere reală a sensului conexiunilor de propoziții chiar nu deosebit de complexe, cât de îngustă este a fortiori Sfera în care se poate mișca cercetarea activă inițial, complet semnificativă, operând tot timpul Însăși gândurile, atunci nu putem decât să fii uimit de cât de ample pot apărea teorii și științe raționale Aceasta este, de exemplu, problema serioasă a modului în care sunt posibile disciplinele matematice, discipline în care se mobilizează cu libertate nelimitată, sunt create prin cercetare, cu o complexitate din ce în ce mai mare, nu doar gânduri relativ simple, ci adevărate grămezi de gânduri, un mii de ori * Biblioteca "Runivers" DAVID VIKTOROV împletind unele cu altele conexiuni de gânduri Aceasta este puterea artei și a metodei Ele depășesc imperfecțiunile organizării noastre spirituale și ne dau ocazia indirect, cu ajutorul proceselor simbolice, să ajungem la concluzii complet demne de încredere, cu condiția să renunțăm la vizibilitate, înțelegere reală și evidență Toate metodele artificiale legate de aceasta au caracterul de a economisi dispozitivele gândirii Ele cresc istoric și individual din anumite procese naturale, de salvare a gândurilor" Descriere - Știința, ca experiență ordonată economic, trebuie să folosească metoda descrierii, deoarece această metodă este calea cea mai scurtă care duce la Fapte, ocolind avanpostul premiselor metafizice, doar cu un bagaj practic, temporar necesar de abstract construcţii, necesare pentru cea mai rapidă adaptare a gândurilor la Fapte "Nu explica, descrie!" a spus Avenarius, alăturându-și cererea de descriere pură în întregime lui Mach, care a extins-o la întregul domeniu al teoriei generale a cunoașterii El și-a numit punctul de vedere "local", adică Aș vrea să ocup o poziție pur spațială pe piața zgomotoasă a rostirilor umane, ca un aparat de înregistrare, ca un turist care trece prin ținutul cunoașterii umane ca simplu observator, nu pentru cumpărare și nu pentru vânzare Aceste gânduri sunt acceptate de școala empiriocritică din știința naturii Mach însuși se consideră un susținător al lui Kirchhoff, Mayer Primul a văzut sarcina mecanicii "în cea mai simplă și mai completă descriere a mișcărilor care au loc în natură", iar a doua aparține remarcii că "dacă acesta sau acel Fapte ne este cunoscut din toate părțile sale, atunci prin aceea este explicată, iar sarcina științei este finalizată *) Edm Husserl -Logische Untersuchungeti Eu Th Halle , S - Biblioteca "Runivers" VIZIUNI FILOZOFICE LUI ERNST MACH Ce este o descriere? care sunt momentele lui? Primul pas al cercetării științifice și momentul pregătitor al descrierii este comparația, acest element speculativ inevitabil al oricărei, chiar și celei mai simple, descrieri Fiecare legătură, fiecare abstracție pătrunde în păianjen prin comparație Zoologul și geograful, lingvistul și fizicianul nu pot face fără acest mijloc Rotind printre Fapte, fără a părăsi tărâmul lor, comparația va crea o Fizică, lipsită de ipostaze metafizice, Fenomenală Comparaţia avansează întotdeauna printr-o serie de analogii şi, urmând

natura fenomenelor naturale, nu dă niciodată identitate completă, deoarece "natura nu se repetă " Die Natiliist mir eimnal da cele anterioare, natura nu cunoaşte cazuri identice, ci este forţată a recurge la compararea cazurilor care sunt oarecum asemănătoare Rezultatul imediat al multor acte de comparație este un concept abstract care indică unul dintre semnele unui obiect Mach, "prin descriere directă * Cu toate acestea, descrierea directă nu este întotdeauna posibilă" Descrierea directă a unor fapte ceva mai complexe este dificilă, chiar dacă conceptele necesare pentru aceasta au fost deja pe deplin dezvoltate Ce ușurare trebuie să fie, dacă se poate spune că Faptul A în cauză este asemănător, nu doar într-o trăsătură, ci în multe sau în toate privinţele la Faptul B deja cunoscut nouă Luna este ca un corp care gravitează pe pământ, lumina este ca o mișcare sub formă de undă sau ca o oscilație electrică O astfel de descriere, în care ne referim, ca să spunem așa, la o altă descriere deja dată nouă din altă zonă, sau una care trebuie realizată și mai exact, o numim firesc indirectă * Categoria descriere indirectă include faptul că on Biblioteca "Runivers" DAVID VIKTOROV denumită în mod obișnuit teorie "Ce este o idee teoretică, ce ne oferă ea? De ce ni se pare că merită mai mult decât o simplă confirmare a Faptului de observație? Și aici simpla amintire și comparație joacă un rol Numai că aici ne vine în minte nu o trăsătură excepțională de asemănare, ci un întreg sistem de trăsături, o fizionomie cunoscută, datorită căreia noua Faptă ne devine familiară, cunoscută Și nu numai asta, ideea teoretică poate și ar trebui să dea mai mult decât vedem în momentul prezent în noul Fapt: o poate extinde și îmbogăți cu noi caracteristici, căutării pentru care ne dă un motiv și care sunt cu adevărat foarte aproape de Această viteză cu care teoria extinde domeniul cunoașterii îi conferă un avantaj cantitativ față de simpla observație, dar calitativ teoria nu diferă semnificativ de observație nici prin natura originii sale, nici prin rezultat Dar rezultatele unei explicații teoretice nu pot fi esențial diferite de o simplă descriere, deoarece, ocupându-se de Fapte, știința nu cunoaște altă necesitate decât cea logică; Necesitatea fizică nu există, în timp ce necesitatea logică este întotdeauna supusă verificării experimentale La această ultimă instanță trebuie să se refere și explicația; nu poate da nici o necesitate mai mare, în comparație cu descrierile date "Dacă am afirmat că Faptul A are anumite proprietăți B (de exemplu, geometrice) și mă opresc mental asupra acestui lucru, atunci nu pot, desigur, în același timp să nu mai acord atenție acestui lucru Dar aceasta nu înseamnă că proprietatea B trebuie să fie neapărat inerentă lui A Această legătură este dată de experiența reală Omogenitatea psihologică și echivalența cognitivă a descrierii și explicației apropie științele descriptive de științele explicative și invers Prezența legilor generale, darul divinației, stabilirea unei relații cauzale au fost considerate semne distinctive ale explicației Biblioteca "Runivers" VIZIUNI FILOZOFICE LUI ERNST MACH chiar și în filosofia engleză, pentru care empirismul era, după cum știm, Forma națională; şi totuşi aceste trăsături nu conferă ştiinţelor explicative nicio distincţie avantajoasă Legile fizicii sunt o extensie naturală a descrierii, dar din moment ce Fizica se ocupă de proprietăți care sunt comune atâtor fenomene, legile sale conțin descrieri sumare sau reguli pentru a face noi descrieri particulare Mai departe, predicţiile posibile în științele explicative mărturisesc tocmai faptul că legătura gândurilor, stabilită prin descriere, corespunde pe deplin Faptelor În sfârșit, în ceea ce privește afirmația că descrierea nu satisface nevoia unei explicații cauzale a fenomenelor, aceasta este

falsă din două motive În primul rând, nu trebuie uitat că o explicație, ca și o descriere, nu merge niciodată mai departe decât Faptele: "numai relația dintre Faptic și Faptic are sens, iar această relație este reprodusă fără urmă de descriere " Când Pur și simplu atribui căldură unei bucăți de fier, vreau să spun asta, că mă aștept la o serie de fenomene definite Senzația mea termică servește ca semn al acestei stări Dacă totuși îmi imaginez căldura sub formă de lichid, atunci acest lichid este important exclusiv în măsura în care reproduce figurat conținutul real al fenomenului "Accelerația reală explică mișcarea nici mai rea și nici mai mică decât acțiunea forței Prin urmare, în al doilea rând, conceptul de cauzalitate, ca de prisos, trebuie să fie eliminate; locul liber rămas din acesta va fi ocupat în știința viitorului de un alt concept (vezi mai jos) ideile teoretice nu sunt negate deloc; doar teoria "teoriei de dragul teoriei" este infirmată Teoria nu este scopul științei, ci un instrument de serviciu și, în plus, unul temporar, pentru că, cu toate beneficiile ei reale și imaginare, teoria pune totuși în locul acestui Fapt un altul, mai familiar nouă, care ne poate înlocui Biblioteca "Runivers" DAVID VIKTOROV el doar în unele privințe, dar nu în toate O descriere indirectă ar trebui înlocuită, pe cât posibil, cu una directă Postulatul descrierii pure a stârnit atacurile criticii împotriva sa, datorită interpretării unilaterale a acestuia Fizica modernă, după Hartmann, este asemănătoare cu filosofia speculativă a naturii prin aceea că, neconștientă de caracterul ei pur ipotetic, își prezintă concluziile ca dovadă a descrierii pure Probabil, sub influența acestei conștiințe, Ostwald, principalul reprezentant al filosofiei naturale moderne, face o încercare de a reconcilia caracterul ipotetic al viziunii sale asupra lumii cu postulatul descrierii pure Pe de o parte, acceptă necondiționat acest postulat și chiar crede că punctul său de vedere energetic îl satisface mai mult decât pe toți ceilalți, dar, pe de altă parte, "tabloul energetic al lumii", desenat de celebrul chimist, este un continuu ipoteză care se îndepărtează din ce în ce mai mult de primele etape ale descrierii pure, pe măsură ce autorul trece în construcțiile sale îndrăznețe de la natura anorganică la fenomenele organice, la problemele vieții, ale conștiinței Pentru a evita contradicțiile, Ostwald își propune să facă distincția între ipoteze și proteze structuri teoretice care introduc în cercetare ceva supraexperimental, ceva care nu se găsește în experiență, ceva care nu poate deveni obiect de experiment, aleargă la completări supraexperimentate la Faptele Experienței, dar transferând relații care sunt admisibile aproximativ într-un caz în altul cazuri: vreo relație matematică sau cauzală, de exemplu, care Weltanschauung dm Ph S Biblioteca "Runivers" VIZIUNI FILOZOFICE LUI ERNST MACH poate fi presupus între fenomene pe baza unor dovezi, nu destul de suficiente, este acceptat temporar, preliminar, ca cu drepturi depline Ipotezele protetice nu interferează cu nimic și nu contrazic cerințele descrierii) Totuși, înlocuirea unui prefix grecesc cu altul nu contează, ni se pare, fundamental În ambele cazuri, cercetătorul părăsește terenul experienței pure Propunerea lui Ostwald nu corespunde cu greu intențiilor lui Mach O ipoteză îi apare lui Mach ca un produs natural al adaptării gândurilor la Fapte, rezultat al unei lupte pentru existență între gândurile noi și cele vechi Orice presupunere este admisibilă ca ipoteză, atâta timp cât duce într-un fel sau altul la Fapte: calitățile ascunse ale scolasticii și miturile algebrice ale științei naturale mecanice sunt la fel de legitime, cu condiția ca scopul ultim al cercetării științifice să nu fie pierdut din vedere, că

nu merită să-i ipostazeze Libertatea deplină a cercetării este principiul de bază al scientologiei lui Mach În acest fel, o altă obiecție ridicată împotriva metodei descrierii pure cade Scrisul pur, continuă Hartmann, echivalează cu o renunțare la cele mai urgente și mai legitime cerințe ale spiritului, o renunțare imposibilă Dar dacă acest postulat nu exclude, după cum am văzut, posibilitatea unor premise teoretice, permite adăugări ipotetice la experiență, atunci se poate înțelege cu cele mai înalte cerințe ale spiritului, cel puțin în limitele cercetării științifice, fizice sau psihologice Mach oferă o interpretare psihologică a teoriei, determină ponderea specifică a ideilor teoretice, fără a se gândi, însă, la ostracizarea acestora În mod evident, el privește cele mai înalte cerințe ale spiritului din punctul de vedere al monismului său naturalist, ca în natural Vorlesungen S - Biblioteca "Runivers" DAVID VIKTOROV Fapte analoge cu Faptele de mișcare, fenomene de căldură, lumină, care sunt și ele supuse descrierii: "omul cu gândurile și sentimentele sale este el însuși un fragment al naturii " Desigur, un alt punct de vedere asupra "tragediei imanente a ființei" " este de asemenea posibil, dar o descriere pură nu poate fi considerată responsabilă pentru concluziile monismului naturalist O descriere directă, obiectează același critic, este imposibilă, deoarece presupune deja o abstracție Într-adevăr, descrierea este un produs deosebit al dezvoltării mentale, una dintre primele etape ale căreia este comparația și abstracția Descrierea presupune prezența vorbirii, iar vorbirea este produsul unei abstracțiuni involuntare sau arbitrare În acest sens el înțelege descrierea lui Mach Înseamnă asta că o descriere directă este imposibilă? Dacă descrierea directă presupune abstractizare, atunci descrierea indirectă nu este deja o concluzie? Ar fi ciudat, totuși, să interpretăm scientologia lui Mach în sensul că alungă chiar și inferența din știință Nu sunt eliminate numai operațiunile logice inevitabile, ci și cele mai riscante teorii Mach însuși pune în categoria descrierii indirecte ceea ce se numește teorie și idei teoretice, al căror sens nu îl contestă și arată în istoria diverselor descoperiri științifice cât de reușite, deși teoriile construite ipotetic, au contribuit la extinderea limitelor experienţă O descriere indirectă, în măsura în care reproduce Faptele și revine la Fapte, este de dorit, dar în punctul de plecare, în destinația finală, este acoperită și poate fi înlocuită cu o descriere directă Luați, de exemplu, acest fapt bine-cunoscut: rugozitatea unei mări furioase poate fi atenuată prin vărsarea de petrol pe suprafața apei Când acest fenomen a fost explicat cu ajutorul tensiunii superficiale, a fost astfel indicat un nou Fapt, lăsând Biblioteca "Runivers" VIZIUNI FILOZOFICE LUI ERNST MACH necunoscut până acum și acum susceptibil de descriere *) id Tendința antimetafizică - Postulatul descrierii pure este echivalent cu cerința experienței pure și este legat în mod natural de eliminarea metafizicii Conceptul de metafizică, însă, nu rămâne în întregime definit în Mach, deși acordă o atenție deosebită tendinței sale anti-metafizice, crezând pe bună dreptate că această latură a scientologiei sale ar trebui să se întâlnească cu simpatie în rândul oamenilor de știință a naturii, să îi asigure recunoașterea din partea reprezentanților a stiintelor experimentale Sarcina științei este epuizată prin stabilirea legăturilor găsite între Fapte și, prin urmare, premisele metafizice trebuie să pretindă întotdeauna a fi unul și același etalon: conduc ele cel mai scurt drum către Fapte, corespund nevoii de a salva gândirea? cat mai mult posibil Unele dintre ele sunt admisibile ca dispozitive metodologice, maxime subiective ale rațiunii,

ca reguli de menaj economic, în cuvintele lui Kant, dar a le recunoaște semnificația reală, a le atribui depășirea senzațiilor, ar însemna recurgerea la presupuneri de prisos și dăunătoare Dăunător, pentru că datorită reevaluării și ipostazării eronate a abstracțiunilor metafizice s-a acumulat un întreg arsenal de probleme de nerezolvat, iar aceasta a dus la rândul său la agnosticism, la degradarea rațiunii Deficiențe congenitale, miopie congenitale au fost descoperite în structura minții: lucrurile în sine sunt de necognoscibil, cunoașterea noastră este fenomenală, apariția senzației din mișcare este o ghicitoare a lumii abilități, dar pentru că formularea întrebării este greșit, pentru că cel mai mult la/ Vaishanp -l'eber Ernst Mach's philosophische Ansichten Arc f syst Phil , B, IV Autorul dă acest exemplu ca o obiecție la identificarea descrierii și explicației Biblioteca "Runivers" David Viktorov problemele sunt lipsite de sens Probleme insolubile nu există pentru monismul senzaționalist: "problemele fie sunt rezolvate, fie sunt recunoscute ca nedemne de atenție, imaginare " Empirismul lui Mach diferă semnificativ în aspirațiile sale de pozitivismul tradițional și se apropie de hegelianismul O comparație care nu contrazice spiritul empirio-criticului orice metafizică valorează și cade odată cu acceptarea sau respingerea absolutului într-o formă sau alta, atunci scientologia lui Mach combină reabilitarea principiului cognitiv cu recunoașterea relativității cunoștințelor noastre Nu există puncte de vedere absolute;fiecare viziunea punctuală este potrivită numai pentru anumite scopuri, doar la un moment dat Înțelegerea geocentrică și heliocentrică a lumii, de exemplu, sunt la fel de corecte: prima în practica de zi cu zi, a doua în astronomie Mach nu privește diferit concluziile din propria sa știință a științei În plus, o interpretare semnificativă a lumii ca întreg absolut este imposibilă și din alt motiv Elementele lumii sunt legate de garanția reciprocă a relațiilor funcționale Nu există nicio ieșire din acest cerc, între timp, pentru a determina natura conexiunii, este necesar să se poată considera un grup de elemente ca o variabilă independentă Acest lucru este posibil în anumite sfere de experiență, dar atunci când este aplicat rețelei mondiale de conexiuni, este imposibil "Prin urmare, este posibil, este adevărat, să se completeze imaginea lumii într-un anumit fel, conform instrucțiunilor științei, în special, atunci când este dată o parte suficientă a acestei imagini, dar este imposibil să cunoaștem și află într-un mod științific spre ce țintă lumea în ansamblu " Eliminare, cauzalitate - Relația funcțională trebuie să înlocuiască conceptul de cauzalitate Acesta din urmă aparține în scientologia lui Mach numărului de metafizice Biblioteca "Runivers" VIZIUNI FILOZOFICE LUI ERNST MACH prejudecăţile de eliminat "Sper", spune el, "că viitoarea știință naturală va elimina conceptele de cauză și efect, având în vedere obscuritatea lor formală; nu numai pentru mine dau un puternic fetisism " Hume Mach preferă îndoielile asupra deciziei lui Kant, repetând în critica sa asupra conceptului de cauzalitate multe argumente ale școlii empirice, care au reușit să devină proprietatea conștiinței științifice În locuri în care trebuie să lupte mai degrabă cu Fan volumul trecutului îndepărtat decât cu științificul modern conceptul de relație cauzală*) Cea mai originală trăsătură în analiza critică a conceptului de cauzalitate a lui Mach este că el tinde să nege principiul aparent empiric al uniformității naturii, care a servit drept suport pentru legea cauzalității în logica inductivă "Dacă ne-am gândi", spune Mach, "să atribuim naturii proprietatea de a produce acțiuni similare în circumstanțe similare, nu am putea găsi asemenea circumstanțe similare

Natura nu se repetă Numai reproducerea noastră schematică (a Fapte în gânduri) dă naștere unor cazuri similare "Instinctul de cauzalitate este un obicei convenabil de a izola dintr-un complex de senzații semne care sunt importante În practică Culoarea galbenă de pe verdele frunzișului servește pentru animal ca semn că fructul este copt - și astfel în conceptul de cauză, semnele fenomenelor sunt fixate în funcție de nevoile vitale Odată cu schimbarea intereselor practice, rolurile cauzei și efectului sunt distribuite între Fapte într-un mod diferit În legătura cauzală este dat cazul "aşteptării obişnuite" Autoritatea aparține, și aici, exclusiv Faptelor, întrucât nici în relația cauzală nu există o necesitate logică Dar natura, crede Mach, nu este atât de monotonă și simplă pe cât este x) Grünbaum -Zur Kritik der modernen Causalanschauungeii Arc f syst Philosophie, , B, V Biblioteca "Runivers" DAVID VIKTOROV descrisă în formula cauzală acceptată: o doză cunoscută dintr-o cauză dată este urmată de o doză cunoscută a unui efect Într-o astfel de idee se reflectă conceptul primitiv, farmaceutic, al structurii lumii În natura actuală, "cauzele" sunt multiple, "efectele" se împletesc cu cauzele, formând o serie de interacțiuni care se intersectează, nu în ordinea unei succesiuni temporale, ci sub Forma unei coexistențe atemporale Care este cauza și care este efectul aici? Cu ajutorul celor patru metode de cercetare experimentală propuse de Mill, este imposibil să se desprindă și să se urmărească firele țesăturii lumii dense Mai lat, de sus Max propune să ia în considerare Relație funcțională: lumea este omniprezentă Tipul ternar de conexiune al lui Mach servește ca exemplu de relație funcțională În primul rând, contingența obișnuită a schimbărilor observate într-un sistem de elemente: o schimbare într-un grup de elemente este însoțită de o schimbare într-un alt grup, iar una dintre ele este considerată ca o variabilă independentă În al doilea rând, legătura semnelor unui fenomen în conceptul care îl definește: o relație pur logică observată între elemente poliţişti constituind conţinutul unui concept abstract I În al treilea rând, relația care există între individ! elemente ale unei figuri geometrice, de exemplu, între laturile și colțurile unui triunghi Tipurile enumerate de relații sunt în mod evident recunoscute ca omogene și mai conforme cu cerințele unei descrieri pure Prin comparație cu conceptul de cauzalitate Relație funcțională; Decizia are următoarele avantaje Este liber de ; supraviețuiri ale animismului și fetișismului, adică elimină ideea! forță, constrângere, generație Este mai elastică, se pretează, în funcție de natura fenomenelor, fie unei interpretări mai ample, fie unei interpretări mai restrânse, fără a prejudeca nimic despre natura conexiunii dorite, lăsând-o să judece Biblioteca "Runivers" VIZIUNI FILOZOFICE LUI ERNST MACH cercetare specială Nu conține ideea de continuitate temporală, care este mai în concordanță cu permanența conexiunii elementelor lumii Admite transmutabilitatea, întrucât în relația Funcțională se poate considera orice membru fie ca o cauză, fie ca o consecință, ceea ce este mai potrivit cu natura multilaterală a relațiilor mondiale ib Critica fizicii mecanice - Mâncarea mai abundentă pentru focul purificator al criticii este oferită de fizica mecanică, care nu cu mult timp în urmă a servit ca bază a viziunii științifice asupra lumii, dar a fost saturată cu amestecuri neștiințifice, metafizice Descoperirea unor astfel de impurități este unul dintre meritele importante ale lui Mach, care nu este deloc diminuat de faptul că astfel de încercări critice au venit de mai multe ori de la filozofi În cursul dezvoltării concepțiilor sale filozofice, critica independentă a fizicii mecanice a stat în prim plan, l-a condus

la monismul senzaționalist, i-a dezvăluit natura reală a conceptelor științifice Dar în expunerea noastră i se acordă ultimul loc, deoarece sensul și scopul considerațiilor critice ale lui Mach devin pe deplin înțelese numai după cunoașterea concluziilor pozitive ale Învățăturii sale filozofice O poveste pragmatică ar trebui să înfățișeze uneori o imagine inversă, negativă a evoluției spirituale Teoria mecanică ia în considerare baza reală a naturii fizice a materiei cu cele două atribute ale sale, masa și mișcarea Aceste semne sunt extrase, însă, din conceptul fundamental de materie și dotate cu o realitate independentă Unitățile primare de masă sunt simple, în toate privințele, absolut rigide, inerte și pasive O împingere externă îi pune în mișcare Toate fenomenele fizice cu toate proprietățile lor sunt deduse din aceste date mecanice, care constituie adevărata esență a fenomenului Dacă, de exemplu, un gaz își pierde o parte din căldură în timpul expansiunii, devine mai rece, Biblioteca "Runivers" DAVID VIKTOROV aceasta nu înseamnă că căldura a fost transformată în lucru mecanic; aceasta înseamnă că căldura în esența sa este un fenomen mecanic, un tip special de mișcare moleculară invizibilă, care scade atunci când trece în mișcare vizibilă, ceea ce explică răcirea gazului Formula mecanică care exprimă mișcarea captează baza reală a procesului, în timp ce totul în ea este atribuit unor anexe subiective secundare Natura materială este un agregat de unități absolut calme, constante, identice; sarcina științei este de a măsura prin unități de spațiu și timp acele mișcări în care sunt aduse din exterior Înclinația inițială către o explicație mecanică de natură fizică este de înțeles psihologic Mișcările corpurilor sunt printre cele mai simple, vizuale, ușor de perceput și ușor de reprodus de către fenomenele imaginare ale naturii Legătura dintre împingere și mișcare ne este familiară din experiența de zi cu zi Toate modificările aduse mediului de către o persoană sau dispozitive tehnice sunt efectuate cu ajutorul mișcărilor Cel mai important factor pentru noi, cunoscut pentru noi Impenetrabilitatea, duritatea atribuită materiei și unităților sale primare, ne sunt deosebit de familiare, ca proprietăți vizibile ale corpurilor observate constant În acest fel, se dezvoltă dorința de a considera solidul mai primar, de a-i da preferință față de starea gazoasă, deși această stare este de natură mai simplă În plus, fiecare fenomen fizic are o latură mecanică: un clopoțel tremură, un corp încălzit se extinde, corpurile electrizate se atrag reciproc Succesele teoriei mecanice au întărit credința în realitatea construcțiilor sale ipotetice "Poziția potrivit căreia scopul și subiectul real, ultim al oricărei științe fizice este reducerea fenomenelor naturii la un sistem mecanic coerent, a găsit o concluzie definitivă pentru sine Biblioteca "Runivers" VIZIUNI FILOZOFICE LUI ERNST MACH dezvoltare în scrierile științifice din a doua jumătate a secolului al XIX-lea, de pe vremea descoperirilor făcute în chimia organică cu ajutorul teoriei atomiste, de la momentul descoperirii analizei spectrale, de la momentul fundamentării doctrinei conservării a energiei și răspândirea teoriei mecanice a căldurii cu adăugarea ei, teoria cinetică a gazelor Și așa: "propoziția că fiecare proces fizic este de natură mecanică este considerată printre oamenii moderni de știință ca o axiomă, care ea însăși este de înțeles, sau cel puțin poate fi considerată ca o inducție din toate experiențele trecute Ei consideră că explicația mecanică a unui fenomen al naturii nu numai că este neîndoielnic, ci și finală, singura posibilă, absolut îndreptățită Adevărat, unii reprezentanți ai fizicii mecanice recunosc cu ușurință că nu și-au înțeles niciodată ideile altfel decât la figurat Dar acesta este doar

un truc polemic "Fizicieni și fiziologi celebri și-au imaginat cu seriozitate și cu o naivitate terifiantă aceste analogii mecanice Dovezile sunt acolo - citate autentice din scrierile lui Helmholtz, Maxwell, Wundt, Ludwig, Huxley, Haeckel, Dubois-Reymond Toate au redus Fizica la mecanică, fără să-și dea seama de natura metaforică a construcțiilor mecanice O altă dovadă sunt încercările de a transplanta teoria mecanică din fizică în psihologie, de a implica atomii în explicarea fenomenelor conștiinței Fizica mecanică oferă o imagine extrem de artificială a lumii, în care realitatea devine de nerecunoscut Pentru susținătorii teoriei mecanice și atomiste, lumea, binecunoscută nouă din indicațiile simțurilor, se transformă într-o ghicitoare completă O soluție probabilă la această ghicitoare și o posibilă ieșire din situația dificilă creată de contradicție *) Stallo -Die Bcgrifle unii Theoricn der modcrnen Finsi!;, Lpzg n)o:, S și d Întrebări de filosofie, KP O eu Biblioteca "Runivers" DAVID VIKTOROV între experiența directă și ipoteza mecanică, Mach se prezintă cu un monism senzațional, a cărui latură pozitivă o cunoaștem deja Rămâne acum să facem cunoștință cu partea negativă Ipoteza mecanică suferă, așa cum criticii moderni încearcă să arate, printr-o insuficiență reală, o incompletitudine Unele Fapte importante, precum și unele teorii speciale ale chimiei și fizicii, contrazic prevederile sale principale, iar o astfel de contradicție este dovedită nu prin argumente de natură generală, filozofică, ci prin incompatibilitatea sa cu fenomenele și indicațiile experienței chimice și fizice De exemplu, cerința egalității absolute a unităților primare de masă este contrară legii lui Avogadro: volumele egale ale tuturor gazelor conțin un număr egal de molecule, astfel încât diferențele în greutatea specifică a gazelor nu pot fi explicate prin altceva decât prin diferența de greutatea specifică a moleculelor Duritatea absolută și inelasticitatea unităților de masă contrazic teoria cinetică a gazelor; inerţia materiei - faptul atracţiei în masă Teoria atomistă nu poate explica, fără ipoteze suplimentare, însăși Faptele pe care a fost chemată să le explice *) Întrucât primul concept de materie nu putea cuprinde toate fenomenele fizice, inclusiv fenomenele de culoare și electricitate, "care își manifestă acțiunea într-un spațiu liberă de materie, nelegată de niciun purtător material", apoi a fost completată de un nou concept de "materie nematerială", conceptul de eter Cu toate acestea, "toate încercările de a formula proprietățile eterului într-un mod regulat prin analogie cu proprietățile cunoscute ale materiei au condus la contradicții insolubile *) Din punct de vedere filozofic, epistemologic, teoria mecanică obișnuită este o metafizică continuă, "experimentând *) Stallo -citat sochin Hans Kleinpeter -Stallo, ais Erkenntnisskritiker Viert jarszschft f Wiss Phil H IV) Ostiuald-Vorlesungen G - Biblioteca "Runivers" VIZIUNI FILOZOFICE LUI ERNST MACH curentul realismului medieval Elementele sale esențiale sunt copiii logici legitimi ai universalia ante rem et in reu Înțelegând prea literal analogiile mecanice, fizicienii identifică concepte cu obiecte cu adevărat percepute, amestecă abstracțiile cu lucruri, atribuie ființa reală ficțiunilor logice ale construcțiilor științifice Ideile de realism naiv nu sunt de vină pentru asta Această critică este îndreptată doar împotriva acelei materii, acelor atomi și molecule, care sunt acceptate în știința naturii, dar sunt necunoscute unei persoane fizice, "neinfectate nici cu Filosofia barbară, nici civilizată " Se trage concluzia greșită, caracteristică oricărei dogme metafizică, că obiectele reale trebuie să le corespundă "Când un geometru vrea să înțeleagă forma unei curbe, mai întâi o descompune în

elemente rectilinii mici Dar el știe foarte bine că aceste elemente sunt doar un mijloc temporar, arbitrar, care ajută la înțelegerea parțială a ceea ce nu se poate face deodată De îndată ce se găsește legea unei curbe, el nu se mai gândește la elementele ei Deci nu se cuvine ca știința naturii să vadă în mijloacele economice, moleculele și atomii creați de ea, realitatea din spatele fenomenelor, uitând de raționalitatea recent dobândită a surorii sale mai îndrăznețe, filozofia, pentru a înlocui mitologia animismului și a metafizicii cu mitologie mecanică și astfel creează probleme imaginare " Oh O problemă imaginară este, de exemplu, în disputa dintre teoria mecanică, corpusculară a materiei și cea dinamică, întrucât eroarea lor comună, fundamentală, este aceea că ele reprezintă, sub formă de realități independente, principiile logice, abstrase din conceptul abstract al materiei , materia este necunoscută experienței și de neînțeles gândirii Biblioteca "Runivers" DAVID VIKTOROV date ale experienței senzoriale, a apărut presupunerea că toate cauzele fizice sunt reduse la mișcare, că mișcarea este singura schimbare a corpului în care își păstrează identitatea, că proprietățile reale ale obiectelor sunt epuizate de proprietățile mecanice Joc de cuburi pentru copii! Un mozaic artificial care învăluie fluxul viu al fenomenelor! Primare nu sunt corpurile, ci senzațiile Corpurile nu provoacă senzații, dar complexele de senzații formează corpuri Materia poate servi ca simbol al unui complex relativ stabil de senzații, dar nu există conexiuni necondiționat stabile în natură Staniul și fierul, spun ei, sunt diferite în materie Fierul, rece și fierbinte, este încă același corp Dar este staniu m/sec vitezele și fierul - ° C nu mai diferă în proprietățile lor de staniu și fier în starea obișnuită, cum diferă acestea din urmă unele de altele? În fostele manuale de chimie, procesele chimice erau considerate, spre deosebire de cele fizice, ca modificări materiale, dar toată diferența constă în faptul că în timpul proceselor fizice o singură proprietate a complexului se modifică, iar în timpul proceselor chimice, întregul complex Conceptele de materie și atom sunt utile ca mijloc de reprezentare economică a Faptelor Teoria mecanică a oferit numeroase servicii esențiale, a iluminat cu analogii mecanice capitole importante ale fizicii (teoria luminii), a ajutat la stabilirea unei relații cantitative între procesele mecanice și alte procese fizice (termodinamică) și întrucât orice reprezentări sunt admisibile ca mijloc de investigare , în măsura în care contribuie la reprezentarea Faptelor, atunci sunt acceptabile și conceptele de materie, atom, moleculă Dar, pe de altă parte, este necesar să curățăm din când în când rezultatele obținute în acest fel de adăugiri inutile, nesemnificative, amintindu-ne că analogia nu este identitate, că din aceste concepte auxiliare, "ca din simbolurile algebrice, Biblioteca "Runivers" VIZIUNI FILOZOFICE LUI ERNST MACH nu se poate aștepta mai mult decât ceea ce am pus noi înșine în ele, și anume, la mai multă iluminare și revelație decât din experiența însăși Nu se poate experimenta molecule și forțele care le sunt atribuite;nu se poate decide experimental dacă ele există în realitate sau numai în Lordul nostru Kelvin spunea despre atomi: "recunoașterea atomilor nu poate explica nicio proprietate a unui corp care nu a fost atribuită anterior atomilor înșiși" Este interesant să contrastăm încrederea recentă în imuabilitatea axiomatică a teoriei mecanice cu opinia unui filozof natural modern despre aceasta "Căutarea de ipoteze mecanice pentru lucruri nemecanice amintește în mod viu cum în epocile trecute au încercat să transforme metalele comune în aur, să inventeze perpetuimi mobile Copiii și nepoții noștri vor privi ipotezele noastre cu aceeași

milă indulgentă cu care noi înșine privim erorile foștilor alchimiști și mecanici Teoria motrică a conceptelor - Conceptele științei nu au o realitate fizică, atribuită în mod eronat de fizica mecanică, ci au o realitate fiziologică: sistemul de concepte numit știință este un sistem reacții, constituind doar o mică verigă într-un lanț complex de procese fiziologice centripete și centrifuge în care se rupe viața noastră deșartă Fiecare iritație este însoțită de un răspuns, deoarece senzațiile nu sunt lipsite de activitate Suma acestor acțiuni învățate prin exercițiu este conceptul În concept se află impulsul către o reacție senzorială obișnuită; descarcă anumite acţiuni reacţionare, nu reprezentări gata făcute Un concept este pentru un naturalist ceea ce este o notă pentru un pianist, o rețetă este pentru un farmacist, o carte de bucate b Ostwalcl -Vorles S Biblioteca "Runivers" DAVID VIKTOROV pentru bucatar Un matematician sau fizician cu experiență citește unele cercetări în specialitatea sa, cum ar fi un muzician care cântă, iar un novice fără experiență în matematică sau fizică de foarte multe ori nu face ceea ce îi datorează mai mult sau mai puțin, își imaginează lucrurile nu așa cum ar trebui, pentru că a stăpâni conceptul înseamnă a învață o anumită serie de acțiuni Pianistul trebuie mai întâi să-și antreneze degetele să se miște separat și împreună, pentru a urmări nota aproape inconștient La fel, un fizician sau un matematician trece prin mulți ani de studiu înainte de a învăța să-și controleze inervațiile subtile ale mușchilor, imaginația Inervațiile emanate din concepte pot fi extrem de diverse, de la acțiuni interne numite direcția atenției și jocul imaginației, până la lucru manual, muscular sau operații chimice, anatomice, matematice Dar întotdeauna o astfel de activitate senzorială duce la noi Fapte senzoriale Pornind de la această substanță și presupunând că este sodiu, chimistul face o serie de teste: dacă acest corp este moale ca ceara, poate fi tăiat, iar pe suprafața tăiată are un luciu argintiu, plutește pe apă, descompunându-l rapid , are o greutate specifică de , , arde cu o flacără galbenă, apoi se potrivește conceptului de sodiu Teoria motrică a conceptelor este cea mai înaltă generalizare, la care se ridică știința științei lui Mach Terminând cu ea expunerea opiniilor sale filozofice, să trecem la analiza lor critică În ce grup de discipline filozofice ar trebui să fie atribuite opiniile de mai sus, cu ce are de-a face critica: cu metodologia fizicii și psihologiei, sau cu epistemologia, sau cu psihologia cunoașterii, sau cu încercarea de a da o viziune generală asupra lumii? Judecând după sarcina urmată de Mach, el nu intenționa decât să stabilească relații normale între fizică și psihologie Din Biblioteca "Runivers" VIZIUNI FILOZOFICE LUI ERNST MACH aici ar urma o cerință destul de hotărâtă pentru o justă critică a concluziilor sale: corespondența sau necorespondența lor cu idealul unității metodologice a științei Totuși, din prezentarea de mai sus s-a putut observa că Mach nu rămâne întotdeauna fidel sarcinii care i-a fost stabilită, că este înclinat să depășească și, de fapt, să depășească limitele acesteia, făcând astfel dificilă evaluarea corectă a opiniilor sale Este evident, în primul rând, că Factorul biologic care susține condiția sa științifică presupune, așa cum s-a arătat, o perspectivă naturalistă Nu este mai puțin evident că monismul senzualist are și pentru Mach semnificația nu numai a unei ficțiuni metodice temporare sau a unui dispozitiv artificial "în scopul" cunoașterii științifice a naturii, pentru că dacă acest lucru ar fi cu adevărat așa, atunci el nu ar începe să compare cu budismul, să se aștepte de la rezultate aproape benefice Mach face acest lucru și, prin urmare, demonstrează că negația

momentului subiectului, care este în mod necesar inerentă monismului senzaționalist, nu este doar un dispozitiv temporar și artificial pentru acesta, ci este și adoptată de acesta ca o viziune asupra lumii în care întrebările etice despre un atitudinea egocentrică și altruistă față de lume se împletesc cu întrebări epistemologice În cele din urmă, Mach însuși și cu atât mai mult adepții săi nu sunt contrarii să atașeze științei sale a științei semnificația unei teorii generale a cunoașterii În loc de o conexiune funcțională a elementelor omogene, viziunea asupra lumii a lui Mach este compusă dintr-un agregat de membri disparați și eterogene, spun unii critici Un joc de cuvinte de un standard scăzut, infirmat de prezentarea noastră, în care acești membri sunt aduși într-o legătură organică între ei Dar o oarecare inconsecvență între planul de construcție propus și clădirea ridicată nu poate decât să-l priveze pe acesta din urmă de acea unitate de împlinire, de acea coeziune a părților care se realizează printr-o conștiință clară a unui scop clar stabilit Biblioteca "Runivers" DAVID VIKTOROV După ce am împărțit concluziile lui Mach în trei părți: monism naturalist, monism senzaționalist și scientology, să considerăm fiecare dintre ele separat Evoluția biologică, care este sământa monismului naturalist, vine de la Darwin și Spencer Era imposibil să transplantăm un Factor pur și simplu biologic într-o viziune senzaționalistă asupra lumii, fie doar pentru că în filosofia sintetică a lui Spencer, de exemplu, acest factor a crescut împreună cu viziunea sa generală asupra lumii, nu este un Fapt stabilit științific în interpretarea largă la care este supus , ci mai degrabă un principiu filozofic Intrând în mediul monismului senzaționalist, el se întâlnește aici cu elemente noi, extraterestre, de exemplu, cu poziția pe care o ocupă stările mentale în istoria evoluției lumii, ca actori cu drepturi depline Poate că însuși conceptul de evoluție biologică ar fi trebuit să sufere modificări corespunzătoare, deoarece concluziile noii doctrine despre elementele lumii nu erau cunoscute de filozofia sintetică În general, Factorul biologic conduce o existență subterană, sau mai degrabă ilegală, în sistemul lui Mach Nu se pune problema dreptului său de a exista Dacă Mach ar fi vrut să fie "destul de consecvent, să rămână complet fidel sarcinii sale critice, nu ar trebui să adere atât de implicit la considerentele biologice ale lui Spencer Nu obiectăm aici la fundamentarea biologică a teoriei cunoașterii, ci doar afirmăm că Mach nu a dat și nu a putut da o asemenea fundamentare, deoarece pentru aceasta ar fi necesară răsturnarea naturii Factorului biologic prin analiză prealabilă Factorul biologic este o valoare nedefinită în compoziția sa, în sfera sa de influență Ar fi o lipsă de precauție critică să transferăm conceptul biologic al lui Spencer în metodologia științifică, deoarece acest concept nu este, după cum știm, ceva stabilit canonic Fără o astfel de muncă critică preliminară Biblioteca "Runivers" VIZIUNI FILOZOFICE LUI ERNST MACH Dar influența ascunsă și nereglementată a Factorului biologic poate întuneca claritatea argumentelor și concluziilor, ceea ce se observă atât în monismul senzaționalist, cât și în scientologia lui Mach \ În monismul senzaționalist, două curente de gândire merg mână în mână sau alternează unul cu celălalt Primul plan este ocupat de critica fizicii mecanice, fuzionată cu reacția împotriva neo-kantianismului, iar în spatele acestui prim plan se ascunde o înțelegere naturalistă a lumii, care se scurge din când în când în afară Influența monismului naturalist se regăsește în faptul că argumentele împotriva lucrului în sine, împotriva atomilor și moleculelor, împotriva divizării dualiste a experienței, împotriva realității transcendente, sunt întărite de

considerente naturalistice ale unității naturii și omului Dacă a existat vreo legătură directă între unitatea primară a experienței și unitatea naturii, atunci ea trebuia descoperită și fundamentată Altfel, grație unei astfel de intervenții nejustificate a naturalismului, ar trebui să se facă impresia unora prin fâșiile de evidență: critica fizicii mecanice se împletește cu ecouri ale evoluționismului biologic Factorului biologic i se atribuie uneori rolul unui ciment care leagă elementele lumii - senzații Dependența logică, funcțională a elementelor este înlocuită pe alocuri de integrare, iar distincția metodologică dintre sfera mentală și cea fizică este înlocuită cu diferențierea elementelor primare ca urmare a luptei pentru existență Puritatea imaginii senzaționaliste a lumii nu poate decât să sufere din cauza asta În această imagine în sine, considerată independent de impuritățile naturaliste, un punct destul de important rămâne oarecum în umbră, întrebarea naturii datei primare Apărând unitatea primară a experienței, Mach promovează aparent ideea că realitatea trebuie dată de la început, că nu poate fi Biblioteca "Runivers" DAVID VIKTOROV a scoate dintr-un concept, sau a căuta în spatele conținutului imediat al conștiinței, dar nu se poate construi și din elemente subiective sau din unele produse secundare ale abstracției Realitatea trebuie dată, nu dedusă A adus până la capăt analiza acestui primar dat? Orice element al lumii sensibile, după Mach, admite o dublă interpretare, el poate intra fie la rubrica de psihic, fie la rubrica de fenomene fizice, dar în plus, el vorbește și despre elementele "în sine", despre "culoarea verde în sine" Acum vorbim despre natura acestei a treia, dar în esență prima realitate Cum să o caracterizezi mai îndeaproape? Mach oferă trei răspunsuri În primul rând, întrebarea în sine este declarată inactivă Este important ca știința să stabilească că elementele lumii sunt omogene și legate funcțional între ele Descrieți relațiile funcționale găsite în experiență fără a vă gândi la viitor "Relațiile funcționale actuale nu se vor schimba câtuși de puțin, indiferent dacă considerăm tot ceea ce este dat ca conținut al conștiinței, sau parțial sau în întregime, ca fizic " Acesta nu este un răspuns, evident, ci o evaziune de la acesta În al doilea rând, atașarea importanță deosebită omogenitatea elementelor lumii, Mach continuă să insiste că elementele primare ale lumii sunt complet indiferente, că psihicul și fizicul este o distincție ulterioară Acest al treilea grup, fără nume, include probabil elementele Întrebarea care ne interesează este așadar pusă destul de hotărât, dar enunțul întrebării, oricât de cert, nu poate înlocui răspunsul În al treilea rând, în ciuda faptului că diferența dintre elemente se explică printr-o diferență secundară de conexiuni, Mach atribuie pe alocuri senzațiilor semnificația realității ultime, dându-le, parcă, preferință față de acea conexiune a elementelor în care sunt considerate fizic Biblioteca "Runivers" VIZIUNI FILOZOFICE LUI ERNST MACH cal Psihologului i se dau mereu senzații, dar chiar și "fizicianul operează întotdeauna cu senzații " Indiferența primară a elementelor lumii este, parcă, pusă la îndoială Conceptul de element, evident, nu transmite cu siguranță gândurile lui Mach Această neclaritate se explică însă doar parțial prin lipsa de dezvoltare a terminologiei sale Se explică mai degrabă prin faptul că în "analiza senzațiilor" lui Mach nu a indicat destul de clar punctul de vedere general din care se dezvoltă teoria elementelor Unde și de către cine sunt elementele lumii numite mentale, în funcție de sistem nervos și fizic, printre alte procese? diferența funcțională dintre ele și identitatea lor în esență și indiferența este afirmată? nu este o reflecție, dar conjectura de mai sus că în monismul senzaționalist este

restaurată o înțelegere naturală a lumii este o interpretare și nu o expunere din punctul de vedere al lui Mach, din moment ce el însuși nu și-a definit poziția Un alt motiv, mai profund pentru această incertitudine, constă în conceptul de condiționare organică a elementelor lumii și în principiul paralelismului psihofizic Între acest concept și acest principiu se dezvăluie o relație delicată care scapă atenției lui Mach Nu ar trebui să coincidă, dacă dependența de organism, care este un semn analitic al experienței emoționale, își găsește expresie? " -) Definiția unei stări mentale propusă de Mach a fost adoptată de mulți psihologi moderni: Külpe, Eibinghaus și alții Biblioteca "Runivers" DAVID VIKTOROV nu in principiul paralelismului? Avenarius, care a analizat relația dintre psihic și fizic, oarecum ca Mach, a ajuns în înțelegerea sa despre lume la concluzia că descrierea filozofică a experienței se rezumă la a găsi pentru orice experiență un model adecvat de oscilații în sistemul nervos Cu o asemenea coincidență apar noi probleme, care se află în afara orizontului mental al lui Mach, dar la care duce dezvoltarea succesivă a premiselor date de acesta Dacă condiționalitatea organică și paralelismul sunt identice, atunci fiecare element al mediului trebuie să corespundă unui proces paralel în fiecare organism Numărul de astfel de rânduri paralele completate este egal cu numărul de organisme naturale, deoarece un organism universal, colectiv nu este dat în experiment În lumina acestor considerații, structura experienței primare ia o formă oarecum diferită decât crede Mach Lumea elementelor îi apare lui Mach ca o masă omogenă continuă cu niște cheaguri în locurile în care se află organismele Nu ar fi mai corect să descriem aria elementelor lumii împărțită în cercuri excentrice cu organisme în centru sau compusă din coordonări pereche separate cu organisme ca membru central și elemente ale mediului ca membru opus, deoarece în fiecare organism se repetă un cerc de procese paralele cu elementele mediului Tocmai așa descrie Avenarius înțelegerea naturală a lumii, referindu-se la Mach Dar odată cu această schimbare a tabloului experienței primare, apar toate acele întrebări pe care empirio-critica trebuie să le ia în considerare: în ce măsură este indisolubilă o astfel de coordonare pereche ? Oare orice mediu presupune prezența unui membru central definit? Este posibil un mediu fără niciun centru spre care gravitează? nu ar trebui să introducem un concept auxiliar de potențial *) Weltbegriff S - și nota Biblioteca "Runivers" VIZIUNI FILOZOFICE ALE ERNSG MACH membrul nostru central pentru mediul care a precedat apariția omului pe pământ, sub formă de organisme inferioare sau simple rudimente ale unor astfel de organisme? O serie de întrebări similare, ■ - puse în mod conștient ar fi trebuit să conducă la întrebarea naturii date inițial, vol și elementele în sine, pentru "culoarea verde însăși" de tu " Lăsând deschisă problema naturii elementelor primare ale lumii, Mach trage o concluzie destul de certă despre compoziția experienței interioare, descompunând viața psihică în senzații În teoria experienței interioare, vocea decisivă aparține nu atât chimiei, cât și psihologiei, din punctul de vedere al căreia această concluzie constituie punctul cel mai vulnerabil al monismului senzaționalist, călcâiul său lui Ahile Intelectualismul, care consideră elementele cognitive ca singura realitate psihologică, este o teorie psihologică controversată, originară din Germania din Herbart Un cunoscut psiholog și filozof modern a sugerat că Mach a fost sub influența Herbartianismului în prima perioadă a dezvoltării sale, care a coincis cronologic cu înflorirea sa magnifică Influența indirectă nu este deloc plauzibilă, deoarece Mach, cu câțiva ani înainte de apariția "Analizei

senzațiilor", a cunoscut teza de doctorat a lui Avenarius, scrisă în spiritul herbartianismului, în care autorul propune, ca urmare a cercetărilor sale, poziția că "tot ce există trebuie gândit în termeni de conținut yu, cum se simte " U) Dar indiferent de această posibilă influență, intelectualismul lui Mach nu este produsul unei analize psihologice independente Pentru monismul senzaționalist, care scoate în evidență momentul subiectului, o teorie a simțirii consecventă realizată și fundamentată, Fenomenul subiectivului prin excelență, are o importanță decisivă Dacă rămâne l) Die Philosophie ais Denken der Welt etc Brin S Biblioteca "Runivers" DAVID VIKTOROV fără o consolidare suficientă a acestui punct, numai căderea acestuia poate răsturna teoria monismului senzaționalist Max se limitează la a se referi la teoria emoțiilor a lui James În psihologia voinței, el se alătură teoriei motorii a lui James-Munsterberg Dar teoria emoțiilor James-Lange este considerată în psihologia modernă doar o ipoteză utilă, care face posibilă transferarea metodelor de cercetare experimentală în domeniul vieții afective, pentru a surprinde, cu ajutorul înregistrării mișcărilor expresive, piesa de teatru a sentimentelor, evazivă cu ajutorul autoobservării Despre structura interioară, particulară a sentimentului, ea nu dă judecăți finale Nu mai este convingătoare referirea la teoria motrică a voinței Pentru James, procesul volițional nu se limitează doar la senzațiile kinestezice, iar Münsterberg însuși și-a abandonat ulterior teoria În plus, ar fi nedrept să ignorăm, "dați deoparte", așa cum face Mach, acea direcție a psihologiei moderne, care este cunoscută sub denumirea de voluntarism teoria conceptelor reprezintă o anumită excepție în acest sens, întrucât trebuie să arate posibilitatea trecerii de la simplele senzatii la formatii mentale superioare, la un complex de senzatii - intelect Acest trecere de la senzatii la intelect leaga psihologia lui Mach cu stiinta sa a stiintei Ca dovadă a naturalistului modern, vocabularul științific al lui Mach este de mare importanță În timpul care separă apariția Criticii rațiunii pure de apariția Analizei senzațiilor, științele naturii ar fi putut experimenta i) Willy îl caracterizează pe Mach drept psiholog (Die Krisis in der Psychologie Lpzg $· I I-^S) Mach transferă, după părerea sa, în psihologie metodele de schematizare mecanică, pe care a încercat să le alunge din fizică Biblioteca "Runivers" VIZIUNI FILOZOFICE LUI ERNST MACH schimbări grave, fundamentale, în componența sa și în sarcinile sale N-ar fi nimic de blasfemie în gândul că teoria critică a cunoașterii a lui Kant nu este în toate părțile ei la nivelul științei naturii moderne, că linia drumului parcurs de el duce într-o altă direcție Unii susținători ai lui Mach susțin că această direcție corespunde științei sale a științei, că este o expresie a stării actuale a științelor naturale, că mulți alți naturaliști au ajuns la aceleași concluzii despre natura cunoașterii științifice, că Mach a mers mai departe decât Kant și a devenit finalizarea lucrării începute de el *) Nu ne angajăm să judecăm cât de adevărată este afirmația că teoria cunoașterii științifice a lui Mach se limitează în esența sa interioară la momentul prezent în dezvoltarea științelor exacte, că ea a crescut pe acest sol, ci din punct de vedere filozofic , numeroase obiecții par a fi destul de firești, ceea ce provoacă această comparație a lui Kant cu Mahom de către apărătorii filosofiei critice Să ne amintim câteva dintre aceste obiecții, care se sugerează de la sine Mach nu înțelege deloc și nici măcar nu cunoaște metoda filozofiei transcendentale O astfel de neînțelegere se dezvăluie la el în compararea mecanismului fiziologic al conceptelor cu categoriile logice moștenite de noi ca urmare a evoluției biologice a aptitudinilor psiho-

fizice cu Formele de gândire descoperite de Filosofia critică În literatura extinsă dedicată lui Kant, s-a clarificat de mult faptul că aceste concepte se află pe planuri diferite și nu au nimic în comun unele cu altele Sarcinile teoriei critice ale cunoașterii și ale scientologiei lui Mach sunt diferite Considerațiile metodologice ale Fizicianului vienez sunt utile și aplicabile, poate, în H Kleinpeter - Kant und die naturwissenschaftliche Erkenntmsskritik der Gegenwart Kantstudicn B λ Π Biblioteca "Runivers" DAVID VIKTOROV Fizica, dar a le extinde la întregul domeniu al epistemologiei, a le echivala cu teoria critică a cunoașterii, ar însemna să comită o eroare logică, numită μετάβα-σις είς άλλο γένος Nu se poate amesteca analiza senzațiilor cu epistemologia, nu se poate considera Fizica singurul reprezentant cu drepturi depline al rasei homo sapiens Este încă prea devreme să-l supunem pe Kant la muzeul biologic, el nu este încă depășit și merită mai multă lectură și studiu Empirismul gol uită lecția predată de înțeleptul din Koenigsberg: nu se poate construi experiență din senzații pure Experiența științifică necesită activitatea creatoare a spiritului, stabilind legătura senzațiilor Legătura senzațiilor nu este o senzație, nu poate fi dedusă din ea Teoria lui Spencer nu explică nimic, deoarece categoriile care formează experiența sunt presupuse de fiecare proces de percepție, constituie condiția ei a priori Mach pare să nu cunoască niciun principiu a priori, el transformă principiile constitutive ale experienței, adică acele concepte și propoziții care fac posibilă experiența, în unele regulative, încearcă să alunge nu numai prejudecățile metafizice, ci și categoriile rațiunii , pentru a purifica rațiunea de rațiune În scientologia sa, el dezmintă știința, smulge din ea haloul necesității și al universalității Știința devine o lume a ficțiunii pentru că eludează descrierea pură Dar cu tot empirismul său radical, Mach este inconștient în strânsoarea criticilor și servește ca un exemplu clar despre cât de neglijat? nici una dintre principalele categorii de gândire nu duce la enunţuri arbitrare *) El aderă la un sistem de contabilitate în partidă dublă, atribuie în seama necesității practice ceea ce alunga din teorie și reține astfel în scientologia sa acele elemente a priori fără de care nicio știință nu este posibilă: conceptul de substanță, un lucru identic cu în sine, un singur subiect, !) Jal Bitumami Citare articolul de mai sus S Biblioteca "Runivers" VIZIUNI FILOZOFICE LUI ERNST MACH sunt cunoscute doar ca fiind utile practic, dar în realitate nu lasă teoria fără ajutorul lor Un rol similar ar trebui să îl joace principiul economiei gândirii al lui AIach, de a introduce stabilitate în fluxul necruțător de senzații, de a crea cazuri similare ale naturii, care nu cunoaște repetiție Cu toate acestea, un astfel de rol nu corespunde principiului economiei gândirii Nu poate servi drept bază a unei teorii pure a cunoașterii, nu poate explica legile ideale ale logicii pure sau raționalitatea în creștere a cunoașterii Orice raționalitate presupune existența unor norme care decid problema adevărului și erorii, a gândirii corecte și greșite Se poate vorbi de economia gândirii doar din punctul de vedere al unor astfel de norme care preced acest principiu, întrucât, condiția sa a priori, îl explică, dar nu sunt explicabile prin el *) Nu este greu să zdrobești scientologia lui Mach cu instrumentele teoriei critice a cunoașterii El nu este într-adevăr conștient de existența unei metode transcendentale, în ciuda asigurării contrare pe care a făcut-o în ultima ediție a lui Mecanica, apărându-se de obiecțiile de mai sus Însăși încercarea lui de a se justifica a fost, în opinia noastră, un pas fals Multe dintre aceste obiecții au crescut împreună cu metafizica idealistă și nu au sens decât în cadrul

unei speculații și dispoziții metafizice bine definite Critica trebuie să fie imanentă Dacă abordăm scientologia lui Mach pe scara idealismului critic, atunci este destul de firesc ca totul în el să se dovedească a fi vag și eronat Există, totuși, și alte modalități care ar trebui să conducă la o evaluare mai imparțială a concepțiilor filozofice ale lui Mach Nu ar trebui să le considerăm cu adevărat în legătură cu conceptele și teoriile moderne (i) Aceste obiecții și similare au fost ridicate de următorii critici: Emil Lucim Jul Vaitapn, R · Honigswald, Edm Husserl, O Kiïlpe, Gnhibaum Întrebări de filosofie, carte θ Biblioteca "Runivers" DAVID VIKTOROV a științei noastre naturale, filosofia naturală modernă, să le evaluăm în funcție de prelucrarea mai completă pe care au primit-o în sistemele gânditorilor înrudiți? Dar, în unele privințe, aceste obiecții sunt perfect valabile În scientologia lui Mach, germenii unei noi fuziuni între critică și empirism sunt vizibili Mach nu împărtășește concluziile obișnuite ale empirismului dogmatic și ale criticii imaginare, precum: agnosticismul în teoria cunoașterii, Fenomenalismul în metafizică Aceste concluzii au fost considerate până acum indisolubil legate de empirismul pur inerent experienței pure Mach critică empirismul dogmatic și încearcă să demonstreze că concluziile sale contrazic experiența pură, că sunt inspirate din metafizică Starea sa critică caracteristică se reflectă în atitudinea sa față de știința naturală El nu pleacă de la Faptul Științei, ci critică însăși fundamentele științei naturale moderne Ne referim la critica sa la adresa fizicii mecanice Particularitatea acestei critici este că Mach nu acționează ca un avocat al intereselor filozofice, spiritualiste, morale, ci este un apărător al experienței pure Scientologia sa este mai radicală în acest sens decât teoria cunoașterii a lui Kant, care s-a bazat pe Faptul științei naturale matematice, considerând că Faptul în sine nu este supus criticii Cu toate acestea, acești germeni de critică nu apar din starea embrionară a lui Mach Conceptul de experiență pură, cu care operează în mod constant, nu este definit nicăieri de el, este considerat de la sine înțeles, nefiind critică Postulatul oarecum vag al descrierii directe nu poate înlocui criticile experienței pure Până nu se face acest lucru, binecunoscutele obiecții ale idealismului critic nu își pierd forța Obiecțiile idealismului critic sunt în continuare justificate de o anumită inconsecvență a principalelor tendințe pe care le-am remarcat în monismul și pro- Biblioteca "Runivers" VIZIUNI FILOZOFICE LUI ERNST MACH ştergând în ştiinţa lui Mach Metodologia sa este construită pe două idei: pe de o parte, s-a format sub presiunea înaltă a evoluționismului biologic, pe de altă parte, critica fizicii mecanice nu a fost mai puțin decisivă Fiecare dintre aceste părți are propriile cerințe Evoluţionismul biologic consideră Formele gândirii noastre ca produse ale adaptării organismului la mediu, reflectând în sine proprietăţile obiective ale realităţii, obligatorii pentru natura însăşi Evoluția prelungită dă naștere, de exemplu, ideilor de spațiu și cauzalitate, reproducând anumite trăsături ale naturii reale, care nu pot fi îndepărtate din mecanismul intelectului nostru la un anumit stadiu al dezvoltării organice și care suportă testul validității lor - de neconceput al negaţiei lor Critica fizicii mecanice duce la alte cerințe: conceptele științifice nu reflectă proprietățile obiective ale realității, sunt instrumente arbitrare, artificiale, mijloace de a supune Faptele, de a le stăpâni Asemenea ficțiuni nu corespund nici unei realități Știința, așa înțeleasă, creează ceea ce nu este în natură, iar știința, ca o continuare firească a procesului biologic de adaptare la mediu, trebuie să creeze Forme care să corespundă temporar

realității Diferența dintre aceste direcții afectează exemplul cauzalității Pentru un evoluționist consecvent, ideea de cauzalitate se bazează pe procesul de adaptare a gândurilor la cursul uniform al evenimentelor din natură, care servește drept garanție a obiectivității acesteia Mach recunoaște și această valoare practică a ideii de cauzalitate, dar după aceasta adaugă că natura nu se repetă, că ■ în natură nu există cazuri paralele și doar ale noastre; Reproducerea schematică a faptelor în gânduri le creează artificial, stabilește legile naturii Și aici Mach repetă linia de probă indicată mai sus printr-o fâșie de probe * Biblioteca "Runivers" DAVID VIKTOROV Mach propune înlocuirea conexiunii cauzale cu Relația Funcțională Dar care este Relația Funcțională care leagă elementele primare și ocupă o poziție atât de importantă în tabloul senzaționalist al lumii? Idealismul critic vede în conexiunea senzațiilor o proiecție a unității conștiinței, găzduind materia primă a senzațiilor în cadrul său și dă astfel un răspuns complet cert la întrebarea pe care am pus-o Mach crede că se mulțumește pur și simplu cu afirmarea unor astfel de conexiuni, fără a pune întrebări suplimentare despre originea lor, ci cheamă în schimb Factorul biologic al luptei pentru existență să ajute Acele unități funcționale, care sunt izolate de fluxul de elemente sub formă de corpuri, organisme etc , își datorează originea nevoilor vitale, diferitelor condiții ale luptei pentru existență Autorul monismului senzaționalist nu a arătat cum se produce o astfel de separare, iar în starea actuală a științelor biologice este probabil imposibil să o facă Este posibil, totuși, lăsând deoparte Factorul biologic, să ne mulțumim cu o simplă constatare a Legăturilor Funcționale, fără a recurge în același timp la promovarea unității conștiinței? În spatele conexiunii funcționale se ascund unele Fapte noi de descris? Există vreo problemă în acest sens? Această problemă este pusă și rezolvată într-un mod ingenios de cel mai apropiat student al lui Mach, filozoful natural Ostwald Remarcile critice trecătoare și exagerate făcute de noi asupra concepțiilor filosofice ale lui Mach se limitează la o analiză formală a înțelegerii lui despre lume După cum se vede din această analiză, părerile sale sunt deschise în multe locuri la atacuri, datorită acelei aforistic-siioy Forma în care sunt prezentate se datorează faptului că Mach evită o sistematizare mai completă a acestora Mach poate fi bombardat cu întrebări, deoarece multe dintre aceste întrebări, legate de poziția generală, Biblioteca "Runivers" VIZIUNI FILOZOFICE LUI ERNST MACH ocupat de el, sau deloc aşezat cu el, sau doar conturat Mach nu cunoaște întotdeauna posibilitatea altor puncte de vedere și, prin urmare, nu oferă pozițiilor sale garanții suficiente în cazul unor obiecții neprevăzute, nu știe unde stau adversarii săi și unde să caute susținători Concluziile sale sunt lipsite de apărările pe care le au alte sisteme filozofice bine-intenționate din punct de vedere dialectic Semnificația lui Mach constă în faptul că mesajele din care pornește sunt mai bogate în conținut cu mai multe fețe decât crede el, că conduc la rezultate care merg mai departe decât propriile sale mesaje, că concluziile sale reflectă doar parțial și oarecum fragmentar mișcare mai largă Nu-l poți smulge din această mișcare În loc să se grăbească să discrediteze, profitând de lacunele din argumentele lui Mach, de întreaga tendință de care se alătură, pentru o judecată calmă și imparțială despre el, ar trebui să se îndrepte către alte curente înrudite ale gândirii filozofice și mai ales către empirio- critică David Viktorov Biblioteca "Runivers" Biblioteca "Runivers " Fundamentele viziunii asupra lumii energetice (W Ostwald, Vorlesungenüber Naturphilosophie Leipzig,)

Publicată recent și deja tradusă în majoritatea limbilor europene, cartea lui W Ostwald "Filosofia naturii" este o prezentare sistematică a cursului de filosofie, citit de acesta la Universitatea din Leipzig Ostwald însuși este naturalist prin educație; fiind un cunoscător remarcabil de fizică și chimie, el ocupă catedra de chimie la Universitatea din Leipzig și a câștigat de multă multă faimă pentru o serie întreagă de cercetări științifice valoroase aparținând atât lui personal, cât și școlii studenților săi care a fost creat în jurul lui Cursul prelegerilor sale filozofice a fost creat ca urmare a dorinței sale constante de a nu se limita în predarea chimiei la comunicarea cunoștințelor strict specializate, ci de a aduce în cea mai deplină acoperire posibilă a faptelor individuale, de a da indicații despre locul ale fiecăruia dintre ele printre alte fenomene naturale Solicitările în această direcție din partea ascultătorilor s-au dovedit a fi atât de persistente, încât Ostwald s-a simțit obligat să aducă generalizările sale într-o formă mai sistematizată și să le evidențieze într-un curs special despre Filosofia naturii Cea mai răspândită printre oamenii de știință a naturii, viziunea materialistă asupra lumii, nu îl mulțumește pe Ostwald, întrucât în prezent se acumulează un număr tot mai mare de fapte obținute de știință, care nu sunt bine explicate din punctul de vedere al ipotezei materialiste Pe de altă parte, materia însăși nu constituie altceva decât o abstracție complet arbitrară din partea noastră față de fenomenele concrete, în spatele cărora nu avem nimic Întrebări de filosofie, carte , Biblioteca "Runivers" V VOROBYEV știm și nu putem ști Prin urmare, nici nu putem afirma existența materiei și nici nu o putem nega din punct de vedere științific În plus, explicând fenomenele lumii reale, viziunea materialistă asupra lumii trebuia să admită existența concretă a atomilor, a moleculelor cu proprietățile lor de bază, i e o serie de propoziţii ipotetice şi complet nedemonstrabile Ostwald, pe de altă parte, este un dușman extrem al tuturor ipotezelor, oricât de satisfăcătoare ar părea ele la prima vedere pentru a explica toate fenomenele lumii Ideea de a construi sisteme științifice armonioase fără participarea oricăror presupuneri ipotetice nu este nouă, iar unul dintre fondatorii doctrinei energiei este Yu Mayer își dedică cele mai importante cercetări "prietenilor gândirii străine de ipoteze" Extinderea și aprofundarea opiniilor, parțial deja exprimate de Mayer, Ostwald face prima încercare din timpul nostru de a explica sau, după cum spune el, de a descrie toate fenomenele naturale cu ajutorul câtorva dintre cele mai generale date din experiență și concepte în concordanţă cu experienţă Materialiștii aderă la dualism: pentru ei există materia și forțele ei inerente Conceptul de materie nu reprezintă, așa cum am menționat deja mai sus, nimic cunoscut din experiență - aceasta este deja o abstracție din experiență, o presupunere despre ceva care există, dar este incognoscibil în experiență Prin forțe se înțeleg acele proprietăți ale materiei care duc la diferite tipuri de schimbări în lumea exterioară Că lumea exterioară este schimbătoare, știm asta din experiență; numind forță ceea ce duce la schimbare, nu depășim încă granițele experienței, ci creăm un concept care generalizează fenomenele și nu atribuim acestui concept nicio proprietate specială necunoscută din experiență În consecință, conceptul de forță și opera sa derivată, din punctul de vedere al lui Ostwald, este potrivit pentru a construi ipoteze extraterestre ale viziunii asupra lumii; rămâne doar să demonstrăm că este posibil să construim o viziune completă asupra lumii din acest material Întreaga carte a lui Ostwald este o prezentare a dovezilor

posibilității unei astfel de construcții În locul conceptului de forță, el evidențiază conceptul mai general de energie, care, nefiind, de asemenea, decât un simplu nume pentru fenomene reale, este mai general decât conceptul de forță și muncă (energia este concepută fără manifestarea forței: Biblioteca "Runivers" BAZE ALE VIZIUNII ENERGIEI un complex de energii echilibrate reciproc poate să nu prezinte forțe, nicio muncă) Deoarece în practică suntem mai familiarizați cu munca (mecanică), definiția conceptului de energie poate fi dată în termeni de muncă: energia poate fi numită tot ceea ce este cauzat de muncă și în anumite condiții poate fi din nou transformată în muncă Ceea ce se numește materie este pentru Ostwald doar un complex de energii (sau mai bine zis, diferite tipuri de energie), interconectate prin relații spațiale și temporale Ostwald își începe expunerea cu definirea conceptelor și cu o căutare a celor mai simple dintre ele, suficient, totuși, pentru ca acestea să poată începe să explice fenomenele naturii Toate conceptele pe care le avem nu sunt altceva decât abstracții din datele experienței, realizate de noi în numele unor scopuri practice - capacitatea de a înțelege extraordinara diversitate a stărilor conștiinței noastre Când compilăm concepte, colectăm într-o singură stare de conștiință, unite prin unele caracteristici similare Unul dintre conceptele cele mai generale este că un lucru leagă diferitele stări ale conștiinței noastre după un singur semn: este ceva care poate fi izolat într-un fel sau altul, distins de grupul celorlalte stări de conștiință În toate operațiunile noastre cu concepte și în crearea de noi concepte, trebuie doar să ne amintim ferm prin ce semne am stabilit acest concept și să rezumam sub el doar acele cazuri particulare de stări de conștiință care caracterizează efectiv aceste concepte Pentru a verifica că nu am greșit față de ultima cerință, există o singură cale - să verificăm cât de mult concordă construcțiile noastre cu datele experienței Toate, așadar, conceptele noastre, inclusiv cele atât de generale precum timpul și spațiul, cărora le-a fost atribuită adesea semnificația a priori, primită de noi în afara experienței, de fapt, nu numai că constituie abstracții din experiență, ci nici măcar nu sunt complet obligatoriu pentru noi * Biblioteca "Runivers" V VOROBYEV Experiența multor secole a arătat, este adevărat, că în aceste forme gândirea decurge destul de productiv, dar nu rezultă de aici că posibilitatea de a dezvolta alte concepte de bază să nu mai existe deloc "Poate", spune Ostwald, "o minte îndrăzneață și independentă va reuși să se elibereze de formele obișnuite de gândire - timp, spațiu etc și să găsească altele la fel sau chiar mai convenabile pentru utilizare Aceasta ar echivala cu o sarcină care nu depășește cu nimic puterea umană: soluția ei ar dezvălui curajosului inventator sensul multor lucruri care sunt inaccesibile minții, mergând pe calea obișnuită Dar, adaugă Ostwald, "o astfel de experiență ar implica un oarecare risc, deoarece cu noroc cu greu i-ar fi posibil ca inovatorul să revină la vechile moduri de gândire Ar putea pierde cu ușurință ocazia de a fi înțeles de tovarășii săi rămași în urmă, iar soarta lui pământească ar fi o instituție pentru bolnavii mintal *) Dacă conceptele nu au forță obligatorie, orice concept, inclusiv conceptul de energie adus în prim-plan de Ostwald, este la fel de potrivit pentru construcția viziunii noastre asupra lumii, cu condiția ca acesta să fie definit cu precizie și cu condiția ca nicio proprietate specială necunoscută în experiență să nu fie i se atribuie Împreună cu aceasta, viziunea asupra lumii energetice nu se pretinde a fi singura viziune corectă, singura posibilă Conceptul cel mai general este conceptul deja menționat de "lucru", care a primit de la Ostwald un conținut mai larg

decât se face de obicei; include și ceea ce numim de obicei fenomene Experiența arată că lucrurile din lumea exterioară se raportează între ele ca și cum ar fi condus o existență independentă de conștiința noastră; odată început un proces, de exemplu, arderea unei lămpi nu se schimbă și nu se oprește pentru că am adormit sau am leșinat etc De aici și setarea ideilor despre lumea exterioară și interioară Nu lăsăm conceptele de lucruri separate (respectiv stări de conștiință) într-o stare haotică, ci le aducem în W\ OsiwalcL Vorlesungen über Naturphilosophie Leipzig, S Biblioteca "Runivers" BAZE ALE VIZIUNII ENERGIEI un ordin care ne ajută să ne lămurim bagajele mentale Totalitatea lucrurilor aduse într-o ordine sau alta, într-una sau alta relație între ele, Ostwald numește diversitate Combinarea și punerea lucrurilor în ordine poate fi realizată de noi după orice semne, dar experiența ne-a arătat că cel mai convenabil și practic avantajos, soiurile se supun ordinelor de timp și spațiu Conceptele de timp și spațiu, atât de importante pentru noi, sunt ele însele foarte complexe Ostwald stabilește o serie de semne ale acestor concepte, în care, totuși, nu îl vom urmări După ce am evidențiat o anumită varietate dintre alte stări de conștiință neconectate (în momentul de față), o putem împărți în segmente sau varietăți mai sărace, aceste segmente din nou în segmente noi, etc până ajungem la diviziunea pentru lucruri separate Împărțind o altă varietate, de exemplu, varietatea timpului sau spațiului, într-un număr adecvat de segmente, putem subordona segment cu segment, o varietate la alta Subordonând o varietate altuia, nu afirmăm, desigur, că segmentele individuale ale unei varietăți se află într-adevăr într-o relație inerentă acestora cu segmentele altuia; nimic de acest fel: facem asta doar în scopul orientării Efectuăm adesea operații similare în viața practică și, în plus, întotdeauna cu același scop, adică cu scop introducerea ordinii şi facilitarea orientării La box-office, de exemplu, în teatre sau alte adunări publice, diversitatea "publicului" este subordonată diversității "locului" Deoarece timpul și spațiul sunt varietati cel mai strâns legate de toate stările conștiinței noastre, împărțirea altor varietăți în segmente ale tuturor este cel mai convenabil asociată cu aceste concepte, de exemplu varietățile sunt împărțite de noi în termeni în relații spațiale sau temporale Din împărțirea varietăților de timp și spațiu în segmente de dimensiuni egale, ia naștere conceptul de număr, conceptul cel mai convenabil pentru subordonarea tuturor celorlalte varietăți Experiența arată că unele soiuri Biblioteca "Runivers" V VOROBYEV sunt împărțite în lucruri separate prin însăși natura lor, adică ele constau din lucruri separate, dar pentru alte soiuri indivizibile în lucruri separate, segmentele sunt stabilite de noi in abstracto Subordonarea numărului nu este aceeași pentru toate soiurile: pentru unele soiuri, subordonarea se dovedește a fi la fel de posibilă atât în cazul în care o producem într-o ordine secvențială, cât și în cazul în care amestecăm segmentele soiului între ele; experiența arată că segmentele care pot fi amestecate fără a încălca subordonarea se disting și prin particularitatea că pot fi adunate și dau o sumă totală Asemenea varietăți (de exemplu, spațiu, greutate etc) numim cantități și pentru exprimarea lor verbală folosim numere cardinale În alte cazuri, soiurile sunt subordonate în așa fel încât un membru al unuia să fie subordonat numai membrului corespondent al celuilalt soi, care ocupă același loc și să nu fie subordonat niciunuia dintre ceilalți membri ai săi; segmentele individuale ale unor astfel de varietăți nu pot fi rezumate împreună Astfel, de exemplu, sunt tonurile muzicale Dacă este împărțit în segmente în funcție de numărul de vibrații ale

aerului, atunci un ton de de vibrații nu este egal și nu poate fi adăugat la tonurile corespunzătoare uneia sau trei mii de vibrații etc Numerele ordinale servesc pentru a exprima numeric astfel de varietăți Spre deosebire de magnitudini, astfel de varietati pot fi numite tensiuni Spațiul aparține, evident, cantităților Timpul în sine nu este o magnitudine, ci o tensiune (anii tinereții nu sunt percepuți de noi ca aceeași amploare cu anii bătrâneții), dar la anumite intervale, nu foarte mari, luăm timpul ca mărime și operăm cu ea ca atare Pentru a realiza această posibilitate, ne creăm astfel de procese care ar fi, din punct de vedere practic, neschimbate în timp (mișcarea nisipului într-o clepsidră, mișcarea acelui într-un ceas obișnuit); Prin intermediul acestor procese tratăm timpul ca pe o cantitate Să rezumam acum împreună cu Ostwald tot ceea ce am învățat despre conceptele cele mai generale: "Pornind de la faptul cel mai general al existenței stărilor de conștiință, deducem mai întâi Biblioteca "Runivers" BAZE ALE VIZIUNII ENERGIEI separăm lucrurile tangibile de ele Lucrurile, în conformitate cu activitatea generală a spiritului nostru, sunt din nou unite de noi în varietăți, ale căror părți constitutive rămân libere pentru noi sau pot fi subordonate unei anumite ordini (într-un mod mai forma generală, în ordinea numărului) Așa apar varietăți discontinue Alături de acestea, recunoaștem și varietăți continue, adică stări de conștiință, a căror legătură între ele nu este distrusă de procesele noastre de gândire, în urma cărora, împreună cu diferențele în însăși compoziția sau cursul lor, percepem întreaga experiență a totalității lor x)" Cea mai convenabilă ordine de subordonare a soiurilor este varietatea numărului, care constituie următorul concept relativ simplu Avem o serie numerică cantitativă pentru soiuri discontinue sau cantități / și o serie ordinală pentru soiuri sau tensiuni continue Relațiile menționate sunt ilustrate de Ostwald în următorul tabel: Stările de conștiință intermitent Continuu eu Cantitativ, numere = mărimi Numere ordinale = tensiuni Pe lângă aceste concepte simple, pentru a explica fenomenele lumii, este necesară și stabilirea unui astfel de concept care să determine substratul comun al stărilor de conștiință înseși Deja Aristotel distinge în fiecare lucru ceva constant (în care se poate i) W Ostwald Ibid S Biblioteca "Runivers" V VOROBYEV căutați lucrul comun pentru toate lucrurile), sau substanța și variabila sau accidentul Conținutul conceptului de substanță în diferite epoci a fost foarte diferit, trecând în evoluție generală - îngustarea sa constantă datorită extinderii conceptului de accident În fizica și chimia secolului al XIX-lea, substanța a primit numele de materie Printr-un fel de distilare, lichidele sau gazele calorice, electrice, luminoase și alte "imperceptibile" s-au îndepărtat treptat de conceptul de materie, pierzându-și treptat caracterul substanțial și începând o nouă existență "spirituală" sub forma "forțelor" Diferite forțe au fost luate la început pentru ceva cu totul separat; singura lor proprietate comună era capacitatea de a efectua cutare sau cutare muncă Ulterior, s-a stabilit unitatea forțelor fizice în sensul că o forță poate fi transformată în alta, menținând în același timp relații echivalente, adică o cantitate determinată a unei forțe poate produce întotdeauna o anumită, deși pentru fiecare forță o cantitate diferită, a unei alte forțe Din această relație de forțe, a fost dezvoltată o idee mai generală a energiei, inclusiv concepte particulare - tipuri separate de energie (fostele forțe separate) Pentru a urmări, împreună cu Ostwald, posibilitatea înfățișării lumii cu ajutorul conceptului de energie, este necesar să intrăm în câteva detalii referitoare la însuși conceptul de energie și tipurile sale În conceptul de energie, nu avem

altceva decât un termen care generalizează o serie de fenomene observate experimental și, prin urmare, nu există nimic arbitrar, inventat de noi în el Una dintre cele mai importante legi ale relațiilor energetice, stabilită mai întâi cu acuratețe de Y Mayer, se arată în felul următor: energia nu este niciodată și niciodată în ce condiții nu este distrus, ci poate lua doar alte forme, adică trece la alte tipuri de energie (în rapoarte echivalente) Echivalența diferitelor tipuri de energie nu confirmă deloc identitatea lor între ele; dimpotrivă, fiecare tip de energie este independent, se caracterizează doar prin manifestările sale caracteristice, dar nu poate trece în alte tipuri decât atunci când sunt îndeplinite anumite condiții În prezent, pentru majoritatea tipurilor de energie au fost stabilite empiric formule care permit contabilizarea lor cantitativă Toate aceste formule includ două fapte Biblioteca "Runivers" BAZE ALE VIZIUNII ENERGIEI torus, dintre care unul are caracter de mărime, celălalt de stres Acești factori (vom vorbi despre ei mai jos) nu sunt aceiași pentru diferite tipuri de energie și, prin urmare, nu permit compararea directă între ele Posibilitatea de comparare este stabilită pe baza posibilității de a transfera majoritatea tipurilor de energie în lucru mecanic, obținut prin experimente, cu luarea în considerare ulterioară a acesteia din urmă Este posibil, desigur, să se transfere la alte tipuri de energie, de exemplu, chiar și la energia electrică, și să se compare valorile diferitelor tipuri de energie în unități de energie electrică etc ; dar traducerea în lucru mecanic a fost mai devreme și mai bine studiată (a fost întotdeauna o necesitate practică); împreună cu unitatea de lucru - erg) este alcătuită din valorile greutății (grame) și ale distanțelor (centimetri), a căror definiție este făcută cel mai precis; pentru ei există probe strict verificate, ceea ce asigură o mai mare stabilitate a măsurătorilor noastre Aceste motive determină compararea general acceptată a valorilor diferitelor tipuri de energie în unități de lucru mecanic Pe lângă binecunoscutele tipuri de energie - energie mecanică (mișcare), energie de distanță (gravitație), căldură, electricitate și magnetism, chimică și radiantă, Ostwald acordă importanță unor tipuri mai puțin studiate ale acesteia, și anume energia volumului, formei , la suprafață, și în cele din urmă stabilește un nou tip, recunoscut doar de câțiva înaintea lui, este energie nervoasă (psihică) Să-l urmăm acum pe Ostwald în încercarea sa de a reprezenta natura în termeni de energie Viziunea materialistă asupra lumii cunoaște materia în cele trei stări ale sale: solidă, lichidă și gazoasă Corpurile solide au o formă care poate fi modificată (în anumite limite) prin influențe mecanice, adică aplicarea acestora a muncii În cazurile corpurilor elastice, încetarea violenței exterioare (muncă) duce la revenirea corpului la forma anterioară Putem încărca un corp elastic îndoit cu o anumită greutate, care, atunci când este îndreptat, va fi ridicat; pot urma schimbări de formă cauzate de muncă) Erg este cantitatea de muncă necesară pentru a ridica un gram la o înălțime de un centimetru într-o secundă de timp Biblioteca "Runivers" V VOROBYEV este important să faci singur munca În cazurile corpurilor inelastice, schimbarea formei sub influența unei influențe exterioare este de așa natură încât nu există întoarcere la forma anterioară, pentru că corpul însuși este încălzit, adică dezvoltă energie termică Dar dacă forma este ceva care se obține din muncă, poate la rândul său să treacă din nou în muncă (în cazul corpurilor elastice) sau într-o altă formă de energie (în energie termică în cazul corpurilor inelastice), atunci în formă avem evidenta dreptul de a recunoaște manifestarea unuia dintre tipurile de energie,

care poate fi numită energia formei Prin strângere, strângere, adică investind munca, putem reduce volumul corpului; creșterea volumului este însoțită de eliberarea de lucru mecanic, care poate fi utilizat (aceste relații sunt vizibile în special la comprimarea gazelor - la comprimarea corpurilor inelastice, nu mai putem obține lucru mecanic, dar obținem încălzirea corpului pentru asta , adică energie termică de dezvoltare) Aplicând un argument analog celui precedent, putem stabili existența unei energii de volum Putem simți direct efortul necesar pentru a sparge forma și volumul unui corp solid Simțul tactil, așadar, ne face conștienți de legătura spațială a două tipuri de energie - energia formei și energia volumului - de unde conceptul nostru de corp solid Atribuind unui corp dat atributele unui corp solid, afirmăm doar că avem de-a face cu un caz de combinație de energii de formă și volum Atunci când lucrul este aplicat unui corp elastic, păstrarea acestei lucrări sub formă de energie de formă este posibilă numai până la o anumită limită; daca munca impartita corpului depaseste aceasta limita, corpul elastic se rupe Explicația obișnuită a acestui fapt se rezumă la recunoașterea forței de coeziune din spatele corpurilor, care ține particulele individuale (moleculele) corpului unul lângă celălalt până când forța externă este mai mare decât forța de coeziune, apoi corpul se rupe în cele din urmă Punctul de vedere energetic ne permite să dăm o astfel de explicație, care să nu includă molecule ipotetice cu forța lor de coeziune nu mai puțin ipotetică și anume: Când un corp se rupe, se formează noi suprafețe Formarea de noi suprafețe necesită evident forță de muncă și poate Biblioteca "Runivers" BAZE ALE VIZIUNII ENERGIEI fi, prin urmare, subsumată conceptului de energie, căruia i se dă denumirea de energie de suprafață Cu ajutorul conceptelor de volum, formă și energie de suprafață, putem înțelege cu ușurință semnificația celor trei stări ale corpurilor: solid, lichid și gazos La solide, energia formei este puternică (schimbarea formei lor necesită cheltuieli de muncă mai mult sau mai puțin semnificative), iar energia volumului și a suprafeței este la fel de semnificativă În lichide, energia formei este redusă la aproape zero, energia de suprafață este, de asemenea, foarte slabă (creșterea suprafeței unui lichid necesită o cantitate nesemnificativă de muncă), dar în ele energia de volum este enormă (lichidele nu sunt compresibile) În gaze, energiile formei și ale suprafeței sunt absente (datorită dezvoltării energiei de mișcare: gazele lăsate singure își pierd toată forma, încercând să se împrăștie); energia de volum în gaze nu este, de asemenea, foarte mare (până la o anumită limită, gazele sunt ușor compresibile) Reprezentând toate corpurile ca complexe de energii interconectate, putem explica principalele proprietăți ale corpurilor (stările lor) fără a apela deloc la conceptul de materie Acest concept este de obicei folosit pentru a explica fenomenul gravitației, care este în dependență numerică de așa-numita masă, i e cantitatea de materie conținută într-un corp dat Dar însăși conceptul de masă s-a format prin abstracția de la faptul experimental că pentru a ridica fiecare corp trebuie să cheltuim o anumită cantitate de muncă Este posibil, însă, să explicăm fenomenele fără a recurge deloc la această masă ipotetică (și, în consecință, la materie) Pentru aceasta, este necesar să introducem în discuția noastră conceptele de energia mișcării și energia distanței Pentru a ridica corpul, se cheltuiește munca și cu cât distanța pe care trebuie făcută ascensiunea este mai mare, cu atât munca este mai mare Avem, așadar, dreptul să vorbim despre energia distanței (energia este tot ceea ce se poate obține din muncă și poate fi retransformat în muncă) Costul muncii la ridicarea greutăților merge la dezvoltarea

energiei distanței (care crește odată cu creșterea distanței) Cu o cădere liberă a unui corp, avem cazul opus - scăderea energiei distanței și dezvoltarea energiei de mișcare, care, întâlnind rezistența (căderea pe o suprafață solidă) produce Biblioteca "Runivers" V VOROBYEV la randul sau munca Fenomenele gravitației (gravitația) își găsesc justificarea energetică în acest fel Același lucru care poartă denumirea de masă ar trebui înțeles doar ca o abstracție, ca un simbol în care sunt îmbrăcate relațiile observate experimental dintre energia distanței și energia mișcării Spunând că două corpuri au masă egală, afirmăm doar faptul că atunci când le este împărțită aceeași forță (muncă), ambele corpuri se vor mișca cu aceeași viteză, iar aceasta din urmă depinde doar de cât de ușor este într-un anumit moment corp (adică - de exemplu combinații de energii legate reciproc) energia distanței poate fi convertită în energia mișcării și invers Însăși ușurința acestor tranziții depinde numai de forma și natura combinațiilor de energii care ne apar sub forma unui corp dat (vezi mai jos începutul procesului) Prin urmare, nu există motive pentru a recunoaște un caracter substanțial în spatele masei Este destul de înțeles de ce un complex care conține energiile interconectate de formă, volum și suprafață trebuie să conțină și energia distanței (gravitație): fără ea, orice formațiune, care a primit cea mai mică împingere, s-ar îndepărta pentru totdeauna de pământ și noi nu ar ști nimic despre asta, deoarece singurul motiv pentru întoarcerea formațiunii care se îndepărtează de pământ este creșterea distanței de la pământ a energiei expansiunii Dar complexul de energii de formă, volum, suprafață și distanță este ceea ce constituie ceea ce poartă de obicei numele de materie Fundamentarea energetică a altor proprietăți ale corpurilor și fenomenelor este mai puțin dificilă Că căldura este într-adevăr o manifestare a energiei (termice) corespunzătoare a devenit clar după ce Mayer a arătat că în organismele animale cantitatea de căldură consumată de acestea este echivalentă cu cantitatea de muncă pe care o fac, iar Joule a stabilit echivalența căldurii consumate cu lucru mecanic obţinut cu ajutorul electromagneţilor Energiile electrice și magnetice strâns legate (convertite cu ușurință în muncă și obținute din muncă) diferă de alte tipuri de energie prin faptul că nu sunt asociate cu niciun organ special de simț al corpului nostru, ceea ce este destul de înțeles: nici electricitatea, nici magnetismul nu au fost vreodată Biblioteca "Runivers" BAZE ALE VIZIUNII ENERGIEI epocile existente nu au pătruns prea activ în cursul luptei pentru existență și, prin urmare, nu au jucat rolul de factori la care organismele strămoșilor noștri trebuiau să se adapteze Energia chimică (energia afinității chimice) se găsește în interacțiunea diferitelor substanțe Stabilind reacțiile în așa fel încât energia să fie eliberată *), o putem transforma în alte tipuri de energie, inclusiv în lucru mecanic, care stabilește legitimitatea subsumării fenomenelor de chimie sub conceptul de energie Spre deosebire de multe alte tipuri de energie, energia chimică poate fi stocată pe termen nelimitat fără nicio pierdere (de exemplu, energia acumulată de cărbune poate fi eliberată prin sute de mii și milioane de ani care au trecut de la momentul acumulării sale) Proprietatea opusă este energia căldurii, care, odată eliberată, este foarte ușor disipată Energia radiantă este și mai ușor disipată, primind pe care în exces de la soare, pământul nostru o poate reține doar transformând-o în alte tipuri - în căldură, în energie chimică (plante) etc Energia formei, volumului, suprafeței, distanței, energiei chimice sunt foarte strâns legate între ele; dacă o forță externă determină în complexe de energii

(adică corpuri) eliberarea unuia dintre tipurile de energie menționate, această energie eliberată nu se disipează, nu trece la alte corpuri, ci intră imediat în noi conexiuni stabile cu celelalte tipuri de energie care formează acest complex Căldura și electricitatea sunt de obicei asociate cu tipurile de energie menționate mai sus, dar nu sunt inseparabile de acestea; se eliberează cu ușurință și se transferă în alte complexe (de unde și posibilitatea de a transfera energie electrică și căldură de la obiect la obiect) Cea mai liberă este energia radiantă deja menționată În încheierea revizuirii sale asupra tipurilor individuale de energie, Ostwald dă următorul rezumat: Nu știm nimic și nu putem ști nimic despre lucrurile în sine, despre lucrurile așa cum sunt, dar știm doar lucrurile așa cum ni se par, adică cunoaștem doar interacțiunile diferitelor tipuri de energie între ele și apoi numai pentru că, ca urmare a acestor interacțiuni, stăpânirea *) În multe reacții, este, dimpotrivă, absorbit se nasc acele sau alte tipuri de energie care își exercită influența asupra aparatului nostru receptiv Cel mai important rezultat al viziunii asupra lumii energetice este, conform lui Ostwald, posibilitatea de a se descurca fără materie ipotetică necognoscibilă, înlocuindu-l cu conceptul de complex de diverse tipuri de energie cunoscut în experiență Primul principiu al energiei - legea conservării energiei, răspunde la întrebarea despre relația dintre diferitele tipuri de energie atunci când acestea sunt convertite una în alta Răspunsul la întrebarea când, în ce condiții poate avea loc transformarea energiilor, este dat de ceea ce Ostwald numește al doilea principiu al energiei sau legea procesului Întrebarea ce condiții trebuie îndeplinite pentru ca transformarea energiei să aibă loc deloc a fost rezolvată la început pentru relațiile mecanice, așa cum au fost mai studiate, și a primit doar recent o formulare mai generală Pentru relaţiile mecanice era o chestiune de echilibru; prin echilibru, înțelegem starea în care nimic nu se întâmplă într-o formațiune dată fără aplicarea unei forțe externe Din punct de vedere energetic, echilibrul este definit ca o astfel de stare de formațiuni în care nu are loc transformarea energiilor, sau procesul Condițiile de rupere a echilibrului pentru noi, așadar, vor fi condițiile pentru apariția procesului Atunci când echilibrul este perturbat în orice formațiune, există de obicei procese prin care această formațiune se apropie din nou de echilibru, sau așa-numitele procese de egalizare Pentru a perturba echilibrul (mecanic), este necesar ca energia compensată a mișcării, conținută în formațiunea însăși, sub presiunea din exterior, să înceapă să fie cheltuită prin transformarea în alte tipuri de energie - de obicei în energia distanței (gravitație)), iar mișcarea continuă până când întreaga energie de mișcare furnizată nu se va transforma în energia distanței Dar odată cu încetarea mișcării, echilibrul nu poate fi restabilit, deoarece în acest moment formațiunea se va dovedi a avea un exces de energie de distanta in cuantum echivalent cu munca care a fost raportata formatiei de catre agentul care a incalcat bilantul Un exces de energie la distanță duce la faptul că acest tip de energie începe să întoarcerea să se transforme în energia mișcării până când se epuizează întreaga rezervă a energiei distanței; dar din acest moment începe din nou transformarea energiei mișcării în energia distanței etc Procesul este, așadar, periodic și transformarea unui tip de energie în altul are loc de fiecare dată când există o diferență între cantitatea prezentă din această energie și acea cantitate din ea care poate exista conectată în această educație Cel mai tipic exemplu

de tranziții periodice ale energiei mișcării în energia distanței și invers poate servi drept pendul Într-un pendul "ideal" sau matematic, periodicitatea transformărilor este eternă; în practică, acest lucru nu se întâmplă, deoarece, ca urmare a frecării, o parte din excesul de energie este transformat în energie termică, care nu rămâne în formație, ci se disipează și în acest fel, excesul de energie comunicată, care a perturbat inițial echilibrul, dispare și echilibrul se instalează din nou Chiar și în astfel de cazuri, în care echilibrul pare să se stabilească imediat, de fapt avem de-a face cu periodicitatea transformărilor reciproce ale diferitelor tipuri de energie, doar intervalul de fluctuații nu este întotdeauna perceput de noi în mod direct; dar poate fi descoperit în continuare cu ajutorul unor experimente subtile puse la punct în mod corespunzător Că o călimară, de exemplu, stă pe o masă, depinde de echilibrul dintre energiile formei călișului și mesei și de energia distanței (gravitația) a călișorului: călișorul cade pe masă până când energia de forma tablei mesei din cauza compresiei crește atât de mult încât coborârea în continuare a arcurilor de cerneală va deveni imposibilă și se va produce fenomenul invers - călimăria se va îndepărta de masă etc Alinierea aici are loc și prin dispersie în formă de exces de căldură; energie radianta În alte cazuri, se poate observa disiparea energiei nu numai sub formă de căldură, ci și în celelalte forme ale acesteia Dacă nu a ajuns încă un echilibru general la noi pe pământ, este doar pentru că soarele trimite constant către pământ un întreg flux de energie, doar temporar întârziat de pământ și disipat (în principal sub formă de căldură) în spațiul mondial Biblioteca "Runivers" V VOROBYEV Rapoartele indicate pentru procesele mecanice se aplică și altor tipuri de energie, deși sunt departe de a fi întotdeauna ușor de recunoscut Acest lucru a fost făcut mai întâi în legătură cu energia căldurii prin lucrările lui Sadi-Carnot; ulterior s-au făcut generalizări mai ample Legea procesului, stabilită în forma sa generală, este formulată de E Helm astfel: "Pentru ca procesul să aibă loc, este necesar să existe diferențe în intensitățile energiilor prezente" Această formulă are nevoie de o explicație Să numim acea proprietate particulară a fiecăruia dintre tipurile de energie, din distribuția uniformă a cărei pace provine în educație, intensitatea acestui tip de energie; o distribuţie neuniformă a intensităţilor va fi, prin urmare, o condiţie pentru perturbarea echilibrului, pentru apariţia unui proces S-a menționat deja mai sus că în formulele găsite empiric pentru exprimarea rapoartelor numerice ale energiilor, unul dintre factori are natura stresului; experiența arată că tocmai acest factor corespunde intensității acestui tip de energie, adică distribuția sa neuniformă este motivul apariției procesului Un alt factor al formulelor, care are caracter de mărime, și nu de tensiune, îl vom numi capacitatea energetică; Capacitațele nu au nimic de-a face cu apariția procesului, dar ele determină latura cantitativă a procesului care a apărut Energia mișcării este exprimată prin formula U shs , unde m este așa-numita masă; reprezintă mărimea și, prin urmare, capacitatea energiei de mișcare; c este viteza, adică relaţia mişcării cu timpul este intensitatea energiei mişcării Cu alte cuvinte, odată cu interacțiunea formaţiunilor (resp corp), mișcarea se va obține de fiecare dată când există o diferență de viteze Energia de volum este exprimată ca produse de volum și presiune; aici volumul are caracter de capacitate, presiunea caracter de intensitate Pentru energia electrică, capacitatea este cantitatea de electricitate, iar intensitatea este forța electrică de excitație Biblioteca "Runivers" BAZE ALE VIZIUNII ENERGIEI Pentru

energia chimică, capacitatea este cantitatea de substanță, intensitatea este puterea afinității chimice Energia căldurii este luată în considerare de produsul temperaturii și așa-numita entropie (capacitatea termică); entropia este o cantitate, capacitate, în timp ce temperatura este intensitatea energiei termice Echilibrul termic este încălcat, prin urmare, de fiecare dată când există o diferență de temperatură Indicațiile date explică suficient sensul formulării propuse de Helm a celei de-a doua legi a energiei, sau legea procesului Este necesar să facem o rezervă că aici nu se atribuie deloc proprietăți deosebite intensităților, a căror existență ar trebui stabilită, dovedită: egalitatea intensităților nu este, până la urmă, decât o simplă denumire a existentei fapt de echilibru, și deloc o cauză forțată care împiedică procesul ; numai experiență și numai ea ne oferă indicații despre exact ce factori sunt egali într-o stare de repaus și se modifică atunci când echilibrul este perturbat, adică au sensul de intensități Pentru existența echilibrului este necesară închiderea (compensarea) reciprocă a două sau mai multe tipuri de energie, adică o astfel de relație între ele încât eliberarea unuia ar fi posibilă (numai cu aplicarea unei forțe exterioare) numai datorită legării unei cantități echivalente a celeilalte Energiile care nu sunt compensate sunt supuse dispersării în spațiu; dorinta de dispersie nu este aceeasi pentru diferite tipuri de energie Ușurința de disipare a căldurii determină predominarea pe pământ a proceselor unilaterale ireversibile și neperiodice Totuși, toate tipurile de energie au o capacitate mai mare sau mai mică de a se disipa și, prin urmare, tot ceea ce există constant este constant doar dintr-un punct de vedere foarte relativ În esență, corpurile cerești, cu amprenta lor vizibilă de periodicitate eternă, sunt supuse influenței unor procese ireversibile; trecerea timpului este lipsită de ambiguitate și pentru ei, deși lipsa de ambiguitate se retrage aici în fundal Procesul de egalizare a intensităților nu decurge întotdeauna în același mod În alte cazuri, nivelarea încetinește treptat (de exemplu, pierderi de căldură, electricitate etc) În alte cazuri, observăm procese asemănătoare avalanșelor, adică treptat Întrebări de filosofie, carte /> '- Biblioteca "Runivers" V VOROBYEV ¿ o ușoară creștere și apoi o scădere mai mult sau mai puțin rapidă a puterii procesului (foc, avalanșă etc) Dacă creșterea și încetinirea domeniului de aplicare a procesului sunt de durată relativ scurtă, în timp ce rămânerea la maxim este întârziată, se obține așa-numitul proces staționar; astfel, de exemplu, este arderea unei lămpi La prima vedere, poate părea că avem de-a face aici cu un echilibru stabil, dar în esență nu este așa - există un proces lung și uniform de dispersie a energiei luminoase și termice, obținut continuu prin conversia energiei chimice conținute în kerosen Procesul în acest caz este reglementat, adică cu ajutorul unui fitil se stabilesc astfel de relații încât aceeași cantitate de kerosen curge și arde în fiecare moment la locul procesului, de unde și constanța flăcării Acest tip de procese de autoreglare sunt extrem de comune peste tot La acestea se reduc în principal toate fenomenele vieții organice Și mai des însă, autoreglementarea se realizează în așa fel încât să avem de-a face nu cu un proces strict staționar, ci cu un proces periodic, cu o gamă mai mare sau mai mică de fluctuație Un proces similar se observă, de exemplu, la arderea unei lumânări: în primul rând, flacăra fitilului topește o anumită cantitate de stearina solidă, care, ridicând fitilul, arde în partea superioară Când cantitatea de stearina topită este epuizată, flacăra devine mai mică și coboară, acolo unde există încă o rezervă de stearina lichidă Coborând,

flacăra începe să topească stearina mai puternic, ridicându-se din nou pe fitil; flacăra se ridică din nou și crește; iar apoi reîncepe consumul crescut de stearina într-o cantitate mai mare decât cea care curge din cauza topirii etc Procesele staționare și periodice de egalizare sunt de mare importanță, nu numai pentru că ne oferă o diagramă a majorității proceselor naturale, în special a proceselor vieții, ci și în raport cu formarea lor a conceptului de timp Pentru formarea conceptului de timp, avem două surse: în primul rând, obținem acest concept din procese mecanice, și mai ales din procese care controlează mișcarea corpurilor cerești; conceptul de timp de intrare Biblioteca "Runivers" BAZE ALE VIZIUNII ENERGIEI copilul ca factor al vitezei energiei de mișcare A doua sursă a conceptului nostru de timp provine din proprietățile aliniamentelor arbitrare ale energiilor, care nu apar instantaneu, ci necesită timp Cauzele a tot ceea ce poate fi cunoscut, adică cauzele oricărui proces se află în relaţiile energetice, astfel încât numai din ele se poate deriva conceptul general de cauzalitate Și întrucât relațiile energetice sunt stabilite în întregime prin experiență, atunci cauza este pentru noi nu numai o necesitate logică, nu o lege a priori, fără de care experiența în sine este presupusă de neconceput, ci o necesitate pur experimentală Deja Mayer, creatorul doctrinei energiei, stabilește latura cantitativă a relației dintre cauză și efect; cauza (energia liberă) trebuie să se oprească, adică să fie complet epuizată pentru ca efectul să apară (transformare și o nouă legare sau împrăștiere a altor tipuri de energie) Dar legile conservării energiei și procesului nu acoperă întregul efect al fenomenului, ele determină doar declanșarea efectului; durata și volumul procesului depind în principal de condiții, astfel încât durata egalizării tensiunii electrice este departe de a fi aceeași în acele condiții când va fi o descărcare instantanee sau fluctuații periodice de tensiune (curent electric); Condiţiile sau regulatorii relaţiilor temporale şi spaţiale ale unui proces nu stau în relaţie cu egalitatea cu cauza; uneori sunt proporționale cu acesta, mai des constituie o funcție foarte complexă a cauzei De aici apare uneori inegalitatea cauzei și efectului Prin urmare, este necesar să se distingă motivele imediate ale procesului de cauze: motivele contribuie la apariția procesului, dar nu sunt cauza acestuia, ci rezerva de energie care a fost acumulată de educație înainte și a fost stocată de ea până la apariția unui motiv de dezechilibru (pentru explozia de praf de pușcă, de exemplu, o scânteie servește ca pretext, nu drept cauză, adevărata cauză a exploziei constă în stocul de energie chimică din praful de pușcă în condițiile pe care este posibil să-l transforme rapid în lucru mecanic) Din punct de vedere energetic, motivul este o încălcare a compensației la un moment dat, condițiile -!< Biblioteca "Runivers" V VOROBYOV, contribuie la răspândirea procesului în alte puncte, ceea ce determină întreaga amploare a fenomenului Astfel, definiția generală a cauzelor va fi următoarea: "cursul proceselor este o funcție definită a cauzelor (în sens restrâns), condițiilor și cauzelor, astfel încât numai cu același set de date are loc același curs de procese ", Ostwald op Cu S (Urmează sfârșitul) V Vorobyov Biblioteca "Runivers" Metoda psihopatologică în critica literară rusă Dedicat memoriei lui N K Mikhailovsky Despre "Floarea roșie" Garshin N K Mikhailovsky scrie, printre altele, următoarele: "Cu această poveste uimitoare s-a întâmplat un incident care nu era deloc obișnuit în literatura noastră: specialiștii în știință i-au acordat atenție În Buletinul de psihiatrie clinică și criminalistică, al profesorului Merzheevsky, domnul Sikorsky a publicat

o notă în care a recunoscut Floarea roșie ca o lucrare exemplară în sensul unei acuratețe și fidelitate extraordinare în înfățișarea dezvoltării bolii mintale Noi, cititorii, am fost, desigur, încântați și chiar măguliți de o astfel de recenzie a unui specialist despre unul dintre favoriții noștri, mai ales că înaintea lui, adică înainte de rechemarea domnului Sikorsky, am simțit profunda veridicitate a poveste Dar nu suntem specialiști, pentru noi Floarea Roșie nu este doar un studiu psihiatric, ci în același timp este ficțiune și doar un basm, adică ceva în care trebuie să căutăm alegorii, căptușeala a ceva mare, banal, neacomodat în cadrul uneia sau alteia științe speciale Ei bine, care este substratul zilnic al "Florii roșii"? Din nou, domnul Garshin a intrat în "mare" Adevărat, l-a introdus în cadrul unui vis nebun, dar a fost bunăvoința lui etc ")) Citiți în ședința de la Moscova Societatea de psihologie ianuarie) N K Mihailovski Sochin ed , vol VI, p - Biblioteca "Runivers" M SHAYKEVICH, Aceste cuvinte interesante ale celebrului critic includ foarte multe lucruri esențiale în problema metodei psihopatologice în general și în critica literară rusă în special Au trecut nouăsprezece ani de când au apărut în tipar ( ) Multe, desigur, s-au schimbat, dar principalul lucru rămâne În primul rând, N K Mikhailovsky observă că "un incident nu destul de comun în literatura noastră" pe care psihiatrii au atras atenția asupra unei opere literare Într-adevăr, la acea vreme, pe lângă notele prof Sikorsky despre "Floarea roșie") și lucrarea) a prof Chizh despre Dostoievski care a apărut în , nu a existat o singură lucrare în această direcție în literatura rusă Acum, după cum se va vedea mai jos, excursiile psihiatrice în critica literară au devenit mai dese și numeroase În cuvintele unui critic cunoscut și atât de competent, dacă excludem un anumit ton ironic ("încântat", "măgulit"), în general, se poate vedea aprobarea pentru astfel de lucrări, recunoașterea într-un fel a relevanței, a legitimității lor , dar urmează imediat o indicaţie importantă a limitelor competenţei lor La urma urmei, lucrările analizate nu sunt un studiu psihiatric, ci o ficțiune, în care cel mai important lucru este "căptușeala a ceva mare, banal, care nu se încadrează în cadrul uneia sau alteia științe speciale" Și în prezent, în ciuda faptului că numărul lucrărilor atât aici, cât și în străinătate) în această direcție este în creștere, cu toate acestea, orice psihiatru care se va lansa pe această cale va întâmpina inevitabil multe dificultăți Aceste dificultăți sunt cele mai diverse E Prof Sikorsky "Floarea roșie" Povestea lui V Garshin Colecția "În memoria lui V M Garshin") prof Chizh Dostoievski ca psihopatolog Moscova,) De exemplu, voi da: Laehr Die Darstellung krankhafter Geisteszu-stânde in Schakespeares Dramen, , în care sunt citate de lucrări, începând din , celebra lucrare a lui Lambroso ("Geniu și nebunie"), Max Nordau ("Degenerare"), Hirsch - Genie și Entertung Un studiu psihologic Berlin și Leipzig Emil Lorent La poésie décadente devant la science psychiatrique Paris, , două eseuri de prof Mobius Ueber das Pathologische bei Gõthe, u Ueber das Pathologische bei Nietsche, și cel mai recent G Loygue Th M Dostoiewski Studiu medical-psihologic Lyoa Biblioteca "Runivers" METODĂ PSIHOPATOLOGICĂ ÎN RUSĂ LITRU CRITIC Se spune că un psihiatru, evidențiind anumite trăsături morbide în alcătuirea mentală a uneia sau alteia persoane care acționează, așa cum spune, elimină, devalorizează acele sarcini morale și sociale pentru a le îndeplini, personifica sau exprima în orice fel pe care tocmai acest lucru persoana este chemată În unele cazuri extreme, ei văd o încercare reacționară de a masca factorul social cu condiții biologice Desigur, aceasta este doar o neînțelegere Cutare sau

cutare dispoziție morbidă a sufletului nu diminuează cu nimic puterea și importanța deplină a condițiilor sociale, ci, dimpotrivă, le subliniază totuși Organizarea psihică patologică poate și trebuie la fel de sigur să fie considerată ca una dintre manifestările condițiilor sociale anormale, astfel încât influența acestora din urmă să nu fluctueze deloc cu o înțelegere adecvată a problemei, desigur Același lucru se poate spune despre problema morală pe care artistul o rezolvă cumva Totul depinde de modul în care o tratează psihiatrul, văzând în oricare dintre actori trăsături morbide Bineînțeles, dacă spune că așa și cutare persoană este obsedată de asta și aia, dacă pune un diagnostic clinic, ca să spunem așa, și nu încearcă să explice ce relație au trăsăturile morbide cu sarcina principală a autorului, atunci este clar că o astfel de muncă va fi puțin rodnică Se va spune: treaba medicului este să se limiteze doar la propriul domeniu special, să lase criticii literari și artistici să tragă concluzii În opinia mea, aceasta este o îngustare fără scop și uneori dăunătoare a problemei, a cărei netemeinicie sper să o demonstrez mai jos Ultimul reproș, în sine fără îndoială semnificativ, este făcut în cea mai mare parte de oameni pentru care condițiile sociale fac obiectul celei mai mari atenții Acest punct de vedere, desigur, nu poate fi ignorat Pe de altă parte, unii dintre psihiatrii înșiși sunt sceptici față de acest gen de muncă și le privesc ca pe un lux științific, care poate fi dedicat timpului doar în timpul liber, numindu-le cu dispreț ficțiune Să examinăm în detaliu o hemoragie la nivelul măduvei spinării sau cursul fasciculului posterior-longitudinal - aceasta ar fi o muncă științifică Pentru a arăta dacă un artist real rezolvă corect o problemă morală, exploatând matematica psihopatologică Biblioteca "Runivers" M SHAPKEVIICH reala nu este o chestiune importanta, nedemna de un psihiatru serios si educat stiintific Alții mai declară: până la urmă, fețele desenate nu sunt ființe vii, rodul unei fantezii artistice, prin urmare, psihiatria nu va explica nimic aici și nu va câștiga nimic din studiul acestor tipuri etc Nu vorbesc despre suspiciuni de natură cotidiană, cotidiană Deja din cele de mai sus reiese clar că drumul unui psihiatru-critic nu este ușor, în principal pentru că metoda în sine nu a fost încă complet fundamentată, sarcinile sale, sfera de influență și limitele competenței sale nu au fost stabilite În lucrarea de față, încerc, în măsura posibilităților mele, să facilitez munca unui psihiatru-critic, adică să mă gândesc când și în ce limite un psihiatru poate și ar trebui să analizeze operele literare, ce semnificație a analizei sale poate avea atât pentru o operă de artă, cât și pentru știința psihiatrică, ce scopuri științifice, literare și sociale pot și ar trebui să fie urmărite prin astfel de lucrări Pentru aceasta, am ales calea inductivă, adică voi lua în considerare tot ce este scris în această direcție de către psihiatrii ruși, care în sine nu este lipsit de interes Da, în plus, aceste lucrări, subliniind ceea ce este de dorit și nedorit, util, inutil și chiar dăunător, va ajuta la rezolvarea, dacă este posibil, a setului de sarcini - Toți psihiatrii care au scris pe teme literare și-au acordat atenția fie personalității scriitorului, fie au demontat opere de artă și chipurile afișate în ele din punct de vedere psihiatric Sub influența studiului antropologiei criminale, unii psihiatri nu au putut ocoli viața criminalilor, deoarece aceasta a fost desenată în operele scriitorilor noștri Voi începe cu lucrări dedicate personalității scriitorului Discursul frumos al lui H iese în evidență în special N Bazhenova) pe tema "Drama sufletului lui Garshin" Înainte de a vorbi despre boala psihică a lui Garshin și despre elementele

psihopatice ale lucrării sale, dr Bazhenov face o rezervă fundamentală, importantă din punct de vedere metodologic: H N Bazhenov Discuții psihiatrice pe teme literare și sociale Moscova, , p Biblioteca "Runivers" METODĂ PSIHOPATOLOGICĂ ÎN RUSIA LPTER CRITICĂ autorul spune că asemenea încercări de abordare a operelor de artă cu analiză clinică mărturisesc un oarecare vandalism al oamenilor de știință, că specialiștii, duși de punctul lor exclusiv de vedere, își pierd simțul proporției și nu sunt în stare să se oprească la acea graniță în cercetare ѣ, pentru care sentimentul de evlavie din sufletul cititorului poate fi jignit Suntem motivați către astfel de studii de dorința de a găsi soluția acelui act psihologic complex și suprem și încă misterios, care se numește inspirație creativă Munca noastră în această direcție ar trebui să ne ajute să înțelegem mecanismul creativității artistice a marilor maeștri ai gândirii și ai cuvântului și, prin urmare, să servească doar la exaltarea memoriei lor Astfel, dezvăluindu-ne drama spirituală a lui Garshin, doctorul Bazhenov nu se gândește să se limiteze la a pune un diagnostic clinic al bolii de care a suferit acest scriitor, drag tuturor, și persoană nu mai puțin dragă și rară Folosind informațiile biografice și operele literare ale lui Garshin, dr Bazhenov ne-a oferit o descriere vie a psihologiei sale normale, spunând că tot ceea ce a creat nu reprezintă "tipuri externe, observate în mod obiectiv și puse pe hârtie, acestea sunt imagini imprimate cu o ștampilă clară ale subiectivismului, acestea sunt predici artistice vii ale iubirii și sacrificiului de sine, acestea sunt fațetele aceluiași diamant prețios - psihicul nobil și iubitor, individualitatea autorului însuși Desigur, nu există niciun motiv să ne îndoim de diagnosticul de "psihoză circulară", care a fost determinat de dr Bazhenov în Garshin Dar dacă doar autorul nostru s-ar fi oprit aici, că ar fi determinat părțile sănătoase și bolnave din sufletul lui Garshin, atunci sarcina, după părerea mea, ar fi fost făcută chiar și mai puțin de jumătate Ar fi doar o acumulare și mai mare de material în psihologia oamenilor mari și talentați Și într-un domeniu atât de obscur, neexplorat precum psihologia creativității și, în acest caz, Garshin, nu s-ar fi trasat o nouă cale Dar dr Bazhenov a tras o astfel de cale El a făcut o presupunere foarte importantă pe care Garshin o făcea când "a trecut peste el", bineînțeles, la începutul plămânilor Biblioteca "Runivers" M SHAIKEVICH atacuri maniacale, exprimate doar "într-un val de energie, interese crescute, performanță îmbunătățită și accelerată" Aici a remarcat și efectul nociv pe care l-a avut boala asupra operei scriitorului, mai ales în perioadele de opresiune În acest discurs, dr Bazhenov nu a uitat să abordeze o întrebare interesantă și puțin luminată despre relația dintre dispoziția morală a artistului și ceea ce el trăiește în timpul actului de creație Am văzut că toate lucrările lui Garshin sunt o reflectare directă a sufletului său frumos, care părea să fi absorbit toată durerea lumii și toată dragostea lumii Dacă în ceea ce privește artistul care înfățișează părțile întunecate, negative ale vieții, se poate pune întrebarea, în ce măsură imaginile exteriorului prezentate de el, ca să spunem așa, pentru el, sunt doar un fel de reflectare combinată a celor observate și doar experimentat în imaginație, atât de mult toată suferința, toată dragostea, totul pur și frumos în lucrările lui Garshin, fără îndoială, este profund subiectivă pentru el, carnea și sângele lui Am spus mai sus că dr Bazhenov a pavat calea Nu vreau să spun prin asta că a făcut puțin Dar există încă ceva incomplet Într-adevăr, informațiile biografice citate indică coincidența celei mai mari activități creative a lui Garshin cu atacuri maniacale ușoare Dar indiferent cum ar putea

fi exprimate acestea din urmă: într-o "un val de energie, o creștere a intereselor, o capacitate de lucru sporită și accelerată", ele reprezintă totuși altceva decât o boală, care, datorită ei, în orice caz, distructivă proprietăți, nu pot favoriza crearea de lucrări perfecte Și însuși doctorul Bazhenov îmi vine în ajutor în această presupunere a mea, când face o concluzie importantă și interesantă despre vechiul aforism al lui Aristotel despre relația dintre geniu și nebunie El spune: "Munca mea personală în acest domeniu mă duce la ideea că geniul nu are legătură cu nebunia în general, ci doar cu anumite forme de psihoză degenerativă, și anume cele care se disting printr-un caracter periodic sau paroxistic, inclusiv aici epilepsie și, în plus, cu această rezervă că termenul "dege-   nerație" ar trebui înțeleasă aici nu în sensul actual de "degenerare", ci în sensul unei anumite dizarmonii, instabilitate, care apare, poate, nu din mizerie (degenerare) înnăscută, ci din incompletitudinea, incompletitudinea creației de un tip mental superior (progenerare, desigur, naya incompletă, imperfectă) Dacă presupunerea anterioară a autorului este oarecum incompletă, atunci cea din urmă, în sine extrem de tentantă, din păcate, confundă și mai mult problema relației dintre geniu, talent și nebunie Desigur, doctorul Bazhenov înțelege aici doar acele genii și talente la care au fost observate orice abateri spirituale sau chiar anumite boli psihice În primul rând, termenul biologic de progenerare, după cum știm, este departe de a fi stabilit Dar dacă prin progenerare în acest caz înțelegem subdezvoltarea celui mai înalt tip mental, și prin degenerare - deviație, degenerare a tipului mental normal mediu și dacă cel mai înalt tip mental este considerat o persoană care este cea mai perfectă din punct de vedere de bunăstare individuală și socială, apoi, în primul rând, în practică, lucrurile vor trebui să se confrunte cu o serie de dificultăți De exemplu, dacă acceptăm descrierea personalității lui Gogol (vezi mai jos), făcută de prof Chizhom și să comparăm tot ceea ce este pozitiv pozitiv și tot ceea ce este dureros de negativ și să nu uităm bunăstarea personală a lui Gogol și tot ceea ce umanitatea a dobândit de la el, apoi după o astfel de cântărire pe cântarul biologic, cum ar trebui să fie numit Gogol: un degenerat sau un progenerant? În plus, este izbitoare o neînțelegere special psihiatrică Psihozele periodice și chiar epilepsia pot fi privite doar ca dizarmonie, instabilitate care nu provine din degenerare, ci din progenerarea unui tip mental superior? Înseamnă asta că epilepsia în unele cazuri este o manifestare a degenerării, iar în altele este o manifestare a progenerării? Mi se pare că o oarecare ambiguitate în acest caz a apărut din faptul că aceluiași fenomen biologic, atât în esența sa, cât și în scopul explicației, i se dă nu numai un nume diferit, ci i se atribuie și un rol diferit și este considerat ca două fenomene diferite În realitate, mi se pare, "situația este oarecum diferită   Doctrina degenerării ca abatere morbidă de la tipul de bază normal (Morel), în ciuda întregii sale relativități, este acceptată de toți psihiatrii Și astfel de stări morbide precum psihozele periodice și epilepsia sunt recunoscute de majoritatea ca manifestări ale aceleiași degenerescențe Termenul de progenerare este, în orice caz, extrem de instabil chiar și în comparație cu "degenerare" Dar să presupunem că o persoană care suferă fie de psihoză periodică, fie de epilepsie, adică are defecte în suflet, care conduc la un rău atât pentru el personal, cât și pentru familia sa, este înzestrat simultan cu daruri artistice, din nou benefice atât pentru el personal, cât și pentru întreg amabil Ce se

poate spune despre o astfel de persoană? La urma urmei, totul, evident, se reduce la plus și minus Dacă calitățile pozitive, utile sunt depășite, ele vor fi numite progenerant, negativ - un degenerat, iar trăsăturile degenerării în al doilea caz vor fi numite în primul deja caracteristici ale progenerarii Pe baza celor spuse, este clar cât de confuz este termenul "progenerare" Mi se pare mult mai convenabil, în astfel de cazuri, să rămân la termenul propus de A^papa dégénéré supérieur, degenerat superior "Nu îndrăznesc să spun", spune dr Bazhenov, "aceasta este ca o propunere științifică, am pus-o doar ca o altă întrebare" Dar mi se pare că o astfel de formulare a "altei întrebări", așa cum s-a subliniat, este puțin probabil să conducă la clarificarea acesteia Dacă am făcut această digresiune deosebită, este pentru că cred că cel mai esențial lucru în astfel de lucrări biografice medicale este clarificarea relației abaterilor spirituale cu talentul și, în special, cu creativitatea artistică Am spus mai sus că presupunerea valoroasă a doctorului Bazhenov despre ceea ce a făcut Garshin în timpul atacurilor maniacale ușoare încă suferă de incompletitudine Într-adevăr, rămâne de regretat că autorul nu s-a obosit să deslușească, nu sunt purtati Sunt acestea, deși opere perfecte, vreo urmă a stării bolnave a creatorului lor? Morel Traité des dégénérescences psychiques, intellectuelles et morales de l'espèce humaine et des causes qui produc ces variétés maladies Paris Biblioteca "Runivers" METODĂ PSIHOPATOLOGICĂ ÎN RUSĂ LITRU CRITICĂ Din aceasta, repet, presupunerea foarte valoroasă a doctorului Bazhenov ar fi primit doar o mai mare persuasivitate Despre atitudinea doctorului Bazhenov direct față de operele literare ale lui Garshin, intenționez să vorbesc în altă parte Între timp, este necesar să reținem concluziile esențiale din discursul său: Garshin a fost un om cu un suflet rar, extrem de nobil și iubitor, în ciuda bolii mintale (psihoza circulară), boală care indică trăsăturile degenerării în aceeași frumusețe suflet, precum și presupunerea importantă că timpul lucrării lui Garshin a coincis cu timpul atacurilor maniacale ușoare Psihiatrii noștri au acordat o atenție deosebită vieții și bolii lui Gogol Dr Bazhenov, pe de altă parte, a făcut o investigație detaliată în lectură publică la reuniunea anuală a Societății Neurologi și Psihiatri din Moscova sub titlul "Boala și moartea lui Gogol" *) Și aici, ca și în discursul precedent, dr Bazhenov spune: "Investigarea medicală, în special, medicală și psihologică a biografiei, condițiile de creativitate, sănătatea neuropsihică, uneori chiar și simptomele bolii terminale a marelui artist, este singura cheie care ne sta la dispozitie pentru a patrunde in acel misterios si misterios laborator al spiritului uman, al carui nume este geniu creator Aici ne întâlnim cu ipoteza familiară despre progenerarea unui tip mental superior Dar, în ciuda acestor indicii fundamentale interesante, această lucrare oferă și mai puține date pentru o idee despre relația dintre boala lui Gogol și conținutul și procesul lucrării sale Autorul a adunat pe deplin materialul necesar și destul de suficient pentru definirea din spatele ochilor a bolii, care se presupune a fi sub formă de melancolie periodică, care s-a dezvoltat pe baza unei constituții neuropatice înnăscute Desigur, nu cred să contest importanța unei singure definiții a bolii la un scriitor ca Gogol Dar totuși va fi doar o mică parte din muncă, doar materie primă La urma urmei, știința psihiatrică în sine are puțin de câștigat dacă) H N Bazhenov Discuţii psihiatrice etc Biblioteca "Runivers" M SHAYKEVICH, nu se știe că Gogol este drag ca creator de lucrări geniale; este important să știți dacă a fost într-adevăr bolnav de o boală mintală, cum a putut crea, dacă a fost bolnav când a creat, dacă

boala l-a interferat și cât de mult Cum s-au înțeles în sufletul lui ciudățeniile morale, dacă nu neajunsurile, în același timp cu acea satiră formidabilă care i-a impregnat creațiile remarcabile: nu sunt oare părțile slabe ale scrierilor sale o consecință a bolii sale etc ? Din păcate, nu vom găsi răspunsuri la toate aceste întrebări în lucrarea medicală și biografică detaliată a doctorului Bazhenov Poate că nu există pentru că această lucrare este biografică din punct de vedere medical și a fost citită la o ședință a unei societăți speciale, deși publică Dar atunci, ce înseamnă indicația dată la început? Până la urmă, nu este suficient să înțelegem mecanismul creativității unui scriitor care suferă de boală mintală pentru a determina doar i) "formarea psihologică a personalității și, în special, trăsăturile sale psihopatice incorecte și) boala psihică care dezvoltat pe această bază " Salm, dr Bazhenov, nu se mulțumește cu o astfel de definiție, așa cum am văzut în discursul "Drama sufletului lui Garshin" și în articolul "Scriitori bolnavi și creativitate patologică" discutat mai jos Rămâne doar de regretat că dr Bazhenov nu a îndeplinit dorința pe care și-a exprimat-o la început Acest gol este completat de prof Chizh *) în lucrarea sa foarte detaliată, publicată în "Questions of Philosophy and Psychology" De asemenea, a strâns o mulțime de date biografice, pe baza cărora prof Chizh diferă oarecum în diagnosticul său cu Dr Bazhenov, sugerând că Gogol avea un caracter paranoic *) din cauza neuropatiei generale Mărturisirea lui Gogol de caracter paranoic, după părerea mea, este foarte probabilă, iar atacurile de melancolie pe care dr Prof Chizh, boala lui Gogol "Încercare Filosof și psiholog " carte din ;, , și ale cărții ,) Am fost foarte încântat să aflu că prof Chizh recunoaște un caracter paranoic special, ca un fel de natură psihopatică În pofida scurtei mele activități psihiatrice, am fost de multă vreme convins de existența unui astfel de personaj, desigur, observând astfel de oameni nu într-un spital Biblioteca "Runivers" METODĂ PSIHOPATOLOGICĂ ÎN RUSĂ LITRU CRITICĂ de yeni ar trebui considerați ca atacuri ale unei boli independente, mai degrabă l-aș clasifica doar ca episoade! starea lui de lungă paranoică, care s-a transformat ulterior în nebunie primară Acum să vedem ce influență, potrivit prof Chizha , a avut o boală în munca lui Gogol În primul rând, aflăm că talentul artistic al lui Gogol, după crize severe de melancolie, slăbea Poveștile rusești și The Government Inspector au fost scrise mult mai devreme Cât despre "Suflete moarte", pentru prof Chizha este fără îndoială că tot ceea ce este reprodus în ele a fost perceput de Gogol înainte de plecarea sa din Rusia, că chiar înainte de acel moment tot materialul pentru această lucrare uimitoare era deja gata Scăderea talentului este remarcabilă pentru prof Chizh și când citești cea mai strălucită satiră Așa că lui Gogol nu-i mai pasă de fidelitatea sau acuratețea situației exterioare a acțiunii, nu a încercat să afle ce îi era necunoscut A doua parte a "Suflete moarte" spune și mai mult același lucru Comparația dintre prima și a doua ediție a Taras Bulba îl convinge pe autor că gustul artistic al lui Gogol s-a slăbit: locurile cu adevărat artistice sunt înlocuite de retorică artificială și prevederi melodramatice După o criză din , geniul lui Gogol s-a slăbit atât de mult încât drama vieții Micului Rus nu i-a funcționat deloc; Gogol se opri chiar de la început "Organizarea patologică a sistemului nervos al lui Gogol", citim în continuare, "trebuie să explicăm trăsătura particulară a operei sale: niciun artist nu are atât de multe lucrări neterminate sau chiar începute ca Gogol Numărul lucrărilor neterminate cunoscute de noi este extrem de mare, în timp ce cele finalizate sunt relativ puține , conform prof Chizha, este

activitatea finală a lui Gogol Se știe că unii oameni de știință au explicat atitudinea satirică a lui Gogol față de realitatea rusă prin originea lui Micul Rus Dezacord cu acest acad Pyping crede că cauza sa constă în întregul caracter al dezvoltării lui Gogol Prof Chizh contestă și această opinie El susține că Gogol era un om insensibil la suferințele iobagilor și, în general, era mai mult sau mai puțin solidar cu ordinea vieții contemporane satiric şi mai ales Biblioteca "Runivers" M ŞAIKEVICI atitudinea sumbră a prof Chizh se va explica printr-o stare de spirit melancolică care se intensifică treptat, sentimente neplăcute constante, care s-au dezvoltat, printre altele, din cauza subdezvoltării sexuale Geniul său artistic a fost pentru el, ca pentru om, ceva exterior, un fel de împărțire a firii sale și ca și cum prin el însuși ar fi fost atras de lumină și adevăr "Studiind biografia lui Gogol", scrie prof Chizh, este extrem de instructiv atât pentru psiholog, cât și pentru psihiatru, deoarece ne arată clar cum geniul nu poate fi îmbinat cu întreaga personalitate a autorului; geniul poate fi ceva străin, străin de orice natură, orice organizare spirituală a autorului Fără a fi studiat în mod direct tot materialul care ține de viața lui Gogol, este dificil să obiectezi la ceva în esență profesorului respectat Dar nu este ușor să fii de acord cu unele dintre explicațiile și afirmațiile sale De exemplu, atitudinea satirică a lui Gogol față de realitatea contemporană prof Chizh explică exclusiv sau în cel mai bun caz predominant prin cauze organice, nerecunoscând "întregul său caracter de dezvoltare", cu atât mai mult cu cât era insensibil, de încredere etc Mi se pare că această explicație păcătuiește pozitiv prin incompletitudine și unilateralitate Din datele raportate de autor, trebuie concluzionat că atitudinea satirică nu și-a avut sursa în sentimentele altruiste și civice ale scriitorului Să admitem acest lucru, deși nu fără ezitare, deoarece în naturile neuropatice precum Gogol, sentimentele cele mai opuse pot coexista perfect în același timp Să presupunem, deci, că sentimentele organice neplăcute au fost sursa, dar aceasta este doar o sursă Și cum rămâne cu personajul, conținutul lucrărilor? Pe lângă latura pur artistică și grafică, direcția generală, întregul t căruia se datorează tonul moral al lucrărilor, dacă nu natura a tot ceea ce a fost dezvoltat într-un fel sau altul? Oricât de inconștient, intuitiv a fost opera lui Gogol, indiferent de modul în care a intrat tăiate cu tot depozitul personalității sale cotidiene, laitmotivul moral al operelor sale satirice, "lacrimile sale invizibile lumii prin râs vizibil" mărturisesc că sufletul său Biblioteca "Runivers" metoda psihopatologică în limba rusă literar, critic nu erau străini nici de sentimente altruiste, nici de civice Și cu cât creațiile lui sunt mai intuitive, cu atât mai pe bună dreptate trebuie să admitem că aceste sentimente stau la baza personalității sale Este dificil să fii de acord cu anumite afirmații Deci prof Chizh scrie: "numai cei sănătoși pot iubi libertatea, adevărul, umanitatea, poate să se supăreze de arbitrar, să se străduiască pentru lumină, să alineze suferința celor jigniți și umiliți" ( ) A Ch Uspenski, Garshin? Și este prof Chizh nu a întâlnit pacienți neuropatici printre pacienții săi și chiar și cei care sufereau de tulburări mintale, desigur, nu încă oameni slabi la minte cu calități spirituale înalte? Experiența mea nu-mi permite să fiu pe deplin de acord cu stimatul profesor Mai departe, potrivit Prof Chizh, o astfel de scindare a personalității unei persoane și a personalității unui artist nu se întâmplă într-un scriitor sănătos Dacă vorbim doar de atitudinea lui Gogol față de creațiile sale, atunci voi indica cel puțin L N Tolstoi, a cărui sănătate nu există nicio îndoială

și care scrie*): artă, cu excepția poveștii "Dumnezeu vede adevărul", care vrea să aparțină primului fel, iar "Prizonierul Caucazului", care aparține celui de-al doilea Ceea ce tocmai s-a spus, desigur, nu slăbește demnitatea valoroasei cercetări a Prof Chizha Ținând cont de sarcina conturată în lucrarea mea, este necesar să rețin următoarele concluzii din lucrarea prof Chizha: i) slăbirea talentului lui Gogol sub influența bolii, în care trebuie să recunoaștem nebunia primară care se dezvoltă treptat cu întreruperi;) slăbirea talentului a afectat calitatea lucrărilor în sine, în lipsurile lor și, în final, imposibilitatea de a crea mai mult;) probabila scindare semnificativă și chiar opusul personalității obișnuite a scriitorului și a creatorului de lucrări geniale;) creativitatea, ca act mental, poate fi nu doar ușor dependentă, ci, parcă, opusă întregii alcătuiri obișnuite a personalității unei persoane) L N Tolstoi "Ce este arta?') Vol II, , p Întrebări de filosofie, carte , Biblioteca "Runivers" M SHAYKEVICH, Ultima concluzie în general și în special în legătură cu Gogol necesită rezerve semnificative Raportul Dr G Ya Troshin, citit în la o reuniune a Societății Ruse de Psihologie Normală și Patologică din Sankt Petersburg, a fost dedicat bolii lui Gogol Autorul, din câte îmi servește memoria, îl consideră pe Gogol o persoană complet sănătoasă din punct de vedere psihic, sau în cel mai rău caz un nevrotic Cu toate acestea, el își explică afecțiunile prin otrăvirea cronică cu otravă de malarie În aceeași direcție, lucrarea prof Chyzha "Pușkin, ca ideal de sănătate mintală" *), în care își stabilește, printre altele, scopul de a testa teoria lui Lombroso a relației dintre geniu și nebunie • Dar "clarificarea acestei întrebări", scrie autorul, "cu toate acestea, nu epuizează întreaga sarcină de a studia viața și lucrările lui Pușkin de către un psihiatru Acest studiu duce la concluzia fără îndoială că Pușkin poseda o sănătate mintală ideală și, în același timp, oferă psihiatrului materiale pentru a judeca modul în care lucrările geniilor bolnave diferă de creațiile unui geniu ideal sănătos și, cel mai important, ce constituie mentalul ideal sănătate Pentru a clarifica toate acestea, prof Chizh folosește în mod obișnuit atât datele biografice, cât și analiza lucrărilor Mai întâi sunt eliminate puțin mai puțin de două pagini tipărite cu caractere mari și, pe baza acestor date mai mult decât slabe, se ajunge la o concluzie despre sănătatea mintală ideală a lui Pușkin "Sunt ca un psihiatru", spune prof Chizh, mă întreb cum a putut Pușkin să îndure toate necazurile care l-au lovit Aceste necazuri s-au rezumat la griji legate de bani pentru a-și satisface nevoile soției sale, despotismul dur al lui Benckendorff, atitudinea ostilă a unei părți a societății și problemele familiei Nici măcar nu a făcut neurastenie "Adevărat, a slăbit, a îngălbenit, s-a cutremurat la un zgomot brusc etc ; starea de spirit a devenit proastă "Dar o astfel de stare este destul de normală", conchide prof Chizh Inainte de Prof Chizh Retipărire din Notele științifice ale Universității Yuryev * Biblioteca "Runivers" METODĂ PSIHOPATOLOGICĂ ÎN RUSĂ LITRU CRITICĂ Una peste alta, mă îndoiesc că o astfel de stare era normală atunci când o persoană "a slăbit, s-a îngălbenit, s-a cutremurat la un zgomot brusc" Să ne amintim, în continuare, că toată viața lui Dostoievski a fost în condiții nemăsurat mai proaste după servitutea penală și, în ciuda epilepsiei sale, le-a îndurat Prin aceasta nu vreau să exprim îndoieli cu privire la sănătatea perfectă a lui Pușkin; pentru mine, doar dovezile insuficiente ale prof Chizha În special datele despre sănătatea lui Pușkin sunt izbitoare în sărăcia lor în comparație cu cele din lucrarea despre boala lui Gogol Analiza lucrărilor este și mai convinsă de prof Chizha în sănătatea perfectă a

lui Pușkin În opera marelui poet, "este izbitoare nobila luptă pentru adevăr, bunătate și frumos" Aceeași înțelegere armonioasă a adevărului, bunătății și frumuseții este inerentă numai oamenilor sănătoși și geniilor sănătoase, desigur, într-o măsură și putere mai mare Prin urmare, Pușkin avea o viziune completă, integrală asupra lumii, cunoaște profund cunoștințele contemporane Suntem deja familiarizați cu punctul de vedere al Prof Chizh cu privire la atitudinea bolnavilor mintal și, în special, a scriitorilor față de "adevărul dublu" (Mikhailovsky), știm că acest punct de vedere nu este întotdeauna aplicabil, necesită o rezervă O voi face și în acest caz, arătând spre poeziile obscene, dar cunoscute ale lui Pușkin Nu cred că ele mărturisesc doar "farsele" poetului, iar dacă frumusețea din ele, poate, nu a suferit, atunci binele, în orice caz, a suferit pagube Permiteți-mi să vă reamintesc excesiv de sever atitudinea (și deci nu în totalitate corectă) a lui L N Tolstoi față de Pușkin din punctul de vedere al aceluiași adevăr, pentru a avea un drept mai mare de a ne îndoi de aplicabilitatea acestui criteriu la operele lui Pușkin Înainte de a trece la autorii care au analizat opere literare care afectează psihopatologia subiectului, este necesar să ne oprim asupra lucrărilor, ca să spunem așa, tranzitorii, în care, dacă sunt luate în considerare astfel de lucrări, atunci în măsura în care reflectă sufletul artistului și, astfel, să oferim și posibilitatea de a înțelege același proces de creativitate artistică care ne ocupă *) L N Tolstoi, Ce este arta?, ed * Biblioteca "Runivers" m SHAYKEVICH În acest sens, articolul dr Bazhenov "Scriitori bolnavi și creativitate patologică"* este extrem de curios Autorul spune direct că subiectul conversației sale "se limitează la întrebarea cum se reflectă boala mintală a scriitorului în operele sale" Această reflecție este exprimată în trei tipuri În primul rând, o repovestire artistică a tulburării mintale suferite Astfel, Garchin, în Floarea roșie, și Gerard de Nerval, în Aurélia, au descris tulburarea mintală acută de care au suferit ei înșiși, iar Thomas de Quincey și Edgard Poet au oferit o imagine frumoasă a otrăvirii cu opiu și alcool, de care au abuzat atât de des În al doilea rând, "un fel de amprentă a trăsăturilor psihopatice ale scriitorului asupra întregii sale opere" Dr Bazhenov spune pe bună dreptate că "de un interes și mai mare este analiza modului în care anumite proprietăți ale minții și caracterul autorului, în acest caz, trăsăturile sale psihopatice, sunt reflectate în lucrările sale" Se știe că Dostoievski suferea de epilepsie El ne-a oferit o descriere excelentă a așa-zisei aurei epileptice din Prințul Mișkin (în Idiotul) și Kirillov (în Possesed) și a personajului epileptic, începând cu Nelly (Umilitul și insultatul) și terminând cu Smerdiakov (Frații) Karamazov) Belinski a notat în talentul lui Dostoievski "primatul" Mihailovski l-a numit un "talent crud" Dr Bazhenov este înclinat să explice această "cruzime a talentului", această frecventă "apropiere a iubirii și prieteniei cu răutatea și ura, coincidența senzualității cu chinul sau tortura" prin dispoziția morbidă a sufletului autorului Crimei și pedepsei Un exemplu analog este Maupassant, a cărui trăsătură morbidă distinctivă, în opinia doctorului Bazhenov, era o indiferență, mai ales necaracteristică vârstei sale Autorul crede că Maupassant și-a folosit stările patologice ca pânză pentru poveștile sale Astfel, referitor la povestea "Un cas de divorse", dr Bazhenov scrie: "deși nu există niciun motiv să credem că Maupassant a suferit de aceeași perversiune patologică ca și eroul acestei povești, se poate presupune cu certitudine că el Bazhenov p Biblioteca "Runivers" METODĂ PSIHOPATOLOGICĂ ÎN RUSĂ LITRU CRITICĂ a profitat de senzația reacției

sale psihologice anormale pentru a explica aceste stări morbide din aceasta Și, în sfârșit, al treilea tip de reflectare a bolii psihice a autorului în lucrările sale se exprimă în crearea unor astfel de imagini și analiza unor astfel de stări psihologice care ar putea fi reproduse doar datorită îmbinării la autor a unui mare talent cu o mare suferință psihică Datorită acestui al treilea tip de reflecție, Dostoievski descrie atât de admirabil științele pe atunci încă aproape necunoscute și acum insuficient dezvoltate idei obsesive și pulsiuni impulsive pe o bază degenerată la Stavrogin și Moppasan în povestea "Un fou" Analiza de mai sus a doctorului Bazhenov, desigur, nu poate fi negata în profunzime și subtilitate Tot ceea ce a spus el este destul de posibil, probabil și, aș spune, tipic pentru majoritatea scriitorilor care au portretizat părțile întunecate și bolnave ale sufletului Dar de aici, parcă, se pune întrebarea de la sine: descrierea acestor laturi întunecate, bolnave ale sufletului, este întotdeauna sau în cea mai mare parte doar o implementare artistică a calităților subiective ale autorului sau este percepția observată în mod obiectiv suficient pentru a le reproduc? Cu alte cuvinte, imaginile și sentimentele patologice sunt întotdeauna subiective, adică sunt o parte inseparabilă a personalității de zi cu zi a autorului sau sunt doar experiențe aleatorii, percepute obiectiv și temporare ale inspirației sale artistice? Dr Bazhenov, din păcate, nu a atins această întrebare Între timp, cunoaștem mari scriitori care au portretizat frumos (cu siguranță nu la fel de mult ca Dostoievski și Maupassant) părțile bolnave ale sufletului, a căror sănătate mintală este fără îndoială De exemplu, voi numi Turgheniev, Tolstoi, din străini, cel puțin Zola E Ca și cum continuarea acestui articol ar fi o altă lucrare a dr Bazhenov "Simboliști și decadenți" *) Vb opus x) Studiul întreprins de Toulouse a arătat că Zola, în ciuda obsesiilor sale, putea fi considerat o persoană destul de echilibrată Ed Touious Enquéte medico-psychologique sur les rapports de la supériorité intellectuelle avec neuropathie Emile Zola Paris,) Bazhenov Biblioteca "Runivers" M SHAIKEVICH Cât despre medicul german Max Nordau și doctorul francez Emile Lorent *), care au scris pe aceeași temă, dr Bazhenov este conștient de faptul că "trebuie să fie foarte atent în aplicarea fenomenelor artistice a unui criteriu atât de special și de excepție precum psihiatric" La naștere și succesul simboliștilor și decadenților trebuie privit ca un fenomen complex, pentru evaluarea căruia este necesar să se țină cont de factori psihologici normali, un fel de reacție împotriva realismului excesiv în artă, pozitivismului în știință , un anumit materialism în filozofie etc Toate acestea trebuie apreciate de istorici, sociologi și critici de artă Autorul, în calitate de psihiatru, este interesat de viabilitatea acestei tendințe și de puterea creatoare a reprezentanților săi, judecând după biografiile și lucrările lor După ce a subliniat faptul că printre decadenți nu sunt puține persoane perfect sănătoase, nu puțini simpli imitatori, voluntar și involuntar, dr Bazhenov se oprește asupra analizei atât a lucrărilor, cât și a datelor biografice ale unor reprezentanți de seamă și de seamă ai această tendință, și anume Baudelaire, Verlaine, Wilde, Chambige Rezultatul la care a ajuns a fost că toți sufereau de "o tulburare neuropsihiatrică și într-un grad atât de puternic încât duce la un spital de psihiatrie sau la doc" În ceea ce privește operele literare ale majorității acestor scriitori, autorul notează în ele: "sărăcie de fantezie și sărăcie de gândire, superficialitate, capricios și ciudatenie; stări de spirit, perversiune a gusturilor și, în general, anormalitatea psi-; reacție psihologică,

prostie morală, urâțenie și îmbolnăvire a proceselor asociative și logice superioare, egală cu cea care se poate observa în formele severe și în mare parte incurabile de psihoză, și pe lângă aceasta, o supraestimare nemotivată a propriei personalități Remarcând aceste trăsături la decadenți, dr Bazhenov pune întrebarea de înțeles dacă se poate fi de acord cu Max Nordau despre degenerarea generală , "asistăm cu adevărat la o perioadă de declin și moarte a culturilor vechi? x) Max Hopoay Degenerare) Emile Lorent" La poésie décadente devant la Science psychiatrique Biblioteca "Runivers" METODĂ PSIHOPATOLOGICĂ ÎN SUC RU LITRU CRITIC ? noua cursa? Iar răspunsul pe care îl primim este destul de corect și, bineînțeles, negativ, pe baza faptului că printre reprezentanții altor mișcări literare - ca înainte, deci acum - au existat și sunt bolnavi Cât despre relația dintre geniu și nebunie, chiar dacă suntem de acord cu Lombroso, numărul pe care l-a numărat este foarte mic și, în plus, printre ele se numără și astfel de genii, de care aproape nimeni nu a auzit, precum Lee, Layd și alții Totuși, rămâne neclar de ce, într-adevăr, există mai mulți bolnavi printre decadenți decât printre reprezentanții altor mișcări literare și de ce chiar și scriitorii sănătoși ai acestei școli (Maeterlinck) consideră, independent sau imitativ, că este necesar să ne ofere creații urâte în formă și conținut? Înainte de a răspunde la această întrebare, să ne întoarcem la psihiatrii care au analizat decadenții Dr Sheinis este aproape de a rezolva această întrebare În noua artă, el vede o expresie a unei abateri de la protestul normal împotriva realismului excesiv și a ordinii de viață și mai profund învechite Autorul consideră că psihiatrii, care explică întreaga tendință prin anomalia reprezentanților săi, în esență, nu explică nimic, deoarece orice tendință poate număra mai mulți bolnavi în rândurile sale Direcția este în primul rând un fenomen social și este necesar să se arate acele condiții sociale, datorită cărora principala trăsătură a acestei direcții s-ar putea dezvolta "o dorință irezistibilă de a se ieși spre surprinderea tuturor" (Mikhailovsky) Întreaga idee, după dr Sheinis, constă în întreruperea conexiunii dintre activitatea mentală superioară și cea automată, iar această ruptură depinde nu atât de morbiditatea reprezentanților individuali, cât de sărăcirea morală Nu se poate nu fi de acord, în general, cu opinia doctorului Sheinis, dar nu se poate, mi se pare, să accepte și atitudinea lui excesiv de sceptică față de intervenția psihiatrilor Toată lumea înțelege acea decadență și simbolism, ca fiind artistice L Sheinis Rolul automatismului psihic în "arta nouă" Rus Bogat septembrie El este Forma și conținutul operelor de artă Rus Bogatie ίσοι, august Biblioteca "Runivers" M ŞAIKEVICI mișcarea literară a luat naștere dintr-o reacție firească împotriva unui pozitivism înțeles și resimțit în mod deosebit, din nemulțumirea față de concluziile științei, din oboseala în lupta social-politică pentru un viitor mai bun, din reacții împotriva extremelor realismului Toate aceste motive, după cum crede dr Sheinis, au dus la faptul că a existat o sărăcire morală (mic salt!) Împotriva acestui lucru, desigur, este dificil de argumentat și sunt destul de de acord că aceasta este tocmai prima causa Aceste motive sunt de natură social-psihologică Dar ce urmează în continuare? La ce duce sărăcirea morală? La decalajul dintre activitatea superioară și cea automată, răspunde dr Sheinis, și la predominanța actelor mentale inferioare în creativitate Mi se pare posibil să mă întreb, care este predominanța activității mentale automate destul de normală? Cred că simplul fapt al predominării sale indică abordarea sa asupra patologiei Acum este oportun să facem o încercare de a răspunde la întrebarea pusă despre un număr semnificativ

de anormali mintal printre decadenți și despre trăsăturile urâte, dureroase ale creativității lor Recunoscând motivele de bază de mai sus care au dat naștere acestei direcții, trebuie remarcat că principalul ton senzual al acestor stări complexe - dezamăgirea, nemulțumirea și oboseala - sunt stări care se disting printr-o proprietate deprimantă Oprimarea duce la o creștere a sentimentelor egoiste (proeminența excesivă a propriului sine, sărăcirea morală), o conștientizare a propriei slăbiciuni și nevoia de sprijin, cel puțin în misticism etc Oprimarea, în sine, ca stare de spirit este mică, desigur, vitală, dătătoare de viață, îmbrățișând la un moment dat întreaga societate, ar trebui să atragă în primul rând oameni care sunt într-un fel sau altul predispuși la percepția ei și la percepția tot ceea ce este legat de el și din el curge Din aceasta rezultă că printre mulți, mai ales primii reprezentanți ai acestei direcții, se numără și oameni bolnavi care, datorită nervozității lor, sunt capabili să acționeze asupra mulțimii, să stârnească imitația Ceea ce s-a spus dă un răspuns doar la o jumătate din întrebarea despre numărul mare de pacienți în rândul decadenților De ce, atunci, această direcție a avut succes, în ciuda tuturor ei? Biblioteca "Runivers" METODĂ PSIHOPATOLOGICĂ ÎN RUSĂ LITRU CRITIC de ore o manifestare urâtă? Nu este ușor să răspunzi complet Se poate face o astfel de presupunere A avut succes pentru că principalul său moment psihologic, principala stare de spirit care i-a dat naștere - opresiunea, a îmbrățișat societatea însăși Și o parte semnificativă a societății a luat această direcție, pentru că au simțit în ea un răspuns la sentimentele și cererile lor, folosind și suportând urâțenia ei, fie din imitație, fie din timiditate, fie din preferință pentru conținut, în ciuda forma Dar știm deja acum că această direcție este de scurtă durată Odată cu slăbirea opresiunii atât în teorie, cât și mai ales în practică, cu respingerea "protestului" pe o cale rațională, cu elucidarea posibilității actualizării ulterioare a combinațiilor de determinism științific-filosofic cu idealismul moral și individualismul cu publicul, o o nouă direcție vie reînviată, puternică în credința sa, a apărut în artă oh în personalitatea omului și în societatea necesară pentru el Un astfel de conținut a fost, de asemenea, îmbrăcat într-o formă adecvată, clară, pe înțelesul tuturor și, prin urmare, artistică Ultimul articol al doctorului Bazhenov, două lucrări ale doctorului Sheinis, și câteva considerații pe care tocmai le-am exprimat, dau dreptul de a concluziona că sarcina psihiatru-critic nu este doar de a elucida mecanismul mental al creativității dintr-o comparație a operelor scriitorilor bolnavi și a vieții lor, dar și mai mult la o analiză socio-psihologică și, în special, socio-psihiatrică a condițiilor cutare sau cutare flux anormal al oricărei direcții artistice Din păcate, această viziune nu este deținută de al treilea psihiatru care a scris despre simbolism, și anume dr Rossolimo *) Referindu-se la autoritatea lui Lambroso și Max Nordau, dr Rossolimo consideră simbolismul o artă bolnavă Dar dacă explicația dr Rossolimo despre decadență lasă mult de dorit, atunci în articolul său interesant există locuri referitoare la psihologia activității artistice și a creativității care merită o atenție serioasă Potrivit lui A Cehov (însemnări autobiografice), dr Rossolimo consideră că "condițiile) G I Rossolimo Artă, nervi bolnavi și educație, Gândirea Rusă Nr Biblioteca "Runivers" M SHAIKEVICH creativitatea artistică în alte cazuri necesită cu tărie evitarea acurateței științifice", prin urmare "supunerea imaginilor artistice unei analize psihiatrice precise, diagnosticarea și clasarea acestora în funcție de celulele unei clasificări psihiatrice este o lucrare fără scop și mărturisește o neînțelegere a

legilor psihologice ale estetică " Nu pot accepta punctul de vedere complet sever și categoric al autorului Desigur, descrierea artistică a abaterii spirituale nu poate și nu trebuie să fie științifică și protocolară, așa cum a vrut să o prezinte chiar și Zola, și în aceasta, desigur, a păcătuit împotriva cerinței de bază a artei, de a nu exorciza iluziile Dar trebuie să se distingă prin convenționalitate, posibilă corespondență cu realitatea și, bineînțeles, tipicitate Ținând cont de acest lucru, psihiatru-criticul trebuie să o considere ca descriind ceea ce este posibil și tipic condiționat Până la urmă, acele descrieri ale bolilor mintale pe care ni le oferă manualele sunt, de asemenea, doar tipice; doar aici tipicitatea lor este dedusă prin observație obiectivă, comparație logică și generalizare; artistul observă, de asemenea, în mod obiectiv, mai ales în mod intuitiv cunoaște, generalizează intuitiv și reprezintă figurativ Mi se pare că toată diferența este în cunoașterea intuitivă și reprezentarea figurativă Dar din moment ce ultima activitate se referă și la reprezentarea realității, atunci, limitându-ne la o anumită posibilitate și tipicitate condiționată, se poate aborda critica științifică fără a se teme de "inutilitatea unei astfel de lucrări" Interesante sunt părerile dr Rossolimo asupra condițiilor psihologice ale creativității artistice, favorizând bolile psihice "În creația artistică, scrie autorul, participă trei elemente ale vieții mentale, adică i) emoție,) imaginație cu imagini de memorie și pseudo-halucinații și h) o energie intelectuală specială care servește la controlul primelor două momente pentru a le regla sau excita; în al doilea rând, sfera emoțională nu trebuie doar să fie deosebit de sensibilă în sine, ci trebuie și, sub influența unei anumite combinații de imagini, să dea loc unei emoții specifice, așa-zisa estetică În al treilea rând, imaginile ar trebui să se distingă prin luminozitate, fizicitate, ar trebui Biblioteca "Runivers" METODĂ PSIHOPATOLOGICĂ ÎN RUSĂ LITRU CRITICĂ combinate cu un anumit sentiment pentru a promova o stare de spirit motivată și, în plus, nu trebuie să întrerupă legătura cu restul sistemului spiritual al artistului; în sfârșit, în al patrulea rând, sensibilitatea sferei emoționale și a centrilor corticali ai organelor de simț superioare ar trebui să fie atât de mare încât influența voinței asupra lumii inconștiente s-ar putea limita cu capacitatea de autohipnoză a imaginilor și stărilor de spirit - cu alte cuvinte , dacă excitabilitatea activității creierului artistului nu ar trebui să depășească normele, atunci în orice caz ar trebui să ocupe zona de graniță dintre starea normală și patologie; prin urmare, nu există niciun motiv să insistăm că însuși procesul de creație artistică este, în sensul simplu al cuvântului, un proces patologic; nu mai puțin, totuși, trebuie recunoscut că necesită astfel de caracteristici ale sistemului nervos și îl aduce într-o astfel de stare în care tulburările activității sale sunt mai mult decât posibile, depind mai mult decât orice de părțile sale, participând ca elemente ale procesului de creativitate artistică normală Din câte îl înțeleg pe autor, gândurile sale se rezumă la următoarele: în timpul creației artistice, există o stare specială de activitate psihică, care se rezumă la) la creșterea emoționalității și, în special, a aspectului estetic,) luminozitatea imaginilor, nesmulsă din întreaga alcătuire mentală a artistului, și) o astfel de excitabilitate a activității creierului care ar sta la granița cu morbiditatea De aici concluzia că creativitatea artistică nu este un proces dureros, ci aproape de acesta Cu greu se poate pune la îndoială prezența acestor elemente în creativitatea artistică Însă apropierea cantitativă a acestor elemente

din punct de vedere al intensității cu cele aflate în tulburare psihică, sau mai bine zis, aș spune, analogia cantitativă nu dă încă dreptul de a vorbi despre limita celor două procese, și deci de predispoziție Dacă ne amintim de diferența calitativă dintre cele două stări, acele condiții pur organice, pur toxice care stau la baza bolii mintale, atunci această aparentă limită se va dovedi a nu fi atât de apropiată Dacă, totuși, observăm, ca de multe ori, o combinație de boală și artistică Biblioteca "Runivers" M SHAYKEVICH, rovaniya, atunci este posibil și ca o complicație, și nu o conexiune psihologică Nu este mai des posibil să întâlnim abateri spirituale la oameni fără talent artistic? Cred că această întrebare trebuie luată în considerare Acum, mi se pare, este posibil să rezumam tot ce s-a spus Este necesar să se decidă ce scopuri ar trebui urmărite de munca psihiatrilor, în care viața unui artist bolnav și lucrările sale sunt considerate, ca material pentru înțelegerea psihologiei și a operei sale Aceste scopuri pot însemna, pe de o parte, interesele științei psihiatrice și, pe de altă parte, interesele criticii științifice și ale artei Psihiatria poate obține un anumit beneficiu din acest gen de muncă Bineînțeles, simpla definiție că un astfel de scriitor a suferit de așa și așa formă de tulburare psihică nu dă nimic Mult mai important pentru știința noastră este modul în care trăsăturile morbide ale unui scriitor sunt reflectate în creațiile sale Un preț special se acordă unor astfel de lucrări în care autorul descrie tulburarea psihică pe care a suferit-o, de exemplu, "Floarea roșie" a lui Garshin, stare dinaintea unui atac de epilepsie, descrisă cu atâta măiestrie de Dostoievski Dacă prețuim poveștile și înregistrările pacienților obișnuiți, atunci astfel de povești autobiografice ale scriitorilor, ca cei mai subtili și sensibili observatori, ar trebui să aibă și mai multă semnificație pentru noi Puterile lor pătrunzătoare de observație și intuiție artistică - calități pe care noi, observatorii înarmați științific, nu le posedăm - vor face de mai multe ori un serviciu științei noastre Studiul lucrărilor de natură non-autobiografică poate servi ca un ajutor valoros pentru a judeca relația talentului artistic cu întreaga dispoziție spirituală a artistului în general și pentru o mai bună înțelegere a psihologiei complexe a celui mai înalt degenerat Cele de mai sus nu epuizează beneficiile pe care psihiatria le poate obține din acest gen de muncă Beneficiile suplimentare despre care voi vorbi sunt la fel de importante pentru psihiatrie și psihologie, precum și pentru critica științifică și pentru artă Faptul coincidentei frecvente a talentului artistic cu abaterile spirituale duce in mod necesar la nevoie Biblioteca "Runivers" METODĂ PSIHOPATOLOGICĂ ÎN RUSĂ LITRU CRITICĂ consideră această combinație interesantă Care este relația talentului cu boala mintală? Nu cred că în prezent vreun psihiatru aderă la viziunile extreme ale lui Lambroso și la generalizările pripite ale lui Max Nordau De asemenea, este supusă îndoielii că afirmația că creativitatea și activitatea artistică, în ceea ce privește intensitatea procesului mental și natura elementelor mentale inerente acestuia, sunt apropiate, se află la granița cu cele aflate în caz de nebunie Trebuie să ne gândim că aceste stări sunt mai degrabă asemănătoare decât legate și diferă nu numai cantitativ, ci cu siguranță calitativ Cred că dacă se compară producțiile de creativitate normală cu cele din "episoadele maniacale ușoare" sau chiar exaltarea neuropatică, diferența va fi sesizabilă Boala, după cum sa menționat, nu face decât să distrugă talentul în cele din urmă Dacă cunoaștem operele perfecte create de oameni bolnavi și chiar în stare bolnavă, atunci încă nu știm ce perfecțiune ar fi atins dacă creatorii lor ar fi

fost sănătoși Mi se pare că se poate presupune a priori că procesul psihic al creativității, ca fiind cel mai perfect și util pentru om, nu poate fi prin natura sa înrudit cu morbidul Studii asupra sănătății mintale a artiștilor, precum cel realizat de Prof Chizh despre Pușkin, ar putea oferi un serviciu esențial pentru rezolvarea problemei intenționate Din păcate, încercarea prof Chizha nu este complet mulțumit Fără a părăsi limitele muncii mele pur metodologice, cred că nu este de prisos să notez importanța rezolvării următoarei probleme în psihologie și parțial în psihopatologia creativității Ei se întreabă dacă acele sau alte trăsături negative, înclinații vicioase sau dureros de vicioase care sunt descrise în lucrări, dacă sunt observabile obiectiv pentru artist și doar transformările a ceea ce este perceput din exterior, sau dacă autorul percepe din exterior și transformă doar pentru că este încorporat în sufletul lui sentimente și gânduri deja legate? Într-un cuvânt, care este procesul în acest caz, mai creativ-obiectiv sau creativ-subiectiv? Și în sfârșit, chiar dacă în sufletul artistului ele apar parcă în mod independent, automat negate Biblioteca "Runivers" M SHAIKEVICH sentimente, sunt trăite ca intuiții artistice, sunt întruchipate în imagini exterioare sau fac parte din starea de spirit și viața obișnuită a scriitorului? Nu este ușor să separați cu acuratețe aceste stări în practică prin observare directă și autoobservare Mai des, desigur, se întâlnesc, aș spune, oameni de tip mixt cu una sau alta predominanță Dar ce tip este mai sănătos și mai perfect în ceea ce privește înălțimea și completitudinea procesului psihologic, indiferent dacă sunt descrise calități pozitive sau negative? În opinia mea, primul tip, deoarece la oamenii de acest tip procesul creativ este mai diferențiat, desigur, cu o integrare adecvată cu alte aspecte ale activității mentale În ceea ce tocmai s-a spus, se poate găsi și o soluție la întrebarea relației dintre talent și starea de spirit obișnuită a vieții spirituale a artistului În cea precedentă, s-a mai indicat că, luând în considerare psihologia și psihopatologia artistului, laturile dureroase într-una sau alta direcție literară și artistică nu pot fi ocolite și este esențială aplicarea unei analize socio-psihologice Tot ceea ce s-a spus, desigur, se referă în esență atât la știința psihiatrică, cât și la critica și arta literară Și întreaga societate, sensibilă la rezolvarea problemelor conturate, ar trebui să fie recunoscătoare și medicilor psihiatri, dacă în mod corect, strict obiectiv, subliniază, de exemplu, originea morbidă a oricăror neajunsuri ale unui scriitor remarcabil și drag și astfel , în mare măsură, îl justifică în fața unei instanțe morale Cu aceasta, voi încheia prima jumătate a lucrării mele despre psihiatrii ruși, care au studiat sufletele sănătoase și bolnave ale scriitorilor în viețile și lucrările lor, și voi trece la psihiatri, care au examinat chipurile desenate în lucrări din punctul lor special de vedere (Urmează sfârșitul) M Şaikevici Biblioteca "Runivers" Selecția psihică (Empiriomonismul în doctrina psihicului) Sarcina pe care ne-am propus-o este să arătăm în ce direcție trebuie să se dezvolte cercetarea psihică dacă ideea unității fundamentale a experienței este pusă în mod conștient la baza acesteia Nevrând să ne repetăm inutil, nu vom reexamina în detaliu înțelegerea noastră a acestei idei "empirio-moniste", pe care am formulat-o în lucrările noastre anterioare *); vom da numai acele propoziţii de bază şi generale la care conţinutul ei este redus pentru noi în sfera experienţei în general şi în sfera fenomenelor vieţii în special Dualismul fundamental al experienței este inacceptabil, întrucât, cu toată diversitatea elementelor sale, aceste elemente atât în sfera experienței "fizice", cât și în sfera

experienței "mentale" sunt unul și același ^ în sine, nu fizic și nu mental, ci în afara acestor definiții (o propoziție exprimată și clarificată în mod expres de empirio-criticii) "Fizic" și "mental" reprezintă două moduri diferite de grupare a elementelor experienței, două tipuri de coordonare a acesteia, "organizarea" ei: "mental" este experiența organizată individual, "fizic" este experiența organizată social (prima poziție) de empiriomonism) Fiecărui proces obiectiv de viață (fiziologic) îi corespunde un proces subiectiv de viață paralel *) "Idealul cunoașterii" (Empiriocriticism și empiriomonism) - "Vopr Phil și psiho" , s- ; "Viața și psihicul" (Empiriomonismul în doctrina vieții), ibid , -io și u- De asemenea, parțial - "Cunoașterea din istorie, puncte de vedere", Sankt Petersburg, Biblioteca "Runivers" A BOGDANOV proces ("experiență" care curge asociativ) Acest paralelism ar trebui înțeles în sensul că procesul fiziologic al vieții este o reflectare a unui complex de experiențe subiective în experiența organizată social a ființelor vii (a doua propoziție a empiriomonismului) Dezvoltarea progresivă a cunoașterii ar trebui să conducă la o organizare armonioasă holistică, monistă a experienței, a cărei expresie cea mai apropiată este unitatea organică a metodelor cognitive Se realizează prin subordonarea "subiectivului" din experiență față de "obiectiv", prin aplicarea experienței unor tehnici (mental) organizate individual dezvoltate în sfera experienței organizate social (fizic) Pentru vremea noastră, cea mai înaltă manifestare a acestei tendințe este ideea de universalitate a legii conservării energiei (o doctrină propusă în filozofie de școala energetică) Aceste idei de bază vor servi ca punct de plecare pentru noi în studiul regularității generale a vieții mentale și a dezvoltării mentale A Fundamentele metodei Schema psihoenergeticii eu Sarcina studiului nostru se reduce în întregime la chestiuni de metodă și, prin urmare, va fi destul de firesc să începem cu clarificarea și analiza principiului metodologic cel mai general după care ne vom ghida Acesta, așa cum am spus, este principiul energetică; iar în sfera experienței psihice speciale, de care ne ocupăm acum, aceasta este ideea metodei psiho-energetice Deci, ce înseamnă în cel mai apropiat mod? Conceptul de "energie" servește cunoașterii pentru a prezenta toate fenomenele ca pe măsură Este compus din două elemente: în primul rând, ideea de măsurabilitate a tuturor fenomenelor, toate fenomenele sunt considerate "valori"; în al doilea rând, noțiunea de echivalență universală a acestora, se recunoaște că în schimbarea continuă a fenomenelor, unele sunt înlocuite cu altele în conformitate cu un anumit și constant cantitativ Biblioteca "Runivers" SELECȚIA MENTALĂ relaţii nym Așa este conținutul acestui concept, dezvoltat în sfera "științelor naturii" prin sinteză științifică și critica științifică Ea trebuie aplicată fenomenelor "psihice" În primul rând, trebuie să ne punem întrebarea: sunt fenomenele psihice măsurabile? Deși metodele de măsurare a acestora pot fi foarte puțin elaborate în prezent, imperfecte, aproximative, insuficiente, dar acest lucru nu schimbă răspunsul fundamental la întrebarea: fenomenele mentale sunt măsurabile; acestea sunt cantități În măsura în care apar în câmpul psihic cu mai mult sau mai puțin "putere", ele reprezintă mărimi "intense"; în măsura în care se pot alătura unul altuia, creând o plinătate mai mare sau mai mică a vieții conștiinței, acestea sunt cantități extinse Orice măsurare "obiectivă" a corpurilor și proceselor fizice se reduce la aceste două forme de comparare cantitativă a faptelor conștiinței: actul de "măsurare" este întotdeauna o activitate mentală, al cărei material este datele experienței mentale Dacă aceste date nu ar avea caracter de

mărimi, atunci nici o măsurătoare nu ar fi posibilă Din acest punct de vedere, în foarte multe cazuri, când cunoașterea nu reușește să exprime un fenomen psihic dat în termenii unei mărimi bine definite de energie, există, totuși, posibilitatea de a determina mărimea: se poate observați "creșterea" sau "scăderea" energiei acestui fenomen mental Cel mai simplu caz este atunci când este vorba de "unul și același" fenomen mental, care, însă, "se schimbă"; de exemplu, dacă o imagine dată în conștiință devine palidă, pierzându-și din intensitate, sau dacă își pierde unele dintre elementele sale, devenind, ca să spunem așa, mai puțin completă, atunci avem motive să vorbim despre o scădere a energiei acestei imagini mentale ; în cazuri de natură opusă, ar trebui recunoscută o creștere a energiei etc Dar chiar și atunci când diferite imagini sunt înlocuite în psihic, conștiința notează de obicei energia lor relativ mai mare sau relativ mai mică; o persoană se exprimă în sensul că activitatea conștiinței sale devine mai energică sau mai puțin energică Întrebări de filosofie, carte , Biblioteca "Runivers" A BOGDANOV claritatea dezvăluie măsurabilitatea și comonurabilitatea proceselor mentale, adică caracteristici care creează baza conceptului energetic al acestor procese Ar fi foarte greșit să acordăm o semnificație specială, decisivă, faptului că toate "măsurările" și "comparațiile" directe ale proceselor mentale sunt extrem de aproximative și inexacte și, pe această bază, să negem înțelegerea energetică a psihicului Oricine este familiarizat cu aplicațiile reale ale energiei în științele naturii este bine conștient de cât de mult semnificația sa științifică se extinde dincolo de limitele măsurătorilor precise, acolo unde acestea eșuează din punct de vedere tehnic Zona de măsurători cu adevărat precise este, de fapt, foarte îngustă; dar chiar și în absența lor, punctul de vedere energetic în masa cazurilor duce la concluzii importante din punct de vedere științific Foarte des - aproape în majoritatea cazurilor - chiar creează posibilitatea unei măsurări precise din punct de vedere tehnic a fenomenelor, permițând în loc de unele greu de măsurat, înlocuirea altora care sunt ușor de măsurat Acest lucru, după cum vom vedea, se aplică și sferei experienței psihice II Dacă problema măsurabilității proceselor mentale nu prezintă dificultăți fundamentale, atunci problema echivalenței lor este deja mult mai complicată În primul rând, trebuie să clarificăm aici dacă echivalența pentru fenomenele psihice trebuie acceptată doar cu cele psihice sau și cu cele fizice Acesta din urmă poate părea îndoielnic, mai ales că forma de legătură dintre fenomenele din experiența fizică și cea din experiența psihică este foarte diferită Echivalența energetică exprimă ideea continuității universale a fenomenelor, care impune ca, odată cu eliminarea unui complex de elemente din experiență, să apară altul, legat de acesta printr-o anumită relație cantitativă Dar experiența psihică, luată în forma ei imediată, este o zonă a relațiilor intermitente: în somn profund, leșin, moarte, fluxul experienței psihice se oprește temporar sau definitiv, în diferite faze ale vieții conștiente se modifică brusc, atât ca intensitate , Biblioteca "Runivers" SELECȚIA MENTALĂ < deci şi prin amploarea experienţelor Este clar că ideea de echivalență, aplicată la experiența psihică directă în mod izolat, ar crea doar o serie de contradicții În consecință, această idee nu poate dobândi sens real decât în raport cu o sferă de fenomen mai largă decât experiența psihică numai - în raport cu experiența în întregime, lumea fizicului și a psihicului împreună Între timp, experiența fizică este în sine caracterizată de continuitate; a adăuga la substituțiile sale echivalente procesele unei serii psihice, procesele care sunt

întrerupte, ar însemna, aparent, doar să-și rupă propria continuitate Se dovedește o astfel de dilemă: fie să refuzi psihoenergetica, fie să permită o încălcare a continuității experienței fizice Majoritatea filozofilor iau prima decizie, ajungând la dualismul fără speranță al metodei x) A accepta aceasta din urmă înseamnă a transforma experiența fizică în ceva fantastic, privând-o de trăsătura ei principală, "trăsătura ei constitutivă" - continuitatea Ambele soluții sunt de puțin confort Din fericire, empiriomonismul nu este legat de dilema în sine, este capabil să o elimine trecând dincolo de ea Face posibilă cunoașterea energetică a psihicului fără a încălca continuitatea energetică a experienței fizice Cum reușește el acest lucru? Între fenomenele "mentale" și "fiziologice" ale vieții există un anumit paralelism, mai exact, o anumită dependență funcțională Dar acolo unde există o asemenea dependență între diferitele serii de elemente ale experienței, aceste serii în sine nu reprezintă obiecte diferite pentru cunoaștere, ci un singur obiect) Fenomenul mental și procesul fiziologic corespunzător ar trebui considerate nu ca cantități diferite de energie, ci ca una și aceeași cantitate Acestea sunt moduri diferite de a percepe procesul vieții și pot fi la fel de puțin separate din punct de vedere energetic precum corpul, perceput) La asta se reduc aşa-zisele argumente "critice" împotriva psihoenergeticii, bazate pe "legea conservării energiei mecanice" (expresia lui A Riel) asupra continuităţii experienţei fizice) Nu este necesar să repetăm aici fundamentarea acestei prevederi Este dat la art "Idealul cunoașterii", Vopr Phil i psih , , - , p - * Biblioteca "Runivers" A BOGDANOV perceput prin vedere și același corp perceput prin atingere "Paralelismul" ambelor "părți" ale procesului de viață aici este același cu paralelismul seriei optice și tactile de elemente care formează un anumit "corp fizic"; iar ici și colo legea conservării energiei este abstractizată din diversitatea elementelor, mizând pe unitatea relațiilor Toate acestea devin deosebit de simple și de înțeles din punctul de vedere al "a doua propoziție empirio-monistă" Această propoziție stabilește un paralelism general între "viața fiziologică" și "experiențele imediate" și reduce acest paralelism la relația dintre "reflectat" și "reflecție" Dacă procesul fiziologic este o reflectare a "experiențelor imediate, și anume, reflectarea lor în experiența organizată social a ființelor vii, atunci este evident că nu are sens să creăm obiecte separate pentru cunoașterea monistă din ambele: ar fi la fel ca socotindu-le ca obiecte separate ale cunoașterii " o planetă văzută direct cu ochiul și aceeași planetă văzută printr-o oglindă reflector concavă Astfel, avem întotdeauna dreptul și motivul să înlocuim procesul mental în cercetarea energetică cu reflectarea lui fiziologică și invers, în funcție de care dintre cele două este mai accesibilă și mai convenabilă pentru noi; de exemplu, când procesul fiziologic nu este clar, dar procesul mental corespunzător este ușor de observat, este mai bine să îl înlocuiți pe al doilea în loc de primul; când un proces mental nu poate fi măsurat, se poate încerca în schimb să măsoare unul fiziologic III Să definim acum mai clar dimensiunile și limitele acelei zone care se află în afara experienței fizice, la care considerăm posibilă extinderea metodelor cognitive ale energeticii Pentru fiecare persoană, pe lângă propria sa experiență psihică directă, există și experiența psihică a altor persoane și a altor ființe vii în general Această experiență extraterestră este construită pe baza afirmațiilor Reproducând "conștiința" altcuiva, psihicul acționează în funcție de tip Biblioteca "Runivers" SELECȚIA MENTALĂ fonograf Afirmațiile altor persoane

percepute de tine reprezintă un fel de "reflectare" a experiențelor lor, o reflecție foarte "disimilară", dar dependentă funcțional de "reflectat", la fel cum liniuțele de pe rola unui fonograf sunt "disimilare" cu melodia reflectată în ele, dar dependentă funcțional de clădirile ei Și cum servesc aceste linii drept punct de plecare pentru "reproducția" melodiei în timpul mișcării fonografului, adică? de fapt, a doua sa reflectare, mai asemănătoare cu ea decât prima, astfel că afirmațiile altor oameni în activitatea asociativă a conștiinței servesc drept punct de plecare pentru "reproducția" experiențelor altor oameni, adică a doua lor reflecție, mai asemănătoare lor decât prima Experiența mentală extraterestră în cunoașterea noastră este o reflectare a experiențelor directe ale altor ființe Dar tărâmul experiențelor imediate legate de viața unui anumit organism nu se limitează la "experiența mentală" propriu-zisă, adică acel sistem organizat de experiențe care este "direct cunoscut" ființei date Așa-numitele "enunțuri inconștiente" arată că în afara acestui sistem există - într-o anumită legătură cu acesta - numeroase coordonări meschine care se dezvoltă de-a lungul aceluiași "psihic", adică tip asociativ O clarificare ulterioară a întrebării duce la concluzia că un concept armonios și armonios al experienței este posibil doar dacă recunoaștem organizarea "asociativă" a experiențelor din spatele fiecărei organizări fiziologice a vieții - dacă recunoaștem paralelismul complet al vieții în "obiectivul" ei şi manifestări "subiective" X) Cu alte cuvinte, orice proces "fiziologic" ar trebui considerat ca fiind descoperirea, "pronunțarea" complexelor asociative (le-am numi "psihice", dacă acest termen nu ar fi asociat de obicei cu noțiunea de o anumită complexitate a experiențelor) Acest principiu nu ar trebui extins, pe lângă natura vie, și asupra tuturor "morților", anorganici? Pentru gândirea monistă consecventă acest lucru este inevitabil, dar numai ca tendință cognitivă; aproape că suntem în imposibilitatea de a-l realiza concret în prezent Fo- d) Vezi "Viața și psihicul* (empiriomonismul în doctrina vieții), "Vopr Phil and Psych ", , -I · Biblioteca "Runivers" A BOGDANOV Un nograf poate reproduce corect o melodie doar atunci când acul său se mișcă într-un mediu suficient de asemănător cu cel în care a fost percepută melodia (adică cu atmosfera) Puneți fonograful în apă sau în spațiu fără aer, iar reproducerea melodiilor înregistrate de fonograf în forma lor anterioară nu va reuși în niciun caz Același lucru este valabil și pentru activitatea "fonografică" a psihicului Psihicul nostru reproduce experiențele unei alte ființe cu atât mai puțin exact, cu atât mai puțin asemănător cu psihicul acestei ființe: neasemănarea mediului mental al experiențelor împiedică "înțelegerea" afirmațiilor altora Chiar și într-o anumită măsură, reușim să reproducem în psihicul nostru diversele experiențe ale animalelor superioare, iar acest lucru este util din punct de vedere cognitiv, deoarece ne ajută să le prevedem acțiunile Dar deja în raport cu animalele inferioare, este relativ rar să ajungem la punctul de vedere al psihicului lor; de regulă, nu "înțelegem" cuvintele lor suficient pentru a prevedea ceva pe această bază Astfel, deja aici este mai des necesar să se înlocuiască "fiziologic" cu "psihic" decât invers În raport cu plantele, însuși conceptul de "pronunțări" devine aproape inutil; cu atât este mai inutilă în raport cu lumea anorganică Complexele asociative sunt complexe organizate într-un anumit fel; cum le putem substitui fenomenelor anorganice în care nu găsim organizare? Haosul elementelor este ceea ce reprezintă lumea anorganică "în sine" Animistul primitiv și poetul modern nu depășesc în niciun caz limitele metodelor legitime

ale creativității cognitive, când "animă" întreaga natură Dar cunoștințele științifice, dintre nenumăratele aplicații ale acestor tehnici, alege doar ceea ce poate servi la extinderea "previziunii" umane, adică, în cele din urmă la creşterea puterii omului asupra naturii Schema selecției mentale eu Studiul filozofic al lumii mentale își pune ca sarcină dezvoltarea unui punct de vedere asupra tuturor variațiilor Biblioteca "Runivers" SELECȚIA MENTALĂ proceselor care au loc în acest domeniu Astfel, descompunerea experienței psihice în elementele ei aici poate avea doar sensul de muncă pregătitoare, dar nu mai mult: cercetarea filozofică propriu-zisă începe acolo unde se clarifică relația acestor elemente cu întregul psihic, unde se pune problema modului în care sunt coordonate în se decide sistemul psihic, cum este organizat psihicul Subordonând lumea psihică principiului universal al energeticii, obținem imediat prima formulare pur cantitativă a întrebării pe care tocmai am formulat-o În această formulare, ar trebui exprimat astfel: în ce relație sunt experiențele individuale și elementele lor, luate ca cantități, și, mai mult, energetice, cu sistemul mental, ca mărime energetică integrală? Și imediat primul și cel mai general răspuns decurge din însuși conceptul de mărime; va fi, evident, așa: pentru un întreg psihic, experiențele individuale și elementele lor pot fi cantități pozitive sau negative, crescând sau scăzând suma energiei acestui întreg x) În această formulă abstractă datele biomecanicii și psihologiei fac posibilă inserarea deodată un conținut mental mai concret Cresterea si scaderea energiei sistemului mental este identica cu cresterea si scaderea directa a vitalitatii acestuia; iar fluctuaţiile vitalităţii imediate se exprimă psihic în sentimente de plăcere şi durere, în aşa-numitul "afectiv" Formula energetică se transformă într-una psihologică: experiența afectivă pozitivă (plăcerea) este cognitivă !) Un cititor familiarizat cu matematica va observa cu siguranță că în acest concept ultimele elemente ale psihicului joacă rolul diferențialelor în raport cu întregul său, ca integrală Și aceasta nu este în niciun caz doar o analogie, ci o definiție matematică legitimă a acestor procese, ca cantități schimbătoare de energie Dar cititorul să nu se teamă că îl vom târî pe tărâmul fanteziei pseudo-matematice în spiritul psihologiei lui Herbart Energia, cu cerințele metodologice stricte, nu dă loc unor astfel de forme de creativitate, chiar dacă ne-am dori să facem acest lucru În primul rând, este o metodă de descriere cantitativă a ceea ce este dat în experiență Biblioteca "Runivers" A BOGDANOV identic cu cresterea energiei sistemului mental, negativ (suferinta), cu scadere *) Deci, dacă o persoană este "plăcută", de exemplu, să vadă fața A și "neplăcut" să vadă fața D, atunci aceasta înseamnă că o singură experiență - percepția L - care intră în sistemul experienței mentale, crește cantitatea de energie a acesteia , în timp ce o altă experiență - percepția B-reduce această sumă Toate experiențele au o afecțiune pozitivă sau negativă - afectiunea "indiferentă" este doar amploarea limitativă a ambelor; şi de aceea toate experienţele sunt proporţionale din punct de vedere energetic în relaţia lor cu sistemul psihic Această formă specială a comensurabilității lor va servi drept bază pentru studiul nostru II "Plăcutul este ceea ce se străduiește, neplăcutul este ceea ce se evită", această formulă cu greu poate fi numită definiție, este aproape o simplă tautologie Și totuși semnificația sa vitală este enormă: în cele din urmă, toate principiile psihologiei aplicate - pedagogie, politică, moralitate - toate metodele de influență juridică și morală ale unor oameni asupra altora sunt reduse la ea Fiecare experiență mentală - fie că este un act de voință, fie o

percepție, fie o idee - dacă este caracterizată de colorarea plăcerii, arată o tendință de a se înrădăcina într-un anumit sistem mental, de a înlătura acele experiențe care nu au această colorare - este eliminată cu o rezistență din ce în ce mai mare, este reținută și reprodusă din ce în ce mai ușor Aceasta se reflectă în toate celelalte experiențe care sunt cel mai strâns asociate cu ea - crește și energia și stabilitatea lor Colorarea suferinței determină tendința opusă : o scădere a energiei și stabilității Nu putem repeta aici întreaga fundamentare a acestei propoziții - este dată în lucrările noastre: "Cunoașterea din istorie, punct de vedere" (Sankt Petersburg,), pp - și viață) Punctul nostru de vedere asupra acestei chestiuni este departe de a coincide cu opiniile general acceptate; dar în toate esențiale corespunde - cu o diferență foarte mare în forma de exprimare, desigur - părerilor lui B Spinoza și Meynert Biblioteca "Runivers" SELECȚIA MENTALĂ viabilitatea acelor experiențe care o posedă și a tuturor celor strâns legate de ele, ușurința crescândă a eliminării lor din sistemul mental Aceste două tendințe formează un fel de "selecție psihică" a experiențelor: în schimbarea și repetarea experiențelor, acelea dintre ele manifestă o relativă mai mare vitalitate, care sunt cele mai "plăcute"; cel mai puțin este caracteristic celor care sunt cei mai "neplăcuți" Astfel, dacă un politician încearcă să creeze în psihicul alegătorilor o legătură inextricabilă între ideea programului său și ideea evident plăcută a beneficiilor practice cunoscute, el aplică principiul selecției mentale; dacă profesorul caută în psihicul școlarului să asocieze strâns ideea de farsă cu ideea evident neplăcută de pedeapsă, el aplică principiul selecției mentale Aici se află "a priori" necesar oricărei influențe planificate asupra oamenilor - acesta este rolul practic al acestui principiu Dar pentru noi în acest moment este important să clarificăm semnificația sa teoretică Faptul selecției psihice este neîndoielnic sau, mai precis, este indubitabil că o masă uriașă de fapte psihice se încadrează perfect în cadrul conceptului de "selecție psihică", așa cum am stabilit-o x) Dar căutăm un punct de vedere empirio-monist pentru psihologie și, prin urmare, se pune întrebarea dacă întreaga zonă sau nu întreaga experiență mentală ar trebui să fie supusă acestui principiu specific, dacă poate deveni sau nu un universal "a priori" pentru cercetarea psihologică Aceasta este o întrebare despre limitele semnificației metodologice a ideii de selecție mentală Pentru a răspunde la o astfel de întrebare, trebuie în primul rând să reducem însăși ideea de selecție mentală la empiric deja stabilit Termenul de "selecție psihică" a fost folosit înainte, dar într-un sens diferit: în sensul selecției naturale a formelor mentale, indiferent de modul în care se produce această selecție, deci - în afara relației cu afectivul Dar această selecție poate fi numită așa - selecția naturală a formelor mentale; mi-am propus propriul concept de "selecție psihică" deoarece mi se pare necesar să izolez această trăsătură particulară a proceselor mentale de dezvoltare În cele ce urmează, cititorul va vedea cât de oportun este acest lucru Biblioteca "Runivers" A BOGDANOV concepte riomoniste; este necesar, așa cum se spune de obicei, să "explicam" selecția mentală, să stabilim "ce" este, "cum" și "de ce" apare Până acum știm următoarele: am numit selecția psihică tendința de întărire sau slăbire vitală a experiențelor individuale, în funcție de colorarea lor afectivă în câmpul conștiinței - pozitivă (plăcerea) sau negativă (suferința) Astfel, principalele trăsături ale selecției mentale se reduc la două fapte: în primul rând, ea acționează în domeniul conștiinței (experiență mentală directă), în

al doilea rând, în direcția în care depinde de afectiv Ce este un afectiv din punct de vedere empirio-monist, știm deja: plăcerea pentru cunoaștere este identică cu o creștere directă a energiei sistemului mental, suferința cu o scădere directă Trebuie să ne oprim acum asupra unei alte trăsături a selecției psihice - relația ei cu câmpul conștiinței III "Conștiința" și experiența psihică directă sunt concepte identice Există o părere că, deoarece aceste concepte exprimă ceea ce ne este "cunoscut imediat" și, prin urmare, cel mai cunoscut, ele nu sunt, în general, supuse definiției și "explicației" Acest lucru este, desigur, fals Sarcina cunoașterii este de a organiza experiența în mod armonios, de a stabili legătura și dependența elementelor sale și combinațiile lor; "definiția" și "explicația" unor astfel de combinații este tocmai expresia acestei conexiuni și dependențe; nimic nu poate fi separat de el și, prin urmare, totul pentru a fi definite și explicate Astfel, fiecare domeniu de experiență trebuie definit și explicat prin alții, adică precis delimitat de ele și în același timp inseparabil legat de ele printr-o lege generală stabilită Deci, ce este "conștiința", ca experiență mentală directă? În primul rând, este evident că aceasta este o combinație de experiențe care aparține unui anumit sistem mental, dar, după cum știm, deloc exhaustivă Care este mai exact combinația? Personajul ei principal Biblioteca "Runivers" SELECȚIA MENTALĂ ristika este o formă specific temporală Aici conținutul se modifică continuu în timp, dar nu este localizat în spațiu Și întrucât numai schimbările oferă conținut pentru o legătură pur temporală, "conștiința imediată" este în primul rând domeniul schimbării Ce se schimba? Evident, sistemul mental căruia îi aparține conștiința Și într-adevăr, fiecare experiență care a trecut prin câmpul conștiinței înseamnă o schimbare în sistemul mental cu reacțiile sale ulterioare de viață; această schimbare poate fi mai semnificativă sau mai puțin semnificativă, sau chiar minimă, dar există întotdeauna și prin intermediul unor astfel de modificări sistemul este continuu ajustat la mediul său Care este relația dintre aceste schimbări? Ele sunt coordonate reciproc, unite reciproc printr-o legătură asociativă, care face dintr-un număr de experiențe un "câmp al conștiinței" și din astfel de câmpuri în continuă schimbare un lanț inseparabil de experiență mentală În consecință, conștiința în raport cu sistemul mental poate fi definită astfel: are modificări coordonate în sistemul mental (iar forma coordonării lor este o legătură asociativă) Elucidarea suplimentară, studiul naturii coordonării asociative, formele sale particulare etc , nu este necesar pentru noi în acest moment Deocamdată, este suficient să afirmăm simplu: orice câmp dat al conștiinței poate fi considerat ca un complex de schimbări simultane conectate reciproc în sistemul mental În experiență, "câmpul conștiinței" apare inițial ca un fel de întreg nediferențiat, iar descompunerea lui în experiențe separate odată cu stabilirea unei anumite legături între ele este deja un act de natură secundară, un act de "cogniție"; transformă o unitate nedefinită într-o unitate definită, dar în niciun caz nu o elimină Pornind de la această propoziție, ne putem "explica" procesul de selecție mentală, adică: prezentați-l într-o formulă simplă, monistă IV "Câmpul conștiinței" unui moment dat exprimă totalitatea schimbărilor coordonate care au loc în mentalul Biblioteca "Runivers" A BOGDANOV sistem Din punct de vedere energetic, toate aceste schimbări sunt proporționale și, luate în total, formează o anumită creștere sau scădere a energiei sistemului mental Dar afectiunea are exact aceeasi semnificatie plăcerea corespunde unei creşteri a energiei sistemului, suferind până la scădere Ce rezultă din

asta? Gol în centrul conștiinței există o serie de imagini - vizuale, motorii etc , cu negativul general afectiv (suferința) Aceste reacții vizuale, motorii etc semnifică anumite adaptări mentale care există în sistemul mental nu numai la momentul când apar în câmpul conștiinței: acest lucru este pe deplin dovedit de faptul că aceste imagini sunt din nou reproduse în conștiință din când în când timpul, prin urmare, nu dispar complet din psihic când dispar din percepția directă x) Întrucât câmpul conștiinței este o zonă de schimbări în psihic, este evident că apariția acestor imagini în el exprimă o serie de schimbări care au loc tocmai în sfera acelor adaptări mentale existente, cărora le corespund aceste imagini Ce fel de schimbare? Acest lucru este clarificat de afectiv: dacă este negativ, atunci problema este despre o scădere a energiei sistemului mental, adică, evident, despre o scădere a energiei adaptărilor mentale indicate - ele constituie zona de se modifică, astfel încât scăderea continuă a energiei are loc pe cheltuiala lor Dar o scădere a energiei adaptărilor mentale este în același timp o scădere a viabilității acestora; și este desemnat în acest caz drept "selecție mentală negativă" Astfel, am ajuns la o formulă aproape tautologică: cu o afectiune negativă (suferință), există o selecție mentală negativă deoarece afectivul negativ exprimă o scădere a energiei și, în consecință, viabilitatea imediată a acelor adaptări psihice care acționează într-un dat sex ѣ constiinta Același lucru, cu modificările corespunzătoare, se aplică, desigur, selecției pozitive cu un afectiv pozitiv *) Pentru mai multe despre aceasta, consultați "Cunoașterea din istorie punctele sp a, pp - (terminologie ușor diferită) Biblioteca "Runivers" SELECȚIA MENTALĂ Copilul întinde mâna spre foc și se arde, ceea ce îi servește drept "lecție" - acesta este cel mai simplu și tipic exemplu de selecție psihică Ce se întâmplă atunci în sistemul psihic? În primul rând, în domeniul conștiinței, alături de percepția vizuală a focului, există o reprezentare a unei anumite reacții motorii ("Vreau să o iau"); are o culoare pozitivă (caracteristică "plăcută"), adică este legat de creșterea energiei sistemului mental; dar această creștere are loc în sfera "schimbărilor sale coordonate", în acea zonă de adaptări care corespunde câmpului conștiinței: energia percepției vizuale a focului crește, pe de o parte, reprezentarea motorie a apucării reacție - pe de altă parte; percepția focului devine mai strălucitoare, mai clară, mai bogată în elemente - puterea și claritatea percepției cresc; reprezentarea motrică devine mai intensă și mai definită - tranziții într-un "act de voință", într-o reacție psihomotorie deplină Dar aici intră în câmpul conștiinței o iritație tactil-termică intensă, care are un efect distructiv asupra psihicului: se detectează imediat un afectiv negativ semnificativ ("foarte dureros") Câmpul conștiinței, ca zonă de schimbări coordonate, este un întreg, iar afectiv general negativ înseamnă o scădere a energiei tuturor adaptărilor mentale prezente în el la momentul dat Ca urmare, percepția vizuală a focului devine vagă și neclară ("Nu am văzut lumina"), deși, desigur, nu dispare, deoarece acțiunea "cauzei sale externe" continuă - unde luminoase pe retină; reacția motorie de "prindere" este întreruptă; iar percepția termică tactilă nu poate dispărea din cauza "iritației externe" continue, dar ca și percepția vizuală a focului, doar într-o măsură și mai mare, devine vagă și neclară, precum "percepția" ": nu distinge niciun amănunt și detalii, cu excepția localizării aproximative în degetele mâinii, se scufundă și dispare în valuri haotic crescânde de "durere arzătoare" - o reacție mentală convulsivă nedefinită, reprezentând o risipă colosală de energie a sistemului mental *)) Este ușor de observat cât de distincte

și definite sunt percepțiile tactil-termice cu stimuli mult mai slabi, dar fără Biblioteca "Runivers" A BOGDANOV apare o nouă reacție psihomotorie - reflexul de "retragere a mâinii"; și din tot ce urmează, un singur lucru este important pentru noi: acele complexe mentale care se aflau în câmpul conștiinței în momentul afectiunii negative, în viitor sunt reproduse relativ slăbite și mai rar: chiar și imaginea vizuală a focului, apărând în memoria copilului, este mai rapid decât înainte, suprimat de reacțiile altora - copilul "evită" această amintire; Și acea reacție motorie a "prinderii", care în cel mai apropiat mod a precedat apariția unui afect negativ, în semănatul îndepărtat, nu se repetă în legătură cu stropirea focului, așa cum a fost și în orice altă legătură se reproduce rapid și energic, cu mare oscilație și "atenție" În cele mai multe cazuri, efectul selecției psihice este mai puțin intens, mai ales când este îndreptat într-o direcție pozitivă, în direcția întăririi și întăririi combinațiilor psihice care apar; dar chiar și atunci, repetându-se și acumulând, se poate dovedi în cele din urmă a fi încă mult mai semnificativ în rezultatele sale Evident, în același timp, din punctul de vedere al conceptului pe care l-am adoptat, întregul câmp al conștiinței este continuu în același timp un câmp de selecție mentală, iar întreaga viață a conștiinței este prezentată ca un proces de dezvoltare și distrugerea formelor mentale, a căror direcție în orice moment este determinată de semnul afectivului v Legătura selecţiei psihice cu cea afectivă înseamnă legătura cu anumite tipuri de diferenţe vitale ale aparatului nervos Aceasta pare să ofere un alt punct de vedere asupra chestiunii selecției mentale: trebuie "rezolvată", procesul selecției mentale trebuie "explicat" pe baza fiziologiei sistemului nervos Lăsați mintea să aibă simultan un număr de imagini, colorate de sentimentul de "plăcere", adică în aparatul nervos curg o serie de diferenţe vitale, de diverse "forme", dar având în sumă un caracter pozitiv (creştere un astfel de afectiv negativ (de exemplu, când un copil ia și simte obiecte obișnuite cu aceleași degete) Biblioteca "Runivers" SELECȚIA MENTALĂ energia organului central al sistemului) Însăși prezența "conștiinței" corespunde faptului că diferențele vitale nu se desfășoară izolat în câteva celule ale sistemului, ci se răspândesc în el în diverse direcții, fiind în același timp în legătură și dependență reciprocă; dar prezența anumitor reacții ale psihicului înseamnă, în același timp, că aceste vital-diferențiale au propriile lor centri, care în cazul dat sunt câmpul principal al vital-diferențiale și punctul lor de plecare - organe speciale, ca să spunem așa, ale aceste reactii Astfel de organe, în starea actuală a științei, pot fi imaginate doar ca anumite complexe de celule nervoase conectate între ele prin conductori nervoși și prin ele aducându-se cu ușurință unele pe altele într-o stare de "vitalitate funcțională" - într-o stare "dinamică", deoarece spun adesea În acest exemplu, natura diferențelor vitale este pozitivă, iar energia celulelor nervoase care alcătuiesc organul special funcțional crește; în consecință, intensitatea vieții lor crește și, odată cu aceasta, evident, capacitatea de a se "excita" funcțional unul pe celălalt și, în general, de a se reuni într-o stare "dinamică" Astfel, în primul rând, cresc șansele de repetare a reacțiilor mentale asociate cu această stare dinamică, iar în al doilea rând crește și intensitatea acestor reacții Ambele împreună sunt desemnate ca selecție mentală pozitivă Într-un mod complet analog, ne putem imagina imaginea selecției psihice negative Cu o energie în scădere a celulelor unui organ special de reacție, acestea sunt mai puțin capabile să se excite reciproc pentru a funcționa, rezistența

conductorilor în aceleași condiții nu mai este depășită de un curent de transfer slăbit - reacția se repetă mai rar și mai putin intens Într-o asemenea reprezentare "fiziologică" a selecției mentale, ne apare o nouă trăsătură a acesteia, care ar fi greu de observat cu un mod pur "psihologic" de a o reprezenta După cum am subliniat, în timpul uneia sau alteia reacții psihice, organul ei special servește ca câmp principal al diferențelor vitale, dar nu singurul lor domeniu: ele se extind - într-o măsură mai slăbită - la diferite alte Biblioteca "Runivers" A BOGDANOV zone ale aparatului central care, tocmai ca întreg integral, este organul conștiinței în general Dacă da, atunci procesul de selecție mentală ar trebui să surprindă nu numai acele reacții care sunt prezente în câmpul conștiinței cu un anumit afectiv, ci și altele, doar într-un grad mult mai slab - și dintre acestea altele, predominant cele ale căror organe speciale sunt cel mai strâns legat de organele speciale ale primului Și există multe fapte care susțin această deducere Așadar, după o serie de suferințe îndurate, se observă o scădere generală a sferei memoriei și a reacțiilor practice: multe sunt "uitate" și din ceea ce nu era, aparent, direct legat de afectiv negativ, o persoană adesea "dezînvață" sau "înțărcă" să facă ceea ce în sine, din nou, nu a fost o sursă de suferință Dimpotrivă, o serie de senzații intens plăcute reînvie adesea în psihic multe imagini demult uitate care aparent nu stau în nicio relație strânsă cu aceste senzații *) Toate acestea exprimă adevărata unitate vitală a psihicului în schimbarea continuă a conținutul experienței mentale Dar cum să ne raportăm acum la faptul că am obținut două explicații ale selecției mentale - una din punctul de vedere al experiențelor mentale directe, cealaltă din punctul de vedere al fiziologiei sistemului nervos? Este ușor de observat că ambele "explicații" sunt identice, ca și formulele energetice, singura diferență fiind că una vorbește despre reacții psihice, în timp ce cealaltă vorbește despre diferențele vitale ale organelor acestor reacții Am recunoscut că procesul fiziologic este o reflectare a unor complexe de experiențe imediate în experiența organizată social a ființelor vii În formulele energetice, reflectat și reflectare se contopesc complet, deoarece aceste formule sunt abstrase din modul de percepție - "direct" sau "indirect" Astfel, cele două "explicații" ale selecției psihice sunt de fapt una în două forme diferite de expunere; Și noi Indicația că aceste imagini uitate reapar din cauza unei legături asociative indirecte nu explică în sine nimic în acest caz: este vorba de explicarea acestei "legături asociative indirecte", care nu este altceva decât o desemnare a faptelor studiate Biblioteca "Runivers" SELECȚIA MENTALĂ putem alege în orice caz pe acela dintre ele, care în acest caz particular este mai convenabil pentru o descriere clară și o grupare ordonată a faptelor NOI Ideea selecției psihice este, după cum am văzut, o generalizare a unei game foarte largi de fapte Dar vrem să facem ceva mai mult din asta - un punct de vedere ghid în cercetările psihologice ulterioare Și întrucât căutăm metode moniste, a căror aplicare ar putea acoperi întregul câmp al experienței mentale, este firesc să ne punem întrebarea: cât de larg este domeniul în care este posibil, în care este de conceput ideea de selecție mentală pentru cercetare? Pentru cel mai general răspuns la această întrebare, avem deja suficiente date Selecția psihică, așa cum am definit-o mai întâi, este acea formă de selecție a experiențelor care este legată de afectarea lor; afectiv este o caracteristică a experiențelor, găsită tocmai în "conștiință", adică în domeniul experienţei psihice directe, şi numai în acest domeniu Dar este aceasta limita fenomenelor de selecție psihică? O persoană din experiență și

cunoaștere nu este niciodată solipsist, cu excepția celor imediate, adică experiență psihică personală, pentru el există o experiență psihică a altor ființe vii; această sferă incomparabil mai largă a experienţei psihice este construită de om pe baza "zicerilor" altor organisme Este clar că ideea selecției psihice nu numai că poate, dar trebuie extinsă la toate acestea În lucrările mele anterioare - "Fundamentals, Elements of History, a Look at Nature" și "Knowledge from History, Points of View" - am dat o "explicație" diferită a selecției mentale - o explicație mai restrânsă, pur fiziologică, în care o specială semnificație a fost atașată Funcțiilor sistemului vasomotor care reglează nutriția creierului Acum sunt înclinat să consider această formulare a întrebării nu atât de incorectă, dar nici suficient de amplă și nu suficient de simplă: rolul sistemului care reglează alimentația în fluctuațiile diferențelor vitale trebuie să fie într-adevăr enorm, dar totuși "nutriția" este doar una dintre cele două laturi ale procesului vieții, o explicație generală trebuie să țină cont imediat de ambele părți, iar formulele mele anterioare, plecând de la un grup mai particular de fapte, se dovedesc a fi mai complicate Întrebări de filosofie, carte $ Biblioteca "Runivers" A BOGDANOV regiune; si asta cu atat mai usor pentru ca in "statements"); se dă şi afectiv - oamenii şi animalele "exprimă" sentimente de plăcere şi suferinţă Experiența psihică se caracterizează, în general, printr-un tip special de coordonare a elementelor și a complexelor acestora - și anume, prin conexiune asociativă; aceasta este ceea ce o deosebește de experiența fizică cu regularitatea ei cea mai înaltă și obiectivă Dar critica experienței psihice ne-a condus la concluzia că este doar o anumită parte - mai exact, cea mai organizată parte - a acelei zone în care domină coordonarea asociativă și pe care am desemnat-o ca zona "experiențelor imediate") Am ajuns la concluzia că orice vitalitate a proceselor fiziologice corespunde sau, mai bine zis, în orice vitalitate pentru cunoaștere, se găsesc niște experiențe directe, cu legătura lor asociativă caracteristică a elementelor și a complexelor lor Din acest punct de vedere, experiența psihică a unei ființe vii date nu este decât principala coordonări asociative ale acesteia, cu care se leagă vital alte coordonări, mai puțin complexe, relativ independente de tip similar Întrebarea este dacă este posibil să se extindă ideea selecției psihice la toate aceste coordonări și, în consecință, la întregul tărâm al experienței imediate în general, care, conform concepției noastre, coincide cu domeniul vieții în natură Într-o anumită măsură, această întrebare a fost deja rezolvată empiric Multe dintre coordonările inferioare care rămân dincolo de pragul experienței psihice ne sunt accesibile prin enunțuri, când observăm, de exemplu, acțiunile "automate" ale oamenilor, acțiunile nebunilor, diverse mișcări ale organismelor inferioare care stau atât de departe de noi pe scara dezvoltării pe care nu le putem atribui o adevărată "experiență" Acțiunea automată a omului profund gânditor încetează atunci când întâlnește "rezistență dăunătoare" care ar provoca "suferință" dacă s-ar reflecta în sfera conștiinței; nebunul are afirmații directe de natură afectivă, de exemplu, în expresia feței, și ele corespund unor schimbări în imaginea acțiunilor nebunului; un organism inferior, precum ameba, își oprește rapid mișcarea atunci când aceasta Biblioteca "Runivers" SELECȚIA MENTALĂ îl împinge la o influență "dăunătoare", scăzând energia celulei etc Este clar că pentru toate astfel de cazuri principiul selecției mentale este oportun din punct de vedere cognitiv Dar mai departe? După cum știm, nu toate experiențele imediate sunt reflectate în "enunțuri" Evident, aceasta nu este o diferență

fundamentală între ele și, în esență, nu schimbă nimic De fapt, caracteristica selecției psihice pe care am obținut-o este următoarea: este o selecție care are loc în sfera modificărilor coordonate în sistem și se bazează pe creșterea sau scăderea energiei acestuia Aceasta înseamnă că oriunde există astfel de schimbări coordonate, creșterea sau scăderea energiei sistemului care apare în ele trebuie să provoace fenomene de selecție psihică Dar acest lucru se aplică întregului tărâm al experienței imediate Astfel, din punct de vedere formal, există toate motivele pentru a accepta ideea selecției mentale ca principiu universal pentru studiul vieții ca un flux de experiențe imediate Acest lucru, însă, nu înseamnă încă că aplicarea sa ar trebui întotdeauna și oriunde să fie însoțită de succes - depinde dacă datele concrete sunt suficiente pentru o astfel de aplicare - o limitare care se aplică și altor principii ale cunoașterii VII Termenul "selecție psihică" pe care îl folosim poate fi în sine oarecum nedumerit, mai ales din partea cititorului biolog Acest termen indică faptul că selecția psihică este un anumit tip al acelei selecții generale de forme de viață, care este de obicei denumită selecție "naturală" Între timp, modul de acțiune al selecției mentale, aparent, este complet original și nu seamănă cu modul de acțiune al selecției naturale: factorii unuia sunt o simplă creștere și scădere a energiei sistemului mental, percepută ca plăcere și suferință , factorii celuilalt sunt reproducerea și moartea indivizilor, percepute ca fenomene obiective Ce este comun aici și este corect să ne subordonăm unul altuia ca specie-gen? În primul rând, diferența în modul de percepție nu poate avea o importanță fundamentală pentru metoda cunoașterii Acel "subiect- * Biblioteca "Runivers" A BOGDANOV "activ", există ca plăcere și durere, apoi apare "obiectiv", ca schimbare fiziologică - în sensul dezvoltării sau degradării sistemului; iar ceea ce este perceput "obiectiv" ca moarte sau reproducere se desfășoară "subiectiv" sub forma dispariției fostei serii de experiențe imediate, sau apariției altora noi Singura diferență este că într-un caz materialul pentru cercetare este mai ușor și mai complet dat de un tip de percepție, în alt caz de altul; dar acest lucru este irelevant pentru întrebare Mai mult, ar fi o greșeală să reducem întregul proces de "selecție naturală" la un moment al morții și al reproducerii Ideea de selecție exprimă relația continuă dintre o anumită formă de viață și mediul ei: selecția naturală negativă se termină doar cu moartea, adică distrugerea coordonării vitale, iar până în acest punct se exprimă tocmai într-o scădere a energiei unei forme date, în îndepărtarea acestei energii de către mediu; la fel, selecția pozitivă nu se rezumă la conservarea și reproducerea formei, ci la echilibrul sau creșterea continuă a energiei acesteia în detrimentul mediului, la procese care se dezvăluie doar cel mai clar în conservare și reproducere Acele, de exemplu, "suferințele" pe care o ființă neadaptată trebuie să le suporte și care, scăzându-și vitalitatea, grăbindu-și moartea, servesc drept expresie cea mai adevărată a "selecției naturale" Astfel, este imposibil de stabilit vreo diferență fundamentală între selecția "mentală" și "naturală", dacă una și cealaltă sunt înțelese nu într-un sens grosolan realist, ca "actor" independent al vieții, ci în acel sens strict metodologic, străin de orice uzurpare a identității, în care acceptăm aceste concepte!) Dar selecția mentală trebuie privită ca o formă particulară de selecție "naturală", deoarece prima este) În știință, conceptul metodologic de selecție naturală este cel mai clar elucidat, în opinia noastră, de Le-Bannes în lucrările sale critice despre darwinism și neo-lamarckism El acordă doar o importanță prea exclusivă condițiilor

chimice de echilibru a formei de viață cu mediul său, în timp ce nu există nicio îndoială că echilibrul fizic și mecanic este în joc și aici Cu toate acestea, această latură a problemei este remarcată și la el, dar prea pe scurt Biblioteca "Runivers" SELECȚIA MENTALĂ se referă doar la coordonările asociative ale experiențelor, în timp ce a doua se referă la toate fenomenele vieții sub toate formele VIII Legătura inextricabilă dintre selecția psihică și "afecțiunea-fierbe" ne pune o nouă întrebare Majoritatea psihofiziologilor îl consideră pe cel mai "afectiv" ca un fel de adaptare mentală, foarte importantă, mai ales necesară pentru păstrarea vieții, dar totuși doar o adaptare mentală anume, una dintre multele dezvoltate de dezvoltare Din acest punct de vedere, ar fi evident imposibil să facem însăși ideea selecției psihice, care în experiența psihică apare ca selecție afectivă, o metodă generală de cercetare psihologică Dar poate cineva să fie în general de acord cu acest punct de vedere? Afecțiune înseamnă doar plăcere și durere ca sentimente directe, sau mai degrabă, ca o colorare directă a experiențelor ("tonul lor senzual") Luată separat, în sine, această colorare, evident, nu reprezintă nicio adaptare Dar plăcerea este ceea ce se străduiește ființa vie, durerea este ceea ce o evită, ambele servesc la păstrarea și dezvoltarea vieții: ambele, așadar, pot fi considerate "adaptare" Ce înseamnă acest lucru? Copilul își aduce mâna aproape de foc, experimentează anumite senzații de temperatură de culoarea suferinței intense și își retrage mâna Aceasta este o adaptare Copilul vede un monstru și este foarte speriat; emoția fricii este caracterizată de suferință intensă, dar aici această suferință nu face decât să-i răpească copilului puterea necesară pentru a scăpa de monstru sau a lupta împotriva lui: după cum vedem, nu există adaptare Suferința în ambele cazuri înseamnă același lucru - influența distructivă a mediului, risipa de energie a sistemului mental; dar reacția sistemului este diferită, iar rezultatul pentru sistemul mental este diferit: într-un caz adaptare, în celălalt neadaptare De aici rezultă următoarea concluzie: dacă delimităm în cunoaşterea experienţei afective de după Biblioteca "Runivers" A BOGDANOV reacție ulterioară din partea sistemului, se dovedește că adaptarea (sau incapacitatea) depinde în întregime de natura acestei reacții ulterioare, în timp ce afectiunea în sine exprimă doar starea sistemului, o scădere sau creștere a energiei acestuia, adică în esență, relația sa cu "mediul", care este fie un factor care ia energia sistemului, fie, dimpotrivă, o sursă de energie crește Dacă un copil și-ar trage reflexiv mâna de pe foc, fără să aibă timp măcar să simtă suferința, adaptabilitatea lui nu ar scădea din aceasta, ci mai degrabă chiar ar crește, deoarece energia sistemului mental ar fi mai puțin irosită Deci, afectivitatea nu este o adaptare, deși determină direcția și producerea adaptărilor Un climat animal prea cald sau prea rece în mod similar determină dezvoltarea unor noi adaptări în organismul animal; dar căldura sau frigul excesiv nu reprezintă nicidecum o adaptare în sine Afectiv pentru selecția mentală înseamnă același lucru cu efectul distructiv sau favorabil al mediului asupra organismului - pentru selecția naturalului Selecția psihică este cauzalitate psihică, la fel cum selecția naturală este cauzalitate biologică Dar cauzalitatea nu este teleologie; și dacă, în general, duce la apariția și dezvoltarea unor sisteme echilibrate, armonice, atunci nu este în niciun caz întotdeauna cazul în cazuri particulare Selecția psihică, ca și selecția naturală, creează multe numai pentru distrugere Ea acționează întotdeauna asupra sistemului psihic doar parțial, și nu integral: coordonează doar "părți de părți", și nu întregul Se adaptează direct o experiență psihică la alta atunci

când se întâlnesc împreună într-o coordonare definită dată; dar nu este în niciun caz întotdeauna posibil să se obţină din aceasta o potrivire generală pentru toate coordonările sistemului Funcţionarea selecţiei psihice este adesea contradictorie Dar într-un număr de secole tendința sa de organizare depășește aceste contradicţii, forța dezvoltării le domină Biblioteca Runiverse SELECȚIA MENTALĂ Schema de asocieri eu Caracteristica principală a întregului câmp al experienței mentale este un anumit tip de coordonare a acesteia, și anume, tipul asociativ Până acum, am folosit conceptul de conexiune asociativă doar pentru a indica limitele zonei studiului nostru; dar aceasta nu înseamnă în niciun caz că conceptul dat are pentru noi sensul unui "a priori" cognitiv în sensul epistemologic kantiano al cuvântului; și de îndată ce dorim să facem un pas către cunoașterea psihologică concretă din problema unei metode psihologice generale, ne confruntăm cu sarcina de a "explica" din punctul de vedere al acestei metode faptul asocierii experiențelor în mentalitate experienţă În primul rând, ce vrea să spună psihologul când vorbește de "asociere"? Acel flux nedefinit, neorganizat de experiențe, care reprezintă "a priori" real și vital al oricărei experiențe și cunoștințe, pentru că din el se cristalizează ambele în procesul de dezvoltare, acest haos primar al vieții nu este, desigur, încă un combinație asociativă de elemente, dar numai material posibil pentru apariția ei Dar un complex stabil, bine organizat de elemente, de asemenea, nu formează "asocieri" în sine, până când, în experiență și cunoaștere, este descompus în părți componente, care sunt apoi considerate ca "asociate" unele cu altele Două complexe, A și D, care s-ar întâlni invariabil împreună în domeniul experienței psihice, nu ar constitui o asociere, deoarece nu s-ar distinge deloc ca două complexe separate, ci ar fi acceptate ca unul singur Astfel, dacă vorbim despre legătura asociativă a complexelor ^ D, D C etc , atunci prin același sens ne referim nu numai la legătura lor reciprocă, ci și la separarea lor, ne referim la faptul că uneori acţionează împreună, iar alteori separat , în combinații cu alte complexe Dar, în același timp, nu considerăm "întâmplătoare" întâlnirile complexelor L, -B, C din domeniul conștiinței, ci recunoaștem regularitatea binecunoscută, care constă în faptul că fiecare dintre ei îi "atrage" pe alții, adică Biblioteca "Runivers" A BOGDANOV, fiecare este o condiţie pozitivă şi nu negativă şi nu indiferentă pentru apariţia altora în sfera experienţei psihice directe Uneori, această condiție în sine se dovedește a fi suficientă, alteori nu, dar întotdeauna când este prezentă, este necesară o sumă mai mică a tuturor celorlalte condiții pentru apariția experiențelor asociate cu ea decât în absența ei Forma de bază, cea mai generală și tipică de asociere este asocierea prin adiacență Două experiențe, care au apărut odată în același câmp al conștiinței, dezvăluie apoi o tendință de a se chema reciproc - întâlnirea cu un cal văzut anterior, o persoană își amintește călărețul care stătea atunci pe el și invers Cum este "explicată" această legătură din punctul de vedere al selecției psihice? Două complexe, A și , simultan în domeniul conștiinței, în comun "supuse" selecției mentale, pozitive sau negative, adică, cu alte cuvinte, experimentează în comun schimbări energetice, în sensul întăririi sau slăbirii acestor complexe Dar în acest fel, ambele complexe formează în acest psihic un singur sistem de echilibru energetic Aceasta rezultă din faptul că câmpul conștiinței reprezintă, după cum am văzut, zona schimbărilor coordonate în sistemul mental, adică schimbări, conectate energetic în acest moment, a căror energie este schimbată nu numai cu mediul extern pentru ele, ci și între ele x) Deci, datorită procesului de selecție

mentală, nu mai avem în față două separate, "întâmplătoare" combinate pentru un complex de timp de elemente, ci un anumit sistem de echilibru Rămâne "în afara conștiinței" atâta timp cât acest echilibru nu este perturbat de nimic; dacă este încălcat într-un anumit mod pentru o parte a acestui sistem - să zicem, pentru partea A - atunci "complexul L" intră în câmpul conștiinței; dar apoi, ca în orice sistem energetic, echilibrul este perturbat pt) O astfel de conexiune se exprimă cel mai clar din punct de vedere fiziologic, și anume în faptul că vital-diferențiale individuale ale celulelor și centrelor private, corespunzătoare "câmpului conștiinței", fuzionează prin mijlocirea conductoarelor (fibre asociative și pre-excitatorii)) într-un singur vital-diferențial comun, continuu, al aparatului central Biblioteca "Runivers" SELECȚIA MENTALĂ partea și ne putem aștepta ca B să "apare" și în conștiință Dacă pe parcursul întregului interval de timp sistemul acestor două complexe a rămas complet neschimbat, atunci fiecare dintre ele l-ar numi inevitabil pe celălalt după el; dar nu poate fi vorba de o asemenea stabilitate necondiționată când vine vorba de un psihic viu și viu: schimbându-se încet și continuu în părțile sale cele mai mici, sistemul poate fi transformat foarte semnificativ și chiar complet descompus; de aceea legătura asociativă are doar o valoare limitată, de aceea reprezintă o masă de diferite grade, de la un minim evaziv de forță până la un maxim care se limitează la inseparabilitate Din acest punct de vedere, toate trăsăturile esențiale ale conexiunii asociative ne sunt pe deplin explicate De exemplu, este deosebit de puternică dacă apare cu o afectivitate puternică: tot ceea ce este trăit într-un moment de mare bucurie sau suferință intensă este asociat cel mai ferm, astfel încât fiecare parte a câmpului conștiinței de atunci, apărând din nou în conștiință, cu mare puterea şi claritatea îi învie pe alţii, - pe acest fapt binecunoscut se bazează multe metode de mnemonică şi pedagogie) Un afectiv puternic semnifică o acțiune energetică de selecție psihică; și întrucât tocmai această acțiune creează un sistem de echilibru din două complexe care s-au întâlnit în conștiință, este clar că o selecție mai intensă determină o unitate relativă mai mare, o stabilitate mai mare a noului sistem, adică conexiune mai puternică a părților sale Exact în același mod, asocierea experiențelor se întărește atunci când apar în mod repetat împreună în conștiință: aici doar intensitatea selecției mentale este înlocuită cu durata ei, acțiunea ei, ca să spunem așa, se acumulează Pe de altă parte, viața mentală este mai intensă pentru tot acel timp intermediar, în timp ce complexele asociate) Pe vremuri, stabilind hotarele moșiilor, băieții erau mărunțiți la hotar, pentru ca aceștia, trăind până la bătrânețe, să nu poată uita unde era hotarul Profesorul clasic modern folosește aceeași metodă atunci când îl lasă pe elev fără prânz, obligându-l să învețe vocabile în acest moment, sau părinții patriarhali când bat copiii și "pronunțează": "nu face asta, nu face asta " etc d Biblioteca "Runivers" A BOGDANOV rămân "dincolo de pragul" conștiinței, cu cât legătura asociativă a acestor complexe este mai slăbită, cu atât este mai puțin probabil ca intrarea unuia dintre ele în câmpul conștiinței "va atrage" intrarea altuia Viața psihică intensă înseamnă un număr mare de modificări ale sistemului mental, prin urmare, un număr mare de influențe în schimbare, iar aceste influențe operează și în afara coordonării principale, transformând sistemele particulare de echilibru energetic stabilite anterior - grupări asociative Și aici, ca și în cazul precedent, durata influențelor în schimbare este de aceeași valoare cu intensitatea lor: asocierile devin mai slabe dacă nu sunt reînnoite în conștiință mult timp Toate acestea se referă la cel mai

simplu și principal tip de legătură asociativă - la asociații "prin vecinătate"; la fel se înțelege, și la asocieri "după succesiunea temporală", deoarece aceasta din urmă conține momentul contiguității: dacă complexul A dispare complet din conștiință în momentul apariției complexului D, atunci nu se formează asocierea conform secvenței; se obţine numai în cazul în care complexul A, chiar dacă doar parţial şi într-o formă slăbită, rămâne o perioadă de timp alături de B Astfel, avem toate motivele să considerăm ambele tipuri iniţiale de asociere ca rezultat al selecţiei mentale Problema asociațiilor "prin similitudine" și "prin contrast" pare a fi ceva mai complicată - despre asocieri de tip "superior" Pentru a trece la ei, avem nevoie de încă o verigă intermediară - fenomenele de "dependență" mentală II Dacă în conștiință apare în mod repetat o reacție mentală de natură senzorială (percepție, reprezentare) sau motrică (act volițional, aspirație), atunci este mai departe cu atât devine mai obișnuită În același timp, se schimbă, și tocmai în trei privințe Pe de o parte, este din ce în ce mai ușor de reprodus în psihic - șansele noii sale repetari, restul fiind egale, cresc Pe de altă parte, ca un complex de elemente ale experienței, acesta Biblioteca "Runivers" selecție mentală dobândește din ce în ce mai multă certitudine și conservatorism - relațiile reciproce ale elementelor sale devin mai puternice și mai stabile Pe a treia latură, colorarea afectivă a reacţiei se modifică - în general vorbind, spre indiferenţă: înaltul afectiv, pozitiv sau negativ, scade, devenind din ce în ce mai nesemnificativ; dar cu un afectiv negativ, problema nu se limitează la aceasta, trece apoi într-una pozitivă și, de regulă, nici nu trece peste o anumită valoare scăzută și dezvoltare Aici, în primul rând, este evident că avem de-a face cu o acțiune repetată și în general de lungă durată a selecției mentale: repetându-se iar și iar, reacția este de fiecare dată supusă acestei acțiuni Dacă selecția este pozitivă (reacția în conștiință apare ca ceva "plăcut"), atunci devine imediat clar de ce crește șansele unei repetări ulterioare a reacției - aceasta este caracteristica generală și principală a selecției mentale pozitive Dar cum apare un efect similar al "dependenței" chiar și atunci când selecția este negativă, când reacția este direct "neplăcută"? A priori, ar trebui să ne așteptăm, aparent, la rezultatul exact opus - din ce în ce mai greu de reprodus reacția? Adevărat, uneori se întâmplă acest lucru - cu cât un anumit complex se repetă mai des în conștiință, cu atât rezistența internă pe care o întâmpină în acest caz este mai puternică, cu atât mai puternică este tendința de a-l suprima și de a-l elimina din câmpul mental) Dar asta se întâmplă mai degrabă într-o minoritate de cazuri, noi *) Această latură a procesului de obișnuire este exprimată prin "înțelepciunea populară" cu cuvintele: "ai răbdare - îndrăgostește-te" Obiceiurile profesionale le permit oamenilor să găsească o oarecare plăcere chiar și în ceea ce este pur și simplu insuportabil pentru toți oamenii neobișnuiți De exemplu, multor chimiști care lucrează, cel puțin prin analiză, cu hidrogen sulfurat încep să le placă în mod pozitiv mirosul acestui gaz) De exemplu, atunci când o persoană este forțată să facă o muncă neplăcută pentru el, se întâmplă adesea ca de fiecare dată să devină din ce în ce mai dificil pentru el, munca să devină din ce în ce mai puțin energică, coordonarea actelor volitive, determinând mental ea, devine din ce în ce mai dizarmonică și curge din ce în ce mai lent - o imagine tipică a selecției psihice negative Biblioteca "Runivers" A BOGDANOV dar acum este ocupat de tipul opus de fenomen - atunci când apare o reacție "neplăcută" cu o rezistență din ce în ce mai mică a psihicului și atunci chiar devine "plăcută", când, de exemplu, o

persoană, după ce a început să facă ceva un fel de muncă cu dezgust, încetul cu încetul "atrage" în ea și chiar începe să găsească o oarecare plăcere în ea În orice caz, nu există nicio îndoială că o astfel de "dependență" cu o colorare negativă a reacției are loc mult mai lent și cu o cheltuială mai mare de energie decât cu o colorare pozitivă: este mult mai ușor să "se implice" într-un mod direct plăcut ocupaţie decât într-una direct neplăcută Astfel, și aici, tendința tipică de selecție negativă pare să fie prezentă - este doar paralizată și depășită de unele alte influențe Care este această influență? Întrebarea se rezolvă foarte ușor dacă ne amintim că câmpul selecției psihice este câmpul conștiinței ca un întreg Este greu de imaginat o suferință mai mare decât cea trăită de un școlar de zece ani, "învățând" să fumeze Senzațiile neobișnuite tactile, olfactive și gustative de la fumul de tutun provoacă o serie de reacții convulsive dizarmonice - din diafragmă și alți mușchi ai aparatului respirator (tuse), din sistemul vascular (bătăi ale inimii, puls rapid), mușchi ai feței (grimasă), diverse glande (lacrimi), salivație), etc Luate împreună, aceasta înseamnă o mare risipă de energie, deci o mare suferință Dacă totul s-ar reduce la asta, atunci aproape nimeni ar fi "obișnuit" cu fumatul Dar împrejurările sunt mult mai complicate, iar în domeniul conștiinței există, pe lângă complexele indicate, multe altele Ideea actului de fumat este combinată în psihicul copilului cu ideea unei relative "egalități" cu adulții, adică a unei expansiuni fundamentale a vieții, a ridicării nivelului acesteia Această combinație se rezumă, în cele din urmă, la asocierea "prin adiacență" - la faptul că copilul a văzut doar adulți fumând și, în același timp, le-a observat relațiile reciproce - foarte "liber" din punctul său de vedere Dacă actul de fumat provoacă senzații "neplăcute", atunci conștiința creșterii libertății este "plăcută": o parte a asociației, luată separat, are un afectiv negativ, cealaltă Biblioteca "Runivers" SELECȚIA MENTALĂ pozitiv; care este culoarea asociației, cum este întregul? Sentimentul de suferință, care întunecă prima parte a asociației, este foarte intens, dar trecător și are doar o bază fiziologică individuală; dimpotrivă, sentimentul de plăcere care caracterizează a doua parte a asocierii poate să nu fie deosebit de intens, dar are o bază socio-psihologică, este susținut constant de mediul copilului mediu social și, prin urmare, se distinge printr-o acțiune îndelungată Copilul va fuma o dată sau de două ori până la greață și va suferi câteva ore; dar în fiecare zi de multe ori, uitându-se la cei din jur, revine la gândul: "O, ce bine este să fii un adult care face ce vrea și care fumează cu vădită plăcere" Dacă, în această asociere mereu reînnoită, va prevala efectul de durată, deși mai puțin intens, al afectiunii pozitive, eroul nostru își va reînnoi din nou și din nou încercările de a fuma; dacă influența intensă, deși mai puțin durabilă, a afectivului negativ învinge, atunci încercările vor deveni mai puțin frecvente sau vor înceta În primul caz, șansele de repetare a reacției cresc, așa cum se întâmplă cu "dependența", în al doilea, acestea scad Acest exemplu particular ne oferă o indicație a modului general în care este creat un "obicei" pentru a repeta o reacție "neplăcută" Cu fiecare repetare efectivă a unei reacții, o repetare datorată unei combinații de circumstanțe, chiar dacă doar "externe", această reacție acționează ca parte integrantă a unui anumit câmp al conștiinței, iar selecția mentală o asociază "prin contiguitate" cu restul a conţinutului acestui câmp Cu cât apar astfel de repetiții reale, cu atât mai multe "câmpuri ale conștiinței" conţin această reacție, cu atât mai multe "legături asociative" se formează în

ea prin contiguitate; iar fiecare legătură asociativă, după cum știm, crește șansele de repetare a reacției În acest caz, colorarea afectivă proprie a reacției devine mai puțin importantă, deoarece acțiunea selecției mentale, așa cum am văzut, nu se referă la o parte separată a câmpului conștiinței, ci la întregul ei; iar reacţia afectivă specială intră doar ca termen în suma totală a condiţiilor selecţiei mentale Dacă Biblioteca "Runivers" A BOGDANOV acest termen are semnul minus, iar celălalt plus, atunci, în funcție de valoarea sumei de viață, șansele de repetare a reacției fie vor crește, fie vor scădea În primul caz, obținem procesul de "obișnuire cu neplăcut"; și este clar că acest proces se va dovedi, în general, mult mai lent și mai dificil decât "obișnuirea cu lucruri plăcute" Cealaltă latură a procesului se exprimă în creșterea certitudinii și conservatorismului acelei reacții mentale, care "devine un obicei" Aceasta se datorează pur și simplu duratei generale a acțiunii selecției psihice care intră în joc la fiecare repetare a reacției Ca orice proces energetic, selecția mentală este îndreptată către un echilibru stabil și, acționând asupra unui complex dat de elemente, urmărește să creeze din acesta un sistem echilibrat, conservator, care caracterizează complexele "obișnuite" Dar se dovedește întotdeauna, desigur, nu absolută, ci doar relativă certitudine, deoarece selecția mentală se străduiește în același timp să formeze sisteme de echilibru de un volum mai extins - și anume, din acest complex, împreună cu altele cu care se întâlnește în același câmp al conștiinței (sisteme de asociație) Această ultimă împrejurare explică și "tocirea" afectivului pe măsură ce se obișnuiește În măsura în care se creează sisteme asociative de echilibru energetic, are loc și echilibrarea afecțiunilor diferitelor părți ale fiecărui astfel de sistem: orice plus sau minus semnificativ, ca să spunem așa, estompează, fiind distribuit în aceste sisteme între toate părțile lor Se pare că pentru diverse complexe asociate unele afective medii; și este destul de firesc ca acesta să fie de obicei un mic afectiv pozitiv, deoarece însăși "obișnuirea" are loc, după cum am văzut, numai atunci când, în total, efectul selecției psihice asupra diferitelor asociații care implică reacția dată este pozitiv si nu negativ De exemplu, dacă un chimist începe treptat să găsească mirosul de H S mai degrabă plăcut, acest lucru se datorează în primul rând pentru că această senzație este asociată pentru el cu ideea de multe lucruri interesante și Biblioteca "Runivers" SELECȚIA MENTALĂ reacții chimice utile, reprezentare care are un afectiv pozitiv, care trece și la mirosul perceput *) În masa de cazuri, schimbarea afectivității are loc, totuși, într-un alt mod, un exemplu al cărui exemplu cel puțin același "obișnuit" de fumat poate servi drept exemplu La o persoană neobișnuită, fumul de tutun, ca o nouă influență externă intensă, provoacă, știm, o mulțime de "reacții convulsive", care sunt toate "neplăcute", deoarece reprezintă o mare risipă de energie nervoasă (tuse, palpitații, constricție) a vaselor periferice etc) · Aceste reacții convulsive îi aparține cea mai mare proporție a afectivului negativ în actul fumatului, iar dacă acest act se repetă, atunci ele sunt eliminate treptat prin selecție mentală - conform legii generale a acțiunii sale; iar odata cu eliminarea acestora scade si experienta afectiva negativa a celui care fumeaza - scade sau chiar se transforma intr-una pozitiva, daca se adauga asociativ experiente "placute" După cum vedem, "procesul de obișnuire" în toate manifestările sale principale se află în întregime în cadrul "selecției mentale", cu alte cuvinte, este ușor "explicat" prin aceasta III Punctul de vedere al selecției psihice ne-a permis să "explicam" diferitele manifestări ale

acelui proces care este notat prin cuvântul "obișnuire" și care de obicei, dar nu întotdeauna, însoțește "exercițiul" psihic ("Uebung"), adică repetarea unor complexe mentale similare în fluxul experienţei Dar ne-a oferit și ocazia să înțelegem acele cazuri când "exercițiul" nu presupune "dependență" - cazuri de experiențe deosebit de "neplăcute", în repetarea cărora selecția negativă capătă o preponderență decisivă, contracarând tot mai mult repetările ulterioare Astfel ideea selecției psihice a ochiului *) În același timp, desigur, apare și fenomenul opus: afectiunea pozitivă a ideii unor astfel de reacții chimice interesante și utile este redusă din cauza colorării "neplăcute" a mirosului prezentat sau resimțit în legătură cu aceste reactii Biblioteca "Runivers" A BOGDANOV este numită mai larg și mai general decât viziunea pe care aș numi-o "lamarckism psihologic" și care se oprește doar la suprafața faptelor de "exercițiu" și "obișnuire", afirmându-le, dar fără a le reduce la unitate cu fapte indubitabile de un caracter opus *) Acum, evident, putem face atât aceste fapte, cât și alte fapte, așa cum s-a deja "explicat", deja reduse la unitatea ideii de selecție mentală, pentru a face baza unei "explicații" ulterioare - pentru fapte mentale mai complexe natură Și în primul rând, vom face acest lucru în raport cu cele mai înalte tipuri de procese asociative - cu asocieri prin asemănare și contrast, care formează baza oricărei "generalizări" și "diferențe" cognitive * Orice complex de elemente care iese în evidență din fluxul de experiențe apare inițial în experiență ca un întreg nedefinit Este chiar posibil să-l distingem de altele adiacente numai datorită faptului că apare în conjuncție nu cu același, ci la fiecare repetare, cel puțin parțial, cu noi și noi complexe Destul de asemănătoare sunt condițiile care fac posibilă descompunerea complexului în părțile și elementele sale; aceste părți și aceste elemente se repetă în alte combinații noi, astfel încât fostul complex este reprodus nu numai în întregime, ci uneori și parțial în alte complexe De exemplu, dacă un copil care a văzut până acum doar o pisică întâlnește o alta, atunci în psihicul său, de fapt, majoritatea combinațiilor vechiului complex - ideea de pisică - sunt reproduse, dar în combinație cu unele altele noi în loc de unele combinații vechi Fapte similare în viitor apar din nou și din nou -) În Critica experienței pure a lui Avenarius, un astfel de "lamarckism" joacă rolul uneia dintre ideile centrale și este asociat cu o înțelegere prea externă, formală, a principiului "descrierea pure" Acest principiu, în esență, nu cere ca nimic fundamental în exterior dincolo de limitele acestei experiențe, astfel încât orice "explicație" ar fi doar o descriere sumbră, dar nu reduce în niciun caz metodele acestei descrieri simplificatoare la o generalizare mecanică a faptelor - o astfel de generalizare este doar materială pentru o unificare idee, dar nu este încă deloc o idee unificatoare Tot ceea ce spune Avenarius despre "Ucbung" este doar o generalizare mecanică Biblioteca "Runivers" SELECȚIA MENTALĂ partea "comună" a tuturor complexelor corespunzătoare de percepții sau idei despre "pisica" care se repetă în acest caz este supusă unei acțiuni mai prelungite și sistematice de selecție mentală decât restul - "individual" - părți ale acestor complexe, și, prin urmare, devine mai mult un "obicei" "Obișnuirea" duce aici, desigur, la o mai mare repetiție, la un conservatorism mai mare și indiferență afectivă comparativă Toate aceste trăsături sunt cele care caracterizează complexul care se separă treptat în acest fel - "ideea generalizată" a pisicii *) Procesul de "generalizare" desfăşurat în acest fel este în acelaşi timp un proces de asociere prin asemănare Faptul este că partea

cea mai repetitivă a complexelor similare, într-un mod natural, este asociată prin contiguitate cu fiecare dintre părțile mai puțin repetitive și le "trage" cu ea în conștiință Dacă A, ca o combinație mai repetitivă, este izolată într-un complex de B, ca parte mai individuală a complexului, în altul din (, în al treilea din D), atunci această separare nu este necondiționată: A rămâne în continuare asociat cu B, pentru că împreună cu el se afla în același câmp al conștiinței și împreună a fost supus acțiunii selecției mentale, care, după cum am văzut, creează în acest caz o relație asociativă, dar în același mod A este legat printr-un legătura asociativă atât cu C, cât și cu D etc Prin urmare, în care Oricare dintre aceste combinații asociative A nu este direct, "are tendința" de a evoca în conștiință restul combinațiilor sale: A-\-B "aduce" A- \-C și A-\~D etc , o pisică "amintește" de alte pisici, o pasăre de alte păsări Aceasta este asocierea "prin similitudine" Dezvoltarea experienței mentale duce la o "generalizare" progresivă a experiențelor Descompunerea complexelor de experiență continuă și mai departe, "partea recurentă a unei serii de complexe și) Strict vorbind, ideea inițială a unei astfel de pisici date, de exemplu, prima pe care un anumit copil a văzut-o până acum, se formează în același mod: o serie de percepții succesive ale aceleiași pisica nu reprezintă o repetiție exactă a unuia și același complex, ci doar aproximativă, iar ideea unei astfel de pisici este deja o "generalizare" În i roua filozofiei, carte θ Biblioteca "Runivers" A BOGDANOV partea care se repetă a unei alte serii poate conține combinații generale, care, la rândul lor, sunt izolate prin selecție mentală, așa cum mai ales "obișnuit" pentru psihic - acestea sunt "generalizări de ordinul doi", etc Generalizările de ordine superioare sunt centre asociative pentru generalizări de comenzi inferioare ca acestea pentru cele chiar mai mici Acest lanț de generalizare este în același timp un lanț de asocieri prin similitudine, mai larg și mai puțin larg Din moment ce "generalizare", i e partea repetitivă a unor complexe similare, "este izolată" într-o anumită măsură doar datorită repetării sale în compoziția acestor complexe și, din moment ce formează centrul lor asociativ comun, este firesc să nu fie niciodată complet separată de aceste complexe, niciodată se separă complet de ele, chiar și pentru o perioadă scurtă de timp: după cum știm, o legătură asociativă înseamnă un sistem de echilibru energetic elaborat prin selecție mentală; și de aceea "generalizarea", fiind doar verigă centrală a unui vast sistem de acest fel, nu poate fi în niciun caz desprinsă complet de el, fie și doar pentru o clipă Dacă acest lucru s-ar întâmpla, atunci ne-am confrunta cu o combinație dezechilibrată energetic, care, datorită dezechilibrului său, ar dezechilibra imediat grupările psihice (asociative) adiacente, adică ar implica în "câmpul conștiinței" complexele sale "private", pe care le generalizează Cu alte cuvinte, generalizarea se manifestă întotdeauna în psihic ca parte centrală a unei asocieri prin asemănare și doar într-o astfel de asociere există O generalizare "pură", care ar fi "distrasă" de la tot ceea ce este individual în complexe private generalizate, o persoană nu o poate realiza niciodată în conștiința sa Astfel, generalizarea nu este altceva decât o asociere prin similitudine, în care, prin selecție mentală, într-o anumită măsură, partea repetitivă a complexelor asociate este izolată - ca să spunem așa, "subliniată" Este clar că cu cât este mai mare gradul sau "ordinea" de generalizare, cu atât asocierea prin similitudine cu care îi corespunde este mai mare, cu atât este mai semnificativă masa de anumite complexe pe care le conectează Dar câmpul conștiinței, ca zonă de schimbări coordonate în

psihic Biblioteca "Runivers" SELECȚIA MENTALĂ întotdeauna limitat: ca orice sistem organizat, psihicul nu poate experimenta simultan un număr nedefinit de schimbări fără a-i încălca coerența și unitatea De aceea, complexul generalizat nu apare niciodată sau aproape niciodată în conștiință împreună cu toate particularitățile pe care le unește: doar unele dintre ele sunt prezente, unele cu o mai mare distincție, altele cu mai puțină, încă altele într-o formă complet slăbită; iar selecţia psihică o înlocuieşte foarte repede pe una dintre ele cu alta, astfel încât întregul are un caracter şovăitor, estompat Aceasta este o caracteristică psihologică constantă a "generalizărilor" Ceea ce în cunoaștere se numește "concept" este o asociere puternică, determinată social prin contiguitate, între un complex vag instabil în "generalizarea" conștiinței și un "cuvânt" destul de definit, nesemnificativ din punct de vedere al sumei elementelor, extrem de conservator În principiu, această asociere este "explicată" în același mod ca oricare alta, în timp ce geneza ei socială se află cu mult dincolo de sarcina noastră După cum vedem, punctul nostru de vedere, bazându-se pe faptele "obișnuirii", reduce cu ușurință procesele de bază ale activității cognitive la principiul selecției mentale În același timp, "explicează" "răceala" caracteristică a cunoașterii, indiferența afectivă comparativă a "generalizărilor" și "conceptelor": cel mai "general" este cel mai repetitiv, cel mai "obișnuit" și "obișnuit" , după cum am văzut, duce la atenuarea afectiunii Această "răceală" a cunoașterii este, de asemenea, o condiție pentru acel conservatorism al conceptelor, care se exprimă în "legea identității" logică: înalt afectiv înseamnă, la urma urmei, o muncă intensă de selecție mentală și, prin urmare, - transformarea complexelor care sunt în conștiință, încălcarea "identității" lor și, prin urmare, incompatibilă cu strictul conservatorism al conceptelor consacrate IV Înainte de a trece la a treia, cea mai complexă formă de legătură asociativă, ar trebui să ne oprim puțin asupra cazurilor de competiție a complexelor mentale care sunt foarte importante pentru explicarea acestei forme * Biblioteca "Runivers" A BOGDANOV Câmpul conștiinței este zona schimbărilor coordonate în sistemul mental Această zonă este întotdeauna limitată în mod inevitabil și tocmai din cauza a două circumstanțe Pe de o parte, reprezentând un întreg organizat, foarte complex și doar relativ stabil, psihicul în general nu poate suporta un număr nelimitat de schimbări simultane - odată ce trece de o anumită limită, psihicul începe pur și simplu să se prăbușească Pe de altă parte, gradul de coordonare al schimbărilor scade cu atât mai puternic, cu atât mai multe apar simultan, iar dincolo de o anumită limită coerența lor dispare - se obține o masă vagă, nedefinită de experiențe, care nu este o experiență psihică (" Verworrenheit") Se dovedește o uriașă risipă de energie a sistemului mental, selecția mentală este îndreptată spre restrângerea câmpului experiențelor și, dacă acest lucru se realizează, conștiința "intră în limitele sale normale" Psihologii sunt experimentatori, de exemplu Wundt, a făcut experimente pentru a determina volumul limitativ al conștiinței Rezultatele acestor experimente nu pot fi exprimate exact, deoarece unitățile de măsură sunt încă departe de a fi stabilite; un lucru este cert, că pentru fiecare psihic există un astfel de volum limitativ, ca o limită naturală pentru extinderea fluxului de experiențe Competiția reciprocă a complexelor mentale depinde de această limită Cu cât sunt mai multe în domeniul conștiinței, cu atât selecția mentală mai puternică tinde să le reducă numărul În același timp, eliminarea unora duce la creșterea luminozității și clarității altora și invers În asta constă

competiția de experiențe Gradul de concurență, intensitatea acesteia, depinde, desigur, nu numai de numărul de complexe concurente, ci și de compoziția acestora și de natura relațiilor lor reciproce Cu cât complexele sunt mai eterogene, cu atât au mai puține combinații comune, de legătură, cu atât este mai puțin și mai dificil să se realizeze coordonarea lor reciprocă, cu atât mai intens concurează între ele Acest lucru este bine cunoscut de oricine a trebuit să se gândească la mai multe lucruri diferite simultan Și există o serie extrem de importantă de cazuri când concurența devine chiar deosebit de puternică Biblioteca "Runivers" SELECȚIA MENTALĂ cu foarte putine experiente Aici este vorba de contradicțiile complexelor voliționale Dacă luăm în considerare viața psihicului în relația sa cu mediul extern, atunci trebuie să stabilim două tipuri principale de experiențe mentale: complexe-imagini (senzații, percepții, idei) și complexe voliționale (aspirații, impulsuri) "Imaginile" sunt cele mai apropiate reflectări ale influențelor mediului în sistemul mental, "voința" este reacția din spate a sistemului la aceste influențe, reacția care le schimbă Complexele "mediului" provoacă modificări în complexele "psihicului"; în măsura în care acestea din urmă au un caracter pasiv, nu se reflectă la rândul lor în complexele mediului, în măsura în care sunt doar "imagini"; în măsura în care primesc o colorare activă, se reflectă la rândul lor în mediu, în măsura în care constituie "voinţă") Legătura inseparabilă dintre cele două, imposibilitatea granițelor ascuțite între regiunile lor, este de la sine înțeleasă O reacție psihică tipică este o combinație inextricabilă a unui complex de primul fel cu un complex de al doilea fel O persoană "percepe" o anumită imagine, să spunem, "pradă", iar această imagine implică imediat un impuls volitiv de o anumită natură - actul de "luare în stăpânire" a prăzii Inițial, acesta este un complex continuu și numai odată cu extinderea și complicarea experienței, acesta este împărțit în două părți asociate reciproc Complexul volitiv, luat de la sine, reprezintă întotdeauna cheltuirea de energie a sistemului mental, este pentru el o valoare energetic-negativă Fiziologic, se exprimă în inervație, în fluxul de energie direcționat din aparatul central al sistemului către periferie și, în cele din urmă, către mediul extern Astfel, pentru orice complex în care predomină combinațiile "voliționale",) "Reprezentarea" este un complex incomplet - o imagine care nu decurge din impactul direct și imediat al complexelor de mediu, dar este totuși reflectarea lor indirectă un act de voință, care este deja "reflectat" în mediu (Despre relația dintre aceste reacții mentale incomplete și cele complete, vezi lucrarea mea "Cunoașterea din punct de vedere istoric * St Petersburg, , pp -) Biblioteca Runiverse A* BOGDANOV selecția psihică trebuie să se dovedească negativă, tinde să elimine acest complex din conștiință; nu fără motiv mulţi filosofi considerau aspiraţiile, voinţa, drept suferinţă Astfel de complexe ar dispărea rapid din conștiință, dacă nu ar fi acțiunea continuă a celor, în raport cu câmpul conștiinței condițiilor "externe", care aceste complexe sunt evocate și prin care, ca să spunem așa, sunt evocate iar și iar Atâta timp cât efectul frigului asupra corpului continuă, dorința de a se ascunde de frig, de a se învălui în ceva, nu se oprește, în ciuda colorării negative a câmpului conștiinței în care se acționează; dar de îndată ce condițiile care generează și reînnoiesc dorința sunt eliminate, de exemplu, aceasta este "satisfăcută" - dispare din conștiință cu cea mai mare viteză sub influența selecției negative; și, de exemplu, după o cină bună este greu chiar să-ți imaginezi cât de flămânzi sunt oamenii Este destul de clar că complexele volitive

concurează mult mai puternic între ele, întâlnindu-se în conștiință, decât complexele de imagine: se dovedește o risipă continuă de energie în diferite direcții, iar afectiunea negativă este deosebit de semnificativă În același timp, de obicei, niciunul dintre complexele concurente nu atinge, tocmai din cauza concurenței altora, gradul unui act volitiv complet, ci rămâne la stadiul de "aspirație"; rezultă o luptă de aspirații diferite, care continuă până când selecția negativă nu elimină toți concurenții, cu excepția unuia; aceasta cea mai intensă și mai stabilă și, prin urmare, înlătură toate celelalte eforturi, apoi umple câmpul conștiinței și trece în acțiune În realitate, nu complexele volitive pure concurează, desigur, ci asocieri întregi de imagini cu aspirații Acțiunea selecției mentale devine mai complicată deoarece imaginile în sine pot avea și un aspect afectiv pozitiv, adesea chiar foarte semnificativ; și, în consecință, apare o selecție pozitivă care întărește nu numai imaginea în sine, ci și efortul asociat acesteia Apoi, "ludarea pentru plăcut" devine activă, se transformă în acțiune Dar pentru noi momentan este important altceva: în fiecare dintre asociațiile concurente, intensitatea Biblioteca "Runivers" SELECȚIA MENTALĂ imaginea se schimbă odată cu intensitatea efortului corespunzător, urcând și coborând aproximativ paralel cu aceasta din urmă O astfel de corespondență este inevitabilă datorită celei mai strânse legături asociative dintre imagine și aspirație v Alături de asocierile "prin similitudine", un rol enorm în viața cognitivă a unei persoane îl joacă asociațiile "prin contrast" sau, vorbind în general, "prin diferență" Acesta este un tip și mai complex de conexiune asociativă Când vezi un african negru, îți apare în minte o idee despre un caucazian "alb", despre un indian "roșu aramiu", despre un bărbat galben-închis din rasa mongolă etc În același timp, vin în prim-plan în mintea ta, ieși în evidență din cea mai mare luminozitate și certitudine este tocmai caracteristicile diferenței lor, și nu asemănarea, în acest caz, culoarea pielii lor Așa este asocierea prin diferență Este lesne de observat că presupune asociere prin asemănare Când vezi un negru, nu-ți amintești puf alb sau hârtie albă, ci un om alb; asemănările comune acestor două complexe de elemente formează legătura necesară și primară între ele; și numai acele complexe care sunt deja reunite prin această legătură pot servi drept material pentru acea nouă combinație, pe care o desemnăm ca asociere prin diferență Noua combinație în sine reprezintă un anumit contrast cu prima; în timp ce în asociere prin similitudine, părțile comune ale complexelor combinate ("forma generalizării") sunt expuse cu cea mai mare intensitate, iar trăsăturile diferenței devin încurcate și confuze, contopindu-se într-un fel de masă vagă de experiențe; în asociere prin diferență, relația este exact invers: trăsăturile comune se retrag în plan secund și sunt doar slab și vag recunoscute, iar "diferențele" par a fi subliniate, apărând cu tot mai multă luminozitate și siguranță ("forma diferenței") Sarcina este de a afla geneza psihologică a unor astfel de asociații Cel mai ușor este să descrii această geneză printr-un exemplu concret ■ Să presupunem că între oamenii "albi" și oamenii "negri" în Biblioteca "Runivers" A BOGDANOV stepele din sudul Africii sunt în război; și ai căzut din greșeală în spatele armatei europene și te-ai rătăcit într-o zonă necunoscută Privind în jur, observi că la orizont în depărtare este decupată silueta vreunei figuri umane; te uiți, dar nu poți da seama dacă este un negru sau un european într-un costum închis la culoare În conștiința ta apar două complexe mentale, care se concurează reciproc, dar acestea nu sunt doar imagini ale unei persoane "albe" și "negre",

ci imagini strâns asociate cu anumite aspirații: ideea de european este indisolubil legată de dorința de a grăbește-te spre el pentru a obține de la el ajutor sau indicații pe drumul către armată, ideea unui negru - cu dorința de a se ascunde și de a se pregăti pentru un atac "Influența externă" care provoacă ambele complexe nu se oprește - continui să vezi o silueta nedefinită; ele concurează intens, slăbindu-se reciproc și nepermițându-se unul altuia să se încheie într-un act volițional real; această stare "oscilativă" este însoțită, după cum știm, de o risipă semnificativă de energie, care se exprimă într-un puternic afectiv negativ: starea este cu siguranță "neplăcută" Există, așadar, o selecție negativă intensă care acoperă întregul câmp al conștiinței, dar la ce duce ea? Este ușor de aflat dacă analizăm complexe concurente Imaginile unei persoane "albe" și "negre" au o parte comună A - trăsăturile comune ale ambelor tipuri și, prin urmare, sunt deja asociate în psihic prin similitudine Dar pe lângă această parte comună, au "diferențe", partea B într-una, partea C în cealaltă, în principal elemente de culoare A-\-B (european) este asociat cu un complex volitiv, A -p C (Negro) cu altul; este clar că partea A nu este într-o legătură strânsă și directă nici cu una, nici cu cealaltă "străduință", iar ceea ce este unit cu ele în cel mai strâns mod cu una este o combinație de B, cu alta - C, părți diferite Selecția negativă este îndreptată împotriva tuturor combinațiilor de umplere a conștiinței, dar atâta timp cât "cauza externă" persistă, ea nu poate elimina complexele volițíonale pe care le provoacă - ele, ca să spunem așa, sunt reînnoite iar și iar Deoarece sunt inextricabil asociate cu B și C - părți diferite ale ambelor Biblioteca "Runivers" SELECȚIA MENTALĂ complexele lor de imagini, atunci acestea sunt menținute continuu în conștiință atâta timp cât sunt susținute ambele "aspirații" care concurează între ele; și aici selecția psihică este, ca să spunem așa, neputincioasă împotriva acțiunii continue a "cauzei externe" Dar partea comună a ambelor complexe, partea E, este legată de ambele eforturi mult mai slabe și doar indirect; prin urmare, selecția ei negativă este, de fapt, cea mai copleșitoare Ca urmare, în raport cu ambele complexe-imagini, se obține următoarea imagine: diferențele lor apar în conștiință cu cea mai mare luminozitate, partea lor comună se estompează și devine palid Nu dispare niciodată complet din conștiință doar prin legătura sa cu diferitele părți Aceasta este structura de bază și originală a asocierii prin diferență sau, ceea ce este același, "forme de diferență" Apare atunci când două imagini, legate reciproc prin similitudine, se găsesc în competiție una cu cealaltă datorită diferenței dintre complexele volițíonale asociate acestora Pentru orice "formă de distincție", cu o analiză suficientă, este posibil să se stabilească tocmai o astfel de geneză și o astfel de semnificație vitală O persoană "nu distinge" până când "nu este nevoie să distingem", și asta înseamnă - până când aceste imagini sunt combinate cu diferite reacții volitive Dar, deoarece nu există astfel de imagini mentale care să nu fie asociate cu complexe volițíonale, deoarece, în esență, ambele reprezintă doar două faze diferite ale unei reacții mentale complete, zona "distincției" este egală cu zona experienței; "după nevoie", psihicul creează tot felul de forme de distincție pe baza unor forme de generalizare deja stabilite Toate combinaţiile cognitive sunt reduse la aceste două tipuri) În procesele așa-numitei "cogniții pure", omul creează adesea forme de distincție în care, aparent, nu există "diferențe practice" speciale, adică conexiuni ale acestor imagini similare cu diverse complexe volitive care ar concura între ele Dar în realitate așa) Am scris mai multe despre aceste două

tipuri asociative, care formează împreună "tendința monistă a conștiinței", în lucrarea "Cogniția cu istoria puncte de vedere", pp - Biblioteca "Runivers" A BOGDANOV conexiunea poate fi întotdeauna găsită; și chiar și în "distracțiile școlare", când "diferența dintr-un păr se împarte în patru părți egale", și atunci esența materiei este tot aceeași; "cuvântul" reprezintă în psihic în principal o reacție volitivă - reacția unui enunț; și întrucât imaginile similare sunt desemnate prin cuvinte diferite, ele sunt astfel asociate cu acte voliționale diferite Dar, pe lângă aceasta, nu există astfel de imagini, vizuale, auditive, tactile etc , care să nu includă în componența lor "elemente de inervație *, iar acestea sunt elemente volitive *) Toate acestea ne explică suficient cum orice asociere după asemănare poate servi drept punct de plecare pentru apariția multor asociații după diferență Orice asociere psihică - prin contiguitate, prin asemănare, prin diferență - este un întreg, un complex mental complex și, ca orice alte complexe, mai simple, intră în conexiuni asociative cu alte asociații asemănătoare Se obţin asociaţii de ordin superior, în care asociaţiile primare sunt "generalizate" sau "distinse" cu natura generalizării şi distincţiei) Urmează alte asociații de ordin și mai înalt, iar acest proces continuă în direcția unei asocieri armonice a tuturor datelor experienței Într-un proces progresiv, generalizările sunt asociate prin asemănare cu tot felul de "forme de generalizare" și "forme de distincție", și se realizează o tendință spre cea mai mare armonie a cunoașterii; într-un proces progresiv de diferențiere, toate combinațiile de ambele tipuri sunt asociate prin diferență, *) În lucrarea mea mai sus amintită "Cunoașterea" etc , m-am oprit mai detaliat asupra originii "formelor de generalizare" și "formelor distincției", asupra fenomenelor de atenție care joacă un asemenea rol în dezvoltarea aceste forme și a subliniat unele dovezi experimentale în favoarea punctului de vedere declarat, găsite la alți autori, luând în considerare procesele mentale mai ales din partea expresiei fiziologice sau a "manifestării" lor (pp -) Nu există spațiu aici pentru a reitera toate acestea) Nu ne atingem aici de rolul jucat în acest proces de asociere progresivă de puternicul său instrument social - cuvântul, acel instrument, fără de care "recunoașterea" propriu-zisă este chiar imposibilă Acest lucru ne-ar îndepărta prea mult de tema noastră principală (pentru o discuție specială despre aceasta, vezi Cunoaștere, pp -) Biblioteca "Runivers" SELECȚIA MENTALĂ iar tendinţa spre cea mai mare completitudine a cunoaşterii se realizează Sensul ambelor tendințe este același - maximul vieții în sfera cunoașterii Am aflat mai devreme că organizarea asociativă a experienței este genetic primară, mai generală și mai puțin definită, că regularitatea obiectivă este una dintre formele sale particulare și derivate, unul dintre rezultatele armonizării sale progresive) Făcând cunoștință cu acele forțe care creează și dezvoltă această organizare de bază a experienței, vedem că în ele nu există nimic nici transcendent, nici transcendent, nimic care să poată fi distins fundamental de conținutul experienței în curs de dezvoltare, ca formele ei absolute Din acest punct de vedere, psihologia pare a fi știința formelor mentale (sau asociative) ale experienței, determinate de conținutul său variabil (Urmează sfârșitul) K Bogdanov) Complexele-imagini și complexele voliționale epuizează de la sine, în esență, întregul conținut al experienței mentale De obicei, complexe de "sentimente" se disting și în psihic Dar, din moment ce plăcerea și durerea în general sunt implicate aici, atunci nu este vorba deloc de complexe speciale, ci de colorarea lor generală, care, după cum am

indicat, are o anumită valoare energetică În ceea ce privește emoțiile în sensul propriu al cuvântului, precum frica, mânia, bucuria, iubirea, atunci acestea sunt complexe nediferențiate de "sentimente" nedefinite cu "aspirații" nedefinite - combinații figurativ-voliționale nedezvoltate) "Viața și psihicul*", "Vopr Phil şi Psych * , ii- Biblioteca "Runivers" Pe o viziune realistă asupra lumii Câteva cuvinte despre publicarea colecției "Eseuri despre o viziune reală a lumii" St Petersburg) Ne confruntăm acum cu un moment deosebit și în multe privințe interesant în dezvoltarea spirituală a societății ruse În viziunea asupra lumii a părții sale educate, fără îndoială, are loc o criză, un punct de cotitură este clar indicat În prezent, rezultatul acestei crize nu a fost încă determinat, dar îi vedem simptomele în confuzia și șovăiala care caracterizează gândirea socială modernă Până de curând, viziunea asupra lumii a inteligenței noastre era determinată de influența dominantă a unei anumite doctrine (populism, marxism) Marxismul, cel mai recent în timp, a reușit să obțină, deși de scurtă durată, o dominație completă asupra minții, pe care o păstrează parțial și acum Și totuși nu mai puțin autocrația, și mai ales încrederea în această autocrație, chiar și doar încrederea în viitor, marxismul a pierdut iremediabil Dispoziții care nu se încadrează în cadrul marxismului și le rup au început să-și afirme drepturile, au început să se audă voci care, deși recunoscând pe deplin sarcinile și activitățile practice ale susținătorilor marxismului, îl neagă complet ca viziune teoretică asupra lumii, străduindu-se să fundamentarea unui program practic similar pe alte principii teoretice Ne referim la cel mai recent idealist o tendință în gândirea rusă, care, direct de la reprezentanții ei, a apărut printre unii să înlocuiască marxismul *) x) Legătura genetică cu marxismul o atribuim celei mai noi tendințe idealiste, desigur, doar ca o tendință socială binecunoscută Ca direcție a filozofiei teoretice, idealismul în Rusia s-a născut mult mai devreme și are o genealogie complet diferită / Biblioteca "Runivers" DESPRE VIZIUNEA REALISĂ A LUMII Tendința idealistă este tânără din toate punctele de vedere Ca grup literar, reprezentanții săi și-au făcut prima apariție în urmă cu un an cu colecția Probleme ale idealismului Pana acum idealistii nu au avut inca un organ literar propriu, a carui dobandire marcheaza de obicei maturitatea civila a unui nou curent; raman persecutati sau admisi doar ca o rara exceptie la organele generale ale presei; cu alte cuvinte, idealismul se află încă în acea epocă literară pe care a trăit-o marxismul în perioada de dinaintea dobândirii Cuvântului Nou (și pe care scriitorul acestor rânduri și-o amintește încă bine) Dar pe lângă semnele externe ale tinereții de tendință idealistă, există și cele interne Pentru cititorul familiarizat cu "Problemele idealismului" și cu alte scrieri ale idealiștilor, este clar că nu toți au și chiar pretind că au o concepție filozofică consacrată, aflându-se într-o perioadă de căutări Pe de altă parte, din moment ce s-au hotărât deja, idealiştii nu reprezintă deloc un grup coerent, amestecat, având opinii complet omogene asupra principalelor chestiuni ale viziunii filozofice asupra lumii; aici se pot găsi nuanțe de gândire destul de diferite, deși încă nu suficient de diferențiate, făcându-i pe unii dintre ei să nu fie însoțitori, ci doar colegi de călătorie (mai mult, cele mai profunde diferențe privesc, cred, atitudinile față de religie și înțelegerea problemelor religioase) Iar acest dezacord evident, destul de inevitabil și destul de de înțeles în filosofie, nu-i împiedică însă pe idealiști, cel puțin deocamdată, să acționeze ca reprezentanți ai unei singure direcții, apărând niște poziții filozofice comune Pe tărâmul

teoretic, idealiștii sunt uniți într-o direcție nu atât de ceea ce au găsit deja în căutările lor filozofice, cât de faptul că au lăsat în urmă TÒ și au respins ca o etapă trecută pentru totdeauna Ei au respins acea negare a filosofiei și problemele ei independente pe care le avem în esență în așa-zisul pozitivism și, în special, în marxism Idealiștii nu se mai pot împăca cu simplitatea și grosolănia cu care li s-a permis, sau mai degrabă eliminați, în marxism și în general în poziție Biblioteca "Runivers" S BULGAKOV tivism - se presupune că în numele științei și al drepturilor ei - cele mai importante întrebări ale vieții și spiritului: despre adevăr și cunoașterea lui, despre bine și rău, despre morală și idealuri, despre liberul arbitru, despre sensul vieții umane, despre istoria omenirii și toată existența lumii Toate aceste întrebări, constituind conținutul filosofiei, sunt în mod firesc generalizate în continuare într-o problemă religioasă cuprinzătoare și universală, care nici măcar nu a fost pusă în marxism Desigur, problema religioasă pe care o pune și o rezolvă filosofia nu este încă religie, căci religia este viață, iar rezolvarea pozitivă a problemei religioase în filozofie nu face încă o persoană cu adevărat religioasă în viața sa Totuși, nu trebuie să uităm că în epoca noastră raționalistă chiar și cea mai înflăcărată credință religioasă trebuie să primească o justificare filosofică și să fie temperată în creuzetul îndoielilor filozofice Prin urmare, idealismul filozofic este o cale necesară către religie, reprezintă o stație pe care omul modern nu o poate ocoli în străduința sa pentru o viziune religioasă asupra lumii Dreptul de a nu crede, ca și dreptul de a crede, trebuie dobândit prin gândire Astfel, tendința idealistă a scos din nou la suprafața conștiinței publice întrebări uitate sau respinse, dar în niciun caz rezolvate încă; a pus "probleme de idealism" gândirii ruse O altă trăsătură distinctivă care caracterizează idealismul ca tendință socială sunt idealurile politice și sociale bine definite și simpatiile și antipatiile rezultate În ansamblu, reprezentanții idealismului împărtășesc acel program care, în principiile sale fundamentale, a fost din timpuri imemoriale general acceptat în păturile avansate ale inteligenței ruse Prin urmare, în perspectiva sa socio-politică, idealismul nu diferă și nu dorește în mod conștient să se deosebească de dispozițiile existente ale părții avansate a societății ruse, străduindu-se doar să pună o nouă bază teoretică sub vechile idealuri Într-adevăr, cărțile au propriul lor destin Cartea "Probleme ale idealismului" și-a avut și soarta ei, ciudată și interesantă Nu se poate spune că a câștigat mulți adepți conștienți ai idealismului Da, și este imposibil, așa cum a fost deja Biblioteca "Runivers" DESPRE VIZIUNEA REALISĂ A LUMII de mai sus, pentru a împărtăși mai multe puncte de vedere diferite, prezentate în "Probleme" Membrii Problemelor înșiși nu au un catehism și un crez comun Prin urmare, pentru a deveni un "idealist" trebuie să treci printr-o încercare lungă și să faci o muncă independentă mai mult sau mai puțin îndelungată; în această condiție, ușurința și viteza de succes ale unei perspective idealiste ar fi de-a dreptul suspecte și compromițătoare Sarcina culegerii nu putea fi decât de a trezi interesul pentru "problemele idealismului", de a le pune în ochiul minții cititorului Și se poate spune cu încredere că această sarcină este îndeplinită de colecție Cea mai bună dovadă în acest sens este abundența articolelor dedicate în ultima vreme "Probleme ale idealismului" Adevărat, marea majoritate a acestor critici se disting prin ostilitate, ajungând până la amărăciune Dar de ce "Problema" era menită să provoace o asemenea amărăciune? Cruciada împotriva idealismului nu poate fi în niciun caz explicată prin considerente de

necesitate practică, având în vedere faptul că numărul prozeliților săi nu este deloc atât de important încât să necesite atâta cerneală și fiere pentru a fi cheltuită pentru aceasta Și nu tocmai din această cauză s-a făcut tot acest zgomot că printre idealiști se află câțiva foști marxişti - iarbă rea în afara terenului, aceasta chiar corespunde politicii actuale a marxiştilor Pot să explic acest lucru doar spunând că argumentele idealiştilor au făcut o impresie asupra criticilor înșiși, iar aceștia din urmă, idealismul anatematizant, caută în esență să se convingă și să se liniștească în primul rând Ei simt că există un gol în propria lor viziune asupra lumii care trebuie umplut și care îi privează de pacea și autocontrolul Într-un cuvânt, citind toate aceste răspunsuri formidabile, îmi amintesc involuntar de poemul jucăuș al lui Heine (în traducere I I N) Scrisoarea ta nu m-a speriat: demult ai încetat să mă mai iubești, Și ai scris atât de mult! S-a scris un caiet în jumătate de duzină de coli! ^ Când își dau demisia, Nu pierde atâtea cuvinte Biblioteca "Runivers" S S BULGAKOV O resemnare decisivă față de idealism este dată și în colecția recent publicată de articole sub titlul "Eseuri despre o viziune reală a lumii", care este un "caiet" de de pagini Această colecție este un bun prilej de a lămuri una dintre neînțelegerile foarte grave care există cu privire la viziunea idealistă asupra lumii și de a clarifica întrebarea importantă: în ce constă realismul adevărat? Care dintre cele două viziuni asupra lumii, pozitivismul sau idealismul, are mai mult dreptul să se considere realist? Cuvântul realism, ca majoritatea expresiilor actuale, are multe semnificații diferite, în funcție de proporția în care este folosit în orice caz dat De exemplu, în mijlocul ciocnirilor dintre Platon și Aristotel, înțelegerea realismului, sensul complet opus celui, care a fost folosit în titlul de "eseuri": atunci acest nume a fost numit direcția filozofică care afirma existența reală a înțelegerii generale sau ideile și ideile și ideile idealismului etnic metafizic și i s-a opus sub denumirea de nominalism o direcție care considera conceptele ca există doar în abstractizare logică În domeniul teoriei cunoașterii, realismul are din nou o semnificație aparte (aici se opune așa-numitului iluzionism sau idealism subiectiv) Obiectele cunoașterii noastre au o ființă independentă, independentă de noi și în afara noastră, sunt ele lucruri care există nu numai pentru noi și conștiința noastră, ci și în afară de noi, în sine sau pentru ele însele (un punct realist de vedere), sau sunt complet rezolvate în predicțiile noastre (un punct de vedere subiectiv-idealist)? Și din nou, trebuie remarcat că în teoria cunoașterii mulți idealiști metafizici (inclusiv autorul) stau tocmai pe baza realismului, în timp ce mulți pozitiviști stau pe punctul de vedere al idealismului subiectiv În sfârșit, în domeniul politicii sociale și al vieții practice, realismul se opune cel mai adesea utopismului, care nu știe să socotească cu condițiile și posibilitățile realității, din cauza lipsei de cunoaștere a acestora sau cu aceste ori alte opinii preconcepute și prejudecăți Prin urmare, conceptul de realism aproape coincide aici cu conceptul Biblioteca "Runivers" DESPRE VIZIUNEA REALISĂ A LUMII caracterul științific în politica socială S-ar putea da alte exemple ale diferitelor semnificații ale conceptului de realism, în funcție de raportul în care este utilizat Evident, sensul dat cuvântului realism în cazul care ne interesează este preluat din uzul obișnuit al cuvântului; aici înseamnă fidelitate față de realitate, sobrietate, științificitate, combinată cu eliminarea tuturor iluziilor, fantasmagorilor, înșelăciunilor și amăgirilor de sine Efortul pentru realism în acest sens, fără a exclude, desigur, posibilitatea unor

erori și concepții greșite individuale, necesită o recunoaștere necondiționată a nevoilor și faptelor realității, o atitudine veridică și atentă față de acestea Sobrietate, caracter științific, veridicitate și sinceritate - aceasta este ceea ce poate însemna cuvântul realism în legătură, așa cum este folosit de autorii Eseurilor despre o viziune realistă a lumii (altfel este absolut imposibil de înțeles planul acestei cărți); în acest sens, și o vom folosi într-o expunere ulterioară Și aici este necesar, în primul rând, să subliniem că, deși viziunea "realistă" asupra lumii este opusă celei idealiste și este evident recunoscută ca străină idealiștilor, aceștia din urmă au pretenția de a se considera reprezentanți ai unei viziuni cu adevărat realiste asupra lumii , iar pe această bază, o asemenea opoziție față de acestea pare complet eronată și ilegală Afirmația făcută este probabil contrară ideilor obișnuite ale multor cititori, pentru că acuzația comună împotriva idealiștilor este că ei trădează realismul Prin urmare, să examinăm mai detaliat principalele temeiuri pe care este afirmată o astfel de acuzație Primul și cel mai important motiv este că idealiștii au ieșit în apărarea drepturilor spiritului uman, punând din nou în față "întrebările blestemate" de natură filozofică și religioasă, care au fost persecutate în mod deschis sau pur și simplu ignorate de filosofia dominantă a pozitivismului Ei au ridicat în legătură cu aceasta întrebarea generală și de bază a filozofiei realismului: cum să gândim acel principiu fundamental misterios din care cresc fenomenele schimbătoare și trecătoare ale ființei? ce este lumea sau totul și ce face din lume o lume, adică conectează fenomene disparate, fantastice într-un singur întreg natural? În limbajul filosofic, această întrebare (așa-numita ontologică) formă - Questions of Philosophy, Vol ? Biblioteca "Runivers" S BULGAKOV se interpretează astfel: care este substanţa lumii, materie sau spirit? Cedând argumentelor minții filozofatoare și datelor experienței interioare, conștiinței morale și religioase, majoritatea idealiștilor admit că lumea reală nu se limitează la fenomenele pe care le observăm prin cele cinci simțuri, că această lume a fenomenelor este doar descoperirea a substanței lumii spirituale, motiv pentru care tărâmul ființei este, de asemenea, mai larg și, ca să spunem așa, mai profund decât lumea senzual cognoscibilă a fenomenelor Așadar, idealiștii extind în mod conștient sfera realului, a existentei cu adevărat, dincolo de limitele cognoscibilului sensibil, și fac acest lucru nu contrar filozofiei realismului, ci tocmai în numele cerințelor acestuia din urmă În același timp, unii idealiști au ajuns chiar atât de departe încât să fie atât de obrăznici încât s-au întors deschis la "credința needucată în Dumnezeu", pentru care, la vremea lui, Dostoievski a fost pedepsit de oameni "educați" Dimpotrivă, poziția filozofiei pozitivismului, care se consideră științifică și deci realistă, în acest caz ni se pare de fapt anti-realistă La urma urmei, "întrebările blestemate" sunt același fapt din viața reală, același indiciu al conștiinței ca datele celor cinci simțuri, iar setea spirituală, religios-metafizică este la fel de reală ca și setea fizică și, în unele cazuri, ajunge chiar nu mai puţină intensitate Și cum acționează pozitivismul în acest sens? Pur și simplu respinge aceste întrebări, spune: nu întrebați, pentru că la această întrebare nu poate răspunde știința experimentală (adică știința care studiază lumea fenomenelor), și tot ceea ce este în afara ei nu există și nu are dreptul să atenție luminată Cu toate acestea, în prezent, rar întâlnim o astfel de sinceritate a pozitivismului dogmatic Acum, ca ultimul cuvânt al filozofiei, se propune pozitivismul critic, unde răspunsul identic este învelit într-o formă vagă a teoriei

cunoașterii Prin întorsăturile dialectice ale predării teoriei cunoașterii (care în acest caz urmează exact aceeași cale ca și sofistica antică), aici se dovedește că "întrebările blestemate" nu sunt deloc întrebări, căci ele sunt lipsite de orice conținut și reprezintă astfel un fel de necugetare filozofică Filosofia acestei direcții explorează coaja, scoțând nucile în avans și pentru a stinge spiritualul Biblioteca "Runivers" DESPRE VIZIUNEA REALISĂ A LUMII foamea omenirii, are doar o afirmație pedant arogantă că este o simplă neînțelegere, care este suficient eliminată de o teorie critică a cunoașterii Acest punct de vedere poate fi demonstrat și de fapt este dovedit în diferite moduri, deoarece capacitatea formală a minții noastre de abstracție și construcții logice este practic nelimitată Nu ne punem aici sarcina de a critica acest punct de vedere și, în general, credem că pentru a distruge în cele din urmă teoretic, hidra cu multe capete a pozitivismului critic este practic imposibilă datorită varietății formelor sale: pozitivismul nu are nevoie atât de mult să fie infirmat, cât să fie supraîncărcat Este o filozofie care satisface pe deplin nevoile spirituale ale omului la un anumit stadiu de dezvoltare; trebuie combătută, trezind noi nevoi și arătând că este posibilă o viziune asupra lumii mai deplină, mai bogată, mai științifică, chiar mai realistă Da, mai realist, căci, într-adevăr, care dintre cele două viziuni asupra lumii este mai aproape de viață și realitate: cea care apără nevoile spirituale ale unei persoane, sau cea care numește cu aroganță încercarea de a le răspunde o neînțelegere sau pur și simplu și sincer prostie Socrate, fără a-i infirma pe sofişti cu argumentele teoriei cunoaşterii, a ajutat omenirea să depăşească sofisma, arătându-i de fapt limitările, deschizându-i o nouă lume a realului Și lăsăm la latitudinea cititorului fără prejudecăți să decidă cine era mai realist: au fost sofiștii, care au zguduit toată realitatea cu teoria lor sceptică a cunoașterii, sau Socrate, care a descoperit o nouă realitate, pe lângă realitatea fenomenelor trecătoare, morala lumea omului? Adevăratul realism este în egală măsură străin atât de viziunea asupra lumii în care omul este considerat ca un spirit necorporal, cât și de cea în care apare doar ca un animal Acest lucru este ușor de explicat prin exemplul tendințelor artistice Se știe care sunt trăsăturile tendinței naturalistice asociate cu numele de Zola Omul este descris aici ca un animal cu nevoi fizice și diverse sentimente inferioare Desigur, cu o astfel de înțelegere a naturii umane, lumea se transformă într-un muzeu zoologic, iar Zola ne arată camerele separate ale acestui muzeu în romanele sale Este un astfel de naturalism realist? Nu contine Biblioteca "Runivers" S BULGAKOV aceeași minciună, aceeași falsificare a vieții, ca falsul clasicism sau romantismul extrem, căruia i se opune"? Cine este mai realist: Zola și imitatorii săi, sau Goethe și Byron, Pușkin și Lermontov, Dostoievski și Tolstoi, care cunosc atât profunzimea spiritului uman, cât și cerințele lui ideale? Care dintre ei cunoaște cu adevărat sufletul uman și realitatea vie mai mult? În idealismul filozofic, gândirea rusă intră pe calea acelui realism pe care arta rusă l-a descoperit de mult, mergând înaintea gândirii ruse în general Idealiștii pot considera pe Pușkin și Lermontov, Dostoievski și Tolstoi profesorii lor filozofici, care au dezvăluit în imagini artistice acele principii ale realismului adevărat, pe care gândirea filosofică le caută prin abstracție logică și să calce cu bucurie pe urmele unor astfel de profesori Al doilea motiv, pe care oponenții idealismului le place să îl citeze ca dovadă a antirealismului său, este presupusa sa antiștiință O viziune realistă asupra lumii trebuie să fie științifică;

Mai exact, trebuie să fie în acord cu datele cunoașterii științifice și nu le poate contrazice; fiecare doctrină care în zilele noastre este împotriva științei, semnează astfel o condamnare la moarte pentru ea însăși (deși aceasta nu înseamnă în niciun caz că ar trebui să închidă cercul problemelor și doctrinelor sale cu granițele științei experimentale) Dar nicio viziune asupra lumii nu este capabilă să afirme drepturile rațiunii care cunoaște și ale cunoașterii științifice într-o asemenea măsură ca idealismul; credinţa în raţiune, caracteristică sfârşitului secolului al XVIII-lea şi începutului secolului al XIX-lea, a fost afirmată de nimeni alţii decât marii exponenţi ai idealismului filozofic, începând cu Kant Pentru pozitivist, rațiunea, facultatea cognitivă și de gândire a omului, este doar unul dintre numeroasele efecte ale numeroaselor cauze, un simplu instrument al luptei pentru existență, unul dintre rezultatele întâmplătoare ale adaptării în această luptă și nimic mai mult; conceptul de adevăr este stabilit de utilitate în lupta pentru existență, astfel încât adevărul și utilitatea sunt unite aproape printr-un semn egal Dacă pozitiviștii ar fi mai consecvenți, ar trebui să ajungă la o viziune sceptică asupra științei și asupra posibilității și chiar oportunității cunoașterii adevărului Dimpotrivă, pentru idealist, rațiunea este un principiu universal absolut, un universal Biblioteca "Runivers" DESPRE VIZIUNEA REALISĂ A LUMII un principiu care domnește atât în lume, cât și în conștiința noastră; unitatea și identitatea rațiunii obiective a lucrurilor și rațiunea subiectivă de cunoaștere nu face decât să facă posibilă și de înțeles existența științei și îi stabilește o sarcină definită de cunoaștere a adevărului rațiunii lumii Pentru idealist, rațiunea (Αογος) este divină, este revelația evidentă și imediată a unei zeități, "lumina lumii", și, în consecință, și știința este divină, geniul științific al omenirii este divin, deschizându-se înaintea lui orizonturi nesfârșite Și idealiștilor le este atribuită negarea științei, obscurantismul medieval! Dar, desigur, este posibil să faci un idol din orice prin închinare nerezonabilă, iar pozitiviștii au transformat știința într-un astfel de idol, cu care vor să înlocuiască și să elimine filosofia Idealiștii au suportat acuzațiile de mai sus doar pentru că s-au opus prejudecăților legate de extinderea greșită a drepturilor științei; dar în lupta pentru drepturile reale ale științei, pe care pozitiviștii le încalcă, fie și numai în direcția exagerării lor, idealiștii ies tocmai în apărarea științificității adevărate, a realismului științific Și aici nu vor să fie altceva decât realiști În sfârșit, mai rămâne o latură, din care idealismul se opune unei viziuni realiste asupra lumii, și anume zona vieții practice, rațiunea practică Idealismul duce la quietism, caută să stabilească o atitudine pasivă și indiferentă față de viață, distrage atenția de la cele mai importante sarcini practice ale momentului istoric - acestea sunt acuzațiile ambulante pe care criticii le repetă la nesfârșit Acuzațiile sunt grele, mai ales pentru o viziune asupra lumii, pentru care cea mai înaltă dogma morală ar trebui să fie cuvintele marelui apostol: "Dacă vorbesc în limbi omenești și îngerești, dar nu am dragoste, atunci sunt un arămiu care sună sau un sunet cinel < Dacă am darul profeției și știu toate tainele și le am pe toate; oarecare cunoaștere și toată credința, ca să pot muta munții, dar nu am dragoste, atunci nu sunt nimic Este posibil să împaci această învățătură cu pasivitatea, indiferența, liniștea? În mijlocul intoleranței fanatice, s-a creat și se menține o legendă despre natura "reacționară" a idealismului Idealiștii nu trebuie decât să aștepte cu răbdare până când această prejudecată se risipește de la

sine și, ca răspuns la aceasta, subliniază din nou și din nou că în lumină Biblioteca "Runivers" S BULGAKOV idealismul religios, sarcinile istorice capătă sensul unor obligații necondiționate, iar viața, "dar în zadar, dar întâmplător" pentru un pozitivist, capătă un sens etern și profund al misiunii pe care trebuie să o îndeplinim, aducând contribuția noastră la istoria istorică procesul de construire a Împărăției lui Dumnezeu Care este însă atitudinea idealiştilor faţă de politica reală şi ştiinţa socială pozitivă, pe care se bazează în mare măsură această politică? Nu doresc ei cu adevărat, după cum se poate citi sau auzi, să înlocuiască cercetarea științifică exactă cu decrete ale absolutului, fără a considera disprețuita "realitate empirică" demnă de atenția lor? Singura confirmare indirectă a acestei fantastice opinii poate fi văzută în faptul că colecția "Probleme ale idealismului" este formată exclusiv din articole de natură filosofică, dar, desigur, acest lucru nu înseamnă deloc că autorii au ignorat indiferent economia politică , statistica etc Pentru imposibilitatea unuia În culegeri, de a îmbrățișa imensitatea, dar și în interesul autodeterminării literare, idealiștii s-au oprit doar asupra acelor puncte în care se deosebesc de tendințele existente, păstrând tăcerea sau limitând ei înșiși la declarații scurte cu privire la toate celelalte întrebări asupra cărora sunt mai mult sau mai puțin adiacente curentelor existente Adevărat, idealiștii neagă științelor sociale pozitive dreptul de a rezolva probleme pur filozofice legate de fundamentele viziunii asupra lumii, dar pentru asta, cu tot mai mare succes, poate îndeplini sarcina modestă și nepretențioasă de a rezolva probleme speciale în limitele specialității În special, în chestiunile de idealism economic, ca viziune asupra lumii, se caracterizează prin neutralitate comparativă în raport cu cele două direcții care au existat în țara noastră, adică marxism și populism Aceste direcții diferă unele de altele nu atât în ceea ce privește opiniile filozofice (sunt simple varietăți de pozitivism, iar ambele sunt în prezent ostile idealismului cu aceeași amărăciune), cât și în viziunea economică a lumii, unde apără o înțelegere și o interpretare diferită a faptelor de dezvoltarea economică a Rusiei Particularitatea ambelor viziuni asupra lumii este că întrebările despre realitatea economică, Biblioteca "Runivers" DESPRE VIZIUNEA REALISĂ A LUMII întrebările de fapt primesc în ele sensul de întrebări de principiu, dogmă dirijată Acest lucru este ușor de înțeles dacă luăm în considerare că, potrivit acestor învățături, chiar și acele idealuri care determină un astfel de interes pentru problemele economice sunt justificate în cadrul aceleiași științe economice, adică nu pe principii filozofice eterne, incontestabile, ci pe cursul actual, istoric al lucrurilor Marxismul formulează acest punct de vedere doar mai consistent decât populismul, dar nu există nicio diferență fundamentală între ele Conform logicii marxismului, ar trebui să fim de acord cu legile dezvoltării sociale, care cu o nevoie de fier determină viitorul: pe această bază, este rezonabil și firesc să lupți spre colectivism, deoarece debutul său este determinat de interiorul ("imanent ") legi de dezvoltare ale societății capitaliste, care nu pot fi nici împiedicate, nici modificate În lexicul marxismului strict, nici măcar cuvântul ideal nu este permis, aici se aud cuvintele: necesitate naturală, legea dezvoltării, cursul de fier al lucrurilor, chinurile nașterii, roata istoriei În "sociologia subiectivă" cuvântul ideal este folosit mai des, dar, conform structurii sale filozofice, el are tot atât de puțin loc aici, cât și acolo Cu o astfel de perspectivă, este firesc să atribuim exclusivitatea, i e nu numai din punct de vedere social

politic, ci și o semnificație filozofică fundamentală a uneia sau acelea soluții a problemelor dezvoltării economice, deoarece toate problemele de viziune asupra lumii sunt rezolvate în aceste probleme Totuși, din exterior este clar că marxismul, într-o măsură mai mică, și populismul, cad aici într-o iluzie, crezând că în știința socială se decide însăși problema idealurilor sociale, care în realitate este predeterminată într-un anumit fel V Pentru intelectual, idealurile de libertate, egalitate și fraternitate au devenit a doua natură, ca și cum a priori, au crescut împreună inseparabil cu inima lui Desigur, dacă știința socială cedează acestei dorințe arzătoare a inimii, iar cercetarea "inexorabil de obiectivă" dă tocmai acest rezultat preordonat, sub forma uneia sau alteia doctrine faptice Căci știința socială, și chiar statistica, care îi impresionează pe mulți prin limbajul său digital, nu este deloc o știință exactă și este prea ușor să cedeze noțiunilor preconcepute, mai ales dacă sunt de o soliditate invincibilă Este clar că o astfel de perversiune a sensului acestor întrebări sau altora, i e transformarea științelor sociale, care rezolvă doar întrebări speciale, în științe ale viziunii asupra lumii, care pun întrebări filozofice generale, este extrem de nefavorabilă unei analize științifice speciale, care necesită o libertate interioară față de opiniile preconcepute Pe această bază, ambele tendințe economice se dovedesc a fi ostile realismului științific real tocmai în domeniul problemelor economice, deoarece introduc inevitabil un dogmatism care nu intră deloc într-un domeniu special al cunoașterii În această stare de lucruri, se începe științe speciale nu numai în scopul predării speciale, ci cu teze gata făcute care trebuie dovedite cu orice preț sub amenințarea ruperii întregii viziuni asupra lumii De aceea literatura economică marxistă nu de puține ori se remarcă printr-o asemenea tendință atât aici, cât și în Occident; la fel se poate spune despre populist*) Posibila neutralitate, în sensul absenței prejudecăților în raport cu posibila soluționare a uneia sau aceleia probleme a vieții economice și politice, creează condițiile cele mai favorabile realismului științific și cel puțin predispune la acesta în cea mai mare măsură Tocmai această neutralitate este cea care caracterizează poziția idealismului în domeniul problemelor politicii practice Ca atare, nu are opinii precise, preconcepute cu privire la problemele de politică economică și socială și poate fi combinată cu diverse soluții practice la aceste întrebări, în timp ce, desigur, idealul general rămâne neschimbat; el poate recunoaște aceste decizii în conformitate cu indicațiile științei și ale vieții, fără teama din cauza aceasta de a rupe viziunea asupra lumii și a prăbușirii idealului său de bază Neutralitatea în acest caz nu are nimic de-a face cu lipsa de scrupule și indiferența Idealismul este la fel de puțin indiferent față de problemele politice și economice precum populismul și marxismul și este inspirat de O Luând marxismul și Narodismul într-o singură paranteză în ceea ce au în comun, nu ignorăm în niciun caz diferențele dintre ele tocmai în gradul de apropiere a idealului realismului științific În virtutea poziției sale istorice generale, marxismul s-a dovedit a fi în general mult mai realist decât populismul, ca tendință ulterioară, mai înțeleaptă prin experiența istorică a aceluiași populism și a faptelor noi ale istoriei aceleași idealuri supreme de libertate, egalitate și fraternitate ca aceste două direcții El diferă doar în modul de fundamentare a acestor idealuri, căci el le fundamentează filozofic, și nu istoric și sociologic, așa cum sunt În istorie și științe sociale, idealismul caută nu fundamentarea

idealului, ci mijloacele cele mai potrivite și practice pentru realizarea lui în circumstanțe date, într-o situație istorică dată Idealul este un scop general de ghidare, care este întruchipat în viață într-o multitudine de obiective specifice și sarcini practice care se dezvoltă din condițiile istorice cunoscute Și aceste condiții trebuie studiate cu atenție și luate în considerare pentru a transforma cu cel mai mare succes realitatea în direcția idealului Studiem, de exemplu, starea industriei și, în special, analizăm condițiile de dezvoltare și concurență a industriei mari și mici Pe baza acestei analize, ajungem la câteva concluzii generale despre viabilitatea uneia sau acelei forme de industrie și, în consecință, dezvoltăm un plan de politică practică Pentru idealist, în același timp, problema arzătoare pentru marxist de a stabili cu orice preț "legea dezvoltării" societății moderne, pe baza căreia ar fi posibilă predeterminarea cursului real al dezvoltării viitoare, nu contează deloc Idealismul neagă cu desăvârșire posibilitatea unor astfel de predicții istorice și chiar existența unor astfel de legi de fier și inevitabile de dezvoltare care ar permite să se facă o astfel de predicție Toate încercările de predicții, care au fost uneori făcute de oameni foarte proeminenti (de exemplu, Marx), au fost în curând respinse de istorie, iar conceptul însuși de lege istorică este plin de neînțelegeri și contradicții logice În orice caz, legile utile ale necesității mecanice nu au loc unde operează voința umană Motivul practic pentru care marxiştii preţuiesc atât de mult ideea lor despre legile de fier ale dezvoltării sociale este că prin stabilirea unor astfel de legi ei speră să-şi întărească credinţa în bine, să creeze încredere în triumful idealurilor După cum s-a menționat mai sus, ei se află astfel pe o cale complet falsă, care nu îi poate conduce către ceea ce s-a dorit Biblioteca "Runivers" S BULGAKOV și într-un scop perfect legitim Respingând această cale și neavând nevoie de astfel de întăriri, idealiștii din domeniul politicii sociale sunt ghidați de principiul: răutatea ei este suficientă pentru ziua de azi Pentru răul zilei noastre, trebuie să ne cunoaștem condițiile prezente și, pe baza acestor cunoștințe, să ne pregătim pentru mâine/zi (deși, desigur, asta nu înseamnă că idealiștii sunt înclinați să predice așa-zisul mic faptele și "nu recunoaștem marile sarcini istorice , care ne stabilesc timpul) Cu alte cuvinte, atitudinea idealiştilor faţă de problemele ştiinţei sociale este exclusiv practică, lipsită de scopuri teoretice străine poziţii nedovedite ale ştiinţei Pe această bază, idealiștii cu privire la anumite chestiuni specifice se pot alătura atât marxismului, cât și Narodismului, rămânând în același timp ei înșiși; ei își păstrează, de asemenea, dreptul prețios, fără a se lega de granițele dogmatice, de a-și dezvolta și schimba opiniile practice împreună cu viața și știința socială în curs de dezvoltare În prezent, unii idealiști, în perspectiva lor economică, combină trăsături pe baza cărora ar putea fi clasificați atât ca marxisti, cât și ca populiști În înțelegerea dezvoltării economice generale a Rusiei ca proces capitalist și în problema muncii, ei sunt aproape de marxism; i) În general, recunoscând dependența completă a programului lor practic de condițiile istorice și fiind pe deplin pregătiți să-l schimbe în conformitate cu cerințele unei vieți în schimbare, idealiștii au în prezent un program politic și socio-economic definit Rezumând cele spuse, afirmăm că în toate aceste privințe, idealismul are tot dreptul să se considere o viziune realistă asupra lumii prin excelență; nu numai că nu există o opoziție între idealism și realism, dar există o afinitate interioară semnificativă, Biblioteca "Runivers" DESPRE VIZIUNEA REALISĂ A LUMII astfel încât,

dacă nu ar fi inconvenientul introducerii unui termen nou și neobișnuit, idealismul în discuție aici ar trebui să fie numit, pentru a evita neînțelegerile, Să ne întoarcem acum la Eseuri despre o viziune realistă asupra lumii și să vedem în ce măsură acesta satisface cerințele de mai sus ale realismului și dacă este într-adevăr ceea ce pretinde a fi Nu vom intra în considerarea articolelor individuale și argumentele acestora, ne interesează doar punctele de plecare și concluziile finale Intenționăm să-l folosim în principal ca o ilustrare negativă a înțelegerii realismului prezentat mai sus În colecție, în primul rând, secțiunea dedicată acelorași întrebări ca "Probleme ale idealismului" lovește plăcut Astfel, aceştia din urmă primesc în sfârşit drepturile de cetăţenie, iar pozitiviştii, cu nu mai puţin zel decât idealiştii, se ocupă de problemele filozofice Îmi amintesc încă bine vremea când acest lucru era considerat condamnabil (astfel încât, de exemplu, disputa mea cu domnul Struve despre libertate și necesitate a fost recunoscută de judecătorii competenți ca fiind complet inutilă pentru marxism) Kant, care este citat în colecție incomparabil mai des decât Marx (și uneori cu respect), a fost pur și simplu declarat a fi un reprezentant al formei de gândire "mic-burgheză", iar această calificare a fost suficientă pentru a pune capăt Koenigsberg-ului Socrate Prima parte a colecției reflectă atât de puternic noile tendințe încât se poate uita în mod pozitiv de marxismul autorilor lor, care doar ocazional și ca la datorie își amintesc formulele sacramentale despre "baza economică" și alte câteva, dacă nu uitate, atunci fără îndoială cuvinte deja uitate Există atât de puțin conținut specific marxist în articolele din prima secțiune, încât un populist cu gândire liberă și chiar - un reprezentant al "viziunii burgheze asupra lumii" care este complet străin și chiar direct ostil idealurilor marxismului poate aproape în întregime abonați-vă la ele În general, avem aici o serie de probleme și idei, complet străine lui Marx și Engels *), dar pentru asta) Deci, de exemplu, contrazice complet ideea principală a marxismului Despre necesitatea naturală, calculată științific, a viitorului Biblioteca "Runivers" S BULGAKOV apropiindu-se semnificativ de Nietzsche și de cei mai noi reprezentanți ai filozofiei școlare germane (Mach și Avenarius) Desigur, nu vom reproșa participanților la colecție acest lucru, dimpotrivă, noi, ca realiști, nu putem decât să salutăm includerea "problemelor idealismului" în ea, deoarece această includere este într-adevăr cauzată de cerințele un realism corect înțeles Din păcate, acest salut se poate referi doar la enunțul formal al problemei În rezoluția sa, autorii încetează să mai fie realiști Cu un doctrinarism complet antirealist, ei decretează distrugerea acelor cerințe și nevoi chiar spirituale, de dragul cărora doar "problemele idealismului" există; cu un utopism și el destul de nerealist, ei speră că omenirea va urma aceste decrete și va înăbuși aceste cerințe și nevoi în ea însăși Să explicăm ce s-a spus la două întrebări principale Prima întrebare, întrebarea tuturor întrebărilor, se referă la ceea ce, pe de o parte, ni se pare cel mai apropiat și mai imediat, iar pe de altă parte, cel mai problematic, viața noastră, sensul și valoarea ei Viața noastră conține atâtea contradicții, este un amestec atât de înalt și jos, de înțeles și de neînțeles, încât conștiința umană nu acceptă și nu-l poate accepta ca pe un fapt care nu ridică nicio întrebare, de înțeles prin ea însăși; caută un fir călăuzitor în acest labirint, o lumină în acest haos Să ne amintim de marele nostru poet, care a întrebat disperat: Un dar deșar, un dar întâmplător, Viață, de ce mi-ai fost dat? Sau de ce ești condamnat la moarte de soarta secretă? Cine m-a chemat cu o putere ostilă Din neant,

Mi-a umplut sufletul de pasiune, Mi-a agitat mintea de îndoială? a împărăției luminii, judecata de la p t i (în articolul domnului Lunacharsky): "nu credința - încrederea - în apropierea fatală a împărăției fericirii, care ne face pasivi, face eforturile noastre de prisos, ci credința - speranța - este esența religiei omenirii " O astfel de judecată, s-ar părea, ar fi mai firesc să se întâlnească pe paginile lui Russkaia Bogatstvo, sau chiar Probleme ale idealismului, și nu într-o colecție marxistă Personal împărtășesc pe deplin punctul de vedere exprimat aici Biblioteca "Runivers" DESPRE VIZIUNEA REALISĂ A LUMII Nu este nici un scop în fața mea, Inima este goală, mintea e leneve, Și zgomotul monoton al vieții mă chinuie de dor Ce răspuns la întrebarea lui Pușkin găsim în colecție? Și iată una: "Sensul vieții este viața Răsărită pe pământ, viața se străduiește să fie păstrată, dar, întărită în luptă, capătă un caracter ofensiv (?) Sensul vieții în dăruirea unei persoane este extinderea ei" (i o) A răspunde cu același cuvânt similar, care este repetat cu zel în moduri diferite de diferiți autori, înseamnă, după părerea mea, unul din două lucruri: fie râzi de cel care întrebă, fie repetă întrebarea sub forma unui răspuns, fie răspunde: nu nu intreba, pentru ca la aceasta intrebare nu se poate raspunde si nimic de intrebat Pozitivismul vechi, naiv, a acționat mai serios și mai direct, dacă s-a modernizat, prin excluderea directă și deschisă a acestor Întrebări, limitând domeniul de cercetare rezonabilă la întrebarea de ce, dar nu de ce și nu despre ceea ce este necesar și important, pozitivismul se încadrează în utopism evident Iar istoria filozofiei confirmă de fapt că dominația pozitivismului în gândirea umană nu a fost niciodată durabilă, iar cerințele suprimate ale vieții spirituale au apărut înaintea gândirii cu o nouă forță; asta se intampla si in prezent Răspunsul tautologic "scopul vieții este viața" nu poate fi considerat încă un răspuns, deoarece viața este un concept de volum și conținut nedefinit și, s-ar putea spune, direct nelimitat Pe această bază, în formula luată în considerare, cu sensul neschimbat al conceptului de "viață" ca subiect, "viața" ca predicat poate căpăta cel mai variat, deși subînțeles, sens, iar sub această etichetă lipsită de sens se poate transporta orice, chiar și cea mai mare încărcătură de contrabandă "A bea vin cipriot și a săruta femei frumoase" sau a lupta pentru eliberarea omenirii (celebra dilemă a lui Lassalle), ambele sunt în egală măsură "viață" După cum se știe, au fost scrise mai multe poezii despre strofele lui Pușkin, iar una dintre ele (Klyushnikova) repetă complet formula indicată: Biblioteca "Runivers" S BULGAKOV Un cadou instantaneu, un cadou minunat, Viață, de ce mi-ai fost dat? Mintea tace, dar este clar pentru inimă: Zhnzyag mi-a fost dat pe viață Dar iată cum se va desfășura această formulă în viitor: Totul este frumos în lumea lui Dumnezeu: Lumea creatoare este ascunsă în ea Dar El este în sentimente, dar El este în liră, ^Dar El este deschis în minte * A-L cunoaște în creație, A vedea cu duhul, a cinsti cu inima - Iată ce înseamnă numirea, j Iată ce înseamnă a trăi cu Dumnezeu; Este de prisos să subliniem cât de opus este pus conținutul în aceeași formulă nedefinită de către autorii colecției și Klyushnikov A doua piatră de încercare pentru testarea realismului autorilor colecției este chestiunea moralității Binele și răul, datoria, conștiința - nu putem să scoatem toate acestea din conștiința noastră, să le smulgem din personalitatea noastră, chiar dacă am vrea Este o voce neîncetată și misterioasă care vorbește unei persoane despre cea mai înaltă demnitate și destinul său cel mai înalt Problema morală nu a fost atât de acută de mult timp ca acum în Rusia, în primul rând, pentru că viața o pune într-o formă foarte ascuțită, cerând de multe ori sacrificiu de sine

eroic în numele idealului și datoriei morale și, în al doilea rând, , datorită crizei generale a perspectivei filozofice și religioase Pentru pozitiviști, problema morală este cea mai incomodă, deoarece duce cu insistență gândirea dincolo de lumea sensibilă, empirică, tărâmul cauzelor și efectelor, în domeniul liberei determinări a spiritului uman, care nu-și are locul în filosofia pozitivă Și, în același timp, pentru majoritatea adepților săi, practic moralitatea este prea dragă pentru a fi sacrificată de dragul prejudecății teoretice Problema moralei capătă deci un caracter direct tragic Există trei moduri de a rezolva o problemă morală Prima metodă se caracterizează prin faptul că rațiunea moralității este căutată în adevărurile de natură religios-metafizică; Biblioteca "Runivers" DESPRE VIZIUNEA REALISĂ A LUMII din acest punct de vedere, morala duce în mod necesar la metafizică și, în cele din urmă, la religie A doua cale este că ei încearcă să stabilească moralitatea prin intermediul științei Ca urmare, așa-numitul morala stiintifica Dar poate știința, care întreabă doar de ce și de ce, să dea temei de datorie, pentru acea ordine a conștiinței care caracterizează viața morală? În această caracteristică fundamentală, moralitatea este ceva atât de ciudat, extra-științific și supra-științific, încât nu este susceptibilă de fundamentare științifică Mai decisivă și mai consecventă, așadar, ni se pare a treia metodă de rezolvare a problemei moralității, care constă în nimic mai mult, nimic mai puțin decât eliminarea problemei în sine, în numele triumfului pozitivismului științific Acest lucru este într-adevăr consecvent, dar este corect și este posibil? Întrebarea faptului enigmatic al moralității este distrusă prin simpla negare? Negând moralitatea și problema ei, nu suntem ca un om care închide ochii pentru a scăpa de întrebarea conținutului imaginii sau își închide în mod deliberat urechile pentru a nu auzi obiecții? Este realist? Aceasta din urmă viziune asupra moralității este prezentată în colecție (în special în articolul domnului Bazarov) Întrebarea este rezolvată foarte simplu și radical: moralitatea este alungată aici din conștiința unei persoane "libere" în numele acestei libertăți fantastice (orice semnificații nu se pot atașa cuvântului libertate dacă se dorește: în acest moment, libertatea interioară este numită libertate de moralitate, următorul pas va fi probabil libertatea de logică) Dar, în același timp, acele tonuri tragice pe care distrugerea moralității le emană de la cei care sunt cu adevărat serioși în privința ei lipsesc cu desăvârșire; negarea moralității, a imoralității, sau mai degrabă a antimoralismului, apare printre decadenții noștri din marxism îmbrăcați într-un fel de stropire, tragedia se transformă într-un vodevil cu îmbrăcăminte Noii esteți își exprimă dorința și speranța că conștiința își va pierde în cele din urmă caracterul etic, înlocuindu-l cu unul estetic; pe parcurs, principiul kantian este eliminat: o persoană pentru o persoană este un scop în sine; toate dificultățile și neplăcerile*, "rezultate din aceste devastări, sunt eliminate printr-un singur cuvânt farfurie" armonizarea internă Biblioteca "Runivers" S BULGAKOV experiență", susținută de noțiunea contradictorie de "norme hedoniste" (cu ajutorul cărora, de altfel, din pridvorul din spate poate fi lăsată înapoi toată moralitatea, izgonită din față) Se declară idealul ultim (idealurile sunt totuși lăsate) abolirea completă a conceptului de bine și rău, conștiință și conștiință morală, adică starea care, sub forma unei excepții, a fost deja atinsă de unii cu totul "liberi" " indivizi, dar bolnavi mintal IIIsanilas moralis ca ideal, acesta este ultimul cuvânt al decadenței marxiste Totuși, toate acestea nu sunt atât de înfricoșătoare pe cât par "Realiștii" noștri se

sperie doar cu imoralismul lor, dar de fapt oamenii sunt foarte bine intenționați și extrem de virtuoși Pentru ei, poți fi sigur că din orice premisă vor trage - și chiar fac - concluziile corespunzătoare și vor lăsa întotdeauna o portiță prin care virtutea alungată va fi readusă înapoi Nu vor proclama, ca Raskolnikov, dreptul la crimă, nu vor împărtăși învățăturile antidemocratice ale lui Nietzsche, nu vor ridica nici pe Napoleon, nici pe Lucrezia Borgia la un ideal La vremea potrivită, ei vor avea atât o aversiune "imediată" (și pe această bază din anumite motive considerate extramorale de către ei) sau "estetică" față de viciu, cât și idealurile de libertate și egalitate (care, la urma urmei, sunt de origine creștină) Postitori și vegetarieni, ei propovăduiesc un amoralism epicureian, care se potrivește mai degrabă lui Petronius și Lucullus Cât de asemănător cu eroii romanului lui Cernîșevski Chto Delat, care, stăpânind moralitatea utilitaristică, care le este complet necaracteristică, se justifică cu sârguință din fiecare faptă virtuoasă, demonstrând că aceasta provine din considerente de folos personal Este adevărat că cuvintele lui Vl Solovyov, care a scris cu mult timp în urmă: "Oamenii care au cerut renașterea morală și fapte dezinteresate pentru binele poporului au asociat aceste cerințe cu astfel de învățături care desființează însuși conceptul de moralitate: nimic nu există în afară de materie și forță, omul este doar un fel de maimuță și, prin urmare, trebuie să ne gândim doar la binele oamenilor și să ne dăm viața pentru frații mai mici Multe costume de pe umărul altcuiva au fost încercate de inteligența rusă, din fericire, în ciuda tuturor acestor deghizări, Biblioteca "Runivers" DESPRE VIZIUNEA REALISĂ A LUMII ramanand in sine; evident, încă nu a fost suficient ca ea să pășească în clivajul imorității și să declare război moralității în numele moralității Honny soit qui mal y pense! *) Aceasta este represalia rapidă și scurtă pe care o fac autorii Eseurilor celor mai importante probleme ale idealismului Cu toate acestea, o astfel de intervenție chirurgicală filozofică era permisă pe vremea îndatoririi primitive a marxismului, dar acum, când virginitatea filosofică este aproape peste tot pierdută, mijloacele eroice nu vor duce cu greu la scop Noi, din punctul nostru de vedere, refuzăm complet să recunoaștem acest mod de acțiune ca fiind realist și vedem aici nu triumful realismului, ci dimpotrivă Este destul de caracteristic stadiului actual de descompunere a marxismului teoretic faptul că colecția este stabilită în principal de sarcini defensive, apologetice; aici nu există încercări de dezvoltare și îmbunătățire în continuare a doctrinelor marxismului, de exemplu materialismul economic, doctrina regularității sociale și legile istoriei, previziunile istorice, rolul individului în istorie etc Actual Marxiştii nu sunt atât de preocupaţi de dezvoltarea propriei viziuni asupra lumii, cât de apărarea unor astfel de propuneri, care) Cel mai autoritar dintre reprezentanții moderni germani ai marxismului ortodox, K Kautsky, este fără îndoială în dezacord cu acest lucru, care spune: "Noi, marxiştii, nu negăm sub nicio formă puterea și semnificația moralității, doar negăm că ea provine dintr-o lume diferită decât cel cu care avem de-a face numai noi, lumea fenomenelor Este un produs al vieții sociale și ea însăși devine cea mai importantă verigă care leagă societatea Fără moralitate nu există societate Fiecare formă socială, fiecare clasă socială are propria ei morală specială, dar nu reprezintă niciodată ceva pur convențional, peste care fiecare să poată dispune după cum dorește, ci ceva necesar, necesar, nu numai în sensul că se dezvoltă neapărat din condițiile sociale , dar și în faptul că este inevitabil În prezent, când morala burgheză de clasă se află în

dezintegrare completă, multe elemente care nu sunt în măsură să asimileze bunăstarea proletarului și morala de clasă a proletarului, resping toată moralitatea împreună cu morala burgheză, dar proletariatul nu ar trebui să întâmpine asemenea forme de depășirea moralității burgheze (Un articol despre Partidul de la Dresda Tag: Nachklãnge zum Parteitag în Die Neue Zeii, Jahrgang - , No i, din octombrie) Nu există nicio îndoială că dacă Kautsky ar fi încercat să fundamenteze absolutul natura morală afirmă el, ar fi trebuit să cedeze mult în fața marxismului Întrebări de filosofie, carte S Biblioteca "Runivers" S BULGAKOV câți nu sunt caracteristici marxismului ca atare, ci mai mult sau mai puțin în comun cu toți reprezentanții pozitivismului; de aceea, apropo, sunt acum destul de câțiva noi Saul printre profeții marxismului, dar acești noi aliați nu sunt nicidecum prozeliții săi; Ceea ce îi unește nu este o iubire comună, ci o ură comună A doua parte a colecției se pare că urmărește să ofere o expresie economică a marxismului ortodox Este, în special, destul de greu de înțeles planul după care a fost întocmit Lăsând deoparte stabilirea punctajelor între diferiți economiști, trebuie să concluzionăm că ceea ce se propune aici ca realist este înțelegerea marxismului ortodox a chestiunilor economice, în special a celor agrare, și orice alta, oricât de fundamentată științific, este respinsă în avans ca nerealist Criteriul realismului aici este recunoașterea dogmelor economice ale marxismului Un astfel de dogmatism în știința pozitivă, ridicat la un principiu, este o negație completă a cerințelor realismului științific Spunând acest lucru, nu ne referim la meritele acestui sau aceluia articol Ne interesează planul general din punctul de vedere al sarcinii inițiale, formularea generală a întrebărilor, întrucât caracterizează acea viziune asupra lumii, pe care autorii o numesc în mod destul de greșit realistă Nu m-aș opri asupra cuvintelor și titlurilor dacă titlul colecției nu ar conține o margine polemică îndreptată împotriva idealismului, dacă nu ar presupune o caracterizare complet falsă a idealismului În ceea ce privește o viziune tânără și insuficient definită asupra lumii în literatură, apar cu ușurință tot felul de neînțelegeri Una dintre cele mai enervante neînțelegeri, pe care am încercat să o risipesc în această notă, este că idealismul este ostil sau se opune realismului, în timp ce viziunea idealistă asupra lumii este în toate privințele fundamental și profund realistă Sarcina supremă a acestei viziuni realiste asupra lumii a fost formulată de genialul realist Dostoievski astfel: cu realism deplin, a găsi o persoană într-o persoană *) Voi cita integral acest minunat fragment din caietul lui Dostoievski: "cu realism deplin, găsește o persoană într-o persoană Acest Biblioteca "Runivers" DESPRE VIZIUNEA REALISĂ A LUMII În încheierea acestei note, trebuie totuși să salut apariția colecției Eseuri despre o viziune realistă a lumii, nu în interesul zilei prezente, ci dintr-un punct de vedere istoric mai larg Pentru ziua de azi, predicarea imorității, dacă reușește, nu poate face decât rău Privită însă dintr-o perspectivă istorică, colecția este un simptom clar al decadenței marxiste Arată clar cât de adânc a ajuns o crăpătură în miezul marxismului și, menită să acopere această crăpătură, fără îndoială, nu face decât să o lărgească și să o adâncească Idealiștii au toate motivele să considere astfel de oponenți drept aliați și colegi ai lor în sarcina dificilă de a construi și a stabili în mintea societății ruse o viziune cu adevărat realistă asupra lumii Serghei Bulgakov Trăsătura rusă prin excelență, și în acest sens, desigur, sunt un popor (căci direcția mea curge din adâncul spiritului creștin al poporului) - deși sunt necunoscut poporului rus din prezent, dar voi fi

cunoscut viitorului Mă numesc psiholog: nu este adevărat, sunt doar un realist în sensul cel mai înalt, adică Înfățișez toate adâncurile sufletului uman " Realismul "în cel mai înalt sens", caracteristic lui Dostoievski și Tolstoi, poate fi numit cu adevărat realism * Biblioteca "Runivers" КРИТИКА И БИБЛІОГРАФІЯ Обзоръ книгъ Baumann S Filosofia germană și negermană a ultimului Jabrzeute prezentată și judecată O carte de orientare, tot pentru oameni educați Gotha, VIII-p - Autorul cărții menționate își propune, după cum se vede deja din titlu, să caracterizeze ultimele tendințe ale gândirii filozofice Nu se poate decât să simpatizeze această intenție a autorului, deoarece manualele existente despre istoria filosofiei moderne nu satisfac întotdeauna acest scop Așadar, binecunoscutul "Eseu" al lui Iberweg-Heinze oferă uneori caracteristici prea succinte ale ultimelor tendințe filosofice, reprezentând adesea o selecție aforistică a gândurilor individuale ale unuia sau altuia filozof, insuficient legate între ele printr-o idee generală Faptul că autorul este o figură respectată în domeniul filosofiei și deține lucrări destul de mari pe cele mai diverse ramuri ale cunoașterii filosofice, ar putea contribui, de asemenea, la îndeplinirea cu succes a setului de sarcini Din păcate, la o examinare mai atentă, noua lucrare a lui Bauman nu corespunde întotdeauna așteptărilor noastre, iar cartea nu este lipsită de unele neajunsuri semnificative Deci, în primul rând, nu vedem niciun sistem în aranjarea direcțiilor filozofice caracterizate, iar autorul, aparent, nici măcar Apropo, el deține o lucrare în două volume despre istoria filosofiei: Die Lehre von Raum, Zeit und Mathematik in der neuen Philosophie Berlin, Biblioteca "Runivers" RECENZIE DE CARTE încearcă să stabilească o legătură între învățăturile expuse de el cu curentele anterioare ale gândirii filozofice Prin urmare, de exemplu, gânditorii care sunt mai aproape de critică (Libman, Riehl, Thiele) sunt expuși în locuri diferite, despărțiți de caracteristicile opiniilor filozofilor care nu au nicio legătură cu acestea Aparent, autorul este dominat de un simplu principiu cronologic, însă, acesta din urmă nu este consistent peste tot, iar filosofia lui Froschammer, de exemplu, este prezentată după caracterizarea lui Paulsen În prezentarea în sine, Bauman nu încearcă întotdeauna să determine punctul de vedere exact principal al gânditorului caracterizat, ci preferă să adere la planul uneia sau alteia lucrări aparținând filozofului caracterizat și, prin urmare, adesea o astfel de caracteristică se distinge printr-o lipsă de valoare și ușurare În plus, distribuția materialului în prezentarea autorului nu este întotdeauna uniformă, iar Bauman dedică uneori mult spațiu unor astfel de gânditori care, în semnificația lor filozofică, nu ar merita o atenție detaliată (de exemplu, Aiken, Gipau, Goldschmidt, etc) În același timp, nu găsim în carte nici măcar o mențiune a unor gânditori moderni care se bucură de faima meritată și au lucrări filozofice destul de valoroase (de exemplu, reprezentanți ai așa-zisului "psihologism") Dar, alături de deficiențele indicate ale cărții numite, există și câteva calități pozitive care o fac remarcată printre alte eseuri despre istoria filozofiei Astfel, autorul lasă deseori deoparte opiniile unor astfel de gânditori, care sunt caracterizate relativ scurt de alți istorici ai filosofiei Acest lucru este valabil mai ales pentru unele dintre curentele de mai târziu ale gândirii filozofice Aici, de exemplu, putem include reprezentanți ai așa-numitei "filozofii imanente" (Schuppe, Rehmke, Schubert Solkern) sau gânditori precum E Mach și G Rickert: Bauman dedică relativ mult spațiu caracteristicilor acestor filozofi (de exemplu, Mach - p , Rickert - p) În expunerea sa, Bauman surprinde și astfel de persoane care nu aparțin unor scriitori

filozofi profesioniști, dar care, totuși, în unele dintre lucrările lor au încercat să atingă principalele probleme filozofice, uneori ieșind din date Biblioteca "Runivers" G RECENZIE DE CARTE a unei anumite discipline ştiinţifice naturale Așadar, de exemplu, Bauman dedică mai mult de pagini expunerii concepțiilor filosofice ale celebrului V Ostwald De asemenea, se referă la scriitori și artiști, precum Tolstoi și Maeterlinck, deși vorbește despre ei relativ pe scurt În cele din urmă, el nu trece pe lângă tăcere și astfel de tendințe mistice și filosofice, în cea mai mare parte ignorate, precum ocultismul, iar în legătură cu caracteristicile acestui ultim curent, Bauman expune în detaliu o ultimă lucrare foarte interesantă a lui W James (Soiurile de religii thonght) Toate acestea, repetăm, fac ca cartea analizată să fie departe de a fi de prisos și, într-adevăr, pot ajuta la orientarea între numeroasele direcții ale gândirii filosofice moderne N Vinogradov Zu Kants Gedâehtniss Zwőlf Festgaben zu seinem loojãh rigen Todestage von (Liebmann, W Windelband, F Paulsen, A Riehl, E Kiïhnemann, E Tròltsch, F Heman, F Staudinger, G Funțe, B Bauch, FA Schmid, E v Aster, herausgegeben von H Vaihinger și B Bauch, Mit vier Beilagen, Berlin, Verlag von Reuther v Reichard , S Așa cum era de așteptat, sărbătorirea memoriei lui Kant cu ocazia centenarului, la februarie a anului curent, din ziua morții sale, a provocat o serie de articole și studii dedicate fondatorului filosofiei critice Colecția "Zu Kants Gedâehtniss" este una dintre manifestările acestei ridicări generale a spiritului compatrioților marelui filozof Colecția este formată din articole ale reprezentanților mișcării neo-kantiene din Germania, mai mult sau mai puțin strâns legate de învățăturile lui Kant și concentrate de câțiva ani încoace (din) în jurul revistei Kantstudien, publicată de Feiginger, un cunoscut comentator al Kant, care este dedicat special savantului ju Kant și tot ceea ce îl privește De fapt, colecția propusă este altceva decât o tipărire separată din volumul IX al lui Kantstudien, dedicat special datei de februarie Neokantianismul, care datează din șeful secolului trecut, intră el însuși în a doua etapă a dezvoltării sale, iar această tranziție este foarte clar indicată în Biblioteca "Runivers" O B OP ъ cărți această colecție, mai ales în articolele bine cunoscute publicului rus de Windelband și Paulsen Mișcarea neokantiană a început cu un accent puternic pe spiritul pozitiv al criticii lui Kant, iar în ultimul timp s-a repetat tot mai insistent apelul la metafizică, a cărui bază se propune din nou a fi căutată la Grant În timp ce, de exemplu, Lange, Riehl și alții sunt mai aproape de pozitivism, iar Cohen consideră că neînțelegerea lui Kant este studiul dacă a permis existența lucrurilor în sine, deja Paulsen vede centrul de greutate al filozofiei lui Kant în justificarea metafizica (vezi mai jos), iar Geman (idem) vede chiar motivul pentru o oarecare uitare a lui Kant și abaterea de la calea trasată de el după moartea sa, în faptul că adepții săi au încercat să scape de filozofia transcendentală lucrul în sine Dar Kantstudien oferă spațiu pe paginile sale tuturor acestor nuanțe și sunt prezentate în colecția de față Dar, repet, se caracterizează printr-o tendință nouă sau, mai bine zis, în continuă creștere spre metafizică Colecția se deschide cu o poezie mai degrabă ponderată, mai degrabă filosofică decât poetică, a lui Kant, scrisă de profesorul de Jena Otto Liebmann, unul dintre primii neo-kantieni Liebmann a fost cel care a proclamat decisiv în lucrarea sa "Kant und die Epigonen", publicată în , care a devenit acum sloganul - Also muss auf Kant zurückgegangen werden - și așadar, trebuie să ne întoarcem la Kant Urmează apoi un talentat, s-ar putea spune, cel mai strălucit articol din colecția lui Windelband O sută de ani mai târziu

(Nach hundert Jahren) Unul dintre avantajele acestui articol scris, cu frumusețea sa caracteristică Vindelband, este și accesibilitatea Ar trebui să se oprească acolo Privind înapoi la secolul trecut, ne întrebăm involuntar dacă au trecut cu adevărat o sută de ani de la moartea înțeleptului Königsberg - problemele la care a lucrat această minte mare sunt atât de viu în fața noastră Până acum, nici măcar înțelegerea corectă finală a lui Kant nu a fost încă stabilită Întoarcerea către Kant în anii în interpretarea sa coincide cu înțelegerea criticii în epoca apariției sale Din motive similare, o dată, ca o reacție Biblioteca "Runivers" RECENZIE DE CARTE unul împotriva raționalismului omniscient, celălalt, ca mijloc în mâna naturaliștilor, în teoria critică a cunoașterii, se subliniază latura ei distructivă, "anti-metafizică" Dar dezvoltarea științelor, stabilirea unor principii generale precum legea conservării energiei, evoluția etc , pe de o parte, nevoia unei viziuni întregi asupra lumii, pe de altă parte, face să ne întrebăm despre principii și mai înalte , îmbrățișând toată bogăția vieții noi Aici iese în prim plan moștenirea metafizică a lui Kant Disputa despre dacă Kant este metafizician, disputa despre cuvinte, pentru că pentru oricine este familiarizat nu numai cu Critica rațiunii pure, ci și cu Critica rațiunii practice și cu Critica Facultății de judecată, este evident că știința, după Kant, nu depășește limitele experienței, iar faptul că realitatea "lumii inteligibile" este fără îndoială pentru el Iar dovada ei pretinde aceeași validitate generală ca și proba posibilității experienței Și tocmai toată măreția și originalitatea lui Kant constă în faptul că a inclus în conținutul viziunii sale asupra lumii nu numai știința, ci și tot ceea ce constituie produsul rațiunii Semnificația sa este și mai sporită dacă ne amintim că distruge acea incertitudine și ezitare care sunt atât de caracteristice zilelor noastre Elementele metafizicii sunt diferite, dar au un sens comun pentru "conștiință în general", pentru "rațiune" Așa cum metafizica fenomenelor se bazează pe cunoaștere, tot așa și metafizica suprasensibilului se bazează pe credința necesară rațional Dar aici apare o problemă, care dă un punct de aplicare spiritului critic și abia acum începe să primească un răspuns satisfăcător Kant a înțeles știința prea îngust Din punct de vedere istoric, acest lucru este de înțeles și de iertat Kant nu considera chimia si psihologia ca fiind stiinte; nu ne îndoim că acestea sunt științe, mergem mai departe și deschidem un nou domeniu al cunoașterii științifice - știința istorică Dezvoltarea metodologiei lor este sarcina de astăzi Pe vremea lui Kant, istoria era privită pur și simplu ca ficțiune, dar trebuie să admitem că schimbarea de vedere s-a datorat numai introducerii în cercetarea științifică a unui "spirit critic", spiritul filosofiei critice Istoria își revendică drepturile alături de știința naturii pentru predarea teoretică De fapt în logică și Biblioteca "Runivers" RECENZIE DE CARTE metodologiei, atenția a fost acordată sarcinilor și formelor de gândire istorică încă de pe vremea lui Lotze și Sigvart, iar teoria cunoașterii ar trebui să se străduiască și ea • Știința naturii este interesată de lucruri constante, conceptele de specie sunt aduse în general, aducând construcția lor la cele mai înalte principii, punând în legătură toată diversitatea cosmosului, legătură pe care o putem stabili doar ca formă a rațiunii în intuiții și concepte Istoria, deși se ocupă de separat și de individ, nici nu este interesată de tot ce se întâmplă, ci alege în funcție de valoarea pe care o are pentru om Principiul alegerii, așadar, și aici nu este un interes accidental și personal, ci acela care are o valoare general obligatorie și necesară Această extindere a

cercetării epistemologice, frumos dezvoltată și formulată de Rickert, duce la o problemă paralelă cu prioritatea formelor intelectuale Întrebarea valorilor este întrebarea centrală a acestei Critici a Rațiunii Istorice Fortăreața acestui paralelism trebuie să fie legea morală, ca maximă care poate deveni lege a naturii Această lege esențial formală poate fi fertilizată de valorile vitale ale filozofiei istoriei Apare o filozofie a societății, conform căreia fiecare particular este înțeles în raport cu întregul, în raport cu individul cu genul, în dezvoltarea istorică a umanității Astfel, etica își îndeplinește scopul științific și contribuie cu cota sa la perspectiva filozofică generală, adică în metafizică, îmbrățișând atât "metafizica cunoașterii" lucrurilor, știința legilor, problema relației gândirii obiective cu realul, cât și problema realului, metafizica lucrurilor în sine, știința valorilor:) Recent, a fost publicată traducerea în limba rusă a cărții sale "Graniile educației în științe naturale a tineretului" Nu este adevărat că nu se poate fi de acord cu Rickerte în punerea în scenă a problemelor formei înțelegerii istorice și a modalităților indicate de Diviziunea nefericită a lui Rickert ratează specificul istoric și el nu reușește să facă o distincție clară între "istoric" și "natural" nici măcar din punct de vedere logic Biblioteca "Runivers" RECENZIE DE CARTE știința naturii și, prin urmare, istoria Este treaba științelor de specialitate să se ocupe de particularități, iar filosofia trebuie să dea un răspuns la o altă întrebare foarte importantă: despre relația generală dintre domeniul dreptului și domeniul valorii Aceasta este problema Criticii judecății, reconciliind ambele concepte într-un concept superior, în principiul dezvoltării Semnificația acestui principiu pentru știința naturii este în general recunoscută; este mult mai puțin obișnuit ca acest principiu să fie principiul valorii Iar cine își face osteneala să citească cu atenție Critica judecății nu poate decât să fie de acord că în valoare trebuie căutat criteriul dezvoltării superioare sau inferioare, normală sau anormală etc Astfel, într-un principiu care părea să ridice vălul misterios al legile mecanismului mondial, se primește dreptul de cetățenie venit din lumea valorilor În domeniul dreptului, pe care îl gândim, și pe cel al valorii, pe care îl experimentăm, ne recunoaștem deopotrivă în marea ordine a lumii întregi, care ne trezește pe bună dreptate reverența: "în cerul înstelat deasupra mea și moralul legea în mine" Mai aproape decât alții, în conținut, de articolul lui Windelband se potrivește articolul lui Paulsen Despre centenarul morții lui Kant, care, în același timp, prezintă o prefață la noua ediție a IV-a a cărții sale de I Kant În filosofia idealistă a lui Kant, Paulsen distinge trei puncte: în primul rând, Idealismul practic, convingerea că ideile practice, ideile de obligație, ne determină viața; în al doilea rând, idealismul epistemologic, convingerea că cunoașterea nu se obține din exterior, ci este creată în noi de forțele creatoare ale spiritului; în al treilea rând, Idealismul metafizic, convingerea că ideile contează nu numai pentru acțiunea și cunoașterea umană, ci pentru toată realitatea, că ideile sunt principiile creative ale realității Cea mai controversată dintre acestea este metafizica lui Până în prezent, nu s-a ajuns la un acord final pe această temă Metafizica lui Kant se bazează pe următoarele două puncte: în primul rând, structura intuiției noastre senzuale și rațiunea formează o schemă a realității Biblioteca "Runivers" RECENZIE DE CARTE cum ne apare ea; prin urmare, metafizica este posibilă ca "știință naturală pură"; în al doilea rând, structura minții noastre, gândirea, stabilirea scopurilor, realizarea ideilor, dă o schemă a realității așa

cum este ea ca ființă în sine, deși nu ne este cunoscut științific, dar este necesar să gândim și să presupunem că este real în credința practică Prin urmare, metafizica este posibilă ca înțelegere a lumii inteligibile Acest lucru indică, fără îndoială, dependența metafizicii lui Kant de cea a lui Platon și a lui Leibniz și aceasta o privează parțial de originalitate Cu toate acestea, pentru Kant pare să fie nucleul principal al întregii sale filozofii și, indiferent de modul în care unii kantieni o interpretează, Paulsen insistă că Kant însuși a văzut centrul de greutate în justificarea metafizicii Teoria cunoașterii a lui Kant este caracterizată de credința necondiționată în rațiune Adevărat, prima impresie la citirea lui Kant este că el este un dușman al metafizicii, dar acest lucru se explică psihologic, mai mult, explicația psihologică coincide cu cea istorică Când a apărut critica lui Kant, a distrus metafizica lui Leibniz-Wolf; revenirea la Kant în anii a fost o reacție, pe de o parte, împotriva lui Hegel și, pe de altă parte, împotriva materialismului Dar acesta nu este întregul Kant, este "self-made Kant" "Din ideea de mundus intellegibilis, pe care mintea o gândește în mod necesar, se poate înțelege definiția limitelor, dar din definiția limitelor nu se poate înțelege mundus intellegibilis " Aceeași nevoie de metafizică în kantianism este subliniată și de Geman (Hernán), un pic plus royaliste que le roi même În articolul The Philosophical Heritage of Im Kant, el pune două întrebări interesante: în primul rând, de ce adepții direcți ai lui Kant s-au abătut atât de mult de la Kant însuși, încât au adus propria sa filozofie în uitare? În al doilea rând, de ce renașterea filozofiei kantiene nu și-a atins încă scopul real? Apoi este interesat de acele gânduri pe care Kant le-a exprimat în ultimii ani ai vieții sale, gânduri care, potrivit lui Geman, ar trebui să servească drept linii directoare în dezvoltarea ulterioară a filosofiei Geman răspunde la prima întrebare: Kant a fost uitat deoarece cei mai apropiați adepți ai săi, contrar explicațiilor repetate ale lui Kant, i-au interpretat învățătura în sensul de idealism pur Deja cei mai apropiați studenți ai săi (Schulze, Maimon Biblioteca "Runivers" recenzie kaig, Beck și alții) au găsit o contradicție în învățătura lui despre lucrul în sine Fichte a respins-o în cele din urmă și a apelat la idealismul lui Berkeley Kant nu este doar confundat cu Berkeley, dar punctul său de vedere epistemologic nu se distinge de cel psihologic Sarcina lui Kant era doar să știe cât de departe se extind cunoștințele noastre a priori și nu a susținut niciodată că știm totul a priori Dacă s-ar fi acordat atenție criticii lui Kant, probabil că nu ar fi dedus nu-eu din eu În ceea ce privește a doua întrebare, răspunsul la aceasta trebuie căutat și, se pare, în motive similare Încă o dată, ei vor să se ocupe de Critica Rațiunii Pure și să nu acorde deloc atenție reconcilierii acesteia cu întregul sistem idealist al lui Kant - ei transferă centrul de greutate în teoria critică a cunoașterii și, prin urmare, reușesc doar ca această critică să devină însăși punctul de plecare pentru critica întregului sistem Potrivit lui Geman, așa ar trebui formulată filosofia lui Kant ca punct de plecare pentru dezvoltarea filozofică ulterioară: tot ceea ce știm a priori despre lucruri, în sentimente sau în concepte, îl cunoaștem din noi înșine și în realitatea lor empirică Ceea ce învățăm a posteriori, învățăm din lucruri și efectele lucrurilor așa cum sunt în afara concepției noastre, adică lucrurile în sine Dar nu există doar imagini ale reprezentărilor, ci lucruri în sine, noumene, și eu însumi nu sunt doar un lucru sensibil, nu doar o reprezentare, ci și un noumen, o ființă rațională, un lucru în sine, atunci pentru mine, ca o ființă rațională, insensibilul, imperativul

categoric, și atunci este clar de ce trebuie neapărat să-mi formez idei pentru mine, Dumnezeu, pace, libertate, nemurire etc , deși nu pot dovedi realitatea lor nici empiric, nici metafizic Următoarele două capitole ale acestui articol sunt ocupate cu o prezentare, atât "din partea formală, cât și din partea materială", a manuscriselor rămase după Kant, referitoare la ultimii ani ai vieții sale, publicată recent de R Reike (Reike)) Indiferent ce spun ei despre slăbiciunea senilă a minții lui Kant, el, potrivit lui Geman, este atât de mare încât ar fi de neiertat să-i ignori gândurile Este vorba în principal despre ultima operă neterminată a lui Kant Vezi Kuno Fisher, Im Kant Rus pe Pagină ιο - și - Biblioteca "Runivers" RECENZIE DE CARTE De un interes mai puțin general este studiul lui E Troeltsch asupra Istoricului în filosofia religiei a lui Pant Aceasta este o lucrare mare, care ocupă o treime din întreaga colecție După ce am analizat studiile despre filosofia religiei a lui Kant de către K Fischer, Pfleiderer, Schweitzer și mulți alții etc , Troelch distinge în el două grupe de întrebări, epistemologic-metafizice și religios-istorice Constatând că primul este suficient de iluminat, își propune să-l înțeleagă pe al doilea mai precis și mai deplin Normativul este centrul de greutate al doctrinei lui Kant; aceasta determină locul şi poziţia psihic-istoricului Filosofia religiei a lui Kant este fundamental independentă de istoria religiei, deși Kant nu a reușit, în opinia autorului, să facă această împărțire complet, iar învățătura lui Kant poartă în mod clar urme ale unui compromis între "pozitiv și rațional" Apropo de credința religioasă, Kant nu a confundat-o niciodată cu credința bisericească, iar credința religioasă, dacă vrea să-și demonstreze adevărul, necesitatea și realitatea, care îi este absolut inerentă, trebuie să evite tot ceea ce este istoric O zonă privată a învățăturilor lui Kant este tratată și de articolul lui Staudinger, Ideile pedagogice ale lui Kant, Semnificația lui Kant pentru pedagogia modernă Deși Kant însuși nu și-a dezvoltat în mod specific opiniile în acest domeniu, chiar și puținul care rămâne după el poate servi drept ghid pentru pedagogii moderni Nu este de prisos să subliniem că ideea principală a lui Kant, care dă o aplicare largă la concluziile cele mai fructuoase, spune: în raport cu ideea de umanitate și tot scopul ei Articolul lui Staudendera este consacrat clarificării disputei apărute în limba germană între Nutorp, autorul anului acum celebru, al doilea editor, cartea "Social-Plectagogik" (Sozial-Plegogik, Théorie Der Willensiehung Auf Der Grundlage) Der Grundlage Der Grundlage Der emeinschaft), și de afișele ideilor pedagogice foarte comune ale lui Herbart (Despre ideile pedagogice ale lui Herbart, vezi articolul lui A L-skago în Gândirea Rusă,) Staudinger ia partea lui Natorp, care insistă în "Pedagogia socială" că doctrina este generală Biblioteca Runiverse RECENZIE DE CARTE Legea și doctrina educației sunt legate între ele prin cele mai strânse legături inseparabile, iar acea educație ar trebui să aibă ca scop principal dezvoltarea liberului arbitru pe principiile publicului În doctrina liberului arbitru, Natorp și Staudinger se alătură eticii lui Kant Și întrucât pedagogia trebuie să se bazeze pe doctrina societății, orice pedagogie este pedagogie socială De aici rezultă cea mai fructuoasă idee a coordonării și conexiunii dintre pedagogie și propaganda socială Dezvoltarea liberului arbitru, și deci dezvoltarea individualității, nu contrazice deloc cerințele societății, având în vedere faptul că socialismul real nu exclude niciodată, ci chiar presupune, dezvoltarea cea mai largă și cuprinzătoare a individului Trei articole, de Kühnemann, Riehl și Runze, sunt dedicate paralelelor filosofice Dintre acestea, articolul lui Ril "Atitudine" trebuie

recunoscut ca fiind cel mai interesant Helmholtz către Kant Helmholtz, după cum se știe, a găsit o relație între teoria natavistă și doctrina lui Kant despre prioritatea spațiului, la fel cum în doctrina cauzalității credea că o lege a priori, în sensul lui Kant, trebuie să fie înnăscută Astfel, se apropie, în unele privințe, de interpretarea fiziologică a lui Kant de către Schopenhauer și Lange "Nu trebuie să-l uităm pe Helmholtz", spune Riehl, "când onorăm memoria lui Kant El a fost primul care a spus că ideile lui Kant sunt încă vii Helmholtz și-a început studiul despre Kant la vârsta de ani, iar pe parcursul întregii sale cariere științifice s-a simțit atras de filosofia critică Dar trebuie spus că Riehl merge oarecum împotriva tonului general al colecției, subliniind că "într-un lucru, Helmholtz a rămas un adept al lui Kant, în respingerea oricărei metafizici transcendente" În rest, relația lui Helmholtz cu Kant își are ea istoria proprie, constând în trecerea ei treptată, sub influența învățăturilor celebrului fiziolog I Muller, spre o direcție pur empirică, spre natavism Oricum ar fi, meritul lui Helmholtz, naturalistul, care a atras atenția asupra teoriei critice a cunoașterii în epoca "tiraniei" științelor naturii, merită cea mai deplină recunoaștere din partea adepților lui Kant Un articol al prof Geo Runtse este amuzant Biblioteca "Runivers" RECENZIE DE CARTE (G Runze) Emerson și Kant Nord-americanul Emerson, mai degrabă un predicator decât un filozof, captivant mai degrabă prin frumusețea cuvântului decât prin persuasiune, un predicator al individualismului larg, se bucură de simpatia unor cercuri ale publicului european pentru el independenta si fascinanta wow sinceritate Acesta este un filozof de același tip cu Reski-nom, gr Tolstoi, parțial Carlyle; găsesc asemănări între el și Nietzsche, fără îndoială că l-a influențat pe Maeterlinck (vezi articolul său despre Emerson în "Le Trésor des Humbles", traducere rusă din anumite motive "Bliss of the Soul") În literatura rusă pare să nu existe nimic sau aproape nimic despre el Era, totuși, Emerson, Samples of American Literature Din engleză, St Petersburg, i și este în ed "Mediator" două dintre eseurile sale - "Sufletul superior", și "Despre încrederea în tine",) Runze apreciază foarte mult acest scriitor și pune o întrebare fructuoasă de ce o minte atât de mare a tăcut despre Kant, în timp ce a menționat o serie întreagă de alți filozofi, adesea nesemnificativi După ce a examinat posibilele răspunsuri - neînțelegere, ignoranță, absența a ceva nou în filosofia lui Kant pentru Emerson, Runze pornește într-o investigație asupra psihologiei conspirado ingeniorum și a neasemănării dintre naturile lui Kant și Emerson Dintr-un loc gol rezultă un articol amuzant A treia paralelă, Herder și Kant-Kühnemann, se referă și la psihologia minților comparate Această juxtapunere este într-adevăr extrem de interesantă - profesor și student la început, dușmani mai târziu Unul este un om cu o fantastică fantezie poetică plină de viață, un predicator și un profet, celălalt este un om de logică care nu are viață în afara conceptelor necondiționate fundamentate științific Pentru Herder, ultim dat și punctul de plecare al oricărei științe este marele fapt al naturii mari bazate pe legi eterne, a cărei existență se reflectă în spiritul nostru Pentru Kant, nu există nicio modalitate de a depăși limitele spiritului nostru, conștiinței noastre, în afara concepției sale nu poate exista cunoaștere, nu se poate vorbi despre esența lucrurilor Pe cât posibil, acest contrast s-a revărsat Anul trecut, Nou Jurnal Străin Literatura" și-a publicat lucrările T I, Tratat despre natură și experimente; T II, Reprezentanții umanității - Reprezentant Mepplaton, Swedenborg, Montaigne, Shakespeare, Napoleon, Goethe Biblioteca "Runivers" RECENZIE DE CARTE în relaţia lor cu cea mai subtilă problemă logică a vieţii

umane, problema istoriei Două puncte ale criticii lui Kant l-au ucis pe Herder - în Herder nu există unitate în dezvoltarea istoriei, prin urmare nu există un criteriu de evaluare a rolului cultural istoric al popoarelor; și mai insuportabilă pentru Kant este concepția lui Herder despre natură ca fapt al existenței divine cu forțele ei spirituale care se dezvăluie în orice Cu toate acestea, în ciuda acestei diferențe, ambele spirite nu se exclud, ele sunt încă în viață și trebuie să trăiască Claritatea gândirii logice și cunoștințele bazate pe ea trebuie combinate cu o înțelegere a formelor poetice spirituale Și, desigur, coincidența aniversărilor morții lui Kant și Herder (f) nu exclude necesitatea de a onora fiecare dintre ei Un articol al Fr Bauch, co-editor al "Kantstuiei" a lui Feiginger, Personalitatea lui Kant, este consacrat caracterizării psihologice a lui Kant Caracterizarea este foarte entuziastă, foarte filisteană, foarte tendențioasă și nu suficient de frumos scrisă pentru a face posibil să nu ierți nimic, în esență, o incursiune nefondată în domeniul psihologiei și geniului în general al lui Kant; in plus, din punct de vedere faptic, nu adauga nimic la ceea ce este deja cunoscut Mult mai interesant în acest sens este articolul lui Schmid, care încearcă să elucideze personalitatea lui Kant pe baza scrisorilor sale Colecția se încheie cu articolele lui Astaire despre primul volum al noii ediții academice a lui Kant și două note de Feiginger - primul: o explicație a anexelor la colecție, trei portrete ale lui Kant (unul - o siluetă - foarte interesant) și vedere a casei în care a trăit și a murit Kant, celălalt: Apel la filozofia prietenilor lui Kantova, raport despre înființarea Societății și a Fundației Kant · Cu puțin timp înainte de aniversare, Feiginger a emis o proclamație cu următorul conținut: februarie marchează centenarul morții lui Kant, fondatorul unei noi ere în filosofie Până în această zi, vor apărea multe cărți și articole dedicate memoriei sale, vor fi susținute discursuri academice, Kantstudien se pregătește de asemenea să emită un număr extins cu articole ale unor autori importanți (Libman, Windelband, Riehl, Paulsen, Kyu-) Biblioteca "Runivers" RECENZIE de cărți Neman etc ") Dar ar fi de dorit să sărbătorim această zi demnă de amintirea marelui geniu Kantstudienul, care în acel moment își începea volumul al IX-lea, și-a îndeplinit parțial această sarcină Într-adevăr, nu poate exista o onoare mai mare pentru un filozof decât să aibă propriul său jurnal, răspândindu-și ideile, clarificându-și învățăturile Kantstudienul și-a făcut prieteni atât în Germania, cât și în străinătate Cu toate acestea, taxa de abonament nu a atins încă un asemenea nivel încât să acopere toate costurile de publicare Ar fi de dorit să nu punem revista într-o poziție de șansă și dependență de mijloacele unui editor sau ale unui donator aleatoriu Cel mai bun lucru în acest scop ar fi să ai un capital constant În Anglia și America nu este neobișnuit să găsești instituții de acest fel În ultimii ani, publicația a necesitat o adăugare de de mărci boo pe an Editorul Kantstudien, de comun acord cu unii dintre oamenii săi de părere asemănătoare, propune înființarea Societății Kant Societatea își stabilește ca scop imediat sprijinirea Kantstudienului, și anume, atragerea de angajați remarcabili și, în general, asigurarea posibilității de muncă independentă, muncă pentru un premiu, studii speciale (disertații), înființarea de burse pentru tineri oameni de știință din direcția kantiană etc Titlul "Kantstudien" va fi marcat: "Publicat cu sprijinul Societății Kant" Contribuțiile sunt împărțite în unică și anuale Taxa anuală este de de mărci Persoanele care au făcut această contribuție sunt considerate membri anuali, primesc Kantstudien gratuit, iar numele lor sunt tipărite anual

în Kantstudien Contribuții unice merg la înființarea Fundației Kant Persoanele care contribuie cu de puncte sunt considerate membri permanenți ai societății și beneficiază de drept de vot Cei care fac o contribuție unică de de mărci primesc "Kantstudien" gratuit pe tot parcursul vieții Numele persoanelor care au contribuit o singură dată sunt, de asemenea, tipărite în Kantstudien Contribuțiile mai mici de de puncte sunt considerate cadouri și nu dau drept de vot în adunările generale Fondul este inviolabil și se primesc doar dobânzi de la acesta pentru satisfacerea scopurilor menționate Fundația se află sub supravegherea curatorului Universității din Galle Repartizarea veniturilor încasate este gestionată de redacția Kantstudien, care în acest sens este supusă controlului de către o comisie permanentă de trei membri Volrosy of Philosophy, carte θ Biblioteca "Runivers" CĂRȚI ȘI BROȘURI noi nou; curatorul Universității din Galle este membru permanent al comisiei, ceilalți doi membri sunt aleși de o adunare generală care are loc anual pe februarie, ziua morții lui Kant, la Halle Prima adunare generală va avea loc anul acesta pe aprilie (ziua de naștere a lui Kant) O prezentare generală a studiilor și sarcinilor va fi publicată o dată pe an în Kantstudien Dacă "Kant- · studien" încetează, Fundația Kant va deveni proprietatea Universității din Königsberg, astfel încât, odată cu inviolabilitatea capitalului, dobânzile din acesta vor fi cheltuite pentru nevoile studierii filozofiei lui Kant Contribuțiile sunt solicitate să fie trimise fie către Feiginger, fie către biroul bancar al lui Lehmann (HF Lehmann în Halle, a S) Această listă, împreună cu portretul lui Kant și facsimilul său, reproduse pentru prima dată (vorbim despre silueta menționată mai sus), vor fi transmise persoanelor marcate pe listă Retipăriri separate ale acestui număr vor fi tipărite în număr mare pentru cei care au contribuit o singură dată la Fundația Kant Feiginger, care și-a dedicat timpul și energia jurnalului, precum și a suportat cheltuieli financiare, deschide întâlnirea, deoarece el însuși aduce o contribuție unică de de mărci Urmează o listă a persoanelor care au făcut contribuții unice până la data de ianuarie a acestui an în valoare totală de mărci și o listă a membrilor anuali ai societății în valoare de Este posibil ca contribuția anuală va fi ulterior redusă atunci când Fondul va ajunge la o sumă suficientă pentru a menține constant "", ceea ce va necesita o sumă de aproximativ - de mărci Adunarea generală a avut deja loc S-a deschis cu un discurs al lui Bauch, redactorul Rantstudien, căruia Feiginger i-a predat acum întreaga lucrare editorială Feiginger a fost ales președinte al societății G Shpett Cărți și broșuri noi primite de la editori A Bogdanov Din psihologia societatii SPb , Art C o k Al lui Empiriomonism Articole despre filozofie Moscova, Art C o k Biblioteca "Runivers" CĂRȚI ȘI BROȘURI NOI V A Bogoroditsky Curs general de gramatică rusă Kazan, Art II Serghei Bulgakov De la marxism la idealism SPb , Art XXI - C R ° k N p Druzhinin Cum ar trebui purtat războiul? Moscova, Art C k Friedrich Jodl Ludwig Feuerbach Stuttgart, Art A t Cai Fiodor Petrovici Gaaz SPb * Ed A Marx Artă C r , cu retransl p A Krymsky Istoria Islamului Moscova, O parte din Pb Artă XXXVI - X C Hans Lindau Philosophische Studien herausgegeben von Wilhelm Wundt Ñamen-und Sachregister zu Band I-XX Leipzig, Art IV-I- I M Lyubomudrov O introducere în filosofia lui Herbert Spencer Kovrov, Art C k Nuel La vision Paris Edit O Doin Artă C Fr Raport al bibliotecii Societății de Ajutor Reciproc al Evreilor-Cazaci din Odesa Odesa, Art Raport al Societății pentru îngrijirea copiilor profesorilor și profesorilor populari din Moscova De la noiembrie până la decembrie Art Prof I A

Sikorsky Caracteristici ale raselor negre, galbene și albe în legătură cu problemele războiului ruso-japonez Kiev, Art P A Sokolov Lecturi în psihologia educației Ekaterinoslav, Art XI - C i r Proceedings of Law Society de la Universitatea Imperială Harkov TI Harkov, Art A I Faresov Contra curenţilor N S Leskov Viața lui, scrierile, polemicile și amintirile despre el Cu un portret rar SPb Art C i r Biblioteca "Runivers" Revizuirea revistelor Revue philosophique nr i- Dr Sollier "L'autoscopie interne" Autorul examinează fenomenul vederii interioare, care cuprinde întreaga structură internă a organelor, inaccesibilă vederii obișnuite, și care se dezvăluie într-un mod deosebit de caracteristic în hipnoză (subiectul hipnotizat nu este doar conștient de schimbările din corpul său, dar poate provoacă, de asemenea, contracții aleatorii ale mușchilor netezi, involuntari) Materialul pentru acest studiu a fost preluat de autor din observațiile unor pacienți, în majoritate isterici, în stare de hipnoză În toate cazurile citate, fenomenul este același: isteria, adică o tulburare a creierului, constă în faptul că unul sau alți centri cerebrali adorm și, în același timp, anestezia anumitor organe Momentul apariției vederii interioare este momentul trezirii creierului, după care sensibilitatea revine odată cu activitatea organică Obiectul vederii interne pot fi toate organele fără excepție Reprezentările care formează viziunea interioară nu sunt vizuale, ci cenestezice, deja traduse de subiect în cele vizuale Pacienții care suferă de vedere internă nu folosesc termeni tehnici, ci expresii descriptive pentru a-și descrie organele (plămâni - ciorchini de struguri, ficat și rinichi - bureți etc) După gradul de claritate, viziunea interioară este diferită; există descrieri mai detaliate de către pacienți a organelor lor interne, Biblioteca "Runivers" REVIEW JOURNALOV Dispariția vederii interioare este la fel de bruscă ca și apariția ei Acesta este cu siguranță un fenomen real, nu există înșelăciune din partea bolnavilor Explicația acestui fenomen constă în corespondența asumată de autor între organele și centrii substanței corticale a creierului Fenomenele vederii interioare și exterioare sunt complet omogene La sfârșitul articolului, autorul ajunge la următoarele concluzii: I Ideile noastre sunt legate de schimbările activității corticale Conștiința este legată nu de maximul activității creierului, ci de diferitele sale grade Nu există o inconștiență completă: s-ar limita cu moartea organului sau a centrului corespunzător acestuia Sugestia își pierde tot prestigiul: se explică printr-o astfel de stare a subiectului în care viziunea interioară îi devine disponibilă și, datorită acesteia, impactul asupra activității organului Lipsa de independență a fenomenului de sugestie este confirmată de faptul că se poate sugera activitatea doar a anumitor organe, ale căror funcții sunt anormale la acești subiecți F Paulhan "Despre memoria afectivă (continuare și sfârșit)" Amintirea nu este o reproducere exactă a realității Astfel, poate avea loc o evoluție a simțirii: în rememorare câștigă adesea în intensitate și claritate și se află astfel în contrast cu reprezentarea produsă, care în cele mai multe cazuri este doar o copie slabă a originalului Un astfel de sentiment, * transformat prin acțiunea altor elemente, devine deja o parte a organizării noastre spirituale, un element al vieții mentale Dar considerentele utilitare ne obligă uneori să păstrăm în toată integritatea amintirea cutare sau cutare sentimente Pentru a obţine această inviolabilitate trebuie să se recurgă exclusiv la asociere mecanică - prin contiguitate În paralel cu memoria afectivă individuală, trebuie remarcată memoria afectivă socială Kozlowsky "La psychogenèse de l'étendue" (sfârșit) Extensia este forma primară a

percepției vizuale; ce ka Biblioteca "Runivers" REVIEW JOURNALOV A treia dimensiune este dată, se dobândește treptat, cu ajutorul mișcării, așa cum se poate observa din observațiile nou-născuților și copiilor nevăzători operați H Pieron "Rapiditatea procesului psihic" Autorul acestei scurte note susține că viteza asocierii atribuită anumitor stări (impactul hașișului, viselor, agonie a morții) este de fapt un fenomen psihologic cert independent de aceste stări și se explică prin mecanismul asocierii: cu cât este mai strălucitor reprezentare centrală, cu atât atrage mai mult spre idei diferite, iar acestea se înlocuiesc mai repede, mai mult, viteza imaginară în schimbarea ideilor o depășește pe cea reală și variază în funcție de individualitate F Raup Despre rolul logicii în morală Trebuie să existe aceeași logică în comportament ca și în gândire Un sistem de moralitate sau comportament, ca un sistem științific, trebuie testat, dar criteriul adevărului va fi pentru el acordul nu cu un fapt obiectiv, ci cu o anumită experiență morală Logica nu constă în a-ți îndeplini cu încăpățânare credința definitivă în viață, ci în a nu o trăda din motive utilitare În morală, ca și în știință, principiile de bază sunt în esență simple afinități Doar experiența, care variază în funcție de timp și loc, poate determina alegerea între îndatoririle care, pe de o parte, se învecinează cu categorii morale imuabile, pe de altă parte, cu judecățile morale private și individuale A Binet "Gândire fără imagini" Din experimentele efectuate pe două adolescente, Binet a obținut următoarele date: la unii subiecți care nu sunt complet lipsiți de capacitatea de a imagini, gândirea nu este însoțită de imagini, iar dacă este însoțită, atunci aceste imagini fie nu corespund gândurilor deloc, sau ei răspund la oricare dintre ele Din aceasta Binet trage următoarea concluzie: imaginea este doar o mică particulă a acelui fenomen complex care se numește gândire; imaginile, împreună cu expresia verbală, dau acuratețe gândirii, dar nu joacă o importanță primordială - există fără ele Biblioteca "Runivers" REVIEW JOURNALOV G Rageot Sur'le seuil de la vie afective Pe baza observațiilor sale din domeniul psihologiei copilului, autorul ajunge la concluzia că emoția este un fenomen de ordin târziu în comparație cu senzațiile, suferința etc , și, în plus, un fenomen complex, pentru a cărui apariție set de senzații organice încă nu este suficient Le DanteCi "Instinct et servitude" Dedicându-și articolul studiului instinctului, autorul consideră că are o strânsă legătură cu instinctul de manifestare a libertății, egalității și fraternității în societățile animale și umane Cantecor "La philosophie nouvelle et la vie de l'esprit" Critica la adresa așa-zisei New Philosophy în fața lui M Le Roy, unul dintre reprezentanții ei moderati Potrivit autorului, punctul central al acestei învățături, diametral opus teoriei cunoașterii lui Kant, adică teoria intuiției, dă naștere multor neînțelegeri Adevărul rămâne încă în spatele criticilor, în ciuda deficiențelor sale minore Winiarsky Le principe du moindre effort Considerând principiul celui mai mic efort drept principiu de bază al întregii vieți sociale, autorul se oprește asupra analizei vieții sociale și își încheie studiul cu o critică a teoriei evoluției sociale C Bos "Contribuție la studiul sentimentelor intelectuels", O privire de ansamblu asupra așa-numitelor sentimente intelectuale, adică sentimentele * asociate cu operațiile logice Ceea ce se numește tulburare mintală este adesea o tulburare de natură afectivă mai degrabă decât mentală Sentimentul se află în adâncul cunoașterii și este inseparabil de acesta; în acest complex elementul afectiv este primar Axioma lui Locke, modificată de Hegel, rămâne în forța sa anterioară: nu există nimic în minte care să nu fi trecut mai

întâi prin sentiment P Rousseau "La mémoire des rêves dans le rêve" Descrierea unui fenomen constând în recunoașterea într-un vis a unor imagini care au servit anterior ca subiect al viselor E Durkheim şi E Fauconnet Sociologie și științe sociale Biblioteca "Runivers" REVIEW JOURNALOV Sociologia nu este altceva decât un sistem de științe sociale Această propoziție, care schimbă atât metoda, cât și organizarea științelor sociale, este dovedită de autor cu ajutorul unei analize consistente a sociologiei, începând cu fondatorul ei Comte, în conceptele următorilor filozofi: Spencer, Mill, Giddings și Simmel Lucrarea lui Schmoller despre economia politică, reprezentând o sinteză a celor mai eterogene studii, demonstrează clar necesitatea unei diviziuni a muncii între diversele discipline sociale care există deja în epoca noastră Duprat "La negation: etude de psychologie pathologique" Pe baza observațiilor și referințelor la cazuri patologice, autorul exprimă ideea că negarea nu este un simplu defect, lipsă de credință sau voință, ci un fenomen complet independent, pozitiv B-pe Ch Mourre "La volonte dans le rêve" Autorul consideră visele din punctul de vedere al: i) activității mentale manifestate în ele,) s din punctul de vedere al impactului viselor asupra stării de veghe și) din partea inconsecvenței în vise A Landry "Imitația în artele frumoase" Vorbind de imitație în artă, autorul înseamnă pictură, sculptură, dramă O operă de artă, spune el, nu atinge niciodată obiectivitatea completă datorită abundenței detaliilor dintr-un obiect real, a mijloacelor limitate de reproducere și a subiectivității înțelegerii artistului Imitația în artă nu este o imitație a obiectelor individuale, ci a unor tipuri generale În ceea ce privește obiectele simple, se mai poate vorbi de fidelitatea imaginii, dar în ceea ce privește obiectele complexe se poate vorbi de fidelitatea compoziției , de adevăr în imitație Acest adevăr este, în primul rând, absența contradicțiilor între părți Publicul larg presupune adesea că perfecțiunea în imitație este frumusețea unei opere de artă Surpriza provocată în noi de asemănarea portretului cu originalul nu este un sentiment estetic Compoziția sentimentului estetic include emoția provocată de opera de artă Prin imitație, arta evocă în noi la fel: emoții ca obiecte reale, dar frumusețea unei opere de artă Biblioteca "Runivers" REVIEW JOURNALOV depășește frumusețea mostrelor reale: artistul alege să reproducă cele mai caracteristice trăsături ale originalului, ceea ce conferă operei de artă o amprentă deosebită În plus, o operă de artă se distinge printr-o armonie mai mare în comparație cu modelul și reflectă subiectivitatea artistului Imposibilitatea artistului de a obține acuratețe în imitație determină frumusețea operei de artă A Sehonz "Esquisse d'une philosophie des conventions sociales" · În eseul său despre filosofia convențiilor sociale, autorul pleacă de la opiniile despre locuințe, hrană și îmbrăcăminte ale filozofului american Topoj, care trăiește ca un pustnic în pădure și, observând dezacordul său cu opiniile de mai sus, încearcă să descrie motivele care au determinat aceste sau alte condiții sociale aplicate la ъ la cele trei puncte indicate E Blum "Le mouvement pedologique et pedagogique" Revizuirea literaturii de specialitate pedologie și pedagogie din ultimii ani Dr P Bonnier Le sens du retour Memorarea drumului parcurs, întoarcerea la locul anterior, sunt caracteristice într-o măsură sau alta atât oamenilor, cât și animalelor Acest fenomen este explicat prin diverse ipoteze, printre altele, prin prezența în noi a unui organ de simț special de întoarcere sau a trei canale semicirculare ale urechii interne și ar trebui clasificat ca instincte Palante "Un idole pedagogic:

l'éducationisme" Termenul de "éducationisme" este aplicat de autor acelei tendințe care crede în infailibilitatea și puterea nelimitată a educației, iar educația este luată nu ca un impact educațional accidental exercitat de mediul social, ci ca un sistem de educație deliberat conștient Această teorie recunoaște dreptul societății de a transforma personalitatea în felul său, exagerând foarte mult influența educației asupra dezvoltării și valorii individului Aspirațiile acestei teorii sunt raționaliste și dogmatice, legate de optimism și tind să se potrivească tuturor cu un singur șablon Bazându-se pe puterea excepțională a rațiunii, ea uită de diversitatea indivizilor Biblioteca "Runivers" REVIEW JOURNALOV dublă sensibilitate care contracarează idealul de uniformitate morală și socială al grupului social Kant a făcut o mare greșeală psihologică cu universalizarea maximă Este de neconceput să ne dorim în mod serios ca toți oamenii să adere la aceeași disciplină morală Interesele individului sunt contrare intereselor grupului, iar individul nu are nimic care să se conformeze nici direcției socio-morale predominante, nici propriului său comportament, iar dacă o persoană dorește să-și păstreze libertatea, să-l lase, potrivit lui Nietzsche sfaturi, feriti-va de orice profesor si nu aveti incredere in idol modern - educationism'y P RegnaudL "La Mythologie at-elle a été un recul de l'esprit humain"? Într-o scurtă notă, autorul, bazându-se pe un studiu al limbajului lui Max Muller, exprimă ideea că eroarea mitologică a fost în istoria omenirii un pas necesar către realizarea adevărului G Rageot "Les forms simples de l'attention" Atenția este un fenomen complex, care cuprinde una sau o serie întreagă de idei în legătură cu mișcările și modificările respirației și circulației sanguine, stări afective, senzație de efort și oboseală Cutare sau cutare teorie a atenției prezintă unul dintre aceste elemente ca condiție de bază a întregului , Simpla atenție este o stare care precede percepția Dacă întreaga percepție se instalează deodată, atenția slăbește imediat; dacă percepția apare în conștiință treptat, în elemente separate, în acest caz atenția se mișcă în smucitură Mecanismul intelectual al atenției depinde în mare măsură de starea memoriei și de relația acesteia cu senzația De aici și particularitățile în atenția copilului, a omului primitiv și a omului dezvoltat Așadar, atenția, considerată intelectual, poate fi numită percepție nenăscută încă Mecanismul intelectual al atenției este complicat de cel muscular, emoțional, volitiv, care au, alături de latura psihologică și fiziologică Biblioteca "Runivers" REVIEW JOURNALOV H Pieron "L'association mediate" Asocierea mediatoare este un fapt indubitabil al conștiinței noastre, deși mulți psihologi neagă existența ei, parțial ca urmare a prejudecății că asocierea constă din elemente simple într-o succesiune directă, parțial supuse unor deficiențe experimentale De fapt, o asociere mediatoare este destul de posibilă în acele cazuri când elementul secundar al asocierii atrage complet atenția "Eului" nostru conștient în detrimentul elementului anterior - în condiția indispensabilă, însă, a absenței în conștientul nostru "Eu" al analizei experimentale (care vizează asocierea) M Mausion "Elementele și evoluția moralității" Este imposibil să identifici moralitatea cu socialitatea, dar sociologii au perfectă dreptate când consideră morala ca un fenomen natural, evolutiv Prin urmare, este clarificată metoda etică, a cărei sarcină principală este de a izola moralitatea de alte fenomene, în special de organizarea socială, pentru a determina originea și geneza fenomenului semnificat, pentru a determina idealul moral, ideea de bunătate în istoria omenirii în diferite locuri și în diferite momente Analiza idealului moral

relevă trei elemente diferite în el: estetic, raționalist sau logic, simpatic sau altruist Prin urmare, evoluția ideii de bine poate fi înlocuită cu evoluția elementelor indicate Obiectul de admirație al popoarelor primitive îl constituie mai întâi calitățile fizice, care mai târziu sunt înlocuite cu curaj, viclenie și apoi - prudență, prudență, moderație, mai târziu - puterea și în final - renunțarea completă la tot ce este pământesc în brahmanism În Grecia, înțelepții înlocuiesc eroii și lasă loc filozofilor În evoluția sa, idealul estetic-moral suferă mai multe abateri laterale Evoluţia elementului estetic pregăteşte şi explică evoluţia elementului logic subordonat acestuia Deci, ideea dreptății, tocmai s-a născut, este deja în concordanță cu idealul estetic și moral: dreptatea cere ca bunurile pământești să fie distribuite în funcție de putere, înțelepciune, Biblioteca "Runivers" REVIEW JOURNALOV curaj etc , i e în concordanţă cu valoarea estetică şi morală a individului Aceeași cerință se aplică și pentru viața viitoare, pentru binecuvântările cerului Numai creștinismul, cu idealul său de sărăcie și smerenie, distruge ordinea stabilită, propunând din nou un ideal estetic și moral De la începutul până la sfârșitul evoluției, predomină aceeași idee de proporționalitate Ideea de egalitate a trecut prin aceeași evoluție Elementul simpatic se dezvoltă separat de estetic, dar nu chiar independent de acesta Rădăcina simpatiei se află în obiceiul și instinctul imitației Intensitatea simpatiei pasive depinde de organizarea fiziologică În ceea ce privește simpatia activă, evoluția ei nu este întotdeauna în concordanță cu evoluția simpatiei pasive Dezvoltarea sentimentelor reciproce simpatia și bunăvoința au contribuit la solidaritate în toate manifestările ei Dar adevărata școală a simpatiei ar trebui considerată familia, în ajutorul căreia vine asceza, mai întâi budistă și în cele din urmă creștină, care proclamă poruncile milei și iubirii fără margini Caracterul evolutiv al moralei nu îi scade în niciun fel semnificația Dimpotrivă, geneza moralității relevă multe erori ale școlii sociologice Dr Ulrich Phénomènes de synesthesie chez un epileptique În urma observaţiilor făcute asupra unui epileptic, s-au obţinut următoarele date: i) excitaţia auditivă evocă în el o senzaţie vizuală colorată, apoi gustativă şi termică) Percepția durerii - gust și senzații termice) Percepția vizuală figurativă este însoțită de senzații vizuale colorate și gustative) Gust - provoacă o senzație vizuală colorată) Termic - de asemenea colorat vizual și gustativ) Senzația de înțepătură și o durere de cap provoacă o senzație de gust și una vizual colorată, iar o durere de dinți - doar o senzație de gust) Unele dintre sinesteziile enumerate sunt reciproce V Volkovich și Capital Biblioteca "Runivers" REVIEW JOURNALOV Rivista filosofica mai-decembrie Zueante Femeia în filosofia lui Platon * În starea lui Platon, o femeie apare într-o cu totul altă lumină decât în filosofia lui Socrate: Platon neagă familia și, păstrând căsătoria doar în nume, prin acest cuvânt înseamnă ceva complet opus, pentru că recunoaște o femeie ca publică proprietate Într-un singur lucru, Platon este de acord cu Socrate și, poate, chiar îl depășește: ambii predică egalitatea celor două sexe, dar Platon, contrar lui Socrate, nu vrea să acorde atenție caracteristicilor fiecărui sex și, de exemplu, recunoaște gimnastică și muzică sunt necesare pentru femei, în același grad în care sunt predate celor mai buni dintre bărbați (clasa conducătoare) Prea mare entuziasm al lui Platon pentru aceste idei ale comunei și egalitatea deplină a sexelor este ridiculizat de Aristofan în comedia "Femeile în Adunarea Națională" Influențat parțial de acest ridicol, și parțial de propriile

sale reflecții, Platon mai târziu, în Legile, și-a modificat oarecum idealul Adevărat, Platon recunoaște necesarul de a bifurca un bărbat cu un bărbat, dar este de acord că militarii-vigatori buni nu pot avea decât o ciocnire aplicată cu dușmanii, iar în timpul obișnuit căsătoria bună și maternă, deocamdată o femeie este acum femeie - nu mai este proprietate publică, ci reprezentanta familiei și educatoarea copiilor În legătură cu aceasta, căsătoria este înțeleasă și în Legi mult mai sublim decât în Stat, iar dragostea în afara familiei este aspru condamnată Chiappelli Semnificația teoretică a istoriei filozofiei Faggi Filosofie, istorie, artă Ambele articole sunt consacrate, strict vorbind, aceleiași întrebări despre semnificația istoriei filosofiei Faggi prefațează această întrebare plângându-se de răspândirea redusă a interesului pentru filozofie în Italia și subliniază întărirea elementului filosofic în educația populară și crearea unei limbi filosofice pur italiene, ca singurul mijloc prin care se poate ridica interesul pentru filozofie În ceea ce priveşte istoria filozofiei, ambii autori consideră că Biblioteca "Runivers" REVIEW JOURNALOV este o știință cu totul separată de filozofie, având propriul subiect special - studiul dezvoltării ideilor filozofice și a relațiilor lor reciproce Prin urmare, Faggi, pentru a înțelege filosofia, consideră că este la fel de necesar să se studieze atât istoria filozofiei, cât și istoria științelor, deși nu neagă că ambele au un caracter oarecum estetic, adică lipsa de imparțialitate completă în caracterizarea filozofilor și a oamenilor de știință și a sistemelor lor Buttero "Octavius" Minucius Felix și atitudinea sa față de cultura clasică Minucius Felix aparține acelor apologeți ai creștinismului care nu numai că nu s-au opus culturii păgâne, dar chiar au plasat creștinismul în cea mai strânsă legătură cu păgânismul În dialogul lui Octavius, dedicat apologiei creștinismului, această legătură este exprimată astfel: În primul rând, pe lângă asemănarea exterioară cu dialogurile lui Cicero, de exemplu, în decorul sau în poziția personajelor, autorul exprimă adesea gândurile filosofilor antici, cel mai adesea Seneca sau Cicero, cu care unele locuri din Octavia sunt aproape literalmente asemănătoare În al doilea rând, și mai semnificativă este reflectarea concepțiilor romano-păgâne în însuși conținutul dialogului Conținutul lui Octavius este împărțit în două părți: în prima, păgânul Caecilius atacă creștinismul pentru că a negat ideile de bază despre putere și putere care au creat puterea Romei, iar în a doua, Octavius justifică creștinismul din acuzații aduse lui Ambele părți sunt în mod egal impregnate de dragoste și reverență pentru lumea păgână și, în principal, pentru Roma; dar în a doua parte, conștiința este și mai puternică că creștinismul nu contrazice civilizația romană, că, de fapt, foarte mult ceea ce pare a fi inerent numai creștinismului poate fi găsit în păgânism, doar acolo este pervertit și întunecat de superstiție De exemplu, doctrina unității divinității, a bărbăției-Dumnezeu, a sfârșitului lumii - Octavius găsește toate acestea în păgânism; iar doctrina virtuții este enunțată, poate, chiar mai aproape de filosofia lui Seneca, decât de cuvintele lui Iisus Hristos Într-un cuvânt, creștinismul nu numai că nu neagă păgânismul, dar își folosește roadele și seamănă semințe noi în câmpul vechi, care dă sucul plantelor noi Biblioteca "Runivers" REVIEW JOURNALOV Vidari Înțelegerea modernă a vieții și sarcinile filozofiei morale Autorul notează patru înțelegeri principale ale lumii în societatea modernă Atitudinea ascetică față de viață, al cărei reprezentant îl consideră pe Tolstoi, se exprimă în negarea oricărei vieți așa-zise culturale și în chemarea la dezvoltarea individualității prin introducerea iubirii creștine în viață Înțelegerea estetică a

lumii este exprimată cel mai clar în filosofia lui Nietzsche: este un arc în fața puterii și frumuseții unei individualități umane remarcabile, în fața căreia restul umanității trebuie să cadă în praf A treia, concepția liberală despre viață (concezione liberistica), își are cel mai înalt reprezentant în Kant și se reflectă mai ales puternic în doctrina sa despre autonomia minții umane Toate aceste trei sisteme, cu toate diferențele lor, au același caracter individualist: pun personalitatea umană pe primul loc și așteaptă de la ea toate schimbările posibile în structura societății umane În acest sens, ei se opun celei de-a patra înțelegeri a lumii - solidaritatea - ai cărei reprezentanți, începând cu Marx, proclamă nevoia unei solidarități depline între membrii societății umane pentru a realiza orice fel de progres Sarcina filozofiei morale este de a reconcilia aceste puncte de vedere de bază - individualiste și sociale - deoarece, pentru a înțelege filosofia în întregime, este necesar să urmăm cursul dezvoltării morale nu numai în întreaga umanitate, ci și într-un conștiință umană unică Rigoni Observații psihologice asupra cărții Villa La Psicologia contemporanea În primul rând, Rigoni nu este de acord cu opinia lui Wundt (care este susținută de Villa) că conștiința este doar un complex de procese mentale; în opinia sa, este necesar să ne asumăm vreun principiu unificator - sufletul sau "eu", la care ne-am putea referi aceste procese În al doilea rând, Rigoni nu recunoaște posibilitatea existenței în senzație a ceva ce nu ar fi în conștiință: în afara granițelor impresiei nu există senzații, iar ceea ce face o impresie este cu siguranță un obiect al conștiinței Ferro Teoria paralelismului și teoria influenței fizice Biblioteca Runiverse REVISTA JURNALĂ Teoria paralelismului fenomenelor spirituale și fizice este o consecință firească a imposibilității de a găsi o legătură între aceste două grupuri de fenomene și de a observa trecerea de la unul la altul Și dacă este imposibil să indicați trecerea de la lumea fizică la cea spirituală, atunci este imposibil să trasați o graniță ascuțită între ele și trebuie să admitem animația întregii lumi Dacă, totuși, nu observăm întotdeauna această animație și tindem mai degrabă să recunoaștem natura ca neînsuflețită, este pentru că confundăm animația cu conștiința; între timp, viața sufletului nu este în niciun caz întotdeauna conștientă Astfel, teoria paralelismului duce la recunoașterea inconștientului, spre care sunt înclinați și mulți psihologi moderni, în special Schopenhauer, Paulsen și Wundt, care atribuie primul loc în viața mentală nu ideilor, ci voinței, deci, de a inconștientul La rândul ei, această psihologie a inconștientului ajută foarte mult la găsirea unei ieșiri din teoria paralelismului, deoarece recunoașterea proceselor voliționale ca principal fenomen al vieții spirituale distruge abisul de netrecut dintre ființele care gândesc și cele care simt, care sunt înzestrate în mod egal cu voinţă O altă teorie - teoria influenței fizice - nu poate traversa acest abis, deoarece originea fenomenelor mentale nu poate fi explicată nici prin natura mecanică a tuturor forțelor naturii, nici prin mișcarea atomilor, nici prin legea conservării energiei , sau în general prin subordonarea psihologiei legilor fiziologiei creierului Bonatelli Categoriile psihologice Autorul obiectează împotriva efortului psihologiei moderne de a reduce categoriile psihologice la trei, două sau chiar un grup de fenomene mentale; el dovedește necesitatea recunoașterii unei granițe ascuțite între fenomene de diferite ordine și de a le distribui nici mai mult, nici mai puțin decât următoarele cinci categorii: conștiință, sensibilitate, simțire, apetit și voință Nazzari Geniu în imaginea psihiatrilor și antropologilor Examinând

scrierile lui Richet, Nisbet, Roncoroni și alți susținători Lombroso, autorul găsește două erori principale în toate Prima este dorința de a reduce geniul la boală, la degenerare fizică și de a stabili o paralelă strictă între creșterea dezvoltării mentale Biblioteca "Runivers" REVIEW JOURNALOV și slăbirea simultană a vieții fizice A doua greșeală, și mai izbitoare, este aceea că adepții lui Lombroso indică foarte precis principalele proprietăți fizice și spirituale ale oamenilor de geniu; între timp, spune autorul, este imposibil să se stabilească vreun fel de lege și orice semn am avea în vedere, se va dovedi întotdeauna că este prezent la diferiți oameni de geniu în grade foarte diferite La sfârșitul articolului sunt părerile lui Möbius, Hirsch și Flexig, care sunt cei mai înclinați să considere geniul ca produsul acumulării treptate a dezvoltării culturale sau, cel mult, să admită că geniul se află la granița dintre perfectul sănătate și boală; dar niciunul dintre oamenii de știință numiți acum nu este de acord să recunoască geniul ca un produs al degenerării N K Valdenberg eu eu Întrebări de filosofie, carte " Biblioteca "Runivers" Societatea Psihologică din Moscova CCXV Procesul-verbal al reuniunii comune a Societății de Psihologie din Moscova și a Societății Neurologilor și Psihiatrilor, desfășurată la Universitatea din Moscova februarie Întâlnirea a fost deschisă în sala bibliotecii a universității de către președintele Societății Neurologilor și Psihiatrilor V K Roth la ora serile Au fost prezenți membri ai Societății: N A Abrikosov, P V Bezobrazov, A S Belkin, V V Vorobyov, P B Gannushkin, S I Kiriltsev, A A Kornilov, M I Molchanov, L S Minor, N P Postovsky, P A Preobrazhensky, G I Rossolimo, or A Savey-Mogilevici, V P Sârbă, θ La întâlnire au fost invitați A Usoltsev și directorul adăpostului Rukavishnikovsky, A A Fidler Secretarii au fost S A Sukhanov și A N Bernstein În timpul întâlnirii s-au întâmplat următoarele: I Secretar al Comisiei Unite, ales pentru a discuta problemele supuse examinării Societății de către Biroul Permanent al Congresului Instituțiilor Corecționale Ruse, A S Belkin a citit raportul comisiei, aprobat de ședință cu mici modificări editoriale; după o dezbatere animată în care: A S Belkin, A N Bernstein, A A Kornilov, N P Postovsky, A A Fidler, G I Rossolimo, V V Vorobyov, V P Serbsky, V K Rot și L M Lopatin, s-a hotărât: ï) comunicarea raportului Comisiei Biroului Permanent din fiecare dintre Societăți separat;) tipăriți-l în "Jurnalul numelui S S Korsakov "și în anexa la protocoalele Societății Psihologice;) exprimă recunoștința pentru ceea ce ai suferit Biblioteca "Runivers" SOCIETATEA PSIHOLOGICĂ MOSCOVĂ lucrează la A A Fidler, secretarul Comisiei A S Belkin și tuturor membrilor săi Sub preşedinţia lui L M Lopatin a fost audiat un discurs de D M G I Rossolimo asupra unora dintre obligațiile Societății în legătură cu tineretul, care avea ca scop invitarea ambelor Societăți să discute împreună problema activității sexuale premaritale și problemele conexe de natură medicală și morală După un viu schimb de opinii, ședința i-a cerut lui G I Rossolimo să întocmească un raport motivat pentru Ședința comună, care va fi special organizată în acest scop Întâlnirea a fost închisă la ora ıo*/ * Biblioteca "Runivers" RAPORT AL COMISIEI MIXTE A SOCIETĂȚII PSIHOLOGICE ȘI A SOCIETĂȚII MAI NEUROPATOLOGI ȘI PSIHIATRI PRIVIND PROBLEME PREZENTATE CU PERMISIUNEA LOR DE BIROUL PERMANENT AL CONGRESELOR REPREZENTANȚILOR INSTITUȚIILOR CORECTEALE RUSE, ADOPTAȚĂ ÎN SESIUNEA COMUNĂ A AMBELE SOCIETĂȚI la februarie Biroul Permanent al Congreselor Reprezentanților instituțiilor corecționale ruse a solicitat Societății de psihologie din Moscova și Societății de neurologi și psihiatri din Moscova cu un răspuns din noiembrie , în

care au cerut acestor societăți să-și acorde asistența în activitatea Biroului luând în considerare următoarele probleme ridicate la Congresul al V-lea reprezentanților instituțiilor corecționale ruse din anul și anume:) privind organizarea în instituțiile de învățământ și de corecție a supravegherii medicale și pedagogice a elevilor și a examinării psihiatrice a minorilor care intră în aceste instituții;) privind întocmirea unui chestionar special pentru supravegherea medicală și pedagogică specificată, potrivit căruia această supraveghere ar putea fi efectuată de educatorii instituțiilor de învățământ și de corecție;) despre oportunitatea alcătuirii unui ghid popular de psihiatrie, potrivit pentru directori și profesori) pe o fișă pentru colectarea informațiilor despre elevii ținuți în instituțiile de corecție La raportul biroului s-au atașat: i) o copie a încheierilor ședinței anilor directori de corecție Biblioteca "Runivers" SOCIETATEA PSIHOLOGICĂ MOSCOVĂ unități pe problemele specificate;) un proiect de fișă pentru colectarea informațiilor despre elevi Pentru a lua în considerare problemele propuse de Birou, Societatea de Psihologie și Societatea Neurologilor și Psihiatrilor ales fiecare într-o comisie În componența comisiei Societății de Psihologie au fost incluse următoarele persoane: A N Bernstein, A S Belkin, V V Vorobyov, G I Rossolimo, V P Serbsky și S A Sukhanov Societatea Neurologilor și Psihiatrilor a ales în comisia sa: H N Bazhenov, A N Bernstein, V V Weidenhammer, V V Vorobieva, I D Zhdanova, A A Kornilova, N P Postovskago, G I Rossolimo, V I Semidalova, V P Serbskago, П P Streltsova, S A Sukhanov și V I Yakovenko Având în vedere faptul că unele dintre aceste persoane erau membri ai ambelor comisii, s-a decis formarea unei comisii mixte din ambele societăți La ședințele Comisiei Unite a fost invitat și directorul adăpostului corecțional Rukavishnikov, A A Fidler, care a ajutat foarte mult Comisia în activitatea sa cu explicațiile și instrucțiunile pe care le-a dat pe diverse probleme V GI a fost ales președinte al Comisiei Unite sârb, secretar A S Belkin Întâlnirile au avut loc în Clinica de Psihiatrie În total, Comisia Mixtă a avut șase ședințe: la și decembrie ; și ianuarie și și februarie După discutarea întrebărilor de mai sus propuse de Biroul Permanent al Congreselor Reprezentanților Instituțiilor Corecționale din Rusia, Comisia Mixtă a ajuns la următoarele concluzii: I În problema organizării supravegherii medicale și pedagogice în instituțiile de corecție, precum și a examinării psihiatrice a minorilor care intră în aceste instituții, Comisia a recunoscut că pentru desfășurarea corectă a educației în instituțiile de corecție Biblioteca "Runivers" SOCIETATEA PSIHOLOGICĂ MOSCOVĂ participarea unui psihiatru este absolut necesară: în primul rând, deoarece în astfel de instituții, atunci când sunt înființate efectiv, după cum arată experiența, tinerii intră adesea cu aceste sau alte abateri de la activitatea psihică normală și chiar cei care suferă de o tulburare psihică incontestabilă tulburare și, prin urmare, nevoiașă fiind sub supravegherea medicală constantă; în al doilea rând, deoarece un psihiatru poate fi de mare folos cu sfaturile sale în general în desfășurarea activității educaționale într-o instituție de corecție În ceea ce privește organizarea supravegherii psihiatrice a celor crescuți în instituțiile de corecție, Comisia a recunoscut ca fiind necesare următoarele:) Un psihiatru dintr-o instituție de corecție trebuie să efectueze o examinare psihiatrică preliminară a celor care intră în această instituție pentru a stabili dacă unii dintre ei vor prezenta semne evidente de tulburare mintală sau o predispoziție la aceasta) El trebuie să aibă o supraveghere specială asupra elevilor evident

anormali ai unei instituții de corecție) Trebuie să participe la supravegherea medicală și pedagogică a tuturor celor deținuți în general într-o instituție de corecție și să fie membru permanent al conferinței pedagogice După ce s-au discutat în continuare concluziile ședinței directorilor instituțiilor corecționale, în primul rând, despre faptul că "atâta timp cât în instituții nu există psihiatri permanenți, trebuie folosite toate mijloacele pentru ca cei care intră în instituție să fie supuși cât mai exacte posibil cercetarea in atitudinea psihiatrica si medicala in sediile individuale ale institutiei sau chiar in cele mai apropiate spitale"; in al doilea rand, ca "ca un medic psihiatru poate cu deplin succes pentru cauza sa se ocupe de intreaga parti medicala si sanitara din institutie", Comisia a recunoscut că pentru o examinare psihiatrică a postului nu este nevoie ca cei care sunt vânduți în instituțiile de corecție să aibă o cameră separată, dar Comisia a fost pe deplin de acord cu cea de-a doua concluzie a ședinței directorilor II Pe tema "alcătuirii unui chestionar special pentru supravegherea medicală și pedagogică a elevilor din instituțiile de corecție, asupra căruia această supraveghere ar putea fi efectuată de către educatorii instituțiilor de corecție", având în vedere explicația dată de A A Fidler că un astfel de chestionar este înțeles în acest caz, conform căruia un psihiatru, după ce l-a primit de la o instituție de corecție, ar putea judeca fără un studiu personal despre starea de sănătate mintală a elevului, Comisia a vorbit negativ, deoarece pentru un psihiatru permanent la o instituție de corecție precum nu este necesara o lista, iar in lipsa unui medic - psihiatru permanent nu poate atinge scopul, deoarece nu poate fi completat corect de un nespecialist III În ceea ce privește elaborarea unui manual popular despre psihiatrie, potrivit pentru directorii și educatorii instituțiilor de corecție, Comisia a fost de părere că elaborarea unui astfel de manual este de dorit și destul de posibilă IV Cu privire la emiterea unei fișe de colectare a informațiilor despre elevii ținuți în instituțiile de corecție, Comisia a recunoscut: că este necesară introducerea unei astfel de foi că scopurile care pot fi atinse prin introducerea unei astfel de fișe sunt următoarele: a) satisfacerea necesității practice a unui studiu mai sistematic al personalității elevilor, de asemenea, o astfel de fișă poate servi drept ghid pentru menținerea liste de conducte; b) acest tip de fișe, completate corect periodic, pot da o idee despre schimbările care apar în personalitatea celui educat; c) aceste fișe pot oferi și o idee despre starea generală și evoluția cazului educație într-o instituție de corecție; d) în sfârşit, informaţiile culese prin aceste fişe pot oferi un material foarte valoros pentru dezvoltarea ştiinţifică că, pe lângă chestionar, este nevoie de o fișă separată de anamneză detaliată (astfel de fișe, după A A Fidler, sunt întocmite în toate instituțiile de corecție) ca chestionarul să fie întocmit și completat în felul următor: a) să cuprindă, pe lângă cele pur pedagogice, și caracteristicile medicale ale studentului, dintre care a doua să fie concluzia finală generală a medicului psihiatru; la instituția de corecție privind starea sănătății fizice și psihice a persoanei educate; b) restul, partea principală a chestionarului trebuie să fie de natură medicală și pedagogică, iar toate întrebările incluse în acesta să fie astfel încât răspunsul la acestea să nu necesite cunoștințe medicale speciale, dar chestionarul trebuie completat cu participarea comună a educatorilor și a unui medic; c) un

medic psihiatru permanent, care se află într-o instituție de corecție, trebuie să completeze caracteristicile persoanei educate obținute prin chestionar cu observațiile și considerațiile sale Chestionarul transmis de Birou a fost considerat de către Comisie insuficient de sistematic Reelaborarea acestuia, precum și completarea cu noi întrebări, a fost întreprinsă de VV Vorobyov, H P Postovsky și G I Rossolimo, care au format o subcomisie, care a avut patru ședințe Chestionarul revizuit de aceștia a fost examinat în detaliu de către Comisie în cele două reuniuni ale sale și a primit următorul formular final Biblioteca "Runivers" SOCIETATEA PSIHOLOGICĂ MOSCOVĂ Fișă pentru studiul elevului eu Date de cercetare antropologică IL Sănătate fizică III sănătate mentală IV Caracteristicile personalității celui educat Intelect Se dezvoltă corect mental, de ex Este potrivit pentru vârsta ta? Dezvoltarea este la timp, r prematur, r tardiv Amintește - mai ales bine, satisfăcător, rău: rugăciuni, poezii, proză, numere, zile, cronologie, chipuri, locuri, desene, desene, nume, cuvinte, motive muzicale, instrucțiuni tehnice, instrucțiuni, reguli, instrucțiuni Își amintește repede sau încet? Este reținut ferm în memorie (uitare, fragilitate a memoriei)? Face greșeli când își amintește? Gândește repede sau încet, bine, rău, inteligent, prost înțelegător? (învață - bine, prost - citit și predat?) Își exprimă bine gândurile oral și în scris? Da dovada de observatie, inventivitate, creativitate, claritate practica? Nu manifestă vreo dorință de raționament? Nu arată - a) gândire incorectă (ilogicitate, inconsecvență, superficialitate a raționamentului etc)? b) unilateralitate mentală? Biblioteca "Runivers" SOCIETATEA PSIHOLOGICĂ MOSCOVĂ Arată superstiție sau gânduri ciudate? io Fantezie: a) Arată fantezie creativă? b) Își adaugă propriile completări la poveștile despre ceea ce a văzut? Nu compune el fabule? c) Nu este înclinat să ia ficțiunile drept realitate? I Care este atenția lui: a) Este împrăștiat și ușor distras? b) Poate fi concentrată atenția și prin ce anume (fie prin atractivitatea obiectului, fie prin voință)? c) Atenția obosește repede? Excelează la disciplinele școlare? Evaluarea generală a abilităților intelectuale: capacitate medie, peste medie, sub medie? Observați predominanța memoriei, a imaginației sau a rațiunii? Sentiment Care este starea de spirit a sufletului · · a) Satisfacut sau nemultumit? b) Cuminte sau iritabil? c) sociabil? d) Există dorință de singurătate, izolare, nesociabilitate? e) Fericit sau trist? f) Veselă sau deprimată? g) Schimbătoare (schimbarea stării de spirit este lentă, rapidă, bruscă)? ιό Sunteți predispus la tulburări (afecte) emoționale? a) Cum se manifestă aceste afecte: (timid, laș, melancolic, temperament iute, răvășitor, entuziast etc) și care sunt mai frecvente? b) Aceste afecte ating nivelul de nebunie? Dezvăluie temeri nemotivate - întuneric, furtuni, animale inofensive, insecte etc ? Dezvăluie simpatii și antipatii nemotivate? Sentiment religios: a) Este el dispus să se roage și să participe la slujbele bisericii? b) Cum se raportează cineva la spovedanie și sacramentul comuniunii (cu evlavie sau indiferență)? c) Observați religiozitate excesivă, durată Biblioteca "Runivers" SOCIETATEA PSIHOLOGICĂ MOSCOVĂ nyh rugăciuni, asceză, străduință pentru o mănăstire? d) Nu se observă ipocrizia religioasă? e) Îi place să citească cărți sfinte? Sentimente morale: a) Își iubește rudele? b) Manifestă afecţiune faţă de educatori şi camarazi? c) Există un sentiment de camaraderie? Există vreo înclinație spre furiș, denunț? d) Manifestă o atitudine bună față de adăpost? e) Sunteți receptiv și atent la influențele bune? f) Se arată dragostea pentru animale? g) Conștiincios? h) Corect? i) Sincer? i) sincer? j) Adevărat sau fals

(ipocrizie, pretenție, înșelăciune)? l) Heather? m) Măgulitor? Nu-i place să-și servească superiorii? m) Nu este lăudăros și nu-i place să se arate? Nu se remarcă îngâmfarea de sine? o) Neîncrezător? p) Nu este încăpăţânat şi predispus la contradicţii? p) Neclintită? c) invidios? t) Rătăcioasă? y) Politicos? f) Nahalen? x) Cererător? c) Nepoliticos? h) Nu ești supărat și crud? Nu arată el cruzime față de animale și o tendință de a le tortura din plăcere? w) Este dezvoltată stima de sine? y) Delicat? b) răzbunător? Răzbunător? s) Ridicol? b) Moale, delicat? Este exagerat de sensibil? g) timid? Timid? e) Care este atitudinea față de proprietate? În ce măsură se manifestă sentimentul de beneficiu, sentimentul de autoconservare, preocuparea pentru pacea fizică și spirituală? j) Nu ești lacom? Nu e zgârcit? Esti gospodar? Nu este risipitor? i) Care este simțul datoriei - atitudine față de îndatoririle cuiva: indiferent, zelos? Sentiment estetic: a) Există o străduință pentru Inteligență sau, dimpotrivă, o indiferență excesivă față de haine? b) Sentiment de curățenie: nu arată dezlegantă și necurăție? c) Există abilități și dragoste pentru muzică, desen și pictură, artele spectacolului, poezie și literatură? Sentimente mai joase: a) Observați voracitate? Biblioteca "Runivers" SOCIETATEA PSIHOLOGICĂ MOSCOVĂ Nu există dragoste pentru delicatețe? b) Este dezvoltat sentimentul sexual, în ce mod este exprimat și există manifestări anormale ale acestuia sau perversiuni (conversații indecente, comportament obscen cu camarazii (masturbare, pederastia etc)? Voi Își îndeplinește planul și cum: a) Viguros sau lent? b) Se răcește repede în aspirațiile sale sau este persistent, încăpățânat? Își îndeplinește de bunăvoie sau nu ordinele? Acțiunile lui par a fi suficient de motivate sau există aspirații și acțiuni care sunt lipsite de sens, de neînțeles pentru ceilalți și neașteptate? Acțiunile și faptele nu îi contrazic cuvintele, opiniile, opiniile etc ? Sub influența ce aspirații acționează predominant următoarele: a) Pentru plăcerea personală? b) În beneficiul tău? c) Pentru a face pe plac altora? d) Să-i elibereze pe alții de nemulțumire? e) Din simțul datoriei și al dreptății? f) De frica pedepsei? g) Din mândrie, dorință de laudă? h) De rușine în fața educatoarelor sau a camarazilor? i) Sub influența unui exemplu bun sau rău? i) Manifestă pofta de putere (dorința de a excela) sau se subordonează cu ușurință altora? j) Prezintă imitație, sugestibilitate? Manifestă tendinţa de a: a) fura? b) La băuturi alcoolice? c) Pentru fumat? d) La o ceartă și o ceartă? e) La incitarea la răzvrătire și neascultare? Există o străduință pentru lucruri bune și pentru a-și corecta neajunsurile? Se poate reține sau nu? Manifestă mobilitate excesivă, agitație, vorbăreț? Arată el dragoste pentru muncă? Harnic sau nu în studii și muncă? Biblioteca "Runivers" SOCIETATEA PSIHOLOGICĂ MOSCOVĂ Studiază și ce fel de meșteșuguri și lucrări agricole? Esti capabil de ele? Ce face doar sub constrângere? Ce face el cu interes și entuziasm? Pentru ce are înclinație (arte, muncă manuală, lectură)? Îți place să citești și ce anume (cărți istorice, basme, călătorii etc)? Îți place să joci jocuri în aer liber? Cum îți place să-ți petreci timpul liber? Nu manifestă o tendință de bufonerie, gaerstvo? · Există ciudățenii în acțiunile tale? Există obiceiuri ciudate? Există înclinații și gusturi ciudate? v Observații suplimentare ale medicului Biblioteca "Runivers" ÎNTREBĂRI DE FILOZOFIE ȘI PSIHOLOGIE CARTEA MANSKAYA A Jurnalului ESTE APĂRĂ xvñ "VESTNIN EDUCATION" xvñ I Originalul și traducerea articolului Rezultatele ficțiunii rusești din secolul al XIX-lea (Continuare) Prof D Ovsyaniko-Kulikovskaia Principii ale teoriei evoluției și sociologiei L Sedova Copii în ficțiunea germană modernă (Sfârșit) Iuri Veselovski

Timp de tranziție în viața liceului G Rokova Despre psihologia poporului francez V P X-ova Cum am predat cursuri de istorie în clasa a VIII-a a unui gimnaziu de femei AG Corespondența școlară internațională P Pervova Sărac inteligent P Berlin II Critică și bibliografie Accesibilitatea școlii primare în Rusia, A N Kulomzina -P Melgunov, Primele lecții de istorie, Orientul antic, ed al -lea N Nikolsky - A Ragozina, Istoria Media, al doilea regat babilonian și apariția statului persan El - Viața mării, Pr K Keller, ed al doilea S Grigorieva - Günter, Istoria descoperirilor geografice și succesul geografiei științifice în secolul al XIX-lea Același lui -Heinrich Dumolar, Japonia în relațiile politice, economice și sociale L S -A A Ivanovsky, Despre compoziția antropologică a populației Rusiei Al lui - Omul, animalele și plantele, știința inițială a naturii, comp O Schmeil, primul număr Al lui - Pavel Volnogorsky, Pagini din Cartea Naturii Al lui - Prof V V Kurilov Cursuri de educație generală pentru profesori și profesori populari Ch - Dr E Schulze, Biblioteci publice, Biblioteci publice și săli de lectură X -Dr Reich, Popular science optical hygiene of the eyes -"Prietenul copiilor", ianuarie-aprilie - Culegeri de cântece și poezii întocmite de Gorbunov-Posadov, cărți - Robert Boris și operele sale traduse în scriitori ruși , editat de I Belousov -Pe un loc nou, povestit de P Khotymsky; Jertfa Mitroshkino, povestită de N Rubakin; Bunicul Ignat, povestit de A Doganovici; -Vasya Cocoșatul, povestit de A Doganovici; Zilele de Copilăria, povestită de L Chersky; Vulturul milostiv și alte legende și basme, de V Popova; "Peste insulele lacului Ladoga, eseu de el Bunicul Ilya, Eroii satului, Mireasa, Lvonikha, Baba, Unchiul Firsai, povestiri de S Semenov - Cărți și broșuri primite de redacție III Rezumate și mesaje mici Experiențe de educație comună a copiilor de ambele sexe L S -Starea igienei școlare în Germania -În școala de femei germane M Kablukova -Manuale și igiena ochilor Dr L Sheinis - Bibliotecile populare din provincia Nijni Novgorod Ch - Despre societăţile de ajutor reciproc ale profesorilor IV Cronică Școală, literatură și viață I-B Ivanovici, II-R P Noul manager al Ministerului Învățământului Public Cursuri de agricultură pedagogică în Palatul de Marmură Din comisia de organizare a lecturii la domiciliu la secția de învățământ a generalului distributie tehnologie zn Acordarea medaliei de aur redacției Buletinului Educației V Aplicații Extrase din protocoalele profesorilor de istorie a Societății Pedagogice, care este afiliată Universității Imperiale din Moscova VI Anunturi Abonamentul pentru continuă Pe lângă articolele pedagogice, revista publică articole de știință populară despre științe naturale, psihologie, filozofie, filologie, științe sociale, istorie, istoria literaturii, precum și pe probleme de artă Revista este aprobată de Comitetul științific al ministrului Nar Proev, pentru bibliotecile fundamentale ale instituțiilor de învățământ secundar, atât pentru bărbați, cât și pentru femei Biblioteca "Runivers" ANUNTURI Revista este publicată de ori pe an (în lunile de vară revista nu este publicată); în fiecare carte a revistei există cel puţin de coli tipărite Prețul abonamentului: pe an fără livrare ruble, cu livrare și expediere ruble, într-o jumătate de an - ruble, cu livrare în străinătate - ruble k ; pentru studenți și persoane insuficiente, prețul este redus cu rub Se acceptă abonamente: în redacție (Moscova, Arbat, Staro-Konyushenny per , satul Mikhailova) și în toate librăriile importante din ambele capitale gg Nerezidenții sunt rugați să contacteze direct editorul Editor-editor H F Mihailov Abonamentul pentru la revistă continuă REBUS de ani de publicare Iese în numere de cel puțin ori pe lună în cantitate de una până la cinci coli tipărite

Articolele sunt însoțite de desene explicative, desene și portrete, după caz Prețul abonamentului: ruble pentru un an, timp de șase luni ruble, timp de trei luni ruble; condiţii mai preferenţiale prin acord cu editorii Potrivit conținutului materialului publicat în anii precedenți, "Rebust" este singura revistă din Rusia care dedică locul principal trecerii în revistă și studiului fenomenelor misterioase și enigmatice: telepatie, clarviziune, transmitere a gândirii, personalitate divizată, obsesie, somnambulism , magnetism animal, mediumism, spiritualism etc Misteriositatea ființei umane, existența unui principiu inteligent spiritual independent de corp și nemurirea personalității umane, acestea sunt principalele întrebări la care a fost și va fi jurnalul să fie dedicat cercetării, să răspundă și să plaseze toate problemele controversate și nerezolvate în domeniul secretelor și misterelor naturii, științei și vieții nuvele corespunzătoare direcției revistei În ultimii ani, în jurnal, printre alte articole, au fost publicate: prof A Myers - "Despre existența morții pierdute" și "Fantome intravitale", prof A Butlerova - "Articole despre mediumitate", A Aksakov - "Animism și spiritualism", prof N Wagner - "Fotografie a mâinii invizibile", A Dassier - "Pozitivismul în domeniul spiritismului", A Schopenhauer - "Despre viziunea spirituală", Dr Du Prel - "Sufletul ca principiu organizator", V Saburova - "Death only metamorfoza", Prof Charcot - "Despre somnambulism și hipnotism, Dr Okhorovich -" Prelegeri despre magnetismul animal, A Wallace - "Darwinismul spiritual", Prof W Crookes - "Despre relativitatea umană cunoaștere", P Chistyakov - "Istoria magiei și superstiției", apoi rapoarte ale Societății de cercetare psihică din Londra etc Abonamentul se acceptă la redacția: Moscova, Bulevardul Smolensky, satul Mishke, ap Nr și în toate librăriile Persoanele care simpatizează cu direcția revistei sunt rugate să contribuie la difuzarea acesteia Biblioteca "Runivers"